

ათონის მწიგნობრულ-ლიტურჯურული
სკოლის ნათარგმნი

ჰაგიოგრაფიული მექანიკონება

ნაწილი I

ქუთიძე ათონელი
(ძთაწმიდელი)

ტომი II

ათონის ძეგნობრულ-ლიტერატურული
სკოლის ნათარგმნი

პაგიოგრაფიული შექვიდრეობა

ნაწილი I

ქუთიძე ათონელი
(ძთაწძიდელი)

ტომი II

გამომცემლობა „შენკერული“
თბილისი 2022

უკ (UDC) 821.353.1-155+821.353.1-6
ე-726

ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის
სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტი
Teaching-Research Institute for Interdisciplinary Humanities

შოთა რუსთაველის საქართველოს
ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia

სამეცნიერო პროექტი „ათონის მნიგნობრულ-ლიტერატურული სკოლის ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობის ელექტრონული აკადემიური გამოცემა (ნაწილი I)“ (გრანტი №FR-19-4294) ხორციელდება შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. წინამდებარე კრებულში გამოთქმული ნებისმიერი მოსაზრება ეკუთვნის ავტორთა კოლექტივს და, შესაძლოა, არ ასახავდეს ფონდის შეხედულებებს.

The project ‘Electronic Scholarly Edition of the Translated Hagiographic Heritage of the Athos Scribal-Literary School (Part I)’ (Grant №FR-19-4294) is being made possible by financial support from Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia. All ideas expressed herewith are those of the authors and may not represent the opinions of the Foundation itself.

www.rustaveli.org.ge

ტომის რედაქტორები:
ქეთევან გიგაშვილი
მზია გიგაშვილი

© ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტი ყველა უფლება დაცულია.

ბამომცემლობა „**უნივერსალი**“

თბილისი, 0186, ა. ჯორჯიაშვილის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-33-101-5 (ყველა ტომისათვის)

ISBN 978-9941-33-433-7 (II ტომი)

წმინდა კჳთიძე ათონელი (მთაწმიდელი)
(X-XI სს.)

პროექტის სამეცნიერო კონსულტანტები:

დიდი ბრიტანეთის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი, ციფრული ფილოლოგიის პროფესორი, ბირმინჰემის უნივერსიტეტის ემერიტუს პროფესორი **დევიდ ჩარლზ პარკერი**

ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, პროფესორი **ქეთევან გიგაშვილი**

კრებული იბეჭდება ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თანხმობით.

წინამდებარე ტომი ეძღვნება
ამაგდარი მეცნიერის,
კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული
ცენტრის ბირველთაიბული მკვლევრის, ფილოლოგიის დოქტორ
ლალი (კიალა) ჯღამბიას
ნათელ სსოენას.

შესავალი

წინამდებარე II ტომით ვაგრძელებთ ათონის მწიგნობრულ-ლიტურატურულ სკოლაში შექმნილი ქართული წერილობითი კულტურის საგანძურის, ექვთიმე ათონელის (მთანმიდელის) მიერ ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობის, აკადემიურ გამოცემას. მასში ამჯერად წარმოვადგენთ ოთხ თხზულებას. ესენია: [„წამება წმიდისა ფებრონიაჲსი“], „ცხოვრება წმიდისა ბასილი კესარიელისაჲ“, „წამება წმიდისა თეოდორე სტრატილაცისაჲ“ და „ცხოვრება წმიდისა ათანასე ალექსანდრიელისაჲ.“

მკითხველს შევახსენებთ, რომ I ტომში გამოვაქვეყნეთ სამი ძეგლი: „ცხოვრება და წამება წმიდათა მოწამეთა – ევსტათისი და მეუღლისა მისისა თეოპისტისი და შვილთა მათთა – ალაპისი და თეოპისტესი“, „წამება წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა თეოდორესი და მის თანა წამებულთა მოწამეთა, რომელნი იწამნეს პერგე ქალაქსა, ქუეყანასა პანფილიისასა“, „წამება წმიდისა და ნეტარისა ანთიმოს ნიკომიდიელ მთავარეპისკოპოსისაჲ.“

იოანე და გიორგი ათონელების მიერ მოწვილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით (ოქროპირი, 1996; მთანმიდელი, 1967), რომელიც ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობით მოღვაწეობას შეეხება, 10 ჰაგიოგრაფიული შრომა მას მამის სიცოცხლეში, ხოლო 9 მისი გარდაცვალების შემდეგ უნდა ეთარგმნა. წინამდებარე ტომში დაბეჭდილი ორი ძეგლი – „ცხოვრება წმიდისა ბასილი კესარიელისაჲ“ და „ცხოვრება წმიდისა ათანასე ალექსანდრიელისაჲ“ – მამის სიცოცხლეში თარგმნილ შრომათა შორისაა დასახელებული, ხოლო ორი – „წამება წმიდისა ფებრონიაჲსი“ და „წამება წმიდისა თეოდორე სტრატილაცისაჲ“ – მამის გარდაცვალების შემდგომ პერიოდში შექმნილ შრომათა შორის.

როგორც I ტომის შესავალში ვწერთ (გიგაშვილი, 2021: 16), კორნელი კეკელიძის აზრით, „ექვთიმეს მიერ ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიულ თხზულებათაგან ხელნაწერებში ჯერჯერობით არ ჩანს ექვთიმეს მიერ ნათარგმნი „ცხოვრება და წამება

ფებრონიასი და ათანასე ათონელისა“ (კეკელიძე, 1957: 118; 1980: 208), თუმცა ფებრონიას წამების შემცველი ნაშრომის ქართული თარგმანის არსებობას მეცნიერი არ უარყოფს. ძეგლის დასაწყისს („იყო დღეთა დეოკლიტიანე მეფისათა ანთიმოს მთავარი და იყო იგი უძღური ჴორცითა“) იმონებებს სხვა კიმენური რედაქციიდან, რომლის ავტორია თომაიდა და შესულია არაერთ ხელნაწერ კრებულში.¹

ენრიკო გაბიძაშვილს „ფებრონიას წამების“ 4 რედაქცია აქვს დასახელებული: ერთ-ერთი ზემოთ ნახსენები კიმენური ტექსტია, თუმცა იგი გაცილებით მეტ ნუსხას ჩამოთვლის და კორნელი კეკელიძის მიერ ჩამოთვლილი ხელნაწერი კრებულებიდან ასახელებს A-382-ს, S-134-ს, ბოდლე-1-სა და A-95-ს (ამ უკანასკნელის შემთხვევაში სხვა გვერდებს უთითებს); განსხვავებულ რედაქციას ქმნის მეტაფრასული ვერსია, რომელიც შემონახულია S-417 (XII ს., 177v-200v) და ქუთაისი-3 (K-3) (XVI ს., 256v-282v) ხელნაწერ კრებულებში; სხვა ტექსტზე, რომლის დასაწყისი განსხვავებულია კიმენური და მეტაფრასული რედაქციებისგან და დაცულია Jer-152 (XI-XII სს., 86v-130v) ნუსხაში, ვარაუდს გამოთქვამს, რომ შეიძლება საგალობელი იყოს; მეოთხეა 990 წლით დათარიღებულ Ath-79 ხელნაწერ კრებულში შემავალი კიმენური რედაქცია, რომელიც თავბოლონაკლულია, სხვაობს კიმენური და მეტაფრასული რედაქციებისგან და თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ (გაბიძაშვილი, 2004: 348-349). სხვაგან მკვლევარი წერს, რომ ფებრონია მონაზონის² „წამება“, რომლის ავტორიც არის

¹ A-95, 640-668; A-382, 15-22; A-243, 269-284; S-134, 165-200; ბოდლე-1, 381-393; Sin-71, 184-200, Sin-62, ფ. 49 (კეკელიძე, 1957: 138). თხზულების ერთ-ერთი ნუსხა ინახება ცენტრალურ არქივშიც (ფონდი №1446, ხელნაწერი №87/1: 2r-12r).

² მისი გარდაცვალების თარიღად უწერია 304 წლის 25 ივნისი.

თომასიდა, ქართულად ძალიან ადრე უნდა ეთარგმნათ (გაბიძაშვილი, 2010: 177).¹

Ath-79 ხელნაწერ კრებულში შემონახული „ფებრონიას წამების“ ტექსტი არ ემთხვევა Sin.-6 და ქუთაისი-3 (K-3) ხელნაწერ კრებულებში შემონახული კიმენური რედაქციის ტექსტს, რაც მანანა დოლაქიძის მიერაცაა გამოკვლეული და გამოტანილია დასკვნა, რომ „ექვთიმე ათონელს ეკუთვნის არა კიმენური რედაქციის თარგმნა, როგორც იყო მიჩნეული სამეცნიერო ლიტერატურაში, არამედ ამ ხელნაწერში შემონახული მესამე, უცნობი რედაქცია თხზულებისა“ (დოლაქიძე, 1986: 8).

ნიგნში – „რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლურ ხელნაწერთა ინსტიტუტის სასულიერო შინაარსის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“ (2016) – M-49 (M-33) ხელნაწერის (რომელიც წარმოადგენს 1840 წელს გადანერილ ჰაგიოგრაფიულ კრებულს) აღწერილობიდან ვიგებთ, რომ მე-20 შრომად მასში შედის ანდერძ-მინაწერები, გადმოწერილი პლატონ იოსელიანის გამოგზავნილი ხელნაწერიდან, თავად პლატონ იოსელიანისა და თეიმურაზ ბატონიშვილის შენიშვნებით. ერთ-ერთი შენიშვნიდან ირკვევა, რომ M-49 ხელნაწერი გადანერილი ყოფილა S-3637-დან.² ცხადია, ეს უკანასკნელიც წარმოადგენს ჰაგიოგრაფიულ კრებულს, გადანერილს 1838 წელს (გადამწერი თეიმურაზ ბატონიშვილი).³

ამდენად, მინაწერები, რომლებიც პლატონ იოსელიანს გადმოუწერია წმინდანთა ცხოვრების შემცველი წიგნიდან, S-3637 ხელნაწერ კრებულშიც ასევე მინაწერების სახით არის შეტანილი. ერთ-ერთ მინაწერში ვკითხულობთ: „დასასრულსა

¹ იქვე აღნიშნავს, რომ ტექსტი გამოუცემელია, ხოლო ბერძნული დედანია A.SS, lun. V (1709), 1735.

² ცაგარლის კატალოგით, S-14-დან.

³ პლატონ იოსელიანის დამოწმებული მინაწერი აქ განთავსებულია 156v-ზე.

წმიდისა ფებრონიასსა ცხოვრებისასა ესე ეწერა: „წმიდაო ფებრონიავ, მეოხ მეყავ წინაშე ღმრთისა; რომელნიცა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მომიხსენეთ გლახაკი ეფთვი და წმიდა მამა ჩემი იოანე. ესე ანდერძი წმიდისა მამისა ჩვენისა ეფთვიმისი არს, რომელი წმიდითა ჴელითა მისითა ნუსხისაგან დაიწერა. ლოცვა ჴყავთ გლახაკისა მწერელთათჳსცა“ (M-49: გვ. 378; რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის... 83; S-3637: 157r). ერთ-ერთი მინაწერი კი გვამცნობს: „ბროსეტს რომ აქვს იოსელიანი (!), წმიდის პეტრეს ცხოვრების ბოლოს ეწერა: 1838, ივნისის 29, ქალაქსა ტფილისს წიგნი ესე გარდამოვანწერიეო მონაფესა ჩემსაო ძილოსოფიისა და ძიზიკის მასწავლებელმან პლატონ ეგნატესძემან იოსელიანმან“ (S-3637: 157r).

ამრიგად, ირკვევა, რომ ფებრონიას წამების შემცველი ტექსტი ინახება სხვა ხელნაწერ კრებულშიც, თუმცა რომელში, ჯერჯერობით ჩვენთვის უცნობია.

უცნაურად მიგვაჩნია ის ფაქტი, რომ იოანე მთაწმიდელი საანალიზო თხზულებას არ ასახელებს თავის ცნობილ ანდერძში ექვთიმეს მიერ თარგმნილ შრომათა შორის, არადა, ეს შრომა შესულია 990 წელს გადაწერილ ათონური წარმოშობის Ath-79 კრებულში. თუ გავიხსენებთ იმ ფაქტს, რომ იოანე 1005 წელს გარდაიცვალა, ისლა დაგვრჩენია, დავუშვათ, რომ მას უბრალოდ გამოორჩა მისი დასახელება. აქვე აღვნიშნავთ, რომ ტექსტის დასაწყისი ნაწილი განთავსებულია A-1769 ხელნაწერის 2r-v გვერდებზე, რომელიც წარმოადგენს Ath-79 კრებულის ნაწილს, თუმცა ეს ტექსტიც თავნაკლულია.

როგორც ირკვევა, „ფებრონიას წამების“ პირველწყარო – ბერძნული ტექსტი დაკარგულია.

წინამდებარე ტომში დაბეჭდილი მეორე შრომაა „ბასილი კესარიელის ცხოვრება.“ „ეტიუდების“ V ტომში კორნელი კეკელიძე კიმენური რედაქციისადმი მიძღვნილ თავში სამ პუნქტად ჩამოთვლის ბასილი დიდი კესარიელის ცხოვრება-მოღვაწეობისა თუ სასწაულების შემცველ ქართულ თარგმანებს:

1. თავდაპირველად ასახელებს ამფილოქე იკონიელ-

ის¹ ავტორობით შექმნილი შრომების ქართულ თარგმანებს, რომლებიც რამდენიმე ნუსხაშია შემონახული. ესენია: A-19, A-95, A-1103, Sin-83;

2. შემდეგ – გრიგოლ ნაზიანზელის ხელიდან გამოსული ცხოვრების შემცველ ტექსტს („ფრიად მაიძულებდა მე“), თუმცა ნუსხებს არ უთითებს;
3. და, ბოლოს, ერენუმოს ხუცის შრომას: „განახლება ბასილის მიერ ლუდიის ეკლესიისა“ („შვილო, საყუარელო სატრონიე“), რომელიც შემონახულია ნუსხებში: A-249, S-535 (კეკელიძე, 1957: 121-122).

თავის მხრივ, ამფილოქე იკონიელის მიერ აღწერილი ბასილი კესარიელის ცხოვრებისა თუ სასწაულების შემცველი ტექსტების ქართულ თარგმანებს მეცნიერი სამ რედაქციად ყოფს:

1. პირველი რედაქცია, მისი აზრით, დაცულია ნუსხებში: A-19: 266-306 (შეიცავს 7 სასწაულს; ტექსტის დასაწყისი ფრაზაა: „საყუარელნო, არა უცხო არს ერთგულთა შკლთაჲ მამისათჳს წუხილი ცხორებისაგან განსლვასა“); სინ-83: 67-70 (შეიცავს პირველ ორ სასწაულს (BHG: 247-259); A-90 (პირველი ოთხი სასწაული განთავსებულია გვერდებზე: 369-378, მე-5 და მე-7 სასწაულები – გვერდებზე: 603-612;
2. მეორე რედაქცია შემონახულია A-95 ნუსხაში (185-212), რომელიც შეიცავს პირველ 6 სასწაულს და იწყება I რედაქციის 1-ლი და მე-2 სასწაულებით;
3. ხოლო მესამე რედაქციას წარმოადგენს A-1103 ნუსხა, რომელიც, მკვლევარის აზრით, ექვთიმე ათონელს უთარგმნია, შეიცავს მხოლოდ I რედაქციის დასაწყისს, საკუთრივ ბიოგრაფიას (№19, 266-290), თუმცა მასთან

¹ IV საუკუნის საეკლესიო მოღვაწე, ბასილი დიდის მეგობარი. 372 წელს გახდა იკონიის ეპისკოპოსი. გარდაიცვალა 394 წელს. მისი ხსენების დღეა 23 ნოემბერი (6 დეკემბერი).

შედარებით შეცვლილია: ზოგან სიტყვა თუ ფრაზაა გამოტოვებული, ზოგან – ჩამატებულია, ზოგან – გადასმული და ა. შ. (კეკელიძე, 1957: 11).

ამ სამი რედაქციიდან ექვთიმე ათონელის სახელი ავტორს მოხსენიებული აქვს მხოლოდ A-1103-სთან მიმართებით და აღნიშნავს, რომ ის ექვთიმეს მიერ „ოდნავ შეკეთებულია.“ თხზულების დასაწყისი („საყუარელნო, არა უცხო არს...“) მოტანილი აქვს A-19 ნუსხიდან. „ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიის I ტომში“ ამ თხზულებაზე საუბრისას შენიშვნებში უთითებს A-1103 ხელნაწერს და აღნიშნავს, რომ „ეს ცხოვრება განმეორებაა იმისა, რაც ჩვენ გვაქვს A-19 ნუსხის 266-306-ე ფურცლებზე, არ არის მხოლოდ ბასილის სასწაულები, დანარჩენში შეცვლილია, გადასმული ან გამოტოვებულია ზოგიერთი სიტყვა. „ასე რომ, ეს ცხოვრება ან არ უნდა ეკუთვნოდეს ექვთიმეს, გიორგის ის მხოლოდ შეცდომით მიუკუთვნებია მისთვის, ანდა ექვთიმეს უმნიშვნელო ცვლილებით გადმოუკეთებია უკვე არსებული თარგმანი“, – ასკვნის მკვლევარი (კეკელიძე, 1980: 207).

ასევე A-19 ნუსხიდან არის დამონმებული სათაური და ნაწარმოების დასაწყისი ნაწილი ენრიკო გაბიძაშვილთან (2004: 154), რომელსაც ექვთიმესეული რედაქციის ნუსხეზად ჩამოთვლილი აქვს: A-19, A-95, A-1103, ქუთაისი-16 (K-16), Sin-32-57-33 (864 წ.). A-95 ნუსხასთან მითითებული აქვს გვერდები: 94r-98r და ფრჩხილებში უწერია: „მხოლოდ სასწაულები“ (2004: 155). ნათარგმნ ჰაგიოგრაფიულ შრომათა სიაში „ბასილი დიდის ცხოვრება“ 186-ე ნომრად აქვს წარმოდგენილი. 189-201-ე ნომრებად მოცემული აქვს შრომა „ბასილი დიდის სასწაულთაგან“, სადაც გვერდები მითითებული აქვს იმავე A-19 და A-95 ნუსხებიდან. 190-ე და 195-ე ნომრებით წარმოდგენილ სასწაულებში A-95 ნუსხას გვერდების ნომრებად უწერია, შესაბამისად, 97v-99r და 96r-97v (აქედან 97v-98r და 96r-97v გვერდები, როგორც ვხედავთ, მითითებული აქვს ასევე „ბასილი დიდის ცხოვრების“ A-95 ნუსხასთან (186 ნომრით)). შენიშვნაში აღ-

ნიშნულია, რომ ავტორი არის ელადიოს კესარია-კაბადუკიელი, ბასილი დიდის მემკვიდრე ამ კათედრაზე. იგივე ავტორია მითითებული 192-ე, 196-ე, 197-ე და 198-ე ნომრებით წარმოდგენილ სასწაულებთანაც (გაბიძაშვილი, 2004: 155). შრომების II ტომში მკვლევარი აღნიშნავს, რომ „ბასილი დიდის ცხოვრებისა“ და „სასწაულების“ ქართული თარგმანი ვარიანტული სხვაობით (უფრო შედგენილობით) დაცულია რამდენიმე ხელნაწერში: I. A-19, 266-306. II. A-95, 185-212. III. A-1103, 117-130. ბერძნული ტექსტი კი დაბეჭდილია შემდეგ გამოცემაში: Combefis, *Amphilochii opera*, 155-225 (გაბიძაშვილი, 2010: 200).

ამდენად, როგორც ვხედავთ, კორნელი კეკელიძე ექვთიმეს სახელს უკავშირებს მხოლოდ ერთ – A-1103 ნუსხას, ხოლო ენრიკო გაბიძაშვილი – 5 ნუსხას.

რეალური სურათი ასეთია: A-19 ნუსხა შეიცავს ცხოვრებას, რომელსაც მოჰყვება სასწაულები, A-1103 ნუსხა – მხოლოდ ცხოვრებას, რომელსაც ბოლოში ახლავს სასწაულების ჩამონათვალი, ქუთაისი-16-ც (K-16) – მხოლოდ ცხოვრებას, ხოლო A-95 და Sin-83 – მხოლოდ სასწაულებს, ოღონდ განსხვავებული შედგენილობით.

თუ არ ჩავთვლით სასწაულების ნაწილს, რომელთა სათაურებშიც ან „სიტყუაჲ“ ჩანს, ან „საკითხავი“, A-19 და A-1103 ნუსხებს შორის სხვაობა ვარიანტულია და არა რედაქციული. დაუმკვებელია მოსაზრება იმის თაობაზე, თითქოს გიორგი მთაწმიდელს შეეშალა და „ბასილი დიდის ცხოვრების“ თარგმანი შეცდომით მიაკუთვნა ექვთიმეს, როგორც ამას კ. კეკელიძე ვარაუდობს, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ აღნიშნული თხზულება დასახელებულია იოანე მთაწმიდელის ანდერძშიც და, რაც მთავარია, A-1103 ნუსხას ახლავს გადამწერის ანდერძი, საიდანაც ცხადად ირკვევა ექვთიმეს მთარგმნელობა: „...უფროეს ხოლო წმიდისა მამისა **ეფთუმეს [თარგმანებულთათჳს** უფალმან ღმერთმან ამათ ყოველთა წმიდათა თანა ზიარყენიან“ (131v).

აღნიშნული ანდერძი გამორიცხავს იმ მოსაზრებასაც, თითქოს ექვთიმემ უკვე არსებული თარგმანი A-19-ის სახით

ოდნავ გადააკეთა. ეს ანდერძიც რომ არ არსებობდეს, გადაკეთებული ვერსია უნდა გასცდენოდა ნუსხებს შორის დასაშვები ვარიანტული სხვაობების ზღვარს, რაც A-19 და A-1103 ხელნაწერების შემთხვევაში, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, არ დასტურდება, და, მეორეც, რთული გასამიჯნია, A-1103 ნუსხაში შენიშნული სხვაობებიდან რომელი ეკუთვნის ექვთიმეს და რომელი – გადამწერს.

ის ფაქტი, რომ ნაშრომი იოანეს მიერაა დასახელებული, ცალსახად ამტკიცებს, რომ ექვთიმეს ის 1005 წლამდე აქვს ნათარგმნი, ანუ მანამდე, ვიდრე A-1103 ხელნაწერი კრებული შეიქმნებოდა. რადგანაც A-1103 ნუსხის საყრდენი A-19 ნუსხაა, ლოგიკურად ამ ხელნაწერამდე მივდივართ, როგორც ექვთიმეს ნათარგმნამდე. „საყრდენში“ ვგულისხმობთ არა მხოლოდ ცხოვრების შემცველ ტექსტს, არამედ სასწაულების ნაწილსაც, რომელიც, მართალია, A-1103 ნუსხას არ ახლავს, მაგრამ გვაქვს მათი ჩამონათვალი, რომელიც ქრონოლოგიურად ემთხვევა A-19-ში მოცემულ 7-ვე სასწაულს:

- „ბ სხუაჲ სასწაული მწვალებელთა აღძრვისთჳს.
- გ სხუაჲ ჰურიასათჳს.
- დ სხუაჲ ჰურიასა მკურნალისათჳს.
- ე სხუაჲ დედაკაცისათჳს, რომელ ცოდვანი აუწოცნა.
- ვ სხუაჲ წმიდისა მამისა ეფრემის მოსლვისა და ხილვისათჳს.
- ზ სხუაჲ პეტრესთჳს, ძმისა თჳსისა.
- ჟ სხუაჲ ხუცისა და გონჯისათჳს.“

ამ ჩამონათვალს A-1103 ხელნაწერ კრებულში მოჰყვება შემადგამებელი ფრაზა: „ესენი ყოვლგნით სწერიან სასწაულნი.“ ცხადია, იგულისხმება A-1103-ის წინარე ნუსხა, ჩვენი აზრით, A-19, სადაც ეს სასწაულებია აღწერილი.

A-19 ხელნაწერი კრებულის აღწერილობაში „ბასილი კესარიელის ცხოვრება“ ცალკე (38-ე) შრომად არის მითითებული, ხოლო სასწაულები – ყველა ცალ-ცალკე შრომად. გამონაკლისს წარმოადგენს პირველი სასწაული – „სიტყუაჲ ბასი-

ლისთვისვე საკრველთმოქმედისა“ („და იყო მათ დღეთა შინა აღ-
ძრვად მწვალებელთაჲ მართლმორწმუნეთა ზედა“), რომელიც
ხელნაწერის აღმწერელს უნებლიეთ ცხოვრების ტექსტისთვის
მიუთვლია. ცალ-ცალკეა გამოყოფილი სასწაულები თედო ჟორ-
დანის აღწერილობაშიც (Описание рукописей: 1903: 15).

როგორც უკვე აღინიშნა, A-19 კრებულის გარდა, სასწაუ-
ლებს შეიცავს A-95 და Sin-83 ხელნაწერი კრებულებიც, ოღონდ
სხვადასხვა რაოდენობით: პირველი – პირველ ექვსს, მეორე –
პირველ ორს. შედგენილობის გარდა, მათ შორის ტექსტობრივი
სხვაობა არ შეინიშნება: ორივე კრებულში შესული სასწაულები
მხოლოდ ვარიანტულად განსხვავდება A-19-ში აღწერილი სას-
წაულებისგან, რაც მეტყველებს იმაზე, რომ A-19, A-95 და Sin-
83 ნუსხები საერთო სასწაულების ნაწილში ერთ რედაქციას მი-
ეკუთვნებიან. მათ შორის ყველაზე ადრინდელია Sin-83, რომე-
ლიც IX საუკუნეშია შექმნილი. A-95 ხელნაწერი კრებული კი XI
საუკუნით თარიღდება. ქრონოლოგიურად მათ შორის თავსდება
X საუკუნეში გადაწერილი A-19 კრებული.

იმის გამო, რომ ექვთიმე ათონელი ვერანაირად ვერ იქნე-
ბა დაკავშირებული Sin-83 ხელნაწერ კრებულთან, რომელიც მის
დაბადებამდე გაცილებით ადრე შეიქმნა, ბუნებრივად გამოი-
რიცხება მისი კავშირი A-19 კრებულში (და ცხადია, A-95-შიც)
შემავალ სასწაულებთან. ლოგიკურად მივდივართ იმ დასკვნამ-
დე, რომ მას უთარგმნია მხოლოდ ცხოვრების შემცველი ტექ-
სტი, ხოლო სასწაულები უთარგმნია სხვას. არგუმენტად გამოგ-
ვადგება ის ფაქტიც, რომ იოანეს ანდერძში საანალიზო თხზუ-
ლება დასახელებულია სასწაულების გარეშე: „ცხოვრებაჲ წმიდი-
სა ბასილი კესარიელისაჲ“ (ოქროპირი, 1996: 14). მას რომ სას-
წაულებიც ეთარგმნა, იოანე მას აუცილებლად აღნიშნავდა ისე-
ვე, როგორც სხვა შემთხვევაში: „წამებაჲ და სასწაულნი წმიდისა
მონამისა დიმიტრისი“ (იქვე). ვფიქრობთ, უკვე მარტივი გასაგე-
ბია, რატომ არ შეიტანა სასწაულები ათონური წარმომავლობის
A-1103 კრებულში მისმა გადამწერმა.

ამრიგად, „ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ექვთიმე

ათონელისეული თარგმანი, ჩვენი აზრით, დაცულია სამ ხელნაწერ კრებულში: A-19-ში, A-1103-სა და ქუთაისი-16-ში (K-16).

საანალიზო ძეგლი გამოაქვეყნა ა. კამლაძემ 1992 წელს მხოლოდ ერთი (A-1103) ხელნაწერის მიხედვით¹. გამოცემა, ცხადია, არ არის აკადემიური.

II ტომში შემავალი მესამე ძეგლია „თეოდორე სტრატილატის წამება.“ ჰაგიოგრაფიული ჟანრი რამდენიმე თეოდორეს იცნობს. ჩვენი თხზულების გმირი ერთ-ერთი მათგანია. ქრისტოფერ ვალტერის კვლევის მიხედვით, თეოდორე სტრატილატი არის „ასლი“ იმ წმინდა თეოდორესი, რომელიც თავისი მოღვაწეობითა და ქრისტესადმი ერთგულებით გამოირჩეოდა და ქრისტიანულ სამყაროში პოპულარობით სარგებლობდა პირველ საუკუნეებში და რომლის ჰაგიოგრაფიული ტრადიციაც იწყება ტაძარში წარმოთქმული ‘Encomium’-ის (ნიშნავს შექებას, ხოტბას) ტექსტით. აღნიშნული ხოტბითი ტექსტი მიეწერება გრიგოლ ნოსელის (Gregory Nyssa). ამავე თეოდორეს „ტყუპისცალად“ კი ავტორი მოიხსენიებს თეოდორე ტირონს (Walter, 1999: 163).²

„თეოდორე სტრატილატის წამების“ შემცველ ნუსხებად კორნელი კეკელიძეს დასახელებული აქვს: A-1103 (242-254), ბოდლე (169-179), A-382, A-388³ (კეკელიძე: 1957: 126-127).

ენრიკო გაბიძაშვილი თხზულების ორ რედაქციას ასახელებს – კიმენურსა და მეტაფრასულს. კიმენური რედაქცია დაცულია ნუსხებში: A-199, A-382, A-388, A-1103, A-1076, ბოდლე-1 (გაბიძაშვილი, 2004: 214), მთარგმნელი არ არის მითითე-

¹ კამლაძე, ა. (1992). სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი IV, თბილისი, „ხელოვნება“, გვ.: 82-112.

² თეოდორე სტრატილატისა და თეოდორე ტირონის ურთიერთმომართების შესახებ იხ. ქაეთარია, 1966: გვ.: 193-195; გაბიძაშვილი, 2010: 160.

³ აქ ფურცლები აღარ აქვს მითითებული.

ბული, თუმცა თავისი შრომების II ტომში აღნიშნავს, რომ „თეოდორე სტრატილატის ნამება“ ექვთიმე მთაწმიდელს უთარგმნია და ნუსხებად უთითებს ბოდლე-1-სა და A-1103-ს (გაბიძაშვილი, 2010: 160). იმავე შრომების II ტომში შემავალ სტატიაში („უცნობი ბიზანტიელი ჰაგიოგრაფი ძველ ქართულ ნათარგმნ მწერლობაში / ნიკიფორე ურანოსის „თეოდორე ტირონის მეტაფრასული ნამება“) თეოდორეს ნამების მეტაფრასული თხზულების შესახებ მსჯელობისას მკვლევარი სრულიად მოულოდნელად წერს: „უნდა გამოვრიცხოთ ის მეტაფრასული თხზულებები, რომლებიც თარგმნილი არის გიორგიზე ადრე (მაგ., ექვთიმეს მიერ თარგმნილი „თეოდორე სტრატილატის ნამება“ (გაბიძაშვილი, 2010: 438). ანუ, ამ შემთხვევაში ავტორი ექვთიმეს მიერ თარგმნილად მეტაფრასულ რედაქციას ასახელებს. ვფიქრობთ, აქ უნებლიე ცდომილებასთან უნდა გვქონდეს საქმე, რადგან „ქართულ ნათარგმნ ჰაგიოგრაფიაში“ მის მიერ დასახელებული კიმენური რედაქციის შემცველი ნუსხები და შრომების II ტომში მითითებული ექვთიმეს მიერ ნათარგმნი შრომის შემცველი ნუსხები (ბოდლე-1 და A-1103) ერთმანეთს ემთხვევა.

სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ბიზანტიური მწერლობა თეოდორე სტრატილატის ნამების შემცველ ნიგნთა არაერთ რედაქციას იცნობს. ჰალკინი (Fr. Halkini) გამოყოფს 8 ძირითად რედაქციას, რომელთა შიგნით კიდევ შეიძლება ქვერედაქციების გამოყოფა.¹

ექვთიმესეული თარგმანის ბერძნული დედნის გამოცემად ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში მითითებულია: *Analecta Bollandiana*, tomus II. Ediderunt: Carolus De Smedt, Gulielmus Van Hooff et Josephus De Backer, Paris, 1883, p. 359-367, ხოლო ავტორად დასახელებულია აბგარ უარი (კეკელიძე: 1957: 126-127; გაბიძაშვილი, 2010: 160).²

¹ *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, t. II, Bruxelles, 1957, გვ. 277-279.

² განსხვავებულ ბერძნულ რედაქციად მიჩნეულია: H. Delehayae, *Les Legends...* გვ. 151-167; 168-182.

მიხეილ ქავთარიას აზრით, ექვთიმე ათონელის თარგმანი უშუალოდ არ მომდინარეობს ამ ბერძნული ტექსტიდან. „ექვთიმეს ხელთ ჰქონია ზემოთ ნახსენები ბერძნული ტექსტის ახლოს მდგომი, მაგრამ განსხვავებული რედაქციის ნუსხა და სწორედ ის გადმოუღია ქართულად“, – წერს იგი (ქავთარია, 1966: 196).

ექვთიმეს მიერ შესრულებული თარგმანის ბერძნულ გამოცემაში დაბეჭდილ ტექსტთან შედარების საფუძველზე დარწმუნებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ის ნამდვილად არ არის ჩვენი თხზულების პირველწყარო და მიხეილ ქავთარიას მოსაზრება აბსოლუტურად სწორია. მართალია, ორივე მათგანი (ბერძნული ტექსტი¹ და ქართული თარგმანი) დიდძალი თეოდორეს ღვანლისა და მონამეობრივი აღსასრულის შესახებ მოგვითხრობს, ცალკეული ადგილებიც ერთმანეთს თანხვდება და იდენტური მოვლენების შესახებ გვამცნობენ, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში მათ შორის საკმაოდ დიდი სხვაობაა. აღნიშნულის დასტურად რამდენიმე მაგალითს დავიმოწმებთ:

1. ერთგან ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: „მაშინ, როგორც ადამიანს, დაელაპარა თავის ცხენს და უთხრა: „ვიცი, რომ სათნოუჩანს ღმერთს ყოველი [ქმნილება], ადამიანები თუ პირუტყვი. ამიტომაც ჩემთან ერთად იბრძოლე და ქრისტე განგაძლიერებს შენ, რათა გავიმარჯვო მონინააღმდეგე მტერზე.“²

აღნიშნული ადგილი არ გვხვდება ძველ ქართულ თარგმანში. ის მხოლოდ ‘Analecta’-ს ბერძნულ ტექსტშია დაცული. შევნიშნავთ, რომ წარმოდგენილი მონაკვეთი არც რთული დოგმატური ხასიათის მოძღვრებას გადმოგვცემს და არც რაიმე სავარაუდო სარწმუნოებრივი ცდომილების შემცველი შინაარსის ტექსტია. ამდენად, მიგვაჩნია, რომ ექვთიმეს მიერ გამოყენებული პირველწყარო აღნიშნულ ციტატას არ შეიცავ-

¹ იხ. Iconiensis, 1837: 359-367.

² იქვე: 361.

და, რადგან, სხვა მხრივ, გაუგებარია, რატომ უნდა გამოეტოვებინა მთარგმნელს თეოდორეს მარტვილური აღსასრულის წარმომჩენი ჩვენ მიერ დამონმებული მონაკვეთი (მსგავსი შემთხვევები არაერთია).

2. წარმოვადგენთ საპირისპირო შინაარსის მაგალითს: ექვთიმე ათონელის თარგმანში ერთგან ვკითხულობთ: „ხოლო იგინი რაჲ ამას იტყოდეს, აჰა ესერა, იხილეს წმიდაჲ თეოდორე მდგომარე ლოცვასა შინა. და მოიქცა მათდა პირითა მხიარულითა და ჰრქუა მათ: „შვილნო ჩემნო, მე ვარ თეოდორე, რომელი მკუდრად გეგონა. ღმერთი შურისმძიებელი, უფალი ღმერთი შურისმძიებელი განცხადნა და უაღრეს ბუნებისა აღმადგინა მე ბჭეთაგან სიკუდილისათა და მკუდართა თანა შერაცხილი განმაცხოველა ცხორებისათჳს თქუენისა. ან უკუე გრწმენეს თუ იგი, უმეტესი ამისა იხილოთ.“ ამას იტყოდა რაჲ ნეტარი თეოდორე, იგინი განცკბრებულ იყვნეს და იჭუეულ, უკუეთუ ნანდვლვე თეოდორე არს იგი, სტრატილატი. ხოლო წმიდამან მონამემან დასწერა მათ სასწაული ჯუარისაჲ და აღიგნეს მადლითა და განეხუნეს თუალნი გულთა მათთანი და ლაღატყვეს ჴმითა მადლითა.“

დამონმებული ფრაგმენტი მხოლოდ ქართულ თარგმანშია დაცული და არ შედის 'Analecta'-ს ბერძნულ ტექსტში (იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. 366). მიგვაჩნია, რომ თეოდორეს მონამეობრივი ღვაწლის აღწერისას პირველწყაროსაგან დამოუკიდებლად ამგვარი სახის განვრცობა და დაკონკრეტებული შინაარსის ცნობების წარმოჩენით თვითშემოქმედება შეუძლებელი მოვლენა იქნებოდა (მსგავსი შემთხვევებიც არაერთია).

3. ექვთიმე ათონელის თარგმანში ერთგან ვკითხულობთ: „ლოდნი მის ადგილისანი შეიმუსრვოდეს და **ხენი ირყეოდეს.**“ 'Analecta'-ს ბერძნული ტექსტი კი შემდეგს გვამცნობს: „იმ ადგილის ლოდები იმუსრებოდნენ და **მინა იძვროდა**“ (იხ. დასახ. გამოცემა, გვ. 361). როგორც დამონმებული წყაროები ცხადყოფენ, ექვთიმესეულ თარგმანში ხეთა ძვრაზეა საუბარი, ხოლო ბერძნულ ტექსტში – მინის რყევაზე. ვფიქრობთ, წარმოდგენი-

ლი მონაცემი კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ ექვთიმე ათონელი განსხვავებული ბერძნული რედაქციით ხელმძღვანელობდა, რომელშიც გამოყენებული იყო სიტყვა „ხე“ („ხენი ირყოდეს“). წინააღმდეგ შემთხვევაში, გაუგებარია, რატომ უნდა შეცვლილიყო ქართულ თარგმანში სრულიად უწყინარი და ყოფითი მონაცემი განსხვავებული ცნობით: „**მინა** იძვროდა.“

ამდენად, რადგანაც ‘*Analecta Bollandiana*’-ში გამოქვეყნებული ტექსტის ავტორი აბგარ უარია, გაგვიჭირდება იმის თქმა, რომ ექვთიმესეული თარგმანის ბერძნული ვერსიის ავტორიც ის არის.

თავად ექვთიმე ათონელი ანდერძში აღნიშნავს, რომ მან საანალიზო თხზულება ახლად თარგმნა: „სახელითა ქრისტესითა აღესრულ[ა] წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მონამისა თეოდორესი, გამოთარგმნილი ახლად ბერძულთა წიგნთაგან ჴელითა გლახისა და ცოდვილისა ეფთჳმესითა.“ ეს მეტყველებს იმაზე, რომ მანამდე არსებობდა თეოდორე სტრატილას წამების შემცველი ტექსტის სხვა თარგმანი. მიხეილ ქავთარიას აზრით, ეს სწორედ ის რედაქცია უნდა იყოს, რომელიც გამოაქვეყნა ალექსანდრე ხახანაშვილმა.¹

A-199 ნუსხის შესახებ აღვნიშნავთ, რომ ეს სრულიად განსხვავებული რედაქციაა, რომელსაც მცირეოდენი დამთხვევების გარდა, ისიც მხოლოდ ტექსტის დასაწყის ნაწილში, საერთო არაფერი აქვს დანარჩენ ნუსხებთან. სათაურიც სხვაგვარად არის მოცემული: „თუესა ივლისსა² ჴ წამებაჲ ყოვლადქებულისა მთავარმონამისა თეოდორესი.“ იგი განთავსებულია 70v-72v გვერდებზე და მოცულობითაც საკმაოდ ჩამორჩება სხვა ხელნაწერებს. შესაბამისად, ამ ნუსხის მონაცემები ჩვენს გამოცემაში არ გვაქვს გათვალისწინებული.

¹ Материалы по грузинской агиологии / По рукописям 10 века с предисл. издал А. Хаханов. 1910, Москва: Труды по востоковедению, издаваемые Лазаревским институтом восточных языков; Вып. 31.

² თვეც შეცვლილია. სხვა რედაქციებში ყველგან ივნისია.

მიხეილ ქავთარია A-199 და აგრეთვე H-1336 კრებულში შემავალ ნუსხებს „თეოდორე სტრატილატის წამების“ ახლად გამოვლენილ თარგმანად ასახელებს, ამასთან, ორივეს ნაკლულ ხელნაწერად მოიხსენიებს. შესაძლოა, იმიტომ, რომ ტექსტი მცირე მოცულობისაა, თუმცა ხელნაწერი ნაკლული არ არის. იგი სამართლიანად უთითებს, რომ ეს არ არის ექვთიმესეული თარგმანის უბრალო შემოკლება, არამედ დამოუკიდებელი თარგმანია (ქავთარია, 1966: 198).

მკვლევარმა 1966 წელს გამოსცა „თეოდორე სტრატილატის წამების“ ორივე რედაქცია: ექვთიმე ათონელის თარგმანი სამი ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით: A-1103, A-382 და A-388, ხოლო მეორე თარგმანი – ზემოთ მითითებული ორივე (A-199 და H-1336) ხელნაწერის მიხედვით.¹

რაც შეეხება ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრების შემცველ ტექსტს, იოანე და გიორგი მთანმიდელეები ამ თხზულებას მოიხსენიებენ, როგორც „ცხოვრებაჲ დიდისა ათანასესი“, ხოლო კორნელი კეკელიძე ახსენებს „ათანასე ათონელის ცხოვრებას“ და, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, მის შესახებ წერს, რომ არ შემონახულა. თუმცა ეხება სწორედ იმ შრომას, რომელიც ექვთიმეს მიერ არის ნათარგმნი და სახელწოდებასაც ისე გვთავაზობს, როგორც ეს იოანე და გიორგი მთანმიდელეებთან არის მოცემული. ეტიუდების V ტომში მას მითითებული აქვს ტექსტის ბერძნული ვერსია: BHG, 187 (Bibliotheca hagiographica graeca (Delehaye)). ამის შემდეგ დასახელებული ჰყავს ათანასი მთავარეპისკოპოსი, ალექსანდრიელი, და ტექსტის დასაწყისი: „მრავალნი წმიდანი შეიწუნეს და განიგუმირინეს სურვილითა მით ზეცისაჲთაჲთ“, რომელიც დაცულია იერუსალიმურ ნუსხაში (Jer.-2: 115-129).²

¹ ქავთარია, მ. (1966). თეოდორე სტრატილატის მარტილობის რედაქციები: შოთა რუსთაველი, ისტორიულ-ფილოლოგიური ძიებანი, ეძღვნება შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავს, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, გვ. 191-217.

² კეკელიძე, 1957: 118; 1980: 207-208.

ეს ადასტურებს, რომ მკვლევარი ათანასე ათონელსა და ათანასე ალექსანდრიელს სხვადასხვა პიროვნებად თვლიდა. სხვაგან იგი წერს: „ცნობა იმის შესახებ, რომ ეფთვიმემ თარგმნა, სხვათა შორის, „ცხოვრება დიდისა ათანასესი“, გულისხმობს არა ათანასე ალექსანდრიელის „ცხოვრებას“, როგორც ა. შანიძე ფიქრობს, არამედ ათანასე ათონელისას, რომელიც, სამწუხაროდ, ჩვენამდე არ შემონახულა“ (კეკელიძე, 1955: შნშ. 1). „ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიის“ I წიგნშიც ექვთიმეს მიერ თარგმნილ ჰაგიოგრაფიულ შრომებში დასახელებული აქვს „ცხოვრება ათანასე ათონელისა“ (კეკელიძე, 1980: 207).

ენრიკო გაბიძაშვილმა სპეციალურად შეისწავლა საკითხი და დაასკვნა, რომ ეს ათანასე უნდა იყოს არა ათონელი, არამედ ალექსანდრიელი,¹ რომლის ცხოვრების კიმენური რედაქციაც შემონახულია ხელნაწერში – Jer.-2. მისი დაკვირვებით: „იოანე ათონელის სიის მიხედვით, ეფთვიმეს უკვე თარგმნილი ჰქონდა თერთმეტი თხზულება, რომელთაგან ყველაზე ადრინდელია „ცხოვრება დიდისა ათანასესი.“ აქედან გამომდინარე, შეიძლება მიახლოებით ითქვას, რომ ეფთვიმემ დასახელებული „ცხოვრება“ თარგმნა ყველაზე გვიან, 985-992 წლებში. ცხადია, ამ დროს ათანასე ათონელი ცოცხალი და ჯანმრთელია. აქედან ნათელია, რომ ათანასე ათონელის „ცხოვრება“ ეფთვიმეს არ შეეძლო ეთარგმნა დასახელებულ წლებში და რომ მან თარგმნა ათანასე ალექსანდრიელის „ცხოვრება“ (გაბიძაშვილი, 2007: 95). ამიტომაც თავის გამოცემაში „ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია“ ე. გაბიძაშვილი თხზულების სათაურს ასახელებს, როგორც „ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება“, თუმცა მთარგმნელს არ უთითებს. დასახელებული აქვს აგრეთვე იმავე თხზულების მეტაფრასული რედაქცია იმავე სათაურით (გაბიძაშვილი, 2004: 121). სხვაგან იგი წერს, რომ ათანასე ალექსანდრიელის „ცხოვრე-

¹ გაბიძაშვილი, 2007: 93-96.

ბის“ ქართული თარგმანი (Jer-2. 115-129)¹ გამოცემული არ არის, ბერძნული დედანი კი გამოცემულია: P.G.25, CCXXIII-CCXLVI (გაბიძაშვილი, 2010: 199).

აკაკი შანიძეც თვლიდა, რომ ექვთიმემ ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება თარგმნა და არა ათანასე ათონელისა (შანიძე, 1946).

ათანასე I დიდი (დაახლოებით 297-373) ალექსანდრიის მართლმადიდებელი ეკლესიის პატრიარქი იყო, რომლის ხსენების დღეც ორჯერ აღესრულება: ახალი სტილით 15 მაისს (ძველი სტილით 2 მაისს) და 31 იანვარს (ძველი სტილით 18 იანვარს). განსაკუთრებული დამსახურებების გამო მას ამავდროულად ეპითეტი „დიდი“ განეკუთვნა. ასე რომ, ათანასე დიდი და ათანასე ალექსანდიელი ერთი და იგივე პიროვნებაა. შესაბამისად, იოანე და გიორგი მთაწმიდელების მიერ დასახელებული ნაშრომის – „ცხორებაჲ დიდისა ათანასესი“ – მთავარ გმირად სწორედ ათანასე ალექსანდრიელი უნდა იგულისხმებოდეს. იერუსალიმურ ნუსხაში დაცული ნათარგმნი ძეგლის სათაურში, მართალია, „დიდი ათანასე“ არ ჩანს და ის იკითხება, როგორც „ცხორებაჲ და ლუანლნი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასი მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ“, მაგრამ ტექსტში ათანასე ალექსანდრიელი „დიდ ათანასედ“ მოიხსენიება ავტორისა და, შესაბამისად, მთარგმნელის მიერ: „უმეტესად აღივსო მადლითა მით სამოციქულოთა დიდი ათანასე, რომელი-იგი ეპისკოპოსთა შორის დიდისა მის და სახელოვნისა ქალაქისა ალექსანდრიისა მთიები გამობრწყინდა.“ არაფერია გასაკვირი იმაში, რომ იოანე და გიორგი მთაწმიდელებმა ექვთიმე ათონელის მიერ ნათარგმნი ძეგლის სათაურში „დიდი ათანასე“ გაიტანეს.

¹ „ქართულ ნათარგმნ ჰაგიოგრაფიაში“ 115v-120v გვერდებს უთითებს (გაბიძაშვილი, 2004: 121). რეალურად იგი განთავსებულია 115v-126v გვერდებზე.

ათანასე ალექსანდრიელის სულიერი ახოვანება იმდენად ფასობდა და სამაგალითო იყო ეკლესიის წევრებისათვის, რომ მისი ცხოვრების სამი რედაქცია შეიქმნა, რომლებიც „ბერძნული პატროლოგიის“ 25-ე ტომშია გამოქვეყნებული. პირველი ანონიმ ავტორს ეკუთვნის (იხ. PG. 25. col. CLXXXV-CCXI); მეორე ფოტი პატრიარქის სახელს უკავშირდება (იხ. PG. 25. col. CCXI-CCXXII); მესამე რედაქცია კი ათანასე დიდის ცხოვრების მეტაფრასული ვერსიაა (იხ. PG. 25. col. CCXXII-CCXLVII).

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი ათანასე დიდის ცხოვრების შედარებამ თითოეულ დასახელებულ რედაქციასთან იმდენად დიდი სხვობა გამოავლინა მათ შორის, რომ ქართული თარგმანის პირველწყაროდ „ბერძნულ პატროლოგიაში“ გამოქვეყნებულ ვერც ერთ ბერძნულ ტექსტს ვერ მივიჩნევთ. ჩვენი აზრით, პირველწყარო სხვა, სხენებული ტექსტებისაგან განსხვავებული, ბერძნული ტექსტი უნდა ყოფილიყო.

ცნობილი ფაქტია, რომ ექვთიმეს მთარგმნელობით საქმიანობას, არსენ იყალთოელის შეფასებიდან გამომდინარე¹, სამეცნიერო ლიტერატურაში „კლება-მატება“ ეწოდა, რაც სათარგმნი წყაროების შემოკლებასა თუ განვრცობას გულისხმობდა, მაგრამ ყველა მსგავსი შემთხვევა ობიექტური მიზეზით იყო განპირობებული. კერძოდ, როდესაც ექვთიმე ხედავდა, რომ სათარგმნი წყაროში გადმოცემული ზოგიერთი ღრმა საღვთისმეტყველო მოძღვრება ჯერ კიდევ მოუმზადებელი მკითხველისათვის არასწორი აღქმისა და სარწმუნოებრივი ცდომილების მიზეზი შეიძლებოდა გამხდარიყო, ის კლებას მიმართავდა; იმ შემთხვევაში, თუკი ბერძნულ ტექსტში მოკლედ გამოთქმული თეოლოგიური

¹შდრ. „მას მადლითა სულისა წმიდისაჲთა ჴელენიფებოდა შემატებაჲცა და დაკლებაჲცა“ (იოანე დამასკელი, დიალექტიკა. (1976). ქართული თარგმანების ტექსტი გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო მაია რაფავამ, თბილისი, გვ. 67.

დებულება ასევე გაურკვეველობას გამოიწვევდა სათანადო საკითხებში ნაკლებად განსწავლულ ქართველ მკითხველში, ის მას შეგნებულად განავრცობდა, რომ თარგმანში გადმოცემული საკითხები დოგმატური აკრიბიით გაეცნობიერებინათ.

ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობითი სტილის შესწავლა თვალნათლივ წარმოაჩინს, რომ ზემოხსენებული საღვთისმეტყველო მეთოდი ჰაგიოგრაფიული ჟანრის მწერლობაში ნაკლებად ვლინდება და თუკი არაარსებით განსხვავებას არ გავითვალისწინებთ, როგორც წესი, ექვთიმე ბერძნულ დედანს ზედმინევნითი თანმიმდევრობით თარგმნიდა. ჰაგიოგრაფიულ ჟანრში „კლება-მატების“ მეთოდის მინიმალური გამოყენება სათარგმნი წყაროების შინაარსით არის განპირობებული. საქმე ისაა, რომ წმინდანთა ცხოვრების შემცველი ტექსტები უმეტეს შემთხვევაში არაა დატვირთული ღრმა დოგმატური სწავლებებით. ისინი, არსებითად, კონკრეტული მოღვაწის ცხოვრებაში მომხდარ განსაკუთრებულ მოვლენებს გადმოგვცემენ და უდიდესი ნაწილი ისტორიული შინაარსის ცნობებს ეთმობა. ამდენად, ასეთი ტექსტების თარგმნისას ექვთიმე ათონელისათვის „კლება-მატების“ აუცილებლობა არ არსებობდა, რადგან ბერძნულის შესაბამისი ქართული ტექსტი მკითხველს არც გაურკვეველობას უქადადა და არც სარწმუნოებრივი ცდომილების მიზეზი შეიძლება გამხდარიყო.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მიგვაჩნია, რომ ექვთიმე ათონელს ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრების შემთხვევაშიც განსხვავებული ტექსტი ჰქონდა ხელთ, რომელიც არ თანხვდება 'Analecta'-სა თუ „ბერძნულ პატროლოგიაში“ გამოქვეყნებულ ტექსტს.

ზემოთქმულის გათვალისწინებით, „ფებრონიას წამება“ და „ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება“ წინამდებარე გამოცემაში დაბეჭდილია თითო-თითო ნუსხის მიხედვით, „ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ძირითად ნუსხად შერჩეულია A-19 (X. ს.), სქოლიოში ჩატანილია A-1103 (X / XI ს.) და ქუთაისი-16 (K-16) (XVII ს.) ნუსხათა მონაცემები, რომლებიც, შესაბამისად, B და C ლიტერებითაა აღნიშნული, „თეოდორე

სტრატეგიის წამების“ ძირითადი ნუსხაა A-1103, ხოლო სქოლიოში ასახულია ბოდლე-1 (XI ს.), A-388 (XII-XIII სს.) და A-382 (XV ს.) ნუსხების იკითხვისები, რომლებიც, შესაბამისად, B, C და D ლიტერებითაა წარმოდგენილი.

როგორც გამოცემის I ტომის შესავალში ვუთითებთ, ჩვენი პროექტის ერთ-ერთ მიზანს შეადგენს ქართულ თარგმანებთან ერთად ბერძნული ტექსტების გამოქვეყნებაც (არსებობის შემთხვევაში). წინამდებარე II ტომში შესულ თხზულებათაგან მხოლოდ ერთს მოეპოვება ბერძნული ვერსია. ესაა „ცხოვრება წმიდისა ბასილი კესარიელისაჲ.“ ამიტომ, გამოცემაში მხოლოდ მას ახლავს პარალელური ბერძნული ტექსტი.

ქართული ხელნაწერი ტრადიციისადმი უცხოელთა განსაკუთრებული ინტერესის გათვალისწინებით, ტომში შეტანილია ტექსტების ინგლისური თარგმანებიც.

პროექტი ადგილობრივი და საერთაშორისო თანამშრომლობის ბაზაზე ხორციელდება. ძირითად პერსონალს შეადგენენ წამყვანი დანესებულების – ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის – ნევრები, რომლებიც, ამავე დროს, წარმოადგენენ სხვადასხვა ორგანიზაციას (ვასახელებთ ცოტა ქვემოთ).

პროექტი პროდუქტია იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და ბირმინჰემის უნივერსიტეტის ტექსტოლოგიისა და ელექტრონული აკადემიური გამოცემის ინსტიტუტს შორის არსებული საერთაშორისო პარტნიორობისა, რომელსაც საფუძველი ჩაეყარა სტრუქტურირებული სადოქტორო პროგრამების განვითარების პროექტის¹ – „ტექსტოლოგია და გამოცემათმცოდნეობა“ – ფარგლებში. ამ ინსტიტუტის დირექტორი 2005-2017 წლებში, ბრიტანეთის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი დევიდ ჩარლზ

¹ განხორციელდა 2016-2019 წლებში (სამეცნიერო ხელმძღვანელები: ქეთევან გიგაშვილი და მაია ნინიძე).

პარკერი, დასახელებული და აგრეთვე წინამდებარე პროექტის უცხოელი კონსულტანტია.

ტექსტები გამოსაცემად მოამზადეს, გამოკვლევა და კრიტიკული აპარატი დაურთეს ლია კიკნაძემ (კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, ფილოლოგიის დოქტორი), ქეთევან გიგაშვილმა (ინტერდისციპლინური ჰუმანიტარიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე, იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი), ირაკლი ორჟონიამ (თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის დოქტორანტურის ხელმძღვანელი, გელათის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის პროფესორი, თეოლოგიის დოქტორი), გრიგოლ ბენდელიანმა (თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის კურსდამთავრებული, თეოლოგიის მაგისტრი) და მათა ჯანგიძემ (ფილოლოგიის დოქტორი). ბერძნულ მასალაზე იმუშავა ირაკლი ორჟონიამ. ტექსტები ინგლისურად თარგმნა ეკატერინე ჯინორიძემ.

ტომის მომზადებაში განეული დახმარებისათვის მადლობას მოვახსენებთ ათონის ივირონის მონასტრის ბერს, ბიბლიოთეკის მესვეურს – თეოლოგოსს, რომელმაც ათონური ხელნაწერების ციფრული ვერსიები მოგვანოდა და მათი ელექტრონული გამოცემის უფლება მოგვცა; ასევე – ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის ფონდების დაცვის, აღრიცხვისა და ექსპონირების დეპარტამენტის უფროსს, მთავარ მეცნიერ-თანამშრომელ თამარ აბულაძეს, საფინანსო ადმინისტრაციული განყოფილების საქმისწარმოების სამსახურის მთავარ სპეციალისტ ნათია ვეკუას, გელათის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის ბიბლიოთეკის გამგეს, ისტორიის დოქტორს, პროფესორ ირაკლი ლორთქიფანიძეს, იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელ ნანა ყარაულაშვილს.

დაბოლოს, აღვნიშნავთ, რომ წინამდებარე ბეჭდური გამოცემის პარალელურად მომზადდა ელექტრონული აკადემი-

ური გამოცემაც, რომელიც განთავსებულია პროექტის ბაზაზე შექმნილ სერვერზე (იხ. www.athosschool.ge).

სამეცნიერო ჯგუფი სიამოვნებით მივიღებთ თითოეულ საქმიან შენიშვნას და გავითვალისწინებთ შემდგომი მუშაობისას.

ကျမ်းကျမ်း

ნინო ფერონია

სსენაგის დღე – 8 ივლისი (25 ივნისი)

[A-1769]

[cod. Ivir. georg-79]

[წამება წმიდისა ფებრონიასი]

[A-1769: 2r] ...ტანჯვად ქრისტიანეთა, რომელნიმე ცეცხლად მისცნის, რომელნიმე მახვლითა მოსრნის და ჯორცნი მათნი მჭეცთა საჭმლად მიუყარნის. და დაეცა დიდი შიში და ძრწოლა აღმოსავალისა კერძოთა უკეთურებისაგან უწყალოესა მის სელინოსისა, რამეთუ იყო იგი მწეცებრ მძვნვარე და მტერ ქრისტიანეთა.

ხოლო ლესიმახოს ქრისტიანისა დედისა შვილი იყო და სწყალობდა ქრისტიანეთა. ამისთვისცა ღამესა ერთსა მოუწოდა პრიმოს კომსსა და ჰრქუა მას: „შენ უწყი, უფალო ჩემო პრიმოს, რამეთუ, დაღაცათუ მამა ჩემი წარმართობასა შინა და მონებასა კერპთასა მოკუდა, არამედ დედა ჩემი ქრისტიანე იყო და დიდი მოსწრაფება აქუნდა, რაათამცა მეცა ქრისტიანე მყო, არამედ შიშისაგან მეფისა და რიდობისაგან მამისა ჩემისა ვერ აღასრულა ნება მისი. ხოლო მრავალგზის მეტყუნ ქრისტესთვის და მცნებასა მომცემნ, რაათა არაოდეს ვტანჯო ქრისტიანე, არამედ, რაათა მეცა ვისწრაფო ქრისტიანეყოფად. და ან ვხედავ, ვითარ უწყალოდ მოსწყუედს ქრისტიანეთა უღმრთოთ ესე და უწყალოდ მამის ძმა ჩემი და ელმის ფრიად სულსა ჩემსა. ან უკუე მნებავს, რაათა, რავდენცა ძალგიც, ფარულად განუტეობდე ქრისტიანეთა და არა მოსწყედენ ყოველნი ჯელითა ამის ურჩულოესაათა.“

ესე რაე ესმა პრიმოსს, არღარა მოსწრაფე იყო პყრობად ქრისტიანეთა, არამედ უფროესად მიუმცნებდა [2v] მონასტერთა და ეკლესიათა, რაათა ივლტოდინ პირისაგან სელინოსისა. წარემართნეს უკუე მესოპოტამი(ი)თ, რომელ არს შუამდინარე, და მიჰმართეს ნისიბი ქალაქსა, რომელი-იგი არს საზღვართა ასურასტანელთასა და საბრძანებელსა ბერძენთასა.

ხოლო იყო მას ქალაქსა შინა მონასტერი დედათაჲ, რომელსა შინა იყვნეს ენკრატისნი მონესენი, ერგასისნი, რომელთა უძღოდა დედაჲ, ბრენი სახელით, რომელი-იგი მონაფე ყოფილიყო პლატონია დედადიაკონისაჲ, რომელი იყო პირველ მისა და ყოველივე წესი და კანონი მისი ვიდრე აღსასრულადმდე კეთილად დაიმარხა, რამეთუ ესე იყო კანონი პლატონიაჲსი.

დღესა პარასკევსა არარას საქმესა შურებოდეს დანი იგი, არამედ შეკრბიან ეკლესიად და ოდესმე გალობდეს და ოდესმე წიგნი ჴელად მიიღის დედადიაკონმან და საღმრთოთა წერილთა უკითხავნ სახლთა მათ და ვიდრე მესამედ ჟამადმდე იგი თავადი იკითხავნ წიგნსა და მერმე მისცის ჴელთა ბრენისათა და უბრძანის კითხვად ვიდრე მიმწუხრამდის. ეგრეთვე შემდგომად მისა ბრენი აღასრულებდა ამას წესსა.

ხოლო ბრენსა აღეზარდნეს ორნი ქალწულნი კეთილად, რომელნი-იგი წურ[cod. Ivir. georg-79: 7r]თილ იყვნეს ყოველსა წესსა მოღუანებისასა. სახელი ერთისაჲ მის – პროკლა და მეორისაჲ მის – ფებრონია. იყო პროკლა ოცდახუთის წლის და ფებრონია – ოცის წლის. და იყო ფებრონია დისწული ბრენისაჲ და შუენიერ ხილვითა, ვითარლამცა არასადა იპოებოდა დედათა შორის ეგვევითარი სახე, ჰასაკითა გუამისაჲთა გრძელ და პირითა შუენიერ, რომელ არა შესაძლებელ იყო უმეტესობაჲ კაცთა შორის. ხოლო ბრენსა დიდი მოღუანებაჲ აქუნდა, რათამცა დაიცვა სინმიდით და უბინოდ ფებრონია, ხედვიდა რაჲ ფრიადსა მას ქმნულკეთილობასა პირისა მისისასა.

და ყოველნი იგი დანი მწუხრითი მწუხრად მიიღებდეს საზრდელსა, ხოლო ფებრონიას უბრძანა ბრენმან, რათა ორორით მიიღებდეს ჭამადსა. ეგრეთვე უკუე ფებრონიაცა იღუნინდა და არცა პურითა, არცა წყლითა განაძლებდა სადა თავსა თვსსა. ხოლო აქმნია სკამიცა მცირესა მისა წყრთისაჲ, სიგრძე და სივრცე მტკაველი და ნახევარი და მას ზედა მიწვებოდა განსუენებად. ხოლო ოდესმე ჴმელსაცა ქუეყანასა ზედა დაწვის ჟამსა ძილისასა უმეტესისა ჴორცთა ტანჯვისათჳს.

[7v] ხოლო მო-რაჲ-ინიის მის ზედა განსაცდელი საეშმა-
კოჲ უცნებითა ღამისაჲთა, მეყსეულად აღდგის და ევედრებინ
ღმერთსა ცრემლით ოტებად მისგან განსაცდელსა მას ეშმა-
კისასა და აღაღის წიგნი და ინურთინ საღმრთოთა წერილთა,
რამეთუ იყო იგი სწავლის მოყუარე. და აღივსო ყოვლითავე
სწავლულებითა, ვიდრელა განკვრეებულ იყო ბრენიცა სწავ-
ლულებასა მისსა.

და დღესა პარასკევსა შემოკრბიან რაჲ ყოველნი ეკლე-
სიად, მისციან წიგნი ფებრონიას და დღე ყოველ უკითხავნ
წმიდათა მათ მონესეთა. ხოლო შემოკრბებოდეს ქალაქისაგან-
ცა დედანი სეფექალნი სმენად სიტყუათა სარგებლისათა და
ამისთვის ბრძანა ბრენმან შინაგან კრეტსაბმელისა დაჯდომად
ფებრონიასი და ეგრეთ კითხვად წიგნისაჲ, რაჲთა არცა სადა
მამაკაცისა ხატი იხილოს, არცა დედაკაცისა სოფლიოჲსაჲ. და
განისმა მოლუანებისა და სიკეთისა მისისა სახელი ყოველსა
მას ქალაქსა. ხოლო იყო იგი მშუდ ფრიად და მდაბალ უფ-
როჲს ყოველთა მათ დათა.

ესმა მისთვის სეფექალსა ვისმე, სახელით იერია, და სწა-
დოდა ფრიად ხილვად ფებრონიასი და სმენად სიტყუათა მის-
თაჲ. და იყო იგი წარმართ, რომელსა დაეყო ქმრისა თანა მი-
სისა ექუს თუე და დაქურივებულიყო და ამისთვის მოქცეული-
ყო თვსადვე [1r] ქალაქად.

და ჯდა მყუდროებით სახლსა შინა თვსსა მშობელთა
თვსთა თანა, რომელნი-იგი წარმართვე იყვნეს. ესე მოვიდა
მონასტრად და მიუმცნო პირითა მეკარისაჲთა ბრენსა, ხოლო
განვიდა რაჲ ბრენი ხილვად მისა, შეუფრდა იგი ფერწთა ბრე-
ნისათა და ჰრქუა: „გაფუცებ ღმერთსა, რომელმან ქმნა ცანი
და ქუეყანაჲ. ნუ მომიძაგებ მე წარმართსა ამას და არანმი-
და(სა), რომელი აქამომდე საკიცხელ კერპთა ქმნილ ვარ და
ნუ დამაწუებ ხილვისა და სიტყუსაგან დისა ჩემისა ფებრო-
ნიასა, რაჲთა ვიცნა თქუენ მიერ გზად იგი ცხორებისაჲ,
რაჲთა ვიდოდი მას შინა და ვცნა, რაჲ-იგი განმზადებულ არს
ქრისტეანეთადა და მივემთხვო კეთილთა მათ, რომელთა ჰქა-
დაგებთ. მივსენით მე ამაოებისაგან ამის სოფლისა და არან-

მიდებისაგან კერპთაჲსა, რამეთუ მაიძულებენ მშობელნი ჩემნი მეორედ ქორწინებად, არამედ იყავნ ჩემდა ცხოვრებაჲ სწავლაჲ ფებრონიასი.“

ამას რაჲ იტყოდა იერია და ცრემლითა დაალტობდა ფერწთა ბრენისათა, აღიძრა გული მისი ლმობიერებად და წყალობად მისა და ჰრქუა მას: „უნყის უფალმან, დედუფალო იერია, რამეთუ ორისა წელიწდისაჲ მოცემულ არს ჴელთა ჩემთა ფებრონია და, აჰა ესერა, ათურამეტი წელი აქუს მონასტერსა შინა, რომელ არცა მამაკაცისა ხატი უხილავს, არცა [IV] დედათა ერისკაცთა სახე და არცათუ დედასა მისსა უხილავს აქამომდე პირი მისი, დალაცათუ მრავალგზის ცრემლითა მევედრა ხილვად მისა და არა შეუწდევ ყოვლადვე ერისკაცთა აღრევად. ხოლო ან სურვილისა მაგისთვის, რომელ გაქუს ღმრთისა მიმართ, შეგიყვანო ხილვად მისა, გარნა სახე მონესეთაჲ შეიმოსე ესრეთ უკუე სახითა მონესეთაჲთა.“

შეიყვანა ბრენმან იერია სენაკად ფებრონიასა, ხოლო ფებრონია იხილა რაჲ იგი შემოსილი სახითა მონესეთაჲთა, შეუვრდა ფერწთა მისთა, რამეთუ ჰგონებდა, ვითარმედ უცხოჲ ვინმე ენკრატისი არს და ამბორსუყვეს ურთიერთას. და უბრძანა ბრენმან ორთავე დაჯდომად. და იწყო ბრძანებითა მისითა ფებრონია კითხვად საღმრთოთა წიგნთა.

ხოლო იერია ესოდენ ლმობიერ იქმნა სწავლისაგან ფებრონიასა, ვიდრელა ღამე ყოველ ორთავე უძილად გარდავლეს, რამეთუ არცა ფებრონია მონყინე იქმნა სიტყუად, არცა იერია განძღებოდა სმენითა. და ესოდენი ცრემლი დასთხია მან, ვიდრელა ქუეყანაჲ იგი დაალტო ცრემლითა თჳსითა. და ვითარცა განთენა, ძლით არწმუნა ბრენმან იერიას წარსლვად სახედ თჳსად.

[IIr] მუნ მოიკითხნა იგინი ცრემლით და წარვიდა სახედ თჳსად. და მეყსეულად შეწეწენითა ღმრთისაჲთა დაარწმუნა მშობელთა თჳსთა და მიიღეს წმიდაჲ ნათლისღებაჲ და განთავისუფლდეს საცთურისაგან კერპთაჲსა და იცნეს მხოლოჲ ჭეშმარიტი ღმერთი. ხოლო ფებრონია ჰკითხვიდა თომიდას, შემდგომ(მ)სა მას ბრენისასა, და ეტყოდა: „გევედრები, დედაო,

ვინ იყო უცხოე იგი და, რომელ ესრეთ აღივსო ცრემლითა, ვითარმცა არაოდეს ასმიოდა სიტყუად ღმრთისაჲ?“ მიუგო თომიდა და ჰრქუა ფებრონიას: „ესე იყო იერია, სეფექალი.“ ჰრქუა მას ფებრონია: „და რად არა მაუნყეთ ჭეშმარიტი, არამედ მაცთუნეთ და, ვითარცა დასა, ვეუბნებოდე მას.“ ჰრქუა მას თომიდა: „დედოფალმან ჩუენმან და დედამან სულიერმან ეგრეთ ბრძანა.“ და დასცხრა იგი სიტყუად.

ხოლო მათ დღეთა შინა დასნეულდა ფებრონია ვიდრე სიკუდილადმდე. ესმა რაჲ ესე იერიას, მოვიდა მუნ და არა განემორა მას ყოველთა მათ დღეთა უძღურებისა მისისათა, ვიდრე მოვიდა სიმრთელედ. დაწვა ფებრონია სკ(ა)მსა ზედა, ხოლო იგი ჯდა მის წინაშე განუმორებელად და ჰმსახურებდა ესრეთ – აღსავსე იყო სიყუარულითა მისითა და სურვილითა.

და მათ დღეთა შინა ისმა ქალაქსა მას, ვითარმედ სელინოს და ლქსიმახოს შევლენ ტანჯვად ქრისტეანეთა. მუნ ყოველნი [Iv] ქრისტეანენი, რომელნი იყვნეს ქალაქსა მას – მღდელნი და მონესენი და ერისკაცნი – დაუტეობდეს საყოფელთა თვსთა და ივლტოდეს, ვიდრელა ებ(ი)სკოპოსიცა დაიმალა შიში(სა) მისგან მძლავრთაჲსა. ცნეს ესე დათა მათ, რომელნი იყვნეს მას მონასტერსა შინა და მოუჴდეს დედადიაკონსა ბრენსა და ეტყოდეს: „რაჲ-მე ვყოთ, დედაო, რამეთუ მჴეცნი ესე მოინინეს აქა და ყოველნი ივლტიან შიშისაგან მათისა?“ ჰრქუა მათ ბრენმან: „და რაჲ გნებავს, რაჲთა გიყო თქუენ?“ ჰრქუეს მათ: „რაჲთა გვბრძანო ჩუენცა სილტოლად და მცირედ დღე დამალვად, რაჲთა განვარინნეთ სულნი ჩუენნი.“

მიუგო ბრენმან და ჰრქუა მათ: „არლა გიხილავს ბრძოლად და სილტოლად გ(ა)ნემზადებითა? არლა შესრულხართ ნყობასა და აწვე მეოტ ხართ. ნუ, შვილნო, გევედრები, ნუ ესრეთ, არამედ დავდგეთ და ვიღუანოთ, მოვსწყდეთ ქრისტესთვის, რომელმან ჩუენთვის გემოჲ სიკუდილისაჲ იხილა, რაჲთა ვცხონდეთ მის თანა.“

ესე რაჲ ესმა დათა მათ, დადუმნეს და ხვალისა დღე ერთმან მათგანმან, სახელით ეთერია, ჰრქუა სხუათა მათ და-

თა: „უნცი მე, რამეთუ ფებრონიაჲსთჳს არა შემინდობს დედაჲ ჩუენი წარსლჳად ამიერ, არამედ ჰნებავს მისთჳს ჩუენ ყოველ-თა წარწყმედაჲ. ამისთჳს, აჰა ესერა, გეტყჳ თქუენ...“¹

[1r]...ლოთა მათ მჴედართაგანი მივიდა, ჰრქუა სელინოსს: „ვიხილეთ მონასტერსა მას ქალი, დიდად შუენიერი, და მისთჳს იტყჳს პრიმოს კომსი უფლისა ჩემისა ლჳსიმახოს ქორნინებისათჳს.“ ესე რაჲ ესმა სელინოსს, აღივსო გულისწყრომითა და მეყსეულად წარავლინნა მჴედარნი მცველად, რაჲთა ვერ განერნენ იგინი და განავლინა ქადაგი ჴმოზად, ვითარმედ ზვალე ყოვლისა ერისა წინაშე განკითხვაჲ იქმნების ფებრონიაჲსი. ესმა ესე არათუ ოდენ მკჳდრთა ქალაქისათა, არამედ გარეშეთაცა და შემოკრბა სიმრავლე მამათა და დედათაჲ ურიცხჳ ხილვად ლუანლსა მას ფებრონიაჲსსა.

ხოლო განთიად მივიდეს მჴედარნი მონასტრად და დააკუეთეს ფებრონია სკამისა მისგან, რომელსა ზედა წვა ქუეყანად და დასდვეს ჯაჴჳ ქედსა მისსა და ზიდვიდეს განყვანებად მონასტრისაგან. ხოლო ბრენი და თომაიდა მოეხზნეს ფებრონიაჲს და მწარედ ვაებდეს და ევედრებოდეს მჴედართა მათ, რაჲთა დრო სცენ სიტყუად ფებრონიაჲსა.

შეენყალა მჴედართა მათ ფებრონია და ულხინეს მას. და ევედრებოდეს ბრენი და თომაიდა, რაჲთა წარჴყვენ იგინიცა ლუანლსა მას, ნუუკუე მხოლოჲ მივიდეს ფებრონია და შეშინდეს, ხოლო მჴედართა მათ თქუეს: „არა გუაქუს ბრძანებაჲ წარყვანებად [1v] თქუენდა, არამედ ფებრონიაჲსა.“

ხოლო მაშინ იწყო ბრენმან სიტყუად ფებრონიაჲსა: „აჰა ესერა, შვილო ჩემო, მიხუალ წამებად. ეკრძალე, რამეთუ სიძე იგი ზეცისაჲ ხედავს ლუანლსა შენსა და ანგელოზთა უპყრიეს გკრგნი ძღვევისაჲ. ან იხილე, ნუ შეუშინდები სატანჯველთა, რაჲთა არა ექმნე საკიცხელ ეშმაკთა. ნუ გშურან ჴორცნი შენნი სატანჯველთათჳს, რამეთუ ესე ჴორცნი, გჳნდეს თუ არა, საფლავად მიეცემიან და მიწად გარდაიქვევიან. აჰა ესერა, მე ვზი და ვგოდებ მონასტერსა შინა და მოველი ჰანბავსა

¹ ამის შემდეგ 1 ფურცელი დაკარგულია.

შენტს, გინათუ კეთილსა, გინათუ ბოროტსა. გევედრები, შვილო, სმენამცა კეთილი მასმია შენთს, ვინმე მითხრას, თუ ფებრონია მისცა თავი თუსი ქრისტესთს სატანჯველთა, ვინმე მახაროს, თუ ფებრონია აღესრულა და მონამეთა შეერთო.“

მიუგო ფებრონია და ჰრქუა მას: „მრწამს ღმრთისაჲ, დედაო ჩემო, ვითარცა არასადა გარდავჰყედ მცნებასა შენსა, არცა ან გარდავჰყდე ბრძანებასა შენსა. არამედ იხილონ ერთა და განკვრდენ და ჰნატრიდენ სიბერესა ბრენისასა და თქუან ჭემმარიტად: „ნერგი ესე დიდისა ბრენისაჲ არს.“ და ვაჩუენო ბუნებითა დედა[2r]თაჲთა გონებაჲ მჴნე და ახონი შენვენითა ქრისტესითა. ლოცვა ყავთ უკუე და კურთხევით წარმგზავნეთ.“ ჰრქუა მას თომაიდა: „ცხოელ არს უფალი, შვილო ფებრონია, საერისკაცოჲ სამოსელი შევიმოსო და მოვიდე ხილვად ღუანლისა შენისა.“

ხოლო მჴედარნი ასწრაფობდეს მას. ჰრქუა კუალადცა ფებრონია: „გევედრები, დედანო კურთხეულნო, მომეცით საგზლად ლოცვაჲ თქუენი და წარვიდე.“ მაშინ განიპყრნა ბრენმან ჴელნი ზეცას და თქუა ჴმითა მაღლითა: „უფალო იესუ ქრისტე, რომელი გამოუჩნდი თეკლას ღუანლსა შინა სახითა ჰავლესითა, მოედ ანცა შენვენად მდაბლისა ამის მჴველისა შენისა.“

ესე თქუა და შეიტკბო ფებრონია და ამბორსუყო ცრემლით და წარგზავნა და თვთ მოიქცა მონასტრად. გოდებით შევიდა ეკლესიად, დავარდა პირსა ზედა და ევედრებოდა ღმერთსა ფებრონიაჲსთს. ხოლო მჴედართა წარიყვანეს იგი მძლავრისა. მაშინ თომაიდა შეიმოსა სამოსელი საერისკაცოჲ, დაუტევა ბრენი ეკლესიასა შინა და წარვიდა ხილვად ღუანლსა მას.

ესმა ესე ყოველთა მათ დედათა, რომელნი შეკრბიან დღესა პარასკევსა მონასტრად და ისმენდიან სწავლასა ფებრონიაჲსსა. [2v] იცემდეს მკერდთა მათთა და ცრემლით მირბიოდეს ხილვასა მას.

ესმა იერიასცა სეფექალსა, ვითარმედ ფებრონია მიჰყავს მძლავრისა. აღდგა და ჴმაყო ჴმითა დიდითა, ვიდრელა განკვრდეს ყოველნი, რომელნი იყვნეს სახლსა მას. ხოლო მშობელნი მისნი ჴკითხვიდეს, თუ რაჲ-ძი შეემთხვა. მიუგო მან და ჴრქუა მათ: „დაჲ ჩემი ფებრონია წარიყვანეს მძლავრისა. მოძღუარსა ჩემსა სატანჯველად მისცემენ.“ და იგინი ფრიად ევედრებოდეს დაცხრომად ტირილისაგან, ხოლო იგი უმეტესად გოდებდა და ევედრებოდა მშობელთა თჳსთა წარსლვად ხილვასა მას ღუანლისასა, ვიდრელა იგინიცა აღივსნეს ცრემლითა.

მაშინ წარიყვანნა იერია მონანი და მჴვევალნი მრავალნი და წარვიდა. ხოლო მი-რაჲ-ვიდოდა, მიენია სხუათაცა მათ დედათა. მერმე მიენია თომაიდასცა და იცნა იგი და იწყეს ორთავე ტირილად. და ესრეთ მიინინეს ყოველნი იგი ადგილსა მას ღუანლისასა.

მაშინ შეკრბა რაჲ ერი იგი დიდი ადგილსა მას, გამოვიდეს მსაჯულნიცა იგი და დასხდეს ღჳსიმახოს და სელინოს. და ბრძანეს შემოყვანებაჲ ფებრონიაჲსი. შემოიყვანეს უკუე შეკრული ჴელითა და ჯაჴჴ ქედსა მის(ს)ა. [31] და ვითარცა იხილეს იგი ერთა, ცრემლო(ო)დეს მის ზედა, რამეთუ ყოველთა ეწყალოდა იგი.

მაშინ სელინოს ბრძანა ამბოხებისა მის დაცხრომაჲ. და ვითარცა ყვეს დუმილი, ჴრქუა სელინოს ღჳსიმახოს: „ჴკითხევდ შენ და ისმენდე პასუხსა მისსა.“ ღჳსიმახოს თქუა: „მითხარ, დედაკაცო, მონაჲ ხარ ანუ აზნაური.“ ფებრონია ჴრქუა მას: „მონაჲ ვარ, ღჳსიმახოს.“ თქუა: „ვისი ხარ მონაჲ?“ ჴრქუა მას ფებრონია: „ქრისტესი, რომელი განკაცნა ცხორებისა ჩუენისათჳს.“ ღჳსიმახოს ჴრქუა: „რაჲ გენოდების?“ მიუგო ფებრონია და ჴრქუა: „ქრისტეანე მდაბალი.“ ღჳსიმახოს ჴრქუა: „სახელსა შენსა ვიკითხავ.“ მიუგო ფებრონია: „გარქუ შენ, ვითარმედ: „ქრისტეანე მდაბალი.“ უკუეთუ კულა ჴორციელსა სახელსა იკითხავ, „ფებრონია“ მიწოდა დედუფალმან ჩემმან.“

მაშინ სელინოს დააცხრო ღჳსიმახოს და თჳთ იწყო სიტყუად ფებრონიაჲსა და ჴრქუა მას: „უნყიან ღმერთთა, ფებრო-

ნია, ვითარმედ არა მენება ყოვლადვე სიტყვსა ღირსყოფად შენდა, არამედ სახისა შენისა სიმშკდემან და ხატისა შენისა შუენიერებამან დააცხრვეს რისხვისა ჩემისა ზარი [3v] და ამისთჳს არლარა, ვითარცა დასასჯელსა, გეტყჳ, არამედ, ვითარცა ასულსა ჩემსა, გევედრები. ისმინე, შვილო, უწყიან ღმერთთა, რამეთუ დიდითა საფასითა დაგწინდებია ცოლი უფლისა ჩემისა ღკსიმახოესა მე და ანთიმოს, ძმასა ჩემსა, ხოლო ან ზავი იგი, რომელი გჳქმნია პროსფორო მთავრისა ასულსა ზედა, დაჳჳსნა და შენ თანა დავდვა აღთქუმაჲ და იყო ცოლი უფლისა ჩემისა ღკსიმახოისისა, რომლისა მარჯუენით, ესერა, ვზი მე, რომელსა-ესე ხედავ, რამეთუ შუენიერ არს მსგავსად შენსა. ისმინე უკუე განზრახვაჲ ჩემი, მამისა შენისაჲ, და გყო შენ დიდებულ ქუეყანასა ზედა და ნუ ორგულ გყოფნ სიგლახაკე შენი, რამეთუ მე არცა ცოლი მივის, არცა შვილნი და ყოველი მონაგები ჩემი შენ მიგანიჭო და დედუფლად ყოვლისა გყო შენ და იყოს იგი ყოველი ზითვად შენდა და შენ ცოლ უფლისა ჩემისა ღკსიმახოესა და იდიდო ყოველსა ქუეყანასა ზედა და ყოველნი დედანი გნატრიდენ შენ დიდისა მისთჳს პატივისა. განიხაროს კეთილად მძღემანცა მეფემან და განიჭოს ფრიადი, რამეთუ მან აღგვთქუა დასუმად უფლისა ჩემისა ღკსიმახოესა საყდარსა ეპარხოხოებისა, რომელ არს უზეშთაეს ყოვლისა მთავ[4r]რობისა. აჳა ესერა, ყოველი გასმიეს. მომეც სიტყუაჲ მამასა შენსა, რათა ღმერთნიცა მოიმადლნე და სულსა ჩემსა ახარო. უკუეთუ კულა ურჩ მექმნე სნავლასა ჩემსა, ვერ სცხონდე სამსაცა ჟამსა ჳელთა შინა ჩემთა.“

მიუგო წმიდამან ფებრონია და ჰრქუა მას: „ისმინე, მსაჯულო, სიტყუაჲ ჩემი: მე სასძლოჲ ჳელითუქმნელი მაქუს ცათა შინა და სამკაული განუხრწნელი. ზითვად აღთქუმულ არს ჩემდა სასუფეველი ცათაჲ და სიძე მომიგიეს უკუდავი მეუფე და დამბადებელი ყოველთაჲ. ვითარმცა უკუე შესაძლებელ იყო ამის ესევითარისა უარყოფაჲ და შერთვაჲ მოკუდავისა და განხრწნადისა კაცისა? ამისთჳს გეტყჳ შენ, მსაჯულო, ნუ შუ-

რები, რამეთუ ვერცა სიტყუატკბილობითა მიმიზიდო, ვერცა შინებითა შემადრწუნო.“

ესე რაჲ ესმა სელინოსს, დიდად განრისხნა და უბრძანა მტარვალთა: „დააპეთ სამოსელი მისი და ძონძი მობლარდნეთ და ესრეთ შიშუელი და სირ(ც)ხვლეული დაადგინეთ წინაშე ყოველთა, რაჲთა იხილოს თავი თჳსი ესევეითარსა უშუერებასა შინა და იტყებდეს, რომელ-იგი დიდისა მის წილ დიდებისა უკუანაჲსკნელსა მიეცა უპატიობასა.“

და მეყსეულად მტარვალთა მოსწრაფებითა დიდითა აღ(ა)სრულეს [4v] ბრძანებაჲ მისი. მაშინ სელინოს ჰრქუა მას: „რასა იტყვ, ფებრონია? ჰხედავა, ვითარისა კეთილისაგან დააკლე თავი შენი და რაბამსა უბადრუკებასა მიეცი?“ ფებრონია ჰრქუა მას: „ისმინე, მსაჯულო, დალაცათუ ყოვლითურთ სამოსელთაგან განმაშიშულო მე, ესე უშუერებად არა შემირაცხიეს, რამეთუ ერთი არს შემოქმედი მამათა და დედათაჲ, რამეთუ არათუ განშიშულებასა ოდენ მოველი, არამედ მახვლისაცა და ცეცხლისა სატანჯველთა, უკუეთუ ნანდვლვე და ღირს ვიქმნე ვნებად მისთვის, რომელმან ივნო ჩემთვის.“

სელინოს თქუა: „ურ(ც)ხვწოო და ყოვლისა უპატიობებისა ღირსო. ვიცი, ვითარმედ ჰზუაობ ქმნულკეთილობისა შენისათჳს და ამისთვის არა სირცხვლ გიჩნს ჳორცთა შენთა განშიშულებაჲ, არამედ საქებელად გიჩნს ესრეთ შიშულად დგომაჲ.“

ფებრონია ჰრქუა მას: „უწყის ქრისტემან, ვითარმედ არა მიხილავს აქამომდე ხატი მამაკაცისაჲ და აწ, მივეცი რაჲ ბოროტთა მაგათ ჳელთა შენთა, ურცხვწოდ შემრაცხეა? გულისჳმაცავ, ცოფო და უგუნურო, ვინ არს ჳელოანი იგი მორკინალი, რომელი ეწყობინ წინააღმდგომსა თჳსსა და სამოსლითა შემოსილი შევიდის რკინობად? არა შიშუელი ილუწინა, ვიდრემდის დასცის მბრძოლი თჳსი და გვრგვნი მიიღის? ეგრეთჳ[5r]ე მე შესრულ ვარ ნყობად ეშმაკისა ბრძოლად ცეცხლისა და მახვლისა. უწყი, ვითარმედ არა ეგების თჳნიერ განშიშულებისა ამათი ბრძოლაჲ, რამეთუ არა სამოსელთა თანაც თავსდებაჲ სატანჯველთაჲ, არამედ ჳორცთა ჩემთა, ვიდ-

რემდის მძლე ვექმნა მამასა შენსა ეშმაკსა და მოვილო გვრგვნი ძლევისაჲ.“

სელინოს თქუა: „ვინათგან მომატყუებელ ექმნა თავსა თვსსა ცეცხლისა და მახვლისა, განართხით ეგე ოთხკერძო და ცეცხლი დაჰფინეთ ქუეშეთ, ხოლო ზედათ ოთხნი მწედარნი სცემდით ზურგსა მისსა არგნებითა მაგრიად.“

და მეყსეულად დიდითა მოსწრაფებითა ქმნეს ესე. ცეცხლი ქუეშეთ დაჰფინეს და ზედათ უწყალოდ ჰგუემდეს, ვიდრემდის ნაკადულნი სისხლისანი ორკერძოვე ქუეყანად დიოდეს. და ცეცხლსა მას ზედა ზეთსა ასხმიდეს, რომელი-იგი უმეტესად აღეტყინებოდა და ყოვლითურთ შესწუვიდა მას.

ესრეთ რაჲ იტანჯებოდა მყოარ ჟამ, იწყო ერმან მან ლაღადებად და ვედრებად მთავრისა: „შეინყალე, სახიერო მსაჯულო, შეინყალე ქალწული ეგე.“ ხოლო იგი უმეტესად ბორგდა გულისწყრომითა და უფიცხესად უბრძანებდა გუემად. და იხილნა რაჲ ჯორცნი მისნი – სრულიად განლეულნი და დაჭრილნი, უბრძანა [5v] მტარვალთა დაცხრომად. ჰგონებდეს უკუე სიკუდილსა მისსა. უპყრეს ჳელსა და გარდაზიდეს ცეცხლისა მისგან. ჰხედვიდა ამას თომაიდა და მეყსეულად სული შეუმცირდა და დავარდა ფერჯთა თანა იერიასთა, ხოლო იერია ჳმაცო ჳმითა დიდითა და თქუა: „ვაჲმე, ფებრონია, დაო ჩემო, ვაჲმე დედუფალო და მოძღუარო ჩემო, რამეთუ დღესითგან დავაკლდი სწავლასა მოძღურებისა შენისასა, და, ესერა, თომადაცა შენთჳს მოსიკუდილად არს.“

ესმა ფებრონიას ჳმაჲ იერიასი და აღიხილნა თუალნი და ევედრა მწედართა სხურებად წყალი პირსა მისსა. მისცეს მწედართა მათ წყალი და მოექცა გონებასა და ეძიებდა ხილვად იერიას, ხოლო მთავარმან არა შეუნდო, არამედ ბრძანა აღდგინებაჲ მისი და წარდგინებაჲ წინაშე მისსა. და ვითარცა წარადგინეს, ჰრქუა მას: „რასა იტყჳ, ფებრონია, ვითარ აღგიჩნდა პირველი ესე წყობაჲ?“

მიუგო ფებრონია და ჰრქუა მას: „და არა იხილეა პირველსავე წყობასა, ვითარმედ უძლეველ ვარ ქრისტეს ძალითა და სატანჯველნი შენნი შეურაცხ არიან წინაშე ჩემსა?“

სელინოს ჰრქუა მტარვა[ნr]ლთა: „დაჰკიდეთ ეგე ძუძუ-თაგან და გუერდთა მისთა სახუეტლითა ძრიელად ხუეტდით და მერმე ცეცხლი მიუჰყართ წყლულთა მათ, რაჲთა მაგრიად შეინუნენ ჴორცნი მისნი.“

და მეყსეულად დაჰკიდეს ნეტარი იგი ძუძუთაგან და ხუეტდეს გუერდთა მისთა, ვიდრე ძუალადმდე. და დაცკოდეს ჴორცნი იგი სისხლითურთ ქუეყანასა ზედა, ხოლო, ვითარცა მყოარ ჟამ ხუეტეს, მოიხუნეს ლამპარნი ცეცხლისანი, მოტყინარენი, და მიუჰყრეს წყლულებათა მათ და უწყალოდ შესწუვიდეს.

ხოლო ფებრონია აღიხილნა თუალნი ზეცად და თქუა: „მოედ, უფალო, შენვენად ჩემდა და ნუ უგულებელსმყოფ ჟამსა ამას!“ ესე თქუა და დადუმნა, რამეთუ ძრიელად ინუეზოდა ცეცხლისაგან. ამას რაჲ ხედვიდეს ერნი იგი, განცკობრებულ იყვნეს, ვიდრელა მრავალთა ვერ თავსიდვეს და ივლტოდეს ხილვისა მისგან. მერმე ბრძანა ურჩულომან მან აღებაჲ ცეცხლისაჲ მისგან და, ვიდრელა ეკიდა, ჰრქუა მას: „რასა იტყუ, ფებრონია?“ ხოლო იგი ვერ შემძლებელ იყო სიტყუკს მიცემად. მაშინ ბრძანა გარდამოჴსნაჲ მისი ძელისაგან და სუეტსა აბმაჲ, მოუნოდა მკურნალსა და ჰრქუა მას: „ჰხედავა ბოროტსა [ნv] ამას და შეჩუენებულსა, ვითარ არა ჰნებავს ზრახვაჲ ჩუენდა. ან უკუე მოჰკუეთე ენაჲ მისი და ცეცხლსა შთააგდე.“

ესმა რაჲ ესე ფებრონიას, გამოყო ენაჲ მისი პირისაგან და წამუყოფდა მკურნალსა მას მოკუეთად. ხოლო ერთა ჴმაყვეს და აფუცებდეს სელინოსს ძალსა ღმერთთასა, რაჲთა არა ყოს ესე. მაშინ სამგზის დაწყეულმან მან და ურჩულომან სელინოს ბრძანა კბილთა მისთა აღმოჴდაჲ. და მეყსეულად ინყო მკურნალმან აღმოჴდაჲ კბილთა წმიდისა მის ქალწულისათა და დაყრად ქუეყანასა ზედა. და ვითარცა აღმოჴდაჲ ათჩვდმეტი კბილი და მდინარე სისხლისაჲ დიოდა, უბრძანა უღმრთომან მან მკურნალსა დაცხრომაჲ. ხოლო ფებრონიას სული შეუმცირდა სიმრავლისა მისგან სისხლისა. მაშინ მკურნალმან წამალი დაასხა და სისხლი იგი დააყენა.

და კუალად ჰკითხვიდა სელინოს და ეტყოდა: „რასა იტყვ, ფებრონია, არცა ან მერჩია და აღიარებ ღმერთთა ჩუენთა?“ ჰრქუა მას ფებრონია: „წყეულ იყავ, შეჩუენებულო, ბოროტო ბერო, რამეთუ დამაბრკოლებ გზისაგან ჩემისა და არა შემინდობ წარსლვად სიძისა მის უკუდავისა. ისწრაფე უკუე განყვანებაჲ ჩემი ჳორცთა ამათგან თიჯისათა, რამეთუ მიმელის მეუფე ჩემი.“ ჰრქუა მას სელინოს: „მე მცირედ-მცირედ მახვლითა და...“

წმინდა ბასილი დიდი (329/330–379)
სენეპის ღვ - 14 იანვარი (1 იანვარი)

[134v-146v]

[134v] თუესა იანვარსა ა,¹ საკითხავი² ცხორებისათჳს და საკრველთმოქმედებისა³ წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა,⁴ კესარია⁵ კაბადუკიელისაჲ,⁶ თქუმული ამფილოქი მთავარეპისკოპოსისა იკონიელისაჲ⁷

საყუარელნო, არა უცხო არს ერთგულთა⁸ შვილთაჲ⁹ მამისათჳს¹⁰ წუხილი ცხორებისაგან¹¹ განსლვასა და ცრემლნი მინიჭებად მათა¹² სამართალ არს, რომელ-იგი¹³ ვიდრე¹⁴ აქამომდე ყოველთა¹⁵ ზრუნვით შეგუემთხვა.¹⁶ ხოლო ოდეს გლოვისა [135r] იგი სიბნელჳ,¹⁷ მსგავსად წერილისა, განვიშორეთ¹⁸ და მადლობად და ვედრებად ყოველთა მეუფისა¹⁹ – ქრისტჳს,²⁰ ჭეშმარიტისა ღმრთისა,²¹ წარვემართენით, უფროსლა²² შევჰრაცხეთ²³ მარადის ჳსენებულსა მათსა²⁴ ცხორე-

1. B: + წმიდისა ბასილისი; 2. B: + თქუმული წმიდისა ამფილოქეს მთავარეპისკოპოსისა იკონიელისაჲ; C: + თქმული ამფილოქე მთავარეპისკოპოზისსა იკონიელისა; 3. C: საკრველთმოქმედისა; 4. B: მთავარეპისკოპოსისაჲ; C: მთავარეპისკოპოსისაჲ + გუაკურთხენ მამაო; 5. B: კესარიელ; 6. B: კესარიელისა – თქუმული წმიდისა ამფილოქი მთავარეპისკოპოსისა იკონიელისაჲ; 7. B: + ევლაგისონ პატერ. ქრისტე, ადიდე ორთავე ცხორებითა წმიდაჲ მამაჲ ჩუენი ეფთჳმე; C: კესარია კესარიელისაჲ, თქუმული ამფილოქი მთავარეპისკოპოსისა იკონიელისაჲ –; 8. C: ერთგულთაჲ; 9. BC: შვილთაგან; 10. B: მამისა; 11. B: ცხორებათაგან; 12. C: მათდა; 13. B: რომელი-იგი; 14. C: –; 15. BC: –; 16. C: ზრუნვით შეგუემთხვა] შეგუჳმთხვაჲ ზრუნვით; 17. BC: სიბნელე; 18. A: განვიშორეთ; 19. C: მეუფისაჲ + ვიდრე; 20. B: ქრისტეს; C: –; 21. B: ღმრთისა] ჩუენისა; C: + ჩუენისა; 22. B: უფროსაჲ; 23. C: შევჰრაცხდეთ; 24. A: მათა; C: მათდა.

ბასა და ჭეშმარიტად¹ დიდთა საკრველებათა ჩუენისა მწყემ-
სისა და მოძღურისა ბასილისთა აღნერით მიცემად,² რათა
არა ჟამთა თანა წარსლვამან დავინყებისა³ სიღრმეთა⁴ მის-
ცეს, რამეთუ სამთა მათ, ყოვლადნმიდათა⁵ ღმრთისმოშიშთა,
კაცთა ვიტყვ: გრიგოლისსა, რომელი ღმრთისმეტყუელებასა⁶
შინა განშუენდა,⁷ და⁸ გრიგოლისსა, მარადის წსენებულისა⁹
ნსაეონისა¹⁰ ქალაქისასა,¹¹ და ეფრემისსა,¹² ყოვლადქებული-
სასა,¹³ რომელთან-იგი სხუათა¹⁴ კაცთა ბრწყინვალედ¹⁵ აღ-
ნერნეს საქმენი.

ჯერმიჩნდა მეცა,¹⁶ ვითარცა ნარჩევსა მოციქულისაებრ,
გამოჩინებად ჴელითა¹⁷ მოღებული მრავალთა საკრველთა
კაცთაგან მოთხრობილთა,¹⁸ თქუმულთა¹⁹ აღსრულებად, ვი-
თარცა ერთგული შვილი, მამისა ვალთა გარდაჴდად,²⁰ ზეგარ-
დამო²¹ შემდგომითი-შემდგომად, განკრძალულებით აღნე-
რად.²² რამეთუ იცის ღრუბელმანცა დაფარვად მზ²³ და ჟამ-
თა თანა წარსლვამან – კეთილთა მითხრობათა²⁴ ადვილად
შეყვანება დავინყებისა.

ესე უკუ²⁵ დიდი ჩუენი²⁶ მწყემსი და განთქმული²⁷
სოფელსა²⁸ შინა ბასილი, რომელ არს ბრწყინვალ²⁹ ეკლესიი-
სა³⁰ მოძღუარი, რომელმან ბუნება და იგი ჭეშმარიტი განაცხა-
და;³¹ რომელმან-იგი განდგომილი³² სამეზისაგან ლოცვი-
თა დაამჴუა³³ ივლიანე უღმრთო; რომელმან-იგი უვალენ-

1. C: ჭეშმარიტთა; 2. C: მიცემა; 3. B: დავინყებასა; 4. B: სიღრმი-
სასა; C: სიღრმესა; 5. B: + და; 6. C: ღმრთისმეტყუელებასა; 7. C:
განშუენდა; 8. C: –; 9. C: წსენებულისსა; 10. B: ნსაეონისა| ებისკო-
პოსისა ნოსელ; C: ნეოკესართ(ა); 11. B: ქალაქისა; C: ქალაქისა; 12. AC:
ეფრემისა; 13. B: ქებულისა; C: ქებულისა; 14. C: სხუათა; 15. C: ღმრთივბრწყინვალედ; 16. BC: –; 17. B: ჴელთა; 18. B: მოთ-
ხრობილთა; 19. BC: თქმულთა; 20. C: + და; 21. C: ზეგარდამო; 22.
C: აღდგომად; 23. C: მზე; 24. C: მითხრობათა; 25. C: უკუ; 26. C: –;
27. B: განთქმული; 28. C: სოფლისა. 29. BC: –; 30. B: ეკლესიასა;
31. C: განაცხადა; 32. C: რომელმან-იგი განდგომილი| რომელმან
განდგომილი იგი; 33. C: დაამჴუა.

ტოს¹ მგმობარსა დაუყო პირი; რომელმან-იგი არიოზისი დას-
ცა ბოროტად მადი(დე)ბლობაჲ; რომელმან-იგი ქრისტეანეთა²
სიბრძნით დაამყარა მართლმადიდებლობაჲ, მწყემსი მოგებუ-
ლისა³ ერისაჲ,⁴ ეკლესიისა⁵ სამეუფოჲსა სამღვდლოჲ, ფერად-
ფერადი ქრისტეს⁶ ცხოვართა ვერძი, რომელი საღმრთოჲსა
სარწმუნოებისა⁷ მოძღუარი არს კეთილი; რომელი-იგი ცხო-
რებასა⁸ დიდად გამობრწყინდა [135v] საკვრველებითა; რო-
მელმან-იგი ლოცვითა მისითა⁹ ქმნა, ვითარ-იგი თქუმილ არს,
ივლიანწსი,¹⁰ ღმრთის¹¹ შემანუხებელისა, განხრწნაჲ; რომელ-
მან-იგი აღილო მალლად რქაჲ და იტყოდა ღმრთისათჳს სიც-
რუვესა.

და უვალის,¹² ამისმან მამის ძმამან, დაიპყრა უღირ-
სმან¹³ სამეუფოჲ შარავანდი და არიანოსთა¹⁴ თანაშემწე იყო¹⁵
ბოროტად მადიდებლობასა. მოვიდა ჩუენსა¹⁶ ამას¹⁷ კესარიი-
სა¹⁸ ჩინებულსა ქალაქსა დარღუევად¹⁹ და ვითარ და
რაჲსათჳს, არა არს ჟამსა ამას მითხრობად. არამედ წინამდე-
ბარესა²⁰ მას აღვიდეთ შობით მისითგან და²¹ ვიდრე აღსრუ-
ლებადმდე სათნოებათა მითხრობად.

ბასილი მხოლოჲ²² ქუეყანასა ზედა, რომელ-იგი აჩუენა²³
ცხოვრებამან, სიტყვთა შუენიერად, სიტყვთა²⁴ სიბრძნისაჲთა²⁵
და ცხოვრებითა ბრწყინვალითა ყოველივე²⁶ ქრისტესა²⁷ მისცა:
სული და ჴორცნი, სიტყუაჲ და ჴელნი, რომლისათჳსცა წარ-
მართთა²⁸ იგი საცთური, ვითარცა ქსელი დედაზარდლისა,²⁹

1. B: უვალენტოსს; C: უვალენტიოსოს; 2. C: ქრისტეანეთა + და; 3. B: მოგებული; 4. C: ერისა; 5. B: ეკლესიასა; 6. B: ქრისტეს; 7. BC: მსახურებისა; 8. C: ცხოვრებაჲსა; 9. C: მათითა; 10. B: ივლიანესი; 11. C: ღმრთისა; 12. C: უვალი; 13. C: -; 14. BC: არიანოზთა; 15. BC: ეყო; 16. C: ჩუენისა; 17. C: ამის; 18. BC: კესარიასა; 19. C: დარღუევად; 20. A: წინამდებარესა; 21. C: -; 22. C: მხოლო; 23. C: აჩუენა; 24. B: -; C: სიტყვთაჲ + შუენიერად სიტყვთა; 25. C: სიბრძნისათა; 26. C: ყოველი + ვიდრე; 27. A: ქრისტესა; 28. BC: წარმართთა; 29. BC: დედაზარდლისა.

განფხურა.¹

ესე შკდის² წლის³ რაჲ იქმნა, მიეცა მშობელთაგან⁴ სწავლასა წიგნთასა⁵ და დაყვნა სწავლასა შინა ხუთისა წლისა ჟამნი და არა მოუძღურდა სწავლითა და მოიგო⁶ მართალი⁷ ფილოსოფოსთა ჴელოვნებაჲ. და მუნქუესვე⁸ დაუტევა⁹ ქუეყანა¹⁰ თჳსი, რამეთუ კაბადუკიელ¹¹ იყო ნათესავით და მივიდა დედასა სიტყუათასა,¹² ათენას,¹³ უბინოებითა და მრავლითა მარხვითა და სინმიდითა შემკული.¹⁴ და დაემონაფა¹⁵ მოძღუარსა წარმართთა¹⁶ ფილოსოფოსთასა,¹⁷ ევბულოს¹⁸ სახელით.

და ესრეთ თავი თჳსი მისცა¹⁹ სწავლასა, ვიდრე განკვრებამდეცა იგი მოძღუართაგან და მის თანა²⁰ მონაფეთა.²¹ რამეთუ იყვნეს ამის თანა²² მონაფენი:²³ გრიგოლი დიდი, რომელი ანზიანზორს²⁴ იქმნა ეპისკოპოს²⁵ და სამოციქულოჲ²⁶ საყდარი ათორმეტისა წლისა ჟამთა ილუანა,²⁷ ივლიანე, რომელი-იგი²⁸ მცირედ პირველ ქრისტიანე იყო, და ლიზანიოს.

[136r] ხოლო ესე ყოველთა მათგან²⁹ საკვრველ იყო მამაკაცი.³⁰ და დაიდვა გულსა თჳსსა არამიღებად პურისა, გინა ღვნისა, ვიდრე არა ზეგარდამო³¹ ბრძანებული ცნას, ღმრთისა³² სიბრძნენი გამოუთქუმელნი. ხოლო დაყვნა სწავლასა მას შინა ათხუთმეტისა წლისა ჟამნი და ყოველივე წარ-

1. C: განფხურაჲ; 2. C: შკდისა; 3. C: წლისა; 4. BC: მშობელთა + მისთაგან; 5. C: წიგნთასაჲ; 6. B: + რაჲთურთით; C: + რაჲთურთ; 7. BC: -; 8. B: მუნქუესვე; C: -; 9. AC: დაუტევაჲ; 10. C: ქუეყანა; 11. BC: კაბადუკიელი; 12. A: სიტყვთა; C: სიტყუათასა; 13. C: ათინას; 14. B: შემკობილი; 15. C: დაემონაფაჲ; 16. C: წარმართთა; 17. C: ფილასაფოსთა; 18. B: ევბოლო; 19. C: მისცაჲ; 20. B: მისთანათა + მათ; C: მისთანათა; 21. C: მოსწავლეთაჲ; 22. BC: მის თანა; 23. B: მონაფე; C: მოსწავლე; 24. BC: ანძიანძორს; 25. B: ეპისკოპოს; C: ეპისკოპოზ; 26. C: სამოციქულო; 27. BC: + და; 28. C: რომელი; 29. C: ყოველთა მათგან] მათგან ყოველთა; 30. C: მამაკაცი; 31. C: ზეგარდამო; 32. BC: ღმრთეებისა.

მართთა სიბრძნე¹ დაისწავა² სრულიად, ვარსკულავთმრიცხუველობა³ და სხუად მრავალი. და ვერსადა⁴ პოვნად შემძლებელ იქმნა მათ მიერ⁵ ყოველთა შემოქმედსა.

ერთსა⁶ ღამესა, მღვდარ⁷ იყო რაჲ,⁸ საღმრთოდ რაჲმე ბრწყინვალეობა იქმნა⁹ მის თანა. და განიხილვიდა ყოველთა წერილთა¹⁰ თითოეულისა¹¹ რჩულისათა.¹² და აღდგა და წარვიდა ეგვიპტედ და მივიდა¹³ ერთსა¹⁴ არქიმანდრიტსა¹⁵ თანა, პორბდიოს¹⁶ სახელით. და ითხოვნა მისგან წიგნი საღმრთონი,¹⁷ რაჲთა მიიხუნეს ბრძანებანი საღმრთონი. და ამას რაჲ მიემთხვა, დაადგრა¹⁸ მუნ და იშუებდა¹⁹ წურთითა საღმრთოთა²⁰ სიტყუათაჲთა.²¹ და წელიწადისა²² ჟამნი დაყვნა მუნ და ჭემმარიტებისა სიტყუანი²³ სარწმუნოებით განიცადნა. და ითხოვა²⁴ განტევებაჲ თვისი²⁵ იერუსალჴმდ²⁶ ლოცვისათჳს და²⁷ მუნ შინა საკვრველებათა²⁸ ხილვად.

ხოლო მან ულოცა²⁹ მას³⁰ და განუტევა.³¹ და უკმოიქცა, სადა-იგი წარმართთა ფილოსოფოსობა³² ესწავა³³ და იწყო რწმუნებად მრავალთა ფილოსოფოსთა და სიმრავლესა წარმართთასა მოიყვანებდა³⁴ ქრისტჳსა.³⁵ და უჩუენებდა³⁶ მათ³⁷ გზასა ცხორებისასა.³⁸ და ეძიებდა³⁹ თჳსსაცა⁴⁰ მოძღუარსა ევ-

1. BC: სიბრძნე; 2. C: დაისწავლა; 3. B: ვარსკულავთამრიცხუალეობა; C: ვარსკულავთმრიცხულობა; 4. C: ვერსადა] ვერძისა და; 5. C: მათ მიერ] –; 6. B: + უკუე; C: + უკუჴ; 7. B: მღვდარე; 8. C: იყო რაჲ] რაჲ იყო; 9. C: იქმნა; 10. C: ყოველთა წერილთა] –; 11. B: თითოეულისა; C: თითოეულსა; 12. B: შჯულისათა; C: შჯულისაჲ] + წერილთა ყოველთა; 13. B C: მოვიდა; 14. C: ერთისა; 15. B: არქიმანდრიტსა; C: არქიმანდრიტისა; 16. B: პორფიროს; C: პურიოს; 17. C: საღმრთონი; 18. C: დაადგრა; 19. C: იშუებდა; 20. C: საღმრთოთა; 21. C: სიტყუათაჲთა; 22. BC: წელიწადისა; 23. C: სიტყუანი; 24. B: ითხო; 25. C: მისი; 26. C: იერუსალჴმდ; 27. C: –; 28. A: საკვრველებათ; 29. B: ულოცა; C: ულოცა; 30. BC: –; 31. C: განუტევა + მოილოცა; 32. B: ფილოსოფოსობა; 33. C: ესწავა; 34. C: მოყვანებად; 35. BC: ქრისტესა; 36. C: უჩუენებდა; 37. B: –; 38. C: ცხორების(ა)სა; 39. C: ეძიებდაცა; 40. C: თჳსსა.

ბულოსს,¹ რამეთუ იგი იყო წინამძღუარი სიტყვსაჲ,² რაჲთამცა მიაგო³ ნაცვალის სწავლისაჲ,⁴ რაჲ-იგი შეემთხვა მას⁵ მის მიერ და მოყვანებად⁶ უბინოსა სარწმუნოებასა.⁷ და ვითარ-იგი მოსწრაფედ ვიდოდა თვსსა სარწმუნოებასა,⁸ ეგრცთცა⁹ იგი¹⁰ ყოს,¹¹ რაჲთა ყოველნი ერჩიდენ მას, ვითარცა მოძღუარსა და ფილოსოფოსსა¹² პირველითგან.

და ეძიებდა რაჲ მას¹³ ყოველთა შინა სამოძღუროთა,¹⁴ [136v] [პ]ოვა¹⁵ იგი აგარაკსა შინა, გამო-რაჲ-ეძიებდა¹⁶ სიტყუასა¹⁷ სხუათა თანა ფილო(სო)ფოსთა, რამეთუ არაჲ¹⁸ იყო მათ თანა სხუად სწავლაჲ,¹⁹ გარნა თუ სიტყ(უ)ად²⁰ რასმე²¹ და სმენად უახლცსსა.²² და ზრახვიდეს რაჲ იგინი, შეურაცხყვნა ზრახვანი მათნი,²³ მი-რაჲ-ვიდა²⁴ მათ თანა ბასილი, და მათგანმან²⁵ ვინმე ჰრქუა მას: „შეურაცხ-ვინმე-გყო,²⁶ ზ, ფილოსოფოსო?“²⁷ მან ჰრქუა:²⁸ „ანუ ღმერთმან, ანუ ბასილი.“

გამო-რაჲ-ეჩემა²⁹ მას და მისთანათა მათ, წარავლინნა სხუანი³⁰ იგი და იყო ბასილის თანა. და სამი დღე³¹ უზმათა დაყვეს³² და გამოეძიებდეს ურთიერთას სიტყუასა.³³ ჰკითხა³⁴ უკუე³⁵ ევბულოს³⁶ ბასილის: „რაჲ არს საზღვარი³⁷ სიბრძნისაჲ,³⁸ ბასილი?“³⁹ ხოლო მან⁴⁰ ჰრქუა: „პირველი საზღვარი⁴¹

1. B: ევბოლის; 2. C: რამეთუ იგი იყო წინამძღუარი სიტყვსაჲ] –; 3. BC: + მას; 4. C: სწავლისა; 5. B: –; 6. C: მიყუანებად; 7. C: სარწმუნოებასა; 8. BC: და ვითარ-იგი მოსწრაფედ ვიდოდა თვსსა სარწმუნოებასა] –; 9. B: ეგრეცა; C: ეგრეთ; 10. C: –; 11. B: იყოს; 12. C: ფილოსოფოსსა; 13. C: რაჲ მას] ამას რაჲ; 14. B: სამოძღუროთა; C: + მოსწრაფებითა და; 15. B: პოა; C: პოვა; 16. C: გამო-რაჲ-ეძიებდა] გამოეძიებდა რაჲ; 17. C: სიტყუათა; 18. BC: არა; 19. BC: სწრაფად; 20. C: სიტყუად; 21. C: რასმე; 22. BC: უახლესსა; 23. C: + და; 24. C: მი-რა-ვიდა; 25. C: მათგან; 26. C: შეურაცხყვენ მე; 27. B: ფილოსოფოს + ხოლო; C: + ხოლო; 28. C: + მას; 29. C: გამოემეცნა + რაჲ; 30. C: სხუანი; 31. BC: დღე; 32. B: უზმათა დაყვეს] დაყვეს უზმათა; 33. BC: –; 34. C: ჰკითხა; 35. C: უკუე; 36. B: ევბოლოს; C: ევბოლოსს; 37. C: საზღვარი; 38. C: სიბრძნისა; 39. B: –; 40. B: მან] ბასილი; 41. C: საზღვარი.

სიბრძნისაჲ წურთაჲ¹ სიკუდილისაჲ² არს.“ ხოლო მას³ განუკრდა და ჰრქუა მას:⁴ „რაჲ არს სამკაული?“ და მან⁵ ჰრქუა:⁶ „რომელ⁷ უფროჲს სამკაულისა არს, რომელსა-იგი აქუნდეს უვნებელად. და სხუაჲ არს გემოჲსმოყუარებაჲ⁸ ჯორცთაჲ⁹ და სხუაჲ არს უჯორცთა ბუნებაჲ, რამეთუ ვერვინ შემძლებელ არს ორთა უფალთა მონებად. უფროჲს რაჲ-იგი ძალედვას,¹⁰ დაუგოთ მშიერთა პური¹¹ მეცნიერებისაჲ¹² და უმანკონი და უსახლონი სათნოებითა¹³ შევიყვანნეთ¹⁴ სართულსა ქუეშე¹⁵ და, უკუეთუ შიშუელი¹⁶ ვიხილოთ, შევმოსოთ და თვსთაგან თესლთა არაჲინ უხილველ ცყოთ!“

ესე ჰრქუა¹⁷ და¹⁸ გამოუსახა მას¹⁹ მაცხოვრისაჲ²⁰ ჩუენდა მომართ სინანულითა²¹ კაცთმოყუარებაჲ.²² სამნი ფიცარნი მეცნიერებისანი დაუსხნა წინაშე კართა²³ გონიერებისათა:²⁴ ერთი – ზედა ბჭეთა სათნოებისა,²⁵ მომღებელი გონიერებაჲ:²⁶ სიმწნე,²⁷ სიმართლე,²⁸ სინმიდე,²⁹ ხოლო მარცხენით კერძო: ცთომად და მას თანა³⁰ – უთმინობაჲ, სიბილწე,³¹ სიმთრვალე,³² სილაღე,³³ უდბობაჲ,³⁴ შესმენაჲ,³⁵ ენოვნებაჲ³⁶ და სხუანი³⁷ ესევეთარნი ჩუეულებანი³⁸ ბოროტნი, [137r] ხოლო სინანული შუენიერი,³⁹ მარხვაჲ, სინმიდე,⁴⁰ სიტკბობაჲ, ქებულებაჲ, სირცხვლი, კაცთმოყუარებაჲ – მრავალთა კეთილთა

1. C: წურთა; 2. C: სიკუდილისა; 3. C: მათ; 4. BC: –; 5. B: –; C: და მან] –; 6. B: + მას ბასილი; C: + მას; 7. C: რომელი; 8. C: გემოსმოყუარებაჲ; 9. C: ჯორცთა; 10. B: ძალგუედვას; 11. C: მშიერთა პური] პური მშიერთა; 12. C: მეცნიერებისა; 13. C: სათნოებით; 14. C: შევიყვანნეთ; 15. C: ქუშე; 16. C: შიშუელი; 17. B: + ბასილი; 18. B: + კუალად; 19. B: –; 20. BC: მაცხოვრისა; 21. B: სინანულით; 22. C: კაცთმოყვარებაჲ; 23. C: წინაშე კართა] კართა წინაშე 24. BC: გონებისათა; 25. B: სათნოებისათა; 26. B: გონიერებად; 27. BC: სიმწნე; 28. B: სიმართლე; 29. B: სინმიდე; C: სიმართლე, სინმიდე] სინმიდე, სიმართლე; 30. BC: მის თანა; 31. BC: სიბილწე; 32. BC: სიმთრვალე; 33. BC: სილაღე; 34. B: უდბობაჲ; C: შუშბაჲ; 35. C: შესმენა; 36. B: ენოვნებაჲ; 37. C: სხუანი; 38. C: ჩუეულებანი; 39. C: შუწნიერი; 40. BC: სინმიდე.

კრებული,¹ ხოლო ამათი აღმწერელი – გონებაჲ, მხილველ-
თათჳს – განკრძალულებაჲ, ხოლო მსმენელთა – შური.

ესე უკუე მეცა² ვიხილე და განვნათლდი, ჳ, ევბულე,³
რამეთუ არიან ჩუენ თანა არცა ხატნი, არცა სახენი, არამედ
იგი თავადი⁴ სიბრძნე⁵ ჳეშმარიტი მიგვძლუეს⁶ ცხორებად, რა-
მეთუ აღვდგეთ ესე ყოველნი ცხორებად⁷ საუკუნოდ⁸ და წარ-
ვდგეთ დალიჭსა ქრისტესსა,⁹ ვითარცა-იგი მასწავებენ ჩუენ
ჳმამალანი¹⁰ წინაწარმეტყუელნი: ესაია,¹¹ იერემია, ეზეკიელ,
დანიელ, დავით მეფე¹² და ღმრთისა მონაჲ პავლე და ამათ¹³
თანა¹⁴ თავადი იგი,¹⁵ რომელ¹⁶ ნათლისა¹⁷ მომცემელი¹⁸ არს –
რომელმან ცხოვარი იგი მოიძია¹⁹ წარწყმედული, რომელმან
განდგომილი იგი ყრმაჲ წიალთაგან მამისათა²⁰ სიმდიდრესა
თანა²¹ მრავალსა²² [მოიყვანა] და²³ ესე უძღვებებით წარაგო და
მერმე უკუმოიქცა სიმშილითა²⁴ დამყმარი²⁵ და სიყუარულით
მოიკითხა,²⁶ სამოსლითა ბრწყინვალითა შეამკო²⁷ და ბეჭედი
მისცა და პური დიდი ყო²⁸ და არწმუნა არაშეცოდებულსა მას
ყრმასა არა განრისხებაჲ, არამედ, ვითარცა ძმასა, შენდობისა
მიცემად.²⁹

ესრცთ³⁰ უშურველად უფალი უფროჲს გარდაჳმატებს³¹
სახიერებასა და სწორსა სასყიდელსა, რომელნი-იგი მეათერ-
თმეტისა ჟამისანი არიან, მისცემს და შეიწყნარებს, რომელნი
წყლითა და სულითა იშვებიან,³² და მიანიჭებს, რომელი თუ-
აღმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა³³ და გულსა კაცისასა

1. C: შეკრებაჲ; 2. C: უკუე მეცა] უკუშმცა; 3. B: ევბოლე; 4. B: –;
C: + არა; 5. BC: სიბრძნე; 6. C: მიგიძლუეს; 7. B: რამეთუ აღვდგეთ
ესე ყოველნი ცხორებად] –; 8. B: საუკუნედ; 9. B: ქრისტესსა; 10.
C: ჳმამალანი; 11. C: ესაიაჲ; 12. BC: მეფე; 13. C: მათ; 14. B: +
თჳთ; 15. C: თავადი იგი] –; 16. C: რომელი-იგი; 17. B: სინანულისა;
18. B: + და მაცხოვარი; 19. C: მოიძიაჲ; 20. C: მამისათაჲ; 21. C: –;
22. C: + მოიყვანა; 23. C: რამეთუ; 24. C: შიმშილითა; 25. C: მომ-
ყმარი; 26. B: + და; 27. C: შეამკოჲ; 28. C: იყო; 29. B: მიცემად; 30.
B: ესრეთ; 31. C: გარდამატებს; 32. C: იშუშებიან; 33. C: ესმაჲ.

არა მოჰყდა,¹ რომელი განუმზადა ღმერთმან² მოყუარეთა³ მისთა.⁴

ესე რაჲ ესმა,⁵ ცნობასა მოვიდა ევბულე⁶ და თქუა: „ბასილი, ზეცისა⁷ გამომაცხადებელო⁸ სამებისაო! შენ მიერ მრწამს ერთი ღმერთი, მამაჲ⁹ ყოვლისა მპყრობელი, და შემდგომი, და მოველი აღდგომასა მკუდართასა¹⁰ და ცხორებასა¹¹ საუკუნესა, ამენ! ხოლო საქმით, რომელ არს ჩემ თანა სარწმუნოებაჲ,¹² გიჩუენო¹³ შენ და ყოველი მონაგები ჩემი ჴელთა [137v] შენთა მიგცე და ყოველნი ჟამნი¹⁴ ცხორებისა ჩემისანი შენ თანა აღვასრულნე, უკუეთუ სათნო არს წინაშე ღმრთისა¹⁵ და შეინწყნაროს წმიდითა¹⁶ წყლითა და სულითა¹⁷ შენდობაჲ ჩემი.“

ხოლო ბასილი თქუა:¹⁸ „კურთხეულ არს უფალი ღმერთი ამიერიტგან და¹⁹ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!²⁰ [ჰ], ევბულე,²¹ რომელმან განაბრწყინვა ნათლითა ჭეშმარიტითა გული შენი და მიგცვალა²² შენ მრავალღმრთეებისა²³ საცთურისაგან, მეცნიერებასა მისისა მონყალეებისასა.²⁴ [ხოლო] ამისთჳს²⁵ რომელი-იგი²⁶ სთქუ და გნებაჲს ჩემ თანა ყოფაჲ, გიჩუენო²⁷ შენ,²⁸ რომლითა სახითა ცხორებისა ჩუენისაჲ²⁹ წინავე ვცნათ³⁰ და³¹ საკრველთაგან ამის ცხორებისათა³² განვთავისუფლდეთ, განვციდოთ³³ ყოველი მონაგები ჩუენი და მივსცეთ გლახაკთა და ესრცთ³⁴ წმიდად ქალაქად³⁵ წარვიდეთ და

1. B: მოჰდა; C: მოუჰდა; 2. C: —; 3. A: მოყუარცთა; 4. B: თჳსთა; 5. C: ესმაჲ; 6. B: ევბოლუე; C: ცნობასა მოვიდა ევბულე] ევბოლეს ცნობასა მოვიდა; 7. C: ზეციით; 8. C: გამომცხადებელო; 9. C: მამა; 10. C: მკუდრეთით; 11. B: + მერმესა; C: ცხორებაჲსა + მერმესა; 12. C: + იგი; 13. C: გიჩუცნო; 14. C: + ჩემნი; 15. C: ღმრთისაჲ; 16. C: —; 17. C: + წმიდითა; 18. C: ჰრქუა; 19. B: —; 20. C: —; 21. B: ევბოლუე; 22. C: მიგცვალაჲ; 23. C: ღმრთებისა + მოგიძლუა; 24. C: საცთურისაგან, მეცნიერებასა მისისა მონყალეებისასა] —; 25. B: მისთჳს; 26. BC: ვითარ-იგი; 27. C: გიჩუცნო; 28. C: —; 29. C: ჩუენისა; 30. C: ცნობად; 31. C: რაჲთა; 32. C: სოფლისათა; 33. B: განვციდეთ; 34. B: ესრეთ; 35. B: ქალაქად წმიდად.

მუნ შინა მხილველ¹ ვიქმნეთ² საკვრველებათა და ღმრთისა³ მიმართ⁴ მოვიგოთ კადნიერებაჲ.“

და ესრეტ⁵ ორთავე მონაგები მათი ღმრთისმსახურებით განაგეს და წმიდისა ნათლისღებისა სამოსელი⁶ მით იყიდეს და იერუსალჴმდ⁷ წარემართნეს⁸ და მოაქცევდეს უფლისა წარმართთა სიმრავლესა⁹ მრავალსა.¹⁰

ხოლო მი-რაჲ-ინინეს¹¹ ანტიოქიას ქალაქსა,¹² დაადგრეს უცხოთა სადგურსა შინა ვისსამე. ხოლო ძჴ¹³ უცხოთა სადგურისაჲ¹⁴ მის, სახელით ფილოქსენტოს,¹⁵ წინაშე ბჭეთა ზრუნვითა მრავლითა ჯდა, რამეთუ იყო იგი მოწაფჴ¹⁶ ლიბანისი, ფილოსოფოსისაჲ,¹⁷ და მიეხუნეს მისგან მუჴლნი ომიროსაგანნი,¹⁸ რაჲთა გარდააქცინეს იგინი რიტონიკად.¹⁹ და ჭირსა შინა მრავალსა და უპოვრებასა²⁰ იყო.²¹

და იხილა²² ბასილი და ჰრქუა მას:²³ „რაჲსათჴს ესრეტ²⁴ მწუხარჴ²⁵ ხარ, ჳ, ჭაბუკო?“²⁶ ხოლო მან ჰრქუა: „და რაჲ არს ჩემდა სარგებელ,²⁷ უკუეთუ შენ გითხრა?“²⁸ ხოლო იგი დაადგრა და²⁹ აღუთქუმიდა³⁰ სარგებელსა და ჰრქუა მას:³¹ „ფილოსოფოსისათჴს და მუჴლთა მათჴს და ვითარმედ ამისთჴს და ამისთჴს³² ვილჴნი და ვზრუნავ.“ ხოლო მან³³ მიიხუნა მუჴლნი იგი³⁴ და იწყუად ამათსა³⁵ თარგმანებასა.³⁶ და

1. B: მხიარულ; 2. C: ვიქმნეთ; 3. C: ღმრთისაჲ; 4. B: მიერთ; 5. B: ესრეთ; 6. AB: + ხოლო; 7. C: იჴრუსალჴმდ; 8. C: მიინინეს; 9. A: სიმრავლჴსა; C: წარმართთა სიმრავლჴსა] სიმრავლესა წარმართთასაჲ; 10. BC: –; 11. C: მი-რა-ინინეს; 12. B: + და; 13. BC: ძე; 14. C: სადგურისა; 15. B: ფილოქსენოს; C: + რომელი ითარგმნების უცხოთმოყუარე; 16. BC: მოწაფე; 17. C: ფილოსოფოსისა; 18. B: უმიროჲსგანნი; C: მისგან მუჴლნი ომიროსაგანი] მუჴლნი მისნი უმიროსისგანნი; 19. B: რიტორაკად; C: რიტორიკად; 20. C: უპუარებასა; 21. C: + იგი; 22. C: + იგი; 23. C: –; 24. BC: ესრეთ; 25. B: მწუხარე; 26. C: ჭაბუკოჲ; 27. C: ჩემდა სარგებელ] სარგებელ ჩემდა; 28. C: შენ გითხრა] გითხრაჲ შენ; 29. B: დაადგრა და] –; 30. C: აღუთქმიდა; 31. C: –; 32. B: და ამისთჴს] –; 33. B: ბასილი; 34. C: –; 35. B: ამოსა; C: მათსა; 36. C: თარგმნებასა.

განკვრდა ჭაბუკი [138r] იგი და მხიარულ იქმნა და ევედრებოდა მას დაწერით მიცემად მას¹ ესე.²

ხოლო მან დაწერა³ ამათი⁴ იგი⁵ აღსნა⁶ სამითა სახითა და ყრმამან მან შეინყნარნა⁷ სიხარულით. და ხვალისაგან წარვიდა ლიბანისა⁸ და მისცა მას⁹ მუჯლთა მისთა¹⁰ თარგმანება. ხოლო მი-რა-ილო¹¹ ლიბანი, განკვრდა გამოთარგმანებულსა მას ზედა და თქუა: „ვფუცავ ღმერთთა წინადასწარცნობასა, რამეთუ არავინ აწინდელთა ბრძენთაგანი¹² ვინ¹³ შემძლებელ არს¹⁴ ესევეითარსა თარგმანებასა.¹⁵ ვინ არს,¹⁶ რომელმან-ესე¹⁷ განაახლა?“ მიუგო¹⁸ ყრმამან და ჰრქუა:¹⁹ „უცხო²⁰ ვინმე,²¹ გუშინ მოვიდა²² უცხოთა სადგურსა ჩემსა²³ და განმზადებით²⁴ გამოთარგმანა²⁵ ამათი აჴსნა.“²⁶

და არა უდებყო ლიბანი, არამედ სრბით უცხოთა სადგურსა²⁷ მივიდა. და იხილა ბასილი ევბულჴს²⁸ თანა და იცნა²⁹ და მხიარულ იქმნა³⁰ მოუგონებელსა³¹ მას³² მათსა მისლვასა³³ და ჰლოცვიდა³⁴ მათ, რათა დაადგრენ სახლსა შინა მათსა.³⁵ და ამას რაჲ მიემთხვა,³⁶ ევედრებოდა, რათა სასუმელითა³⁷ მიიღონ საზრდელი.

ხოლო მათ პური და წყალი ზომით მიიღეს და განძლეს მსგავსად ჩუეულებისა³⁸ მათისა,³⁹ რომელ აქუნდა წესი, და ჰმადლობდეს⁴⁰ ყოველთა ღმერთსა, მომცემელსა კეთილისა-

1. B: მისა; 2. C: მას ესე] იგი; 3. C: დაწერნა; 4. C: მათი; 5. C: —; 6. B: აჴსნა; C: აღჴსნა; 7. B: + იგინი; 8. A: ლიბანისსა; 9. C: —; 10. BC: მათ; 11. C: მი-რა-ილო; 12. C: ბრძენთაგანმან; 13. C: —; 14. C: შემძლებელ არს] შეუძლოს; 15. B: გამოთარგმანებასა; C: თარგმნებასა; 16. C: + ესე; 17. C: —; 18. C: მიუგო; 19. BC: და ჰრქუა] —; 20. C: უცხო; 21. A: + გუშინმე; 22. A: + და; 23. B: ჩუენსა; 24. C: განმზადებულად; 25. BC: გამოთარგმნა; 26. C: აღჴსნა; 27. B: + მას; C: სადგურსა; 28. B: ევბოლის; C: ევბოლეს; 29. A: იცნა; 30. C: + და; 31. B: მოუგონელსა; 32. BC: + ზედა; 33. C: მათსა მისლვასა] მისლვასა მათსა; 34. C: ლოცვიდა; 35. B: მისსა; 36. C: მიემთხვა; 37. BC: სასუმელითა; 38. C: ჩუეულებისა; 39. B: —; C: მათისა; 40. C: მადლობდეს.

სა.¹ და განმზადებულად² ლიბან[ი] ინყო გამოძიებად³ მათ თან[ა] და⁴ ინყო⁵ სიტყუათა ფილოსოფოსისათა,⁶ ხოლო იგი⁷ ეტყოდ[ის]⁸ მას⁹ სარწმუნოებისა სიტყუათა.

ხოლო ლიბანი გულისხმაყვნა¹⁰ თქუმულნი იგი¹¹ და ჰრქუა: „არა არს ჟამი ესევეითარისა ვაჭრობისა¹² ბრძანებაჲ, ხოლო თუ¹³ იყოს, არავინ არს წინააღმდეგომ,¹⁴ არამედ უდიდესსა¹⁵ სარგებელ¹⁶ მეყავ¹⁷ ჩუენ,¹⁸ ზ, ბასილი და ღირსყვენ ჩემნიცა მოწაფენი¹⁹ ზრახვად შენ თანა.“²⁰

და მუნქუესვე²¹ შეკრიბნა ყრმანი და მოიყვანნა²² და²³ ინყო სწავლად მათა²⁴ ჩუენისა²⁵ სინმიდესა და უვნებლობასა²⁶ ჳორცთასა, სლვასა სიმშკდით, ჳმასა²⁷ ზომით, სიტყუასა²⁸ ჯეროვან,²⁹ საზრდელსა³⁰ და სასუმელსა [138v] უშფოთველსა, მოხუცებულთა თანა დუმილი, უბრძნესთა³¹ თანა სმენაჲ, დიდთა მორჩილებაჲ,³² სწორთა თანა და უმ(რ)წამლს,³³ სიყუარული შეუთრგულებელი, მცირედ³⁴ სიტყუად³⁵ და უფროეს ცნობად,³⁶ ნუ სიფიცხლით³⁷ სიტყუად,³⁸ ნუ მოცინარ,³⁸ დედათა თანა უჯეროთა⁴⁰ არაზრახვად,⁴¹ თუაღნი ქუედახედვად,⁴² ზესული სივლტოლაჲ ცილობისაგან, ნუ მოძღურებისასა⁴³ მი-

1. C: კეთილთასა; 2. C: მეყუსეულად; 3. C: -; 4. BC: -; 5. C: -; 6. B: ფილოსოფოსთასა; C: ფილასოფოსისათაჲ; 7. B: ბასილი; C: იგინი; 8. C: ეტყოდეს; 9. BC: -; 10. C: გულისჳმაყვნა; 11. C: + ბასილისმიერნი; 12. C: ვაჭრობისა; 13. B: უკუეთუ; 14. C: წინააღმდეგომი; 15. B: უდიდესსა; C: უდიდესად; 16. B: სარგებელსა; 17. B: მყავ; C: მეყავენ; 18. B: მე; 19. B: + ჩემ თანა; 20. B: შენდა; 21. B: მუნთქუესვე; C: -; 22. B: + ბასილისსა; 23. C: -; 24. C: სწავლად მათა] მათდა სწავლად; 25. BC: ჩუენისა] სულისა; 26. A: უვნებლებასა; C: უვნებლობასა; 27. C: ჳმაჲ; 28. C: სიტყუაჲ; 29. BC: ჯეროვანსა; 30. C: საზრდელსა; 31. BC: უბრძნესთა; 32. B: მორჩილობაჲ; 33. B: და უმწამლს] უმრწამესობაჲ; C: უმრწამესთაჲ; 34. C: მცირედ-მცირედ; 35. B: სიტყუაჲ; 36. B: ცნობად] სმენაჲ; 37. B: ფიცხლით; 38. C: სიტყუად; 39. B: მოცინარე; C: მცონარე; 40. C: უჯეროთაჲ; 41. C: + მათდა; 42. A: ქუედათხევად; C: ქუჭხედვად + და; 43. C: მოძღურებისა.

დევენებად პატივსა, ნუცა ძიებად ყოველთაგან პატივსა. „ხოლო უკუეთუ¹ ვინმე თქუენგანი² შემძლებელ იყოს სარგებელყოფად მოყუსისა, ღმრთისაგან სასყიდელსა³ მოელოდენ და საუკუნესა⁴ კეთილისა⁵ მოცემასა ქრისტე⁶ იესუს⁷ მიერ, უფლისა ჩუენისა.“

ესე ჰრქუა⁸ მონაფეთა ლიბანისთა ბასილი და საკვრველ იქმნა ყოველთაგან და ვიდოდა გზასა⁹ თუსსა ევბულს¹⁰ თანა. და მი-რაჲ-ვიდეს¹¹ იერუსალჴმს¹² ქალაქსა, ყოველნი იგი წმიდანი ადგილნი¹³ სარწმუნოებით მოიხილნეს და მათ შინა ყოველთა ღმერთსა თაყუანის ჰსცეს.¹⁴

გამოეცხადნეს, რომელ-იგი მაშინ¹⁵ ეპისკოპოსი¹⁶ იყო ქალაქისაჲ,¹⁷ სახელით¹⁸ მაქსიმიანე.¹⁹ და²⁰ მას შეუვრდეს²¹ და ითხოვდეს მიმთხუევად²² საღმრთოსა²³ ნათლისღებასა იორდანეს²⁴ შინა მდინარესა,²⁵ რომელნი-იგი²⁶ იხილნა²⁷ წმიდამან კაცმან, სავსენი სარწმუნოებითა. აღასრულა თხოვად მათი²⁸ და მორწმუნეთა²⁹ თანა კაცთა³⁰ მივიდა³¹ იორდანედ.

ხოლო³² ბასილი, მახლობელად რაჲ მივიდა კბოდესა,³³ დაიგდო³⁴ თავი თუსი ქუეყანასა ცრემლით³⁵ და ჴმითა დიდითა ითხოვდა სასწაულსა გამოცხადებად მისისა სარწმუნოებისა-

1. C: უკუეთუ; 2. C: ვინმე თქუენგანი] თქუენგანნი ვინმე; 3. C: სარგებელსა; 4. B: საუკუნეთა; C: საუკუნოჲსა 5. B: კეთილსა; 6. C: ქრისტეს; 7. BC: იესუს; 8. B: თქუა; 9. C: გზასა; 10. B: ევბულის; C: ევბოლეს; 11. B: მი-რაჲ-ინინეს; C: მი-რა-ინივენეს; 12. B: იჴრუსალჴმდ; C: იჴრუსალჴმს; 13. C: + მის; 14. BC: თაყუანის სცეს + და; 15. C: -; 16. BC: ეპისკოპოსი; 17. B: -; C: ქალაქისა; 18. A: სიხარულით; 19. B: მაქსიმიანოს; 20. B: -; 21. C: შეურდეს; 22. B: მიმთხუევასა; C: მიმთხუჴვად; 23. B: + მას; C: საღმრთოჲსა + მას; 24. BC: იორდანესა; 25. C: მდინარესა; 26. B: რომელნი; 27. B: + რაჲ; 28. C: აღასრულა თხოვად მათი] -; 29. C: მორწმუნეთა] მათ; 30. B: თანა კაცთა] კაცთა თანა; 31. B: მივიდეს; C: მივიდა; 32. C: + ითხოვად; 33. B: რაჲ მივიდა კბოდესა] კბოდეს რაჲ მივიდა; C: მივიდა კბოდესა] კბოდისა მივიდა; 34. C: დააგდო; 35. BC: ცრემლითა.

სა.¹ და აღდგა² ძწოლით³ და განიძარცუა სამოსელი თვის და მას თანა⁴ ქეშმარიტად ძუელი⁵ იგი კაცი. მაშინ შთაჴდა⁶ წყალსა და ილოცვიდა და მოვიდა მღდელი და ნათელსცა მას. და, აჴა, ელვაჲ ცეცხლისა⁷ მოვიდა მის ზედა და ტრედი მისგან გამოვიდა⁸ და შთაჴდა იორდანესა და აღძრა წყალი⁹ და აღფრინდა¹⁰ ზეცად. ხოლო რომელნი-იგი დგეს, შეძრწუნებულ იქმნეს¹¹ და ადიდებდეს ღმერთსა. და ნათელილო ბასილი და [139r] გამოვიდა მიერ¹² წყლით.

ხოლო უკურდა მაქსიმიანეს¹³ ბასილისი იგი ღმრთისა¹⁴ მიმართ სიყუარული და¹⁵ ულოცა მას და შეჴმოსა¹⁶ მას¹⁷ ქრისტესმიერი¹⁸ იგი¹⁹ სამოსელი.²⁰ ნათელსცა ევბულოსსცა²¹ და ჴცხო²² მას წმიდაჲ ნელსაცხებელი და მისცა მათ ცხოველსმყოფელი იგი²³ ზიარებაჲ.²⁴ ხოლო ითხოვა ბასილი ღმრთისა მღდელისაგან ლოცვითა,²⁵ რაჲთა უბრძანოს მას²⁶ მოღებად საზრდელისა,²⁷ რომელცა-იგი²⁸ ყო.

ხოლო ბასილი თქუა:²⁹ „უფალო იესუ ქრისტე,³⁰ ღმერთო ჩუენო, ესრე³¹ მრწამს სახარებისა შენისა ჴმაჲ და³² ვესაგ შენსა სახიერებასა, ვითარმედ³³ ჴამით³⁴ და სუმიტ³⁵ ვსძლო წინააღმდგომსა³⁶ ჩემსა³⁷ ეშმაკსა,³⁸ შეწვენიტა³⁹ წმიდისა სულისაჲთა.“⁴⁰ განკურდა ღმრთისა მღდელი სარწმუნოებასა მის-

1. B: სარწმუნოებისა; 2. C: აღდგაჲ; 3. BC: ძწოლით; 4. C: მის თანა; 5. C: ძუელი; 6. C: შთაჴდა; 7. C: ცეცხლისა; 8. C: გამოვიდა; 9. B: + იგი; 10. B: აფრინდა; C: აღფრინდა; 11. B: იქმნეს; 12. BC: –; 13. A: მაქსიმიანეს; 14. C: ღმრთისა; 15. C: + კადნიერება და; 16. C: შემოსა; 17. C: –; 18. B: ქრისტეს + აღდგომისა; C: ქრისტეს + აღდგომისა; 19. C: –; 20. C: + და; 21. B: ევბოლოსცა; C: ევბოლოსსცა; 22. BC: სცხო; 23. C: –; 24. B: ზიარებაჲ] საადუმლო; 25. C: ლოცვით; 26. B: –; 27. C: საზრდელისა; 28. C: რომელიცა-იგი; 29. C: თქუა; 30. B: ქრისტე; 31. C: ესრეთ; 32. C: მრწამს სახარებისა შენისა ჴმაჲ და] –; 33. C: ვითარცა; 34. BC: ჴამითა; 35. B: სუმიტა; C: სუმიტა; 36. C: წინააღმდგომსა; 37. C: –; 38. C: ეშმაკსა; 39. C: შეწვენიტა; 40. B: სულისა + შენისაჲთა; 41. C: სულისათა.

სა ზედა¹ და უკმოიქცა² მათ თანა წმიდად ქალაქად და ნე-
ლინდისა ჟამნი მუნ დაყვნა³ ევბულჴს⁴ თანა. და ორთავე გან-
ზრახვიता⁵ მოიქცეს⁶ ანტიოქიად. და ბასილი⁷ მელეტის მიერ,
რომელი-იგი⁸ მუნ ეპისკოპოსი იყო, ჴელნი დაესხნეს წესსა
დიაკონებისასა⁹ და იგავთა სიტყუანი¹⁰ გამოთარგმნა¹¹ და
საკრველ იქმნა.

დ[A-1103: 123r][ა შემდგომად] არამრავალ[თა ჟამთა
ნა]რვიდა¹² ევბულ¹³ [კ]აბ[ადუკიას¹⁴ სოფ]ელსა. და ეგუ]ლებო-
და რად მათ [შესლვად]¹⁵ კესარია¹⁶ ქალაქად, [A-19: 139r] ჩუე-
ნებასა¹⁷ შინა ლამისას[ა] გამოეცხადა, რომელ-იგი¹⁸ მაში[ნ]
ეპისკოპოსი¹⁹ იყო მის ქალაქისაჲ,²⁰ [ლე]ონტი სახელით. ეუნ-
ყა²¹ ამათი მისლვად,²² ვითარმედ ჰნებავენ²³ [ბა]სილის მსტო-
რად²⁴ მისდა²⁵ ყოფად.²⁶ ხოლო გან-რად-იღუძა, მოუ[წ]ოდა
მთავარსა სამღდე[ლ]ოისა²⁷ მსახურებისასა დ[ა] ვიეთმე
ღმრთისმოშიშთა მღ[დ]ელთა და წარავლინა იგინი[ი] აღმოსა-
ვალითსა²⁸ ბჭესა ქ[ა]ლაქისასა და ჰრქუა მათ ჩუენებაჲ²⁹ იგი.
და წარვიდეს ბჭეთა თანა და შეემთხვნეს³⁰ მ[ათ]³¹ შემომავალ-
ნი³² იგი, რომელნი იხილ[ლ]ნეს.³³ და იცნეს იგინი და ჰლოცვი-
დეს მათ, რადთა მიიყვანენ იგინი ეპისკოპოსისა.³⁴

ხოლო შე-რად-ვიდეს³⁵ და იხილნა იგინი ეპისკოპოსმან³⁶
და³⁷ განკრდა მსგავსებასა მას ჩუენებისასა³⁸ და ღმერთსა

1. C: მისსა ზედა; 2. C: უკუმოიქცა; 3. C: აღასრულნა;
4. B: ევბოლის; C: ევბულის. 5. C: განზრახვიता; 6. BC: მოვიდეს; 7.
BC: ბასილის; 8. B: რომელ; C: რომელი; 9. C: დიაკონებისსა; 10. C:
სიტყუანი; 11. C: გამოთარგმნა; 12. C: წარვიდა; 13. BC: ევბო-
ლეთურთ; 14. B: კაბადუკიასა; 15. C: შესლვად; 16. C: კესარია; 17.
C: ჩუენებასა; 18. C: რომელი-იგი; 19. C: ეპისკოპოსი; 20. C: ქალა-
ქისა; 21. B: —; 22. C: ეუნყა ამათი მისლვად; ამათი მისლვად ეუნყად;
23. BC: ჰნებავენ; 24. B: —; C: მსახურად; 25. B: მისა; 26. B: ყოფად;
C: ყოფა; 27. C: სამღდელოსა; 28. BC: აღმოსავალისა; 29. C:
ჩუენება; 30. B: ემთხვნეს; 31. C: მას; 32. B: შემავალნი; 33. C:
ეხილნეს; 34. C: ეპისკოპოსისა; 35. C: მი-რად-ვიდეს; 36. C: ეპისკო-
პოსმან; 37. B: —; C: მან; 38. C: ჩუენებისასა.

ჰმადლობდა და ჰკითხა¹ მათ: „ვინაჲ მოხუალთ და ვიდრე ხუ-
ალთ და რაჲ არს სახელი მათი?“² [139v] [A-1103: 123v] და ის-
ნავა³ და⁴ ჰრქუა⁵ დიაკონთა: „გან[სასუენებელი⁶ მიეცით]⁷
მათი⁸ მიცემად.“

[ხოლო მათ წარიყვანნეს იგინი ჩინებულსა] ადგილსა
და ყოველი[ვე სამს]ახურებელი მათი [მიიღეს]. და მასვე ჟამსა
შინა [მ]ოუწოდა წმიდამან⁹ კაცმან¹⁰ მლ[დ]ელთა და მყოფთა
ქალაქისა[თ]ა და მიუთხრა¹¹ მათ, რომელ-იგი¹² [ი]ხილა მან.
ხოლო მათ¹³ ერთითა [წ]მითა თქუეს:¹⁴ „ჭეშმარიტად ესე[ც]ა¹⁵
ცხორებასა შენსა ღირს [ა]რს ღმრთისა გამორჩევითა გა[მ]ოც-
ხადებად ჩუენდა, რომელსა-[ი]გი შემდგომად შენსა ეგულების
მღდელთმოდღურებისა¹⁶ იგი საყდარი განშუენებად,¹⁷ რომლი-
სათჳსცა ნურას¹⁸ დროჳყოფ, არამედ ყავ,¹⁹ რომელ-იგი სათნო
არს შენდა.“²⁰

მან მოუწოდა ბასილის და ევბულეს²¹ და იწყო მათ თა-
ნა გამოძიებად წერილთა. და განკურდა სიღრმესა ზედა სიბ-
რძნისასა, რომელი იყო მის თანა.²² და ჰყვეს იგინი²³ მარჯუე-
ნით²⁴ მდგომარჳ.²⁵ და²⁶ განვიდა²⁷ ცხორებისაგან ეპისკოპ[ო-
ს]ი²⁸ და შეკრბეს ეპისკოპოსნი²⁹ და სულისა წმიდისა წინამ-
ძღურებითა³⁰ გამოარჩიეს ბასილი საეპისკოპოსოსა³¹ საყდარ-
სა და ჴელნი დაასხნეს. და ილუნიდა ეკლესიასა ღმრთისა³²
განგებითა³³ და სიბრძნითა.

1. C: ჰკითხაჲ; 2. B: მაგათი; 3. C: და ისნავა] –; 4. C: + უთხრეს
მათ და; 5. C: ჰრქუა + ებისკოპოსმან; 6. C: განსასუენებელ[ი]; 7. C:
–; 8. B: მათ; C: მათდა; 9. C: + მან; 10. C: + ღმრთისამან; 11. C: მი-
უთხრაჲ; 12. C: რომელი-იგი; 13. C: + ჰრქუეს; 14. C: –; 15. C: ესე-
ცაჲ; 16. B: მღდელთმთავრობისა; C: მღდელთმოდღურებისა; 17. C:
განშუენებად; 18. C: ნურაჲს; 19. C: ჰყავ; 20. BC: + ხოლო; 21. B:
ევბოლეს; 22. B: მათ თანა; 23. B: იგი; 24. C: მარჯუნით; 25. BC:
მდგომარე; 26. B: + ვითარცა; 27. B: + ამის; 28. C: ცხორებისაგან
ეპისკოპ[ო]სი ებისკოპოსი ცხორებისაგან; 29. C: ებისკოპოსნი; 30.
B: შენენითა; 31. C: საეპისკოპოსოსა; 32. C: ღმრთისასა; 33. BC:
განგებულებითა.

და შემდგომად რავდენისამე¹ ჟამისა ითხოვა² ღმრთისა-
გან, რაათა მოჰმადლოს მას³ მაღლი სიბრძნისა⁴ და მეცნიე-
რებისა⁵, რაათა თჳსითა თქუმულითა შეწიროს უსისხლოჲ
მსხუერპლი⁶ ღმრთისა⁷ და მოვიდეს მის ზედა წმიდისა სული-
სა⁸ დანერგვაჲ.

და შემდგომად ექუსისა დღისა, ვითარცა განკურვებულ
იქმნა დანერგვითა წმიდისა სულისაათა,⁹ და ესრჳთ¹⁰ მეშვდე-
სა დღესა ინყო¹¹ გამოთქუმად ლოცვათა¹² ღმრთისა¹³ თითოე-
ულისა¹⁴ ჟამისათა, დღისა და ღამისათა. და¹⁵ შემდგომად
რავდენისამე¹⁶ ჟამისა სარწმუნოებითა და ლოცვითა¹⁷ მრავ-
ლითა¹⁸ დაინყო¹⁹ თჳსითა ჴელითა წერად ჟამისწირვისა საი-
დუმლოთა.²⁰

და²¹ მას²² ღამესა დაადგრა მას²³ უფალი ჩუენებით მო-
ციქულთა თანა და წინადაგებაჲ იგი პურისა²⁴ და სასუმლი-
სა²⁵ ყო ზედა წმიდასა საკურთხეველსა. და აღადგინა ბასილი
და ჰრქუა²⁶ [140r]: „მსგავსად თხოვისა შენისა აღივსენ პირი
შენი ქებითა, რაათა შენითა თქუმულითა²⁷ შესწირო უსის-
ხლოჲ²⁸ მსხუერპლი.“²⁹

ხოლო ვერ დაითმენდა იგი თუალითა მიხედვად, აღ-
დგა³⁰ ძწოლით³¹ და მოუჴდა წმიდასა საკურთხეველსა³² და ინ-

1. BC: რაოდენისამე; 2. B: ითხოა; C: ითხოვაჲ; 3. BC: -; 4. C: სიბ-
რძნისა; 5. C: მეცნიერებისა; 6. C: მსხუერპლი; 7. C: ღმრთისაჲ; 8.
B: წმიდისა სულისა] სულისა წმიდისა; C: მის ზედა წმიდისა სული-
სა] სულისა წმიდისა მის ზედა 9. B: წმიდისა სულისაათა] სულისა
წმიდისაათა; C: სულისა წმიდისაათა; 10. BC: ესრეთ; 11. C: ინყოჲ;
12. C: გამოთქუმად ლოცვათა] ლოცვათა გამოთქუმად; 13. BC: -;
14. C: თჳთეულისა; 15. C: -; 16. BC: რაოდენისამე; 17. C: ლოცვი-
თაჲ; 18. B: მრავალითა; 19. BC: ინყო; 20. C: საიდუმლოსა; 21. B: -;
22. B: ამას; 23. C: -; 24. C: პურისა; 25. C: სასუმლისა; 26. BC: +
მას; 27. C: თქმულითა; 28. C: უსისხლო; 29. C: მსხუერპლი; 30. C:
აღდგაჲ; 31. B: ძწოლით; C: ძწოლით; 32. C: + და აღადგინა ბა-
სილი და ჰრქუა მას.

ყო¹ სიტყუად² და წერდა³ ქარტასა⁴ შინა⁵ ესრტ: ⁶ „აღავსე⁷ პირი ჩუენი⁸ ქებითა, რაათა უგალობდეთ⁹ დიდებასა¹⁰ შენსა, უფალო ღმერთო¹¹ ჩუენო, რომელმან დაგუბადენ ჩუენ და მოგკყვანენ ჩუენ¹² ცხორებასა¹³ ამას.“ და სხუათა¹⁴ ლოცვათა წმიდისა¹⁵ ჟამისწირვისათა.

და¹⁶ შემდგომად აღსრულებისა ლოცვისა აღიპყრა¹⁷ პური და ვედრებით ილოცვიდა¹⁸ და იტყოდა:¹⁹ „მოიხილე,²⁰ უფალო იესუ ქრისტე,²¹ ღმერთო ჩუენო, წმიდით სამკვდრებელით შენით და მოედ²² განწმედად ჩუენდა, რომელი ზე²³ მამისა²⁴ თანა მჯდომარც²⁵ ხარ და აქა ჩუენ თანა უხილავად²⁶ ხარ. ღირსყავ²⁷ მტკიცე²⁸ შენი ჴელი²⁹ მოცემად ჩუენდა და ჩუენ მიერ ყოველსა ერსა³⁰ წმიდაჲ წმიდათა.“ ერმან: „ერთ არს წმიდაჲ, ერთ არს უფალი იესუ ქრისტე³ სადიდებელად ღმრთისა მამისა, ამინ!“

და განტეხა³² პური იგი სამად³³ ნაწილად: ერთი იგი ნაწილი³⁴ მიიღო³⁵ და ეზიარა³⁶ შიშითა³⁷ მრავლითა,³⁸ და³⁹ ერთი იგი დაჰმარხა,⁴⁰ რაათა მის თანა დაეფლას,⁴¹ ხოლო სხუა იგი შთადვა⁴² ტრედსა შინა ოქროსასა⁴³ და დაჰკიდა ზედა წმიდასა⁴⁴ საკურთხეველსა.

1. C: იწყოჲ; 2. C: სიტყუად; 3. BC: წერად; 4. C: ქარტასაჲ; 5. BC: –; 6. BC: ესრეთ; 7. B: აღავსე; C: აღავსენი; 8. C: ჩემი; 9. C: უგალობდეთ; 10. C: დიდებასა; 11-12. B: –; 13. C: ცხორებაჲდ + და; 14. C: სხუათა; 15-16. C: –; 17. C: აღიპყრა; 18. C: ილოცა; 19. C: იტყოდა; 20. B: მოიხილე; 21. B: ქრისტე; 22. B: მოვედ; 23. B: ზე; 24. C: მამისა; 25. BC: მჯდომარე; 26. C: ჩუენ თანა უხილავად უხილავად ჩუენ თანა; 27. C: ღირსმყვენ + ჩუენ; 28. B: მტკიცე; C: მტკიცითა; 29. B: შენი ჴელი ჴელი შენი; C: ჴელითა შენითა; 30. B: + შენსა; C: ყოველსა ერსა; 31. B: ქრისტე; 32. C: განტეხა; 33. BC: სამ; 34. BC: –; 35. C: მიიღო; 36. C: ეზიარა; 37. C: შიშითა; 38. C: მრავლითა; 39. C: –; 40. C: დაჰმარხა; 41. A: დაეფლად; 42. C: შთადვა; 43. B: უქროსასა; 44. C: ზედა წმიდასა] წმიდასა ზედა.

ხოლო ევბულე¹ და² მლდელნი და მთავარი³ დგეს წინაშე ბჭეთა ტაძრისათა⁴ და ხედვიდეს⁵ ნათელსა საცნაურსა ტაძარსა შინა და კაცთა დიდებულთა ბრწყინვალეთა და ჳმა⁶ ერისაჲ, რომელნი-იგი⁷ ადიდებდეს უფალსა, და ბასილის, საკურთხეველსა⁸ წინაშე მდგომარესა.⁹ და დაუკვრდა ხილვაჲ იგი და დაეცნეს პირსა ზედა თვსსა და¹⁰ ცრემლოოდეს და ადიდებდეს უფალსა.¹¹

ხოლო გამო-რაჲ-ვიდა ბასილი, დაეცნეს პირსა ზედა თვსსა და თაყუანის სცეს¹² მას¹³ და ჰკითხა მათ მიზეზი იგი მათისა მოსლვისაჲ.¹⁴ ხოლო მათ ჰრქუეს მას დიდებული იგი ხილვაჲ, რომელი¹⁵ იხილეს ტაძარსა მას¹⁶ შინა. მაშინ ბასილი ჰმადლობდა ვედრებით¹⁷ უფალსა და მიუთხრა მათ დიდებულებაჲ იგი.

და მოუწოდა ოქროს მჭედელსა და შექმნა ტრედი ოქროსაგან¹⁸ წმიდისა და მას [140v] შინა¹⁹ დადვა ნაწილი იგი და შთამოჰკიდა²⁰ წმიდასა ზედა ტრაპეზსა,²¹ მსგავსად და ნაცვალად²² წმიდისა მის ტრედისა, რომელი გამოჩნდა²³ იორდანესა ზედა უფლისა ნათლისღებასა.²⁴

ხოლო ესე-რაჲ იქმნა²⁵ და მიუთხრნა მან სიტყუანი²⁶ ნუგეშინისცემისანი ერსა მას, შემოკრბა²⁷ სიმრავლ²⁸ ერისაჲ²⁹ ეკლესიას,³⁰ რომელთა თანა³¹ იყო დიდიცა³² მოლუანც³³ ეფრემ, რომლისაჲ³⁴ უკუანაჲს³⁵ მიგითხრა, თუ ვითარ ღმრთი-

1. BC: ევბოლე; 2. C: –; 3. BC: მთავარნი; 4. C: ტაძრისა; 5. B: ჰხედვიდეს; 6. C: + იგი; 7. BC: რომელნი; 8. A: საკურთხეველსა; B: საკურთხეველსა; C: საკურთხეველისაჲ; 9. B: მდგომარეთა; 10. B: –; 11. C: ღმერთსა; 12. A: თაყუანის სცა; 13. BC: –; 14. B: მათისა მოსლვისაჲ] მოსლვისა მათისაჲ; 15. B: რომელი; 16. B: –; 17. C: –; 18. C: ოქროსა; 19. B: შიგან; 20. BC: ჩამოჰკიდა; 21. C: საკურთხეველსა; 22. C: ნაცვალად; 23. C: გამოუჩნდა; 24. C: ნათლისღებასა; 25. C: იქმნა; 26. C: სიტყუანი; 27. BC: შეკრბა; 28. C: სიმრავლე; 29. BC: ერისაჲ] ურიცხვ; 30. C: ეკლესიასა; 31. B: თანაცა; 32. BC: დიდი; 33. BC: მოლუანე; 34. C: რომლისა; 35. BC: უკუანაჲსკენელ.

სა გამოცხადებითა¹ თვთმხილველცა² იქმნა მარადის წსენებულისა³ მამისა ჩუენისა ბასილისა.⁴

ხოლო საღმრთოსა⁵ რაჲ ჟამისწირვასა აღასრულებდა,⁶ ჰურიამან ვინმე თავი თვისი, ვითარცა ქრისტეანემან, ერსა თანა შეჰრთო⁷ წესსა ჟამისწირვისასა და ძღუნისა⁸ მისგან⁹ და¹⁰ ზიარებისა მსტურობაჲ ეგულებოდა.¹¹ და ხედვიდა¹² ჩჩვლსა ყრმასა,¹³ გან-რაჲ-იყოფდა¹⁴ ჴელთა შინა ბასილისთა. და ეზიარნეს რაჲ ყოველნი, მოვიდა იგიცა და მიეცა მას¹⁵ ჴემმარიტად ჴორცი და მერმე მოვიდა ბარძიმსა,¹⁶ სისხლითა საცესა. და ვითარ¹⁷ მისაცა¹⁸ იქმნა ზიარ და ორთაგანვე¹⁹ დაჰმარხა²⁰ ნანილი და ნარვიდა²¹ და უჩუენა²² მეუღლესა თვისსა დასამტკიცებელად თქუმულთა მათ და მიუთხრა,²³ რომელი-იგი²⁴ თუალითა თვისითა იხილა,²⁵ ჴრწმენა უკუე,²⁶ ვითარცა²⁷ ჴემმარიტად შესაძრწუნებელი და დიდებული არს ქრისტეანეთა საიდუმლოჲ.²⁸

ხოლო²⁹ ხვალისაგან მოვიდა ბასილისა,³⁰ ევედრებოდა მას თვნიერ³¹ დროჲსა მიღებად³² ქრისტეს³³ ბეჴედისა.³⁴ ხოლო მან არა უდებყო, არამედ ჩუეულებისაებრ³⁵ მაღლობაჲ,³⁶ რომელსა ჴნებაჲს ყოველთა კაცთა³⁷ ცხორობაჲ, შეწირა³⁸ და ნა-

1. C: გამოცხადებათა; 2. BC: თვთმხილველ; 3. B: ხსენებულისა; 4. C: წსენებულისა მამისა ჩუენისა ბასილისა| წსენებულსა მამასა ჩუენსა ბასილისსა; 5. C: საღმრთოსა; 6. C: აღასრულებდა; 7. C: შეართო; 8. C: ძღუნის; 9. B: მის; C: მისდა; 10. C: -; 11. B: მსტურობაჲ ეგულებოდა| განმსტრობაჲ ინება; C: განმსტრობაჲ ეგონა; 12. B: ჰხედვიდა; 13. BC: ჩჩვლსა ყრმასა| ყრმასა ჩჩვლსა; 14. B: გან-რაჲ-იყოფოდა; C: გან-რა-იყოფებოდა; 15. C: -; 16. C: ბარძიმსა; 17. C: ვითარცა; 18. A. მისცა; C: მისცა; 19. B: ორთაგანვე; 20. C: დაჰმარხა; 21. B: + სახედ თვისა; C: სახლად თვისად; 22. C: უჩუენა; 23. B: + იგი; C: მიუთხრა; 24. BC: რომელი; 25. C: იხილა; 26. C: უკუე; 27. C: ვითარმედ; 28. C: საიდუმლოჲ + და; 29. B: -; 30. C: ბასილისსა + და; 31. C: თვნიერად; 32. C: მიღებისა; 33. C: ქრისტეს; 34. C: ბეჴედისა; 35. C: ჩუეულებისაებრ; 36. B: + შეწირა ღმრთისა; C: + შეწირა; 37-38. BC: -.

თელსცა. და ყოველსა სახლსა მისსა ჰრწმენა უფალი. და გამო-რა-ვიდოდა¹ წმიდა იგი, მოუჭდა მას დედაკაცი და შეწვენასა ითხოვდა მისგან, ვითარცა შემძლებელისაგან,² მთავრისა თანა მის სოფლისა.³

ხოლო მან მოილო⁴ ქარტაჲ და მცირედ მიუწერა მთავარსა მას ესრტთ:⁵ „დედაკაცი გლახაკი⁶ მოვიდა ჩემდა და მრქუა მე,⁷ თუ შემძლებელ ვარ შენ თანა თხოვისა [141r] მისისა აღსრულებად. ან უკუეთუ⁸ შემძლებელ ვარ, აჩუენე.“⁹ და მისცა დედაკაცსა მას ქარტაჲ იგი. ხოლო იგი წარვიდა და მისცა ებისტოლე იგი¹⁰ მთავარსა. ხოლო მან წარიკითხა და მიუწერა¹¹ ნაცვალად¹² ესრე:¹³ „თქუენთჳს, ზ, წმიდაო მამაო,¹⁴ ვინებე შენდობა¹⁵ დედაკაცისაჲ,¹⁶ არამედ ვერ შეუძლე,¹⁷ რამეთუ ხარკი მას თანააჲ.“¹⁸

ხოლო მან კუალად მიუწერა¹⁹ მას: „უკუეთუ ინებე და ვერ შეუძლე,²⁰ კეთილ, ხოლო²¹ უკუეთუ²² შეუძლებ²³ და არა ინებე, მიგიყვანენ შენ ღმერთმან კრებულსა²⁴ მას²⁵ მთხოველთასა, რაჲთა ოდეს ინებო, ვერ შეუძლო.“ და ექმნა მას²⁶ საქმით წერილი იგი, რამეთუ არამრავლისა ჟამისა შემდგომად მეფისა²⁷ რისხვასა მიეცა და მიმოიყვანებდეს [...] კრულსა²⁸ და გარდაიწდიდა,²⁹ რომელთადა ევნო მას.

მაშინ ითხოვდა საწყალობელი³⁰ ბასილისგან, რაჲთა ლოცვითა მისითა დაუტკბოს³¹ მეფე,³² რომელ-იგი³³ იქმნა,

1. C: გამო-რა-ვიდა; 2. A: შემძლებელსა; C: შემძლებელისა; 3. C: სოფლისაჲ; 4. C: მოილო; 5. BC: ესრეთ; 6. C: დედაკაცი გლახაკი გლახაკი დედაკაცი; 7. B: -; 8. C: უკუტთუ; 9. C: აჩუენე; 10. BC: -; 11. C: მიუწერაჲ + მას უკუეთუ; 12. BC: ნაცვალად; 13. C: ესრეთ; 14. B: წმიდაო მამაო] მამაო წმიდაო; 15. C: შენდობა; 16. B: + ამის; C: დედაკაცისა; 17. AB: შეუძლჳ; 18. C: მას თანააჲ] თანააჲ მას; 19. C: მიუწერაჲ; 20. B: შეუძლჳ; 21. BC: -; 22. B: + კულა; 23. B: შეუძლებდი; C: შეუძლე; 24. C: კრებულისაჲ; 25. C: + თანა; 26. C: მათ; 27. C: მეფისაჲ; 28. B: შეკრულსა; 29. BC: + ყოველსა; 30. BC: + იგი; 31. B: დაუტკბეს + მას; C: + მას; 32. BC: მეფე; 33. C: რომელი-იგი.

რამეთუ შემდგომად ექუსისა დღისა გარდამოვიდა¹ სახც² გან-
თავისუფლებისა³ მისისა⁴ მიმოყვანებისაგან.⁵ ხოლო რომელ-
იგი⁶ იქმნა მის ზედა კაცთმოყუარებაჲ, არა უმეცარყო.⁷ მოვი-
და ბასილისა⁸ და⁹ ჰმადლობდა¹⁰ და მოუწოდა დედაკაცსა მას
და მისცა მას,¹¹ რაჲ-იგი თანაედვა,¹² მრჩობლ.

მათ ჟამთა შინა ივლიანე განდგომილი, მეფე¹³, ნარე-
მართა სპარსეთა¹⁴ და მოვიდა კერძოთა კესარია ქალაქისათა.
ხოლო ბასილი მისთანათა¹⁵ მათ თანა მიეგება¹⁶ მას. და იხი-
ლა¹⁷ იგი მეფემან და ჰრქუა: „გძლე შენ, ბასილი.“ ხოლო მან
მიუგო მას: „რაჲთა მძლე?“¹⁸

და წმიდამან მიაართუნა მას¹⁹ სამნი პურნი, რომლისაგან
ჭამდა.²⁰ ხოლო მეფემან გინებად შეჰრაცხა²¹ სიმცირე²² იგი²³
ძლუნისა²⁴ და უბრძანა მსახურთა თვსთა მიხუმად²⁵ პურნი
იგი²⁶ და ნაცვალად²⁷ მიცემად მისა თივაჲ.²⁸

ხოლო მან მიიღო²⁹ და ჰრქუა მას: „ჩუენ, ზ, მეფეო,³⁰
რომელსა ვჭამთ, მოგართუთ³¹ შენ, ხოლო შენ რომლისაგან
შჭამ,³² ნაცვალად³³ მოგუეც³⁴ ჩუენ.“³⁵ ხოლო ივლიანეს³⁶ რაჲ
ესე ესმა,³⁷ განრისხნა და ჰრქუა მას: „სადოვარი ეგე თივის³⁸
თიბისაჲ,³⁹ ჩუენისა მეფობისაგან მინიჭებულ არს შენდა, ხო-
ლო რაჟამს სპარსნი [141v] დავიმორჩილნე და მოვიქცე,⁴⁰ და-

1. B: გარდამოვდა; 2. C: სახე; 3. C: განთავისუფლებისაჲ; 4. C: მი-
სისა; 5. BC: მიმოყვანებისა + მისგან; 6. C: რომელი-იგი; 7. C: უმე-
ცარყო; 8. C: ბასილისა; 9. B: –; 10. B: + მას; C: მადლობდა +
მას; 11. C: –; 12. C: + მას; 13. BC: მეფე; 14. BC: სპარსეთად; 15.
C: მისთა თანა; 16. C: მიეგება; 17. C: იხილა; 18. B: მძლე; 19. C:
–; 20. C: ჭამდა; 21. C: შერაცხა; 22. B: სიმცირე; 23. C: სიმცირე
იგი] იგი სიმცირე; 24. C: ძლუნისა; 25. BC: მიხუმა; 26. B: პურნი
იგი] პურთაჲ მათ; C: პურთა მათ; 27. C: ნაცვალად; 28. C: მცირე;
29. B: მიუგო; 30. C: ზ, მეფეო] –; 31. B: მოგართუთ; C: მოგართვით;
32. C: შჭამ] არა სჭამ; 33. C: ნაცვალად; 34. BC: მომეც; 35. C: +
ესე; 36. A: ივლიანეს; 37. BC: რაჲ ესე ესმა] ესმა რაჲ ესე; 38. B:
სათიბისა; C: თივისა; 39. C: თიბისა; 40. B: უკმოვიქცე; C: უკუმო-
ვიქცე + და.

ვარღვო ქალაქი შენი, რამეთუ არა უმეცარ ვარ¹ განდგომი-
ლებასა,² რომელნი შენ მიერ ცთომილ არიან ერნი,³ რაათა,
რომელსა-იგი მე თაყუანის ვსცემ ღმერთსა⁴ და უზორებ,⁵ არა
შეურაცხჳყოფ⁶ შენ⁷ და დაანულილებდეს⁸ სრულიად.“

და⁹ ესე თქუა და წარვიდა სპარსთა¹⁰ სოფელსა.¹¹ ხოლო
შევიდა¹² ქალაქად ბასილი¹³ და მოუწოდა ყოველსა სიმრავლე-
სა და მიუთხრნა¹⁴ მათ მეფისა¹⁵ თქუმულნი¹⁶ და გამზრახ¹⁷
კეთილის¹⁸ მათა¹⁹ იქმნა და²⁰ ჰრქუა:²¹ „საწმარნი, ძმანო, არად
შერაცხილ არიან ცხორებისა თქუენისა. განგებულებაჲ ყავთ,
რაათა, უკუეთუ ეცეს ჟამი მძლავრსა მეფესა,²² ძღუნითა და-
ვამშჯლოთ.“

ხოლო იგინი წარვიდეს სახიდ თჳსა და, რაჲ-იგი ედვა²³
თითოეულსა²⁴ მათსა სახლსა შინა მათსა,²⁵ მოაქუნ(დ)ა მისა:
ოქროჲ და ვეცხლი და თუალი მრავალფასისა,²⁶ ურიცხვ სიმ-
რავლჳ.²⁷ ხოლო მან იხილა²⁸ გულსმოდგინებაჲ²⁹ და მორჩილე-
ბაჲ მათი.³⁰ დადვა³¹ იგი ჭურჭერი³² საცავსა შინა,³³ დაწერა
თითოეულსა³⁴ ზედა სახელი და ჰრქუა მათ, ვითარმედ: „გულ-
სმოდგინებისაებრ თქუენისა³⁵ უფალი შემძლებელ არს მისდა
მოსრვად და თქუენდა მიცემად თჳსი იგი საფასჳ.“³⁶

1. C: + ბასილისა; 2. C: + და; 3. BC: -; 4. BC: ღმერთთა; 5. BC: უზორავ; 6. BC: შეურაცხჳყოფდენ; 7. BC: -; 8. BC: დაანულილებდენ; 9. C: -; 10. C: სპარსეთად; 11. C: -; 12. B: + კუალად; 13. C: შევიდა ქალაქად ბასილი| ბასილი შევიდა ქალაქად; 14. C: მიუთხრნა; 15. C: + იგი; 16. B: + იგი; 17. B: განზრახ; C: განზრახვამან; 18. C: კეთილისამან; 19. B: კეთილის მათა| მათა კეთილისა; C: -; 20. იქმნა და| -; 21. C: + მათ; 22. A: მეფჳსა; 23. C: ედვა; 24. C: თუთოეულსა; 25. B: -; 26. BC: მრავალფასისა; 27. B: სიმრ(ა)ვლე; C: სიმრავლე; 28. B: + რა; იხილა 29. B: + იგი; 30. B: + და; 31. C: დადვა; 32. B: საჭურჭლესა; C: ჭურჭლისა; 33. BC: + და; 34. C: თუთეულსა; 35. B: გულსმოდგინებისაებრ თქუენისა| გულსმოდგინებისა თქუენისაებრ; 36. BC: საფასე.

და მუნქუესვე¹ უბრძანა მლდელთა და ყოველსა ერსა ქალაქისასა დედებითურთ და ყრმებით აღსლვად² მთასა³ დიდვმოსა,⁴ სადა-იგი პატივცემულ არს და თაყუანის იცემების ღმრთისმშობლისა⁵ ყოვლადქებულ⁶ ტაძარი. და სამსა დღესა⁷ მარხვითა ლოცვასა⁸ დაადგრეს და ითხოვდეს ღმრთისაგან,⁹ რაათა განაქარვოს¹⁰ უმჯულოვსა¹¹ მის¹² მეფისა¹³ განზრახვაჲ.

ხოლო იგინი ევედრებოდეს რაჲ და იღუძებდეს შემუსრვილითა გულითა,¹⁴ იხილა ბასილი ჩუენებით¹⁵ სიმრავლესა¹⁶ მწედრობასა ზეცისასა¹⁷ იმიერ და ამიერ მთასა მას¹⁸ და შორის მათსა საყდართა ზედა¹⁹ მჯდომარესა²⁰ ვისმე დედაკაცისა²¹ ხატითა და ესრტთ²² ჰრქუა, რომელნი-იგი მახლობელად მისა²³ დგეს – დიდ-დიდნი კაცნი: „მოუწოდეთ ჩემდა²⁴ მერკურის²⁵ და²⁶ ნარვიდეს და [142r] მოკლას ივლიანე, რომელმან-იგი ძისა ჩემისა²⁷ და უფლისა იესუ ქრისტესა²⁸ ურჩულოება²⁹ ქმნა.“

ხოლო ნმიდაჲ იგი საჭურველითურთ თვისით³⁰ მოვიდა და ბრძანებაჲ მიიღო მისგან და მწრაფლ³¹ ნარვიდა. და მოუწოდა ბასილის და მისცა მას წიგნი,³² რომელსა შინა იყო წერილ ყოველი დაბადებული³³ და მერმე კაცისა შექმნა³⁴

1. B: მუნთქუესვე; C: მუნთქუესვე; 2. B: აღსლვაჲ; 3. C: მთასა; 4. C: დიდვმოსა; 5. C: ღმრთისმშობლისა; 6. C: + იგი; 7. C: დღეს + ლოცვითა და; 8. B: მარხვითა ლოცვასა] ლოცვითა მარხვაჲ; 9. B: –; 10. C: განაქაროს; 11. B: ურჩულოვსა; 12. B: –; 13. BC: მეფისა; 14. BC: + ილოცვიდეს ღმრთისა მიმართ; 15. C: ჩუენებით; 16. A: სიმრავლესა; 17. B: სიმრავლესა მწედრობასა ზეცისასა] სიმრავლეს მწედრობისა ზეცათაჲსა; C: სიმრავლე მწედრობათა ზეცისათა; 18. C: ამას; 19. BC: + დიდებულითა; 20. A: მჯდომარესა; 21. B: დედაკაცსა; 22. BC: ესრეთ; 23. C: მისს; 24. C: ჩუენდა; 25. BC: მერკურიოსს; 26. C: და] რაათა; 27. B: + და ღმრთისა; C: ჩემისა + ღმრთისა; 28. C: ქრისტესი + უარისყოფაჲ და; 29. C: უმჯულოებაჲ; 30. B: საჭურველითურთ თვისით] საჭურველით თვისითურთ; 31. BC: მწრაფლ; 32. C: მას წიგნი] წიგნი მას; 33. B: დაბადებული; 34. C: შექმნა.

ღმრთისა მიერ და თავსა წიგნისასა¹ წერილ იყო: „თქუ და დასასრულსა მისსა,² სადა-იგი დაიბადებოდა³ კაცი, ჰრიდე!“

და მი-რაჲ-ილო წიგნი წინაშე მისსა, აღმოიკითხა ვიდრე წერილისა მის თუ – „ჰრიდე!“⁴ და მეყსეულად⁵ განღვებულ იქმნა შიშისაგან და სიხარულითა შეპყრობილი.⁶ ამისივე⁷ მსგავსი ჩუენება⁸ იხილა⁹ მასვე ღამესა ლიბანი¹⁰ ფილოსოფოსმან, იყო რაჲ ივლიანეს¹¹ თანა სპარსეთს და კესტორები-სა¹² პატივითა¹³ შემეკობილ იყო.

განუკვრდა ბასილის¹⁴ ჩუენება¹⁵ ესე¹⁶ და ევბულე¹⁷ ოდენ¹⁸ განაღვდა¹⁹ და ვიეთნიმე მისთანანი ქალაქისანი და მივიდა სამარტკლესა²⁰ წმიდისა მონამისა მერკვლესა,²¹ სადა-იგი თვთ დადებულ არს. და საჭურველი მისი მის ზედა იდვა, რომელ-იგი²² ითხოვა და არა პოვა.²³ და მოუწოდა მლოცველ-სა²⁴ და ჰკითხვიდა მისთვის, თუ სადა არს ესე,²⁵ რომლისათვის²⁶ ფიცით იტყოდა:²⁷ „მწუხრსა მუნ იყვნეს,²⁸ სადა-იგი ყოვლად-ვე დაცვულ²⁹ არს.“³⁰

ჰრწმენა ხოლო შეუორგულებელად ბასილის, ვითარმედ ჭემარიტ არს ჩუენება³¹ იგი და ადიდებდა³² ღმერთსა, რომელი არა უგულებელსჰყოფს მოსავთა თვსთა.³³ და³⁴ მოსწრაფებითა დიდითა³⁵ და სიხარულითა გამოუთქუმელითა³⁶ აღ-

1. C: წიგნთასა; 2. B: დასასრულსა მისსა] –; C: მისსა] –; 3. BC: და-ებადებოდა; 4. B: და მი-რაჲ-ილო წიგნი წინაშე მისსა, აღმოიკითხა ვიდრე წერილისა მის თუ – „ჰრიდე“] –; 5. C: მეყსეულად; 6. B: + და; C: შეპყრობილ + იქმნა და; 7. C: მისივე; 8. C: ჩუწნება; 9. C: იხილა; 10. C: ლიბან; 11. A: ივლიანეს; 12. B: კესტორებისა; C: კესტორობისა; 13. C: –; 14. B: –; 15. C: ჩუწნება; 16. B: + ბასილ-სა; C: + იგი; 17. BC: ევბოლე; 18. C: ოდეს; 19. C: განაღვდა; 20. A: სამარტკლესა; C: სამარტკლოსა; 21. B: მერკვლესა; C: მერკვრესა; 22. C: რომელი-იგი; 23. B: პოა; C: პოვა; 24. C: მცველსა; 25. B: –; 26. BC: რომლისათვის] რომელსა-იგი; 27. B: აღუთქუმიდა; C: იტყო-დეს; 28. C: იყვნენ; 29. C: დაცულ; 30. C: + და; 31. C: ჩუწნება; 32. C: ადიდებდეს; 33. B: მისა; 34. C: –; 35. BC: მრავლითა; 36. C: გა-მოუთქუმელითა.

ვიდა მთად,¹ ვიდრე ეძინალა ყოველთა, რომელნი-იგი აღად-
გინნა ლოცვად.² უბრძანა ჴმითა სიხარულისათა,³ ახარებდა
მათ⁴ ღმრთისა მიერ ქმნულსა⁵ გამოცხადებასა. და⁶ ამას⁷ ლა-
მესა⁸ მოიკლა მძლავრი იგი და ყოველთა მათ თანა ჴმადლობ-
და⁹ ღმერთსა. და უკმოიქცა¹⁰ ქალაქად და უბრძანა ყოველთა,
[142v] რაჲთა¹¹ იპოვნენ¹² დიდსა ეკლესიასა¹³ მოღებად
ღმრთისა საიდუმლოსა.¹⁴

ხოლო ესე-რაჲ იქმნა და სინმიდჴ¹⁵ აღიპყრა¹⁶ მან, სას-
ნაული არაჲ¹⁷ იქმნ(ა), ვითარცა-იგი ჩუეულებაჲ¹⁸ იყო –
ძრვაჲ¹⁹ ტრედისაჲ²⁰ მის. და განიზრახვიდა თავით თჴსით, რაჲ
არს ესე.²¹ და იხილა: ერთი მომწერობელთაგანი²² დიაკონი
თუალუყოფდა²³ დედაკაცსა, რომელი გარდამოიხედვიდა
ზჴთ²⁴ და განაშორა²⁵ იგი²⁶ საკურთხეველისაგან²⁷ და შინა ეკ-
ლესიასა დაცვაჲ მისი უბრძანა.²⁸ და ესრჴთ²⁹ იხილა წმიდისა
სულისა დანერგვაჲ.³⁰ და უბრძანა ყოველსა ერსა³¹ შჴდ დღე
დადგრომაჲ³² ეკლესიასა შინა.

ხოლო დიაკონი³³ მარხვასა და მღჴძარებასა შეაგდო და
მისისაგან ნამეტნავისა გლახაკთა ნაკლულევეანებასა მიცემიჲ
ბრძანა³⁴ და ესრჴთ³⁵ – ღმერთი მონყალე³⁶ ყოფად მისდა³⁷ და

1. B: მთადვე; 2. C: + და; 3. C: სიხარ(უ)ლისათა + და; 4. BC: –; 5. C: ქმნილსა; 6. C: + რამეთუ; 7. B: ამას] რამეთუ; 8. B: + მას; C: ამას ლამესა] ლამესა ამას; 9. C: ჴმადლობდა; 10. C: უკუმოიქცა; 11. C: რაჲთა] რომელნი; 12. C: იპოვნეს; 13. AB: + და; 14. B: საიდუმლო-სა; C: საიდუმლოესა; 15. BC: სინმიდე; 16. C: აღიპყრა; 17. BC: არა; 18. C: ჩუჴულება; 19. C: ძრვა; 20. C: ტრედისა; 21. BC: რაჲ არს ესე] –; 22. AC: მამწერობელთაგანი; 23. B: + რა; 24. B: ჴეთ; C: ჴით; 25. C: განაშორა; 26. C: –; 27. B: საკურთხეველისაგან; 28. C: შინა ეკლესიასა დაცვაჲ მისი უბრძანა] ეკლესიასა შინა უბრძანა დაცვა მისი; 29. BC: ესრეთ; 30. C: დანერგვა; 31. C: უბრძანა ყო-ველსა ერსა] ყოველსა ერსა უბრძანა; 32. B: დადგომა; C: დად-გრომა; 33. BC: + იგი; 34. C: მიცემაჲ ბრძანა] ბრძანა მიცემა; 35. B: ესრეთ; 36. B: მონყალე; 37. C: და ესრჴთ ღმერთი მონყალე ყო-ფად მისდა] –.

მერმელა კადრებადა¹ მლდელობასა.² და ეზოებისა³ მუნთქუ-
ესვე⁴ ბრძანა დამოკიდებაჲ პატრონიკეთა⁵ და ამცნო დედა-
თა,⁶ რომელი გარეშე ეზოსა იხილონ,⁷ შთამხედველი სალ-
მრთოსა⁸ ჟამისწირვასა, განვარდეს ეკლესიისაგან⁹ და უზია-
რებელი¹⁰ დაადგრეს.

ხოლო ერმან მან დიდი დღესასწაული აღასრულეს¹¹
შუდთა მათ დღეთა¹² და ყოველნი ეკლესიასა¹³ შინა¹⁴ შეკრე-
ბულიყვნეს.¹⁵ და, აჰა, ლიბანი,¹⁶ ივლიანცს¹⁷ კვსტორმან,¹⁸
სივლტოლაჲ იჴმია¹⁹ და შევიდა ქალაქად და ისწავა²⁰ ერისა
კრებაჲ ეკლესიასა²¹ შინა.²²

მოვიდა²³ და მიუთხრა²⁴ განდგომილისა²⁵ მის სიკუდი-
ლი ივლიანე²⁶ მძღავრისა²⁷ და შეურდა²⁸ ფერწთა²⁹ მლდელ-
თმოძღურისათა და ევედრებოდა³⁰ აღღებად³¹ ქრისტცს³² ბე-
ჭედსა. და ამას რაჲ მიემთხვა,³³ თანამოსახლე³⁴ იქმნა³⁵ ბასი-
ლისა და ევბულცსა.³⁶ და ხვალისაგან უბრძანა ყოველთა მი-
ღებად თჳსი იგი ხუასტაგი,³⁷ ხოლო ერთითა ჳმითა ჰრქუეს
მას: „უკუეთუ მოკუდავისა მის³⁸ მეფისა³⁹ მინიჭებაჲ განვიზ-
რახე,⁴⁰ რაჲთა არა ალაოვროს⁴¹ ქალაქი ჩუენი, უფროოსლა⁴²

1. B: კადნიერებად + მისსა; C: კადნიერად; 2. C: მლდელობისა; 3. C: ეზოებისა; 4. C: —; 5. C: პატრონიკეთაჲ; 6. C: დედათაჲ + რაჲთა; 7. BC: იხილოს; 8. C: საღმრთოჲსა; 9. B: ეკლესიისაგან; 10. BC: უზიარებელად; 11. C: აღასრულაჲ; 12. C: დღეთაჲ; 13. B: ეკლესიას; C: ეკლესიად; 14. BC: —; 15. C: შეკრებილიყვნეს; 16. C: ლიბანის; 17. B: ივლიანეს; C: —; 18. A: კვსტორმან; C: კვსტორსა; 19. C: იჴმია; 20. C: ისწავა] ყო; 21. B: + და; C: ეკლესიასა; 22. C: —; 23. BC: მივიდა + მუნ; 24. C: მიუთხრა; 25. B: განდგომილისა; 26. C: ივლიანეს; 27. C: მძღავრისა; 28. B: შეურდა; 29. BC: მუჯლთა; 30. C: ევედრებოდა; 31. BC: მიღებად; 32. C: ქრისტეს; 33. C: მიემთხვა; 34. B: მოსახც; 35. C: ექმნა; 36. B: ბასილისა და ევბულცესა] ევბოლეს და ბასილისსა; C: ევბოლესსა და ბასილისსა; 37. C: საჴმარი; 38. B: —; 39. B: + ამისი; C: მის მეფისა] მეფისა ამისი; 40. BC: განვიზრახეთ; 41. C: ალაოვრდეს; 42. C: უფროოსლა.

ფრიად¹ ჯერარს უკუდავისა მეუფისა² შენირვად ესე, [143r] რომელმან ესევითარისაგან სიკუდილისა³ მიჴსნნა ჩუენ,⁴ და, აჴა⁵ ესერა, ჴელთა შენთა შინა⁶ არს,⁷ ვითარცა-იგი უფალმან⁸ გიბრძანოს, ყავ!“

ხოლო განუკრდა⁹ მორწმუნისა მის ერისა¹⁰ დიდი იგი გულსმოდგინება და ნაწილი მისცა მათ და,¹¹ რომელ-იგი¹² დაშთა, შემოსა ყოველი ეკლესიისა¹³ და კუბაჲ,¹⁴ ხოლო სა-კურთხეველი ოქროთა წმიდითა და ქვითა¹⁵ პატიოსნითა შე-ამკო და მოუწოდა¹⁶ სიმრავლესა¹⁷ ერისასა და განწმიდა საღ-მრთოჲ¹⁸ იგი¹⁹ ტრაპეზი და სამსა დღესა ბრძანა დღესასწაუ-ლობაჲ.²⁰

ხოლო ესე რაჲ ესრჴთ²¹ აღესრულა, ვიეთნიმე იყვნეს-ლა²² საცთურსა მას შინა წარმართთასა.²³ მოვიდეს და ეტყო-დეს²⁴ მას: „აჴა ესერა,²⁵ ლოცვითა შენითა ქალაქი ჩუენი, რომლისაჲ²⁶ წარტყუენვაჲ²⁷ ეგულეზობდა, განერა²⁸ და²⁹ ტაძა-რი ღმრთისა შენისაჲ³⁰ უზეშთაეს³¹ შეამკვე, ³² ხოლო მაკლსლა ჩუენ რწმუნებად ძალსა³³ ღმრთისასა.“³⁴

და მან მცირედითა სიტყვთა უჩუენა³⁵ მათ გზაჲ იგი³⁶ ცხორებისაჲ,³⁷ არწმუნა და ასწავა³⁸ და ნათელსცა. ხოლო შე-რაჲ-ვიდა³⁹ წმიდათა მარხვათა, საღმრთოჲ იგი ექუსთა [A-

1. B: ფრიად] ჩუენი; C: —; 2. C: მეუფისაჲ; 3. B: ესევითარისაგან სიკუდილისა] ესევითარისა სიკუდილისაგან; 4. C: სიკუდილისა მიჴსნნა ჩუენ] მიჴსნა ჩუენ სიკუდილისაჲ; 5. C: —; 6. C: ჴელთა შენთა შინა] ჴელთა შინა შენთა; 7. B: არის + ყოველი; 8. C: ღმერთმან; 9. C: + წმიდასა მას; 10. B: ერისაჲ; 11. C: —; 12. BC: რომელი-იგი; 13. BC: ეკლესიაჲ; 14. C: კუბოჲ; 15. C: წმიდითა და ქვითა] —; 16. C: მოუწოდაჲ; 17. C: სიმრავლესაჲ; 18. B: სამღდელო; C: სამღდელო; 19. C: —; 20. A: დღესასწაულობაჲ; 21. BC: ესრეთ; 22. C: იყვნეს; 23. B: წარმართუბისასა; C: წარმართობისასა; 24. B: ეტყოდის; 25. C: ესერაჲ; 26. C: რომლისა; 27. C: წარტყუენვაჲ; 28. C: განერაჲ; 29-30. C: —; 31. A: უზეშთაჴს; C: უზეშთაესაჲ; 32. C: შეამკვე; 33. B: მაღლსა; 34. A: ღმრთისას; 35. C: უჩუენა; 36. C: —; 37. C: ცხო-რებისა; 38. C: ასწავა; 39. C: შე-რა-ვიდა.

1103: 127r] დღეთა თარგმანებაჲ ერსა მიუთხრა¹ და მრავალი სიმრავლჳ² ჰურიათაჲ³ და წარმართთაჲ⁴ მოიყვანნა⁵ ქრისტესა.⁶

და ვიეთმე დაშთომილთაგანთა წარმართთა,⁷ არა ოდენ მათ, არამედ არიანოზთაცა, შეასმინეს უვალენტის თანა მეფისა,⁸ ვითარმედ ერთარსებისა სარწმუნოებასა ადიდებს და სძაგს⁹ და განაგდებს არიანოზთა წვალებასა.

ამათი ჰრწმენა დაყრულებულსა ცნობითა უვალის [127v] და წარავლინა მოყვანებად მისა¹⁰ ანტიოქია¹¹ ქალაქად. ხოლო ანასტასი პროტიკტორი¹² მიიწნა კესარიას¹³ ქალაქად და აუნყა ბასილის, რაჲ უბრძანა მეფემან.

და ჰრქუა მას ბასილი: „მეცა, შვილო, ვცან წინა მცირეთა დღეთა, ვითარმედ მეფე მიერჩდა უცნობელთა¹⁴ კაცთა და სამ[A-19: 143r]ნი კალამნი შემუსრნა და¹⁵ ეგულეზოდა¹⁶ ექუსორობისა¹⁷ ჩემისა დაწერაჲ და¹⁸ ჭეშმარიტისა¹⁹ დაბნელებასა ეძიებს.“

და მო-რაჲ-ვიდა²⁰ ანტიოქიად, მთავრისასა²¹ მოიყვანეს სამსჯავროსა²² და ჰკითხა²³ მას: „რაჲსათჳს მეფისასა²⁴ არა მოიკითხავ²⁵ სარწმუნოებასა?“²⁶

[A-1103: 127v] ხოლო ღმრთისა მღვდელთმოდღუარმან მრავლითა კადნიერებითა მიუგო: „ნუ იყოფინ დატყვევებად ჩემდა გზაჲ იგი ჭეშმარიტებისაჲ²⁷ და შეცთომილსა²⁸ არიანოზთასა²⁹ მოკითხვად ბოროტად მადიდებლობასა, რამეთუ

1. C: მიუთხრაჲ; 2. C: სიმრავლე; 3. C: ჰურიათა; 4. C: წარმართთა; 5. C: მოიყვანა; 6. AB: ქრისტესსა; 7. C: წარმართთაჲ; 8. C: მეფისაჲ; 9. C: სძაგებს; 10. C: მისად; 11. C: ანტიოქიად; 12. C: პროტიკტორად; 13. C: კესარიად; 14. უცნაურთა; 15. BC: -; 16. BC: + რაჲ; 17. BC: ექსორობისა; 18. BC: -; 19. BC: ჭეშმარიტებისა; 20. C: მო-რა-ვიდა; 21. B: მთავრისა + მის; C: მთავრისა; 22. C: სამსჯავროსაჲ; 23. C: ჰკითხაჲ; 24. C: მთავრისასა; 25. B: შეინყნარებ; 26. C: სარწმუნოებასა; 27. C: ჭეშმარიტებისა; 28. C: შეცთომილებისა; 29. C: არიანოზთასა.

ერთარსებისა სარწმუნოება¹ მამათაგან მოკითხვად და დიდებ² ბა² მისნავიეს.³ ხოლო მსაჯულმან მან სიკუდილი უქადა კადნიერებითა დიდითა.

ჰრქუა⁴ ბასილი: „მეყავნ მე ჭეშმარიტებისათჳს განსლვა⁵ საკრველთაგან ჳორცთაჲსა,⁶ რამეთუ ამას მრავლით ჟამითგან ვეძიებ, თქუენ⁷ ნუ მოუძლუ(რ)დებით აღთქუმული-სა⁸ აღსრულებად.“

ხოლო მსაჯულმან კადნიერება იგი მამაკაცისა⁹ და შეუძრველი გონება აუნყა მეფესა და ჰრქუა: „ვიძლევით, მეფე, უმა[A-19: 143v]ლლჳს¹⁰ ქადებისა¹¹ არს¹² კაცი¹³ და მოუდრეკელი და ფიცხელი მოუგია გონება.“ მაშინ მეფე¹⁴ რისხვითა¹⁵ განჳურდა და განიზრახვიდა,¹⁶ რომლითა სიკუდილითა იგი მოაკუდინოს.¹⁷ და შეემთხვა ძესა მეფისასა ღმრთისა მიერ სენსა შევრდომაჲ, ვიდრე განწირვამდე¹⁸ მკურნალთაგან. ხოლო დედა მისი მეფესა ეშჯოდა¹⁹ და ეტყოდა:²⁰ „ვითარცა²¹ ბოროტად აღიდებ²² ღმერთსა, აჰა,²³ ყრმაჲ²⁴ მოკუდების, ამისთჳს²⁵ რამეთუ ბასილისი²⁶ ღმრთისა²⁷ მღდელისაჲ ჰქმენ გინება.“

ესმა რაჲ²⁸ მეფესა, მოუნოდა²⁹ ბასილის და ჰრქუა მას: „უკუეთუ ჭეშმარიტ არს მოძღურებაჲ შენი და ღმერთი მას შინა იხარებს, ძისა ჩემისა სენი ლოცვითა³⁰ განდევნე.“ ხოლო მან ჰრქუა: „უკუეთუ გრწმენეს, ჰ, მეფეო,³¹ მართლმადიდებელი სარწმუნოებაჲ და შეერთო ღმრთისა ეკლესიასა, ცხოვნდეს³² ძე³³ შენი.“ ხოლო მან აღუთქუა³⁴ და არა უდებყო დიდ-

1. C: სარწმუნოებაჲსა; 2. C: და დიდებაჲ; 3. C: + და დიდებულაჲდ; 4. C: + წმიდამან; 5. C: განსვლა; 6. C: ჳორცთასა; 7. C: + ხოლო; 8. C: აღთქმულისა; 9. C: მამაკაცისა; 10. BC: უმაღლეს; 11. B: ქადაგებისა; 12. B: არის; 13. BC: + ესე; 14. BC: მეფე; 15. C: რისხვით; 16. C: + თუ; 17. BC: იგი მოაკუდინოს] მოაკუდინოს იგი; 18. B: განწირვადმდე; 19. C: ესჯოდა; 20. C: ეტყოდა; 21. BC: ვითარმე; 22. B: აღიდებს; 23. B: + ესერა; 24. C: + შენი; 25. BC: -; 26. C: ბასილი; 27. C: ღმრთისა; 28. B: + ესე; 29. C: + წმიდასა; 30. C: + შენითა; 31. B: მეფე; 32. C: ცხოვნდეს; 33. C: ძე; 34. C: აღუთქუა.

მან¹ ბასილი, არამედ მუნქუესვე² წინაშე მისა სენი იგი განა-
შორა.³

ხოლო რომელნი-იგი მის თანა იყვნეს, ბოროტად მადი-
დებელნი ეპისკოპოსნი,⁴ სირცხვლსა მას ძლევისასა ვერ და-
უთმეს. არწმუნეს მეფესა, რაჟთა არა გარდაჰყდეს⁵ თვისისა
შჯულისაგან,⁶ არამედ მასვე რბიოდის და მის გამო ყრმისა
კურნებაჲ მოირენოს.⁷ და⁸ ესე რაჲ იქმნა, მეყსეულად⁹ ყრმაჲ
იგი ჴელთა შინა¹⁰ მისთა¹¹ მოკუდა.¹² ესე რაჲ იხილა პროტიკ-
ტორმან,¹³ შემდგომად [144r] აღსრულებისა უვალისსა, მიუთ-
ხრა მეფესა¹⁴ უვალენტოსს¹⁵ სათნოებანი ამის კაცისანი.

ხოლო მას¹⁶ დაუკვრდა და ადიდებდა ღმერთსა და მის-
ცა საჭმარი მრავალი¹⁷ პროტიკტორსა¹⁸ მას და წარავლინა¹⁹
ბასილისა²⁰ საჭმარად²¹ გლახაკთა.²² ხოლო მან დიდი იგი ნიჭი
მეფისაჲ²³ მი-რაჲ-ილო,²⁴ აღაშენა²⁵ სახლები სასნეულოჲ²⁶ ქა-
ლაქსა შინა და თითოეულისა²⁷ გარემოჲს²⁸ სამთავროსა გან-
სასუენებლად²⁹ სნეულთა. და მიწვებოდეს სიმრავლჲს³⁰ მამა-
თა³¹ და დედათაჲ³² და ყრმათაჲ და მრავალსა ღუნოლასა³³ და
განსუენებასა³⁴ მათსა ჰყოფდა.³⁵ ესე რაჲ ესმა მეფესა,
საჭმარსა მრავალსა მიანიჭებდა³⁶ საზრდელად მათა³⁷ და პა-

1-2. C: –; 3. C: განკურნაჲ; 4. B: ეპისკოპოსნი; C: ეპისკოპოზნი; 5.
C: გარდაჰყდეს; 6. B: რჩულისაგან; C: სჯულისაგან; 7. C: ყრმისა
კურნებაჲ მოირენოს| მოირენოს ყრმისა კურნებაჲ; 8. B: –; 9. C: მე-
ყსეულად; 10. B: –; 11. C: ჴელთა შინა მისთა| –; 12. C: მოკუდაჲ;
13. B: პროტიკტორიმი; C: პროტიკტორმან; 14. C: –; 15. A: უვალენტი-
ანოს; B: უვალენტოსს; 16. C: ამას; 17. BC: საჭმარი მრავალი| მრა-
ვალი საჭმარი; 18. C: პროტიკტორსა; 19. C: + წმიდისა; 20. C: ბასი-
ლისსა; 21. B: საჭმარად; 22. BC: გლახაკთათჲს; 23. C: მეფისა; 24.
BC: მიილო + და; 25. BC: აღაშენა; 26. B: სასნელოჲ; 27. C: თვითეუ-
ლისა; 28. C: –; 29. B: განსასუენებლად; C: განსასუენებლად; 30.
C: სიმრავლე; 31. B: მამათაჲ; 32. C: დედათა; 33. 15. B: საღუნსა;
C: ღუნოლასა; 34. C: განსუენებასა; 35. C: ჰყოფდაჲ; 36. C: მიანი-
ჭებდაჲ; 37. C: მათდა.

ტივსა მამობისასა მიუძღუანებდა მღდელთმოძღუარსა¹ ქრისტესსა.²

ელადიოს, ღირსად მოწესენებული თვთმხილველ და მსახურქმნიული,³ მის მიერ აღსრულებულთა საკურველებათა, რომელ-იგი⁴ მსახურცა⁵ საყდრისა მისისა⁶ იქმნა შემდგომად განსლვისა მისისა ცხორებისაგან,⁷ რომელ-იგი⁸ პატივითა სამოციქულოთა⁹ იყო ბასილი, კაცმან საკურველმან და სათნომან¹⁰ და¹¹ მადლითა შემკულმან¹² მითხრა მე,¹³ ვითარმედ: „მთავარი ვინმე მორწმუნე,¹⁴ სახელით პროტერიოს, მოვიდა თვისისა ასულისა თანა წმიდათა და პატიოსანთა ადგილთა. და მუნ ასულისა¹⁵ მოკუეცა¹⁶ მონასტერსა შინა დიდსა ეგულეზოდა და მსხუერპლად ღმრთისა¹⁷ შესწირვიდა.¹⁸

ხოლო დასაბამითგან კაცისმკლველმან ეშმაკმან შეიშურვა საღმრთოთ იგი განზრახვაჲ მისი.¹⁹ და წარჰმართა²⁰ ერთი მისთა მონათაგანი²¹ და ალაგზნა²² ტრფიალებითა²³ ქალისა²⁴ სიყუარულსა.²⁵ ხოლო იგი არა ღირს იყო ჴელყოფად ესე-ვითარსა და ვერ²⁶ იკადრებდა მიახლებად წინამდებარესა.²⁷ და ეზრახა²⁸ ერთსა უკეთურსა გრძნეულსა და აღუთქუა²⁹ მრავალი მიცემად ოქროჲ, უკუეთუ რაჲთ ეუფლოს მას. ხოლო მწამლველმან მან მიუგო და³⁰ ჰრქუა მას: „ჴ, კაცო, მე ამას ვერ შემძლებელ ვარ,³¹ არამედ, უკუეთუ გნებავს, წარგავლი-

1. C: მღდელთმოძღუარსაჲ; 2. C: ქრისტესსაჲ + პირველი სასწაული ბასილისი; 3. C: მსახურქმნილი; 4. C: რომელი-იგიცა; 5. C: მსახურ; 6. C: –; 7. C: კრებისაგან; 8. BC: რომელი-იგი; 9. C: სამოციქულოთა; 10. B: და სათნომან] –; 11. C: და სათნომან და] –; 12. C: შემკობილმან; 13. B: ჩუენ; 14. BC: მორწმუნე; 15. BC: + თვისისა; 16. C: აღკუეცა; 17. C: ღმრთისად; 18. BC: შესწირვად; 19. BC: განზრახვაჲ მისი] მისი განზრახვაჲ; 20. C: წარმართა; 21. C: მისთა მონათაგანი] მონათა მისთაგანი; 22. C: + ქალი იგი მისი; 23. C: + და სიყუარულითა; 24. B: + მის; 25. B: + ჴედა; C: ქალისა სიყუარულსა] –; 26. C: ვერსადა; 27. A: წინამდებარესა; 28. C: ეზრახა; 29. BC: + მას; 30. BC: მიუგო და] –; 31. BC: შემძლებელ ვარ] შეუძლებ.

ნო [144v] თანა წინაღწარმცნობელისა¹ ეშმაკისა² და მან ყოს შენი ნებაჲ³, უკუეთუ შენ ხოლო⁴ ჰყო პირველად მისი ნებაჲ.⁵ ხოლო მან ჰრქუა მას:⁶ „ყყო,⁷ რომელიცა⁸ მრქუას⁹ მე.“ და მან¹⁰ ჰრქუა:¹¹ „იჯმნია¹² ქრისტესგან¹³ წერიით?“ ხოლო მან ჰრქუა: „ჰქე!“¹⁴ ხოლო უშჯულოებისა¹⁵ მუშაკმან ჰრქუა მას: „უკუეთუ ამას მზაჲ¹⁶ ხარ, შემნე გეყო შენ.“¹⁷ ჰრქუა მას: „მზა ვარ, ხოლო თუ მივემთხვო გულისთქუმასა.“¹⁸

და შექმნა¹⁹ ბოროტისა²⁰ მსახურმან წიგნი ეშმაკსა²¹ თანა და განუტევა იგი, რომელსა წერილ იყო²² ესრეთ:²³ „ვითარცა ჩემი უფალი და წინამცნობელი და კეთილისმყოფელი ხარ, ჯერარს ჩემდა სწრაფით²⁴ ქრისტეანეთა რჩულისაგან²⁵ აღმოფხურად²⁶ და შენსა მოღებად მორჩილებასა, რაჲთა განმრავლდეს შენი ნაწილი.²⁷ მოვაგლინე შენდა, რომელსა აქუს ჩემი²⁸ წიგნი. ტრფიალებულ არს ქალსა²⁹ და გვედერები, რაჲთა ესე³⁰ საქმით³¹ მიემთხვოს,³² რაჲთა ამითცა ვექადო³³ და³⁴ მრავლითა გულსმოდგინებითა შევჰკრებდე შენთა სათნოთა.“

და მისცა მას წიგნი³⁵ და ჰრქუა: „წარვედ რომელსამე ყამსა ლამისასა და დადეგ ზედა საფლავსა საწარმართოსა და აღიპყარ ქარტაჲ³⁶ ჰაერთა ზედა³⁷ და წარმოგიდგენ შენ,³⁸ რო-

1. B: წინაღწარმცნობელსა + მოძღუარსა; C: წინაწარმცნობელსა + მოძღუარსა; 2. C: ეშმაკსა; 3. C: შენი ნებაჲ| ნებაჲ შენი; 4. B: შენ ხოლო| ხოლო შენ; C: ხოლო| პირველად; 5. C: მისი ნებაჲ| ნებაჲ მისი; 6. BC: –; 7. B: + ყოველივე; C: + ყოველი; 8. C: რაცა; 9. C: მრქუეს; 10. BC: და მან| –; 11. BC: + მას; 12. B: იჯმნეა; 13. BC: ქრისტესგან; 14. A: ჰქე; 15. B: ურჩულოებისა; 16. BC: მზა; 17. B: + ხოლო მან; 18. C: + ამას; 19. C: შეუქმნა; 20. C: ბოროტის; 21. C: ეშმაკთა; 22. C: რომელსა წერილ იყო| –; 23. BC: ესრეთ; 24. C: –; 25. BC: შჯულისაგან; 26. BC: აღმოფხურად; 27. BC: შენი ნაწილი| ნაწილი შენი; 28. BC: აქუს ჩემი| ჩემი აქუს; 29. B: ქალისა; C: ქალისადა; 30. C: –; 31. B: ესე საქმით| საქმით ესე; 32. B: მიემთხვოს; 33. B: ვიქადო; C: ვიქადოდი; 34. C: –; 35. BC: + იგი; 36. B: + ესე; 37. B: ზღ; 38. C: –.

მელთა ეგულეზის მიყვანებაჲ შენი ეშმაკისა.¹ ხოლო მან გულსმოდგინედ ესე ყო და განუტევა საწყალი² იგი ჳმაჲ და³ ჰხადოდა⁴ ეშმაკისა⁵ შენენასა.

და მუნტუესვე⁶ წარმოუდგეს მას⁷ მთავარნი ჳელმწიფეზისა ბნელისანი, სულნი ბოროტნი, და წარიყვანეს შეცთომილი იგი ყრმაჲ სიხარულითა დიდითა.⁸ და უჩუენეს⁹ მას საყდართა ზედა მჯდომარჳ¹⁰ მალალთა და გარემოჲ(ს)¹¹ მისა¹² ბოროტნი ეშმაკნი,¹³ მდგომარენი.

და მიილო¹⁴ მწამლველისა იგი წიგნი და ჰრქუა უბადრუკსა მას: „გრწამს¹⁵ ჩემდამო?“ ხოლო მან ჰრქუა: „ჰე,¹⁶ მრწამს.“¹⁷ „უვარჰყოფა ქრისტესა¹⁸ შენსა?“¹⁹ და²⁰ მან ჰრქუა:²¹ „უვარჰყოფ.“ ჰრქუა მას²² ეშმაკმან: „უგუნურნი ხართ, ოდეს გეჳმ[145r]არები²³ მე, მოხუალთ ჩემდა, ხოლო ოდეს²⁴ მიემთხვნეთ²⁵ გულისთქუმასა, უვარმყოფთ მე და მიხუალთ თქუენისა²⁶ ქრისტჳსა.²⁷ და არს იგი²⁸ სახიერ და კაცთმოყუარჳ²⁹ და შეგინყნარებს თქუენ,³⁰ არამედ შემიქმენ მე³¹ წერიოთ³² ქრისტე³³ შენისაჲ³⁴ და ნათლისღებისაჲ³⁵ ნეფსით³⁶ ჯმნაჲ და ჩემ თანა უკუე ყოფაჲ³⁷ და³⁸ დღესა³⁹ მას სარჩე-

1. C: ეშმაკისასა; 2. BC: საწყალობელი; 3. B: -; 4. C: ხადოდა; 5. BC: ეშმაკთა; 6. B: მუნთუესვე; C: მუნთუეჳსვე; 7. C: -; 8. B: + და მიყვანეს ეშმაკისა; C: + და მიყვანეს ეშმაკისა; 9. C: უჩუენეს; 10. B: საყდართა ზედა მჯდომარჳ] მჯდომარჳ საყდართა ზედა; C: მჯდომარე საყდართაჲ ზედა; 11. C: გარემოს; 12. BC: მისსა; 13. B: სულნი; C: ბოროტნი ეშმაკნი] სულნი ბოროტნი; 14. B: მიილო; 15. BC: გრწამსა; 16. B: ჰე; C: -; 17. B: + ჰრქუა მას; C: + ხოლო მან ჰრქუა; 18. A: ქრისტჳსა; B: ქრისტეს; 19. C: -; 20. B: და] ხოლო; 21. C: და მან ჰრქუა] ჰე; 22. C: ჰრქუა მას] მიუგო; 23. C: გეჳმარებოდის; 24. BC: რაჟამს; 25. C: მიე(მ)თხვნით; 26. C: თქუენისავე; 27. BC: ქრისტესა; 28. BC: არს იგი] იგი არს; 29. BC: კაცთმოყუარე; 30. B: -; 31. C: -; 32. BC: წერილ; 33. BC: ქრისტეს; 34. C: შენისა; 35. C: ნათლისღებისა; 36. C: ფიცით; 37. BC: უკუე ყოფაჲ] ყოფაჲ უკუე; 38. BC: -; 39. C: დღესაჲ.

ლის(ა)სა¹ ჩემ თანა შუებად² ჩემთვის განმზადებულსა³ სატანჯველსა⁴ და მე⁵ მეყსეულად⁶ გულისთქუმაჲ შენი აღვასრულო.⁷

ხოლო მან დაწერა⁸ თვისითა ჴელითა ნიგნი, ვითარცა-იგი⁹ სთხოვა¹⁰ მას.¹¹ მუნქუესვე¹² სულისა განმზრნელმან¹³ ვეშაპმან წარავლინნა სიძვისა ეშმაკნი და გააწურვეს¹⁴ ქალი იგი სიყუარულითა მის კაცისაჲთა.¹⁵ და¹⁶ დაიგდო¹⁷ თავი თვისი ქუეყანად და¹⁸ იწყო¹⁹ ჴმობად მამისა თვისისა: „შემინყალე²⁰ მე²¹ უბადრუკი,²² რომელი ბოროტად ვიტანჯები რომლისამე ყრმისათვის,²³ თანამზრუნველ იქმენ²⁴ ნაწლევთა²⁵ შენთა, აჩუენე²⁶ ჩემდამო მამული²⁷ სიყუარული მხოლოდშობილსა²⁸ შენსა²⁹ და შემაულლე³⁰ მე³¹ ყრმასა,³² რომელი მთნავს. ხოლო უკუეთუ ესე³³ არა ინებო³⁴ ყოფად, მიხილო მე მცირედ შემდგომად მომკუდარი მწართა სიკუდილითა და სიტყუაჲ მისცე ჩემთვის დღესა მას სარჩელის(ა)სა³⁵ ღმერთსა.“³⁶

ხოლო მამაჲ მისი ცრემლით³⁷ ეტყოდა:³⁸ „ვაამე³⁹ ცოდვილსა ამას. რაჲ შეემთხვა სანყალსა შვილსა⁴⁰ ჩემსა? ვინ ჩემი საუნჯე⁴¹ განიპარა?⁴² ვინ ჩემსა ავნო შვილსა? ვინ ტკბილი იგი ნათელი ჩემთა თუალთაჲ⁴³ დაშრიტა?⁴⁴ მე ზეცისა სიძისა⁴⁵ ქრისტესსა⁴⁶ მეგულებოდა⁴⁷ მითხოვა⁴⁸ და ანგელოზთა

1. C: სასჯელისასა; 2. C: შუჭბად; 3. BC: განმზადებულთა + მათ; 4. BC: სატანჯველთა; 5. C: -; 6. C: მეყუსეულად; 7. C: აღგესრულოს; 8. C: დაწერა; 9. BC: ვითარცა; 10. B: სთხოვა; 11. C: + და; 12. BC: მუნქუესვე; 13. B: განმზრნელმან; 14. B: განაწურვეს; 15. B: ყრმისაჲთა; C: ყრმისათა; 16. B: -; 17. C: დააგდო; 18. BC: -; 19. C: იწყო; 20. B: შემინყალე; 21. C: -; 22. BC: + ესე; 23. C: ყრმისაჲ(ს)თვის; 24. C: მექმენ; 25. C: ნაწლევთა; 26. C: აჩუენე; 27. C: მამობისა; 28. C: მხოლოდშობილისა; 29. C: შენისა; 30. B: შემაულლე; 31. C: -; 32. C: + მას; 33. BC: -; 34. C: ინებო; 35. C: სასჯელისასა; 36. BC: -; 37. C: ცრემლოდა + და; 38. C: იტყოდა; 39. C: ვამე; 40. C: შვილსა; 41. C: საუნჯე; 42. C: განიპარა; 43. C: ჩემთა თუალთაჲ| თუალთა ჩემთა; 44. C: დაშრიტა; 45. C: სიძესა; 46. BC: ქრისტესა; 47. BC: + შენი; 48. C: მითხოვა.

საყოფელსა დადგინებაჲ ფსალმუნითა და გალობითა და¹ შეს-
ხმითა სულიერითა გალობად² ღმრთისა ვისწრაფდი და შენ
მიერ ცხორებასა³ ვესევდი⁴ და შენ არანმიდებასა და სიძვასა
აპბორგდი.⁵ მაცადე მე და მიგათხოო,⁶ ვითარ-იგი ჰნებავს⁷
ღმერთსა.⁸ და ნუ შთაიყვანებ სიბერესა⁹ ჩემსა მწუხარებით¹⁰
ჯოჯოხეთა,¹¹ ნუცა აზნაურებასა შენთა მშობელთასა¹² სირ-
ცხვილითა¹³ დაჰფარავ.¹⁴

ხოლო ქალმან მან არად შეჰრაცხნა¹⁵ მამისა თვისისა¹⁶
თქუმულნი,¹⁷ არამედ¹⁸ დაადგრა¹⁹ და ჴმობდა: „მამაო ჩემო,
ყავ²⁰ გულისთქუმაჲ²¹ ჩემი!²² უკუეთუ არა, მცირედ შემდგო-
მად²³ მიხილო მკუდარი.“²⁴ ხოლო მამაჲ მისი დიდად გულკლე-
ბულ იქმნა და უზომოთა მწუხარებითა დაი(ნ)თქა²⁵ და მეგო-
ბართა განზრახვასა [145v] ერჩდა,²⁶ რომელნი ეტყოდეს მას:²⁷
„უმჯობჴს²⁸ არს, რაეთა ნებაჲ მისი იქმნეს, ვიდრელა²⁹ არა
თ(ა)ვისა მოკლვაჲ.“³⁰

და³¹ მიერჩდა მამაჲ³² და ბრძანა³³ გულისთქუმაჲ ქალი-
საჲ³⁴ ყოფად,³⁵ ვიდრელა არა სიკუდილი მისი.³⁶ და მოიყვანა,
რომელსა ითხოვდა ყრმასა, და³⁷ თვისი შვილი და³⁸ მისცა მათ³⁹

1. C: -; 2. C: გალობად; 3. C: ცხონებასა; 4. C: ვესვიდი; 5. B: აღ-
პბორგდი; C: აღბორგდი; 6. B: + ღმერთსა; 7. B: მნებავს; 8. B: -; 9.
A: სიბერჴსა; 10. C: -; 11. BC: ჯოჯოხეთად; 12. C: შენთა მშობელ-
თასა] მშობელთა შენთასა; 13. B: სირცხვილითა; C: სირცხვილითაჲ;
14. C: აღავსებ. 15. B: + ჴრახვაჲ იგი; C: შეჰრაცხნა; 16. B: თვისისაჲ
+ და; C: მამისა თვისისა] მისისა მამისა; 17. C: თქუმული; 18. B: თქუ-
მულნი, არამედ] -; C: არამედ] და; 19. B: + იგი თვისსავე გულისსიტი-
ყუასა; C: დაადგო + თავი; 20. C: ჴყავ; 21. C: გულისთქუმა; 22. B:
გულისთქუმაჲ ჩემი] ნებაჲ გულისა ჩემისა; 23. C: მცირედ შემდგო-
მად] შემდგომად მცირედისა; 24. B: მკუდარი] მე მომკდარი; C: მომ-
კუდარი; 25. BC: და უზომოთა მწუხარებითა დაი[ნ]თქა] -; 26. C:
ერჩდეს; 27. BC: -; 28. BC: უმჯობეს; 29. B: ვიდრე; 30. B: მოკლვა-
სა; C: თავისა მოკლვაჲ] მოკლვაჲ თავისა; 31. C: + მერმეცა; 32. BC:
+ მისი; 33. BC: + ყოფად; 34. C: ქალისა; 35. BC: -; 36. BC: სიკუდი-
ლი მისი] მოსასრველსა მიცემა; 37. B: -; 38. C: -; 39. C: მას + და.

ყოველი მონაგები თვისი და ჰრქუა: „მშვდობით, შვილო ჩემო,¹ ნარვედ² და ღმერთი იყავნ შენ თანა.³ ჭემმარიტად უბადრუ-
კო, ფრიად სტიროლო⁴ და ინანდე უკუნანასკნელ,⁵ ოდეს არ-
ღარა⁶ სარგებელ გეყოს.“

ხოლო უჯერო⁷ იგი შეერთება იქმნა და საემმაკო⁸ საქმე⁹ აღესრულა. და მცირედნი რაჲ ჟამნი ნარვდეს, ეუნყა ვიეთგანმე, ვითარმედ მონა¹⁰ იგი არა შევალს ეკლესიად და¹¹ არცა მიეახლების წმიდათა¹² ადგილთა, არცა უკუდავსა და ცხოველსმყოფელსა ეზიარების საიდუმლოსა.

და ჰრქუეს სანყალსა მას მეუღლესა მისსა:¹³ „ესე უნ-
ყოდე,¹⁴ ვითარმედ¹⁵ ქმარი შენი, რომელი გთნდა, არა არს ქრისტეანვ,¹⁶ არამედ უცხო არს სარწმუნოებისაგან და გან-
დგომილ.“¹⁷ ბნელითა და ტკივილითა აღივსო და დააგდო¹⁸ თავი თვისი ქუეყანასა ზედა და ინყო¹⁹ დაბძარვად²⁰ თავსა თვისსა²¹ ფრჩხილითა და იცემდა მკერდსა და იტყოდა:²² „არა-
ვინ ურჩი მშობელთა²³ ცხონდეს.²⁴ რასა²⁵ მოველოდე, ვინ²⁶ მიუთხრას²⁷ მამასა ჩემსა ჩემი ესე სირცხული?²⁸ ვაჲმე უბად-
რუკსა ამას, ვითარსა სიღრმესა წარსანყმედელსა²⁹ შთავჲედ,³⁰ რაჲსათვისმე ვიშევ? რად არა მუნქუესვე³¹ აღტაცებულ ვიქ-
მენ?“

1. BC: შვილო ჩემო] შვილო ჩემო; 2. BC: ნარვედით; 3. BC: თქუ-
ენ; 4. C: სტიროლო; 5. C: უკუნასკნელ; 6. BC: არად; 7. C: უჯერო; 8.
C: საემმაკო + იგი; 9. BC: საქმე; 10. C: მონა; 11. B: –; 12. C: წმიდა-
თა; 13. C: მეუღლესა მისსა] მისსა მეუღლესა; 14. B: უნყია; 15. C:
–; 16. B: ქრისტეანე; 17. B: + არს იგი ქრისტესგან. ესმა რაჲ; C: +
განდგომილ არს ქრისტესგან; 18. B: დაიგდო; 19. C: + თავსა თვისსა;
20. B: ბძარვად; C: ბრძვად; 21. C: თავსა თვისსა] –; 22. BC: + ან უნ-
ყი, რამეთუ; 23. C: ურჩი მშობელთა] მშობელთა ურჩი; 24. C: ცხოვ-
ნდეს; 25. C: რაჲსა; 26. B: ვინმე; 27. B: უთხრას; C: + სირცხული ჩე-
მი; 28. C: ჩემი ესე სირცხული] –; 29. B: წარსანყმედელისასა; C:
წარწყმედისასა; 30. C: შთავარდი; 31. B: მუნთქუესვე; C: მუნ-
თქუვსვე.

ესევეთარსა რაჲ გოდებდა¹ იგი,² ცნა შეცთომილმან³ ქმარმან მისმან, მოვიდა მისა⁴ და არწმუნებდა, ვითარმედ:⁵ „ნუ გაქუს ესე⁶ ჭემმარიტად.“ ხოლო იგი განსუენებად⁷ მოვიდა მაცთურთა მისთა სიტყუათაგან⁸ და ჰრქუა მას: „უკუეთუ გნებავს დაჯერებაჲ⁹ ჩემი¹⁰ და¹¹ სანყალი სული ჩემი,¹² ხვალე მე და შენ ერთად წარვიდეთ წმიდასა¹³ ეკლესიასა¹⁴ და ჩემ წინა¹⁵ მიიღე¹⁶ უხრწნელი¹⁷ საიდუმლოჲ¹⁸ და მაშინ¹⁹ დავიჯე-რო.“ მაშინ იძულეებით თქუა საქმისა მის თავი ყოველი.

ხოლო დედაკაცმან მან²⁰ მუნქუესვე²¹ დაუტევა²² დედობრივი²³ უძლურებაჲ²⁴ და ზრახვაჲ კეთილი განიზრახა და რბიოდა ჩუენისა თანა მწყემსისა²⁵ და მონფისა²⁶ უფლისა,²⁷ ბასილისა.²⁸ და ყო იგი ზედამდგომელ და შემწე უღმრთოებისა მისთვის და ჳმობდა: „შემინყალე მე, წმიდაო ღმრთისაო, სანყალობელი! შექმინყალე,²⁹ მონაფეო ქრისტესსო,³⁰ რომელი-ესე ეშმაკთა შევემზახე! შემინყალე,³¹ რომელმან თვსსა³² მამასა არა უსმინე.“²³ და უთხრა³⁴ მას³⁵ საქმც³⁶ იგი.³⁷

ხოლო წმიდამან ღმრთისამან მოუწონდა ყრმასა მას და გამოიკითხვიდა მისგან, უკუეთუ ესე ესრწო³⁸ არს.³⁹ ხოლო

1. C: ჰგოდებდა; 2. B: რაჲ გოდებდა იგი] გოდებასა შინა იყო; 3. B: + მან; 4. B: მის თანა; C: მისსა; 5. C: –; 6. B: + იჭუ; 7. C: განისულწნებდა; 8. C: სიტყუათაგან; 9. B: დაჯერებად; 10. B: ჩემდა; 11. B: –; 12. C: სანყალი სული ჩემი] სანყლისა სულისა ჩემისა; 13. C: –. 14. C: ეკლესიად; 15. BC: ჩემ წინა] ჩემ თანა; 16. B: მოიღწ; C: მოიღე; 17. B: უწრწნელი; 18. C: საიდუმლოჲ; 19. C: მაშინ] მე; 20. A: ყოველი, ხოლო დედაკაცმან მან] –; B: ხოლო დედაკაცმან მან] –; 21. BC: მუნქუესვე; 22. C: დაუტევაჲ; 23. C: დედათა + იგი; 24. B: დედობრივი უძლურებაჲ] დედათა იგი უძლური ბუნებაჲ; 25. B: ჩუენისა თანა მწყემსისა] მწყემსისა მის ჩუენისა თანა; 26. C: მონაფისა; 27. + C: წმიდისა; 28. C: ბასილისსა; 29. BC: + მე; 30. BC: ქრისტესსო; 31. C: + მე; 32. B: –; 33. BC: + და ეშმაკთა უსმინე; 34. BC: მიუთხრა; 35. C: –; 36. BC: საქმე; 37. BC: + რომელი შეემთხვა; 38. BC: ესრეთ; 39. B: არსა + სახც მითხარ მე; C: + სახე, მითხარ მე.

მან ჰრქუა ცრემლით:¹ „ჰე,² [146r] წმიდაო ღმრთისაო, დაღა-
თუ³ მე ვდუმნე, საქმენი ღაღადებენ.“ და მანცა⁴ მიუთხრა⁵
პირველითგან⁶ ვიდრე დასასრულადმდე შემდგომითი-შემდგო-
მად ეშმაკისა იგი ბოროტისყოფაჲ. მაშინ ჰრქუა მას წმიდამან
ბასილი: „მოიქეც⁷ უფლისა⁸ ღმრთისა ჩუენისა!“⁹ ჰრქუა მას:¹⁰
„მნებაგს, არამედ ვერ შეუძლებ.“ ჰრქუა მას წმიდამან:¹¹
„რადსათჳს?“ ჰრქუა¹² ყრმამან: „დანერით ვიჯმენ მე¹³
ქრისტჳსგან¹⁴ და შეუდეგ ეშმაკთა.“¹⁵ ჰრქუა მას წმიდამან:
„ნუ შენ¹⁶ გეურევების, სახიერ არს¹⁷ ღმერთი ჩუენი და შეგინ-
ყნარებს შენ სინანულითა,¹⁸ რამეთუ¹⁹ შეინანებს ბოროტთა
ჩუენთა ზედა.“

და²⁰ დაიგდო თავი თჳსი ქალმან მან ფერჳთა თანა მის-
თა,²¹ სახიერებისაებრ²² ევედრებოდა მას და ეტყოდა: „მონა-
ფეო ქრისტჳსო,²³ რაჲ ძალგიც, შემენიე²⁴ ჩუენ!“ და²⁵ ჰრქუა
ყრმასა წმიდამან:²⁶ „გრნამსა²⁷ ცხორებად?“ ხოლო მან ჰრქუა:
„მრნამს, უფალო, შემენიე²⁸ ურწმუნოებასა²⁹ ჩემსა.“

და მეყსეულად³⁰ უპყრა მას ჳელი მისი და დასწერა³¹
მას ქრისტჳს³² ბეჭედი და ულოცა. და შეაყენა იგი³³ ერთსა
ადგილსა შინა³⁴ ეკლესიისა ეზოსა³⁵ და მისცა მას კანონი. და
თანაშეენოდა მას სამ დღე.³⁶ და მივიდა ხილვად მისა და
ჰრქუა მას:³⁷ „ვითარ ხარ, შვილო?“³⁸ ხოლო მან ჰრქუა: „დიდ-

1. BC: ჰრქუა ცრემლით] ცრემლით ჰრქუა; 2. B: ჰე; 3. BC: დაღა-
ცათუ; 4. C: -; 5. B: მანცა მიუთხრა] მიუთხრა მანცა; C: მიუთხრაჲ
+ მას; 6. BC: + და; 7. BC: მოქცევადა; 8. B: უფალი; 9. B: + და მან; C:
+ და; 10. C: მან; 11. C: -; 12. BC: მიუგო; 13. BC: -; 14. BC: ქრის-
ტესგან; 15. B: ეშმაკსა; 16. BC: -; 17. C: + უფალი; 18. C: სინანუ-
ლით; 19. C: რამეთუ] და; 20. C: -; 21. C: მისთა; 22. B: სახარებისა-
ებრ; 23. BC: ქრისტეს + ღმრთისა ჩუენისაო; 24. BC: შემენიენ; 25.
BC: -; 26. BC: ყრმასა წმიდამან] წმიდამან ყრმასა + მას; 27. C:
გრნამს; 28. BC: + მე; 29. B: ურწმონოებასა; C: უძღურებასა; 30. C:
მეყსეულად; 31. C: დასწერა; 32. BC: ქრისტეს; 33-34. C: -; 35. C:
ეზოსა; 36. A: დღე; 37. BC: -; 38. C: შვილო.

სა ჭირსა შინა ვარ,¹ წმიდაო² ღმრთისაო, ვერ დავითმენ ჳმათა მათთა დაშინებასა³ და ისრისა⁴ ტყორცებასა და ქვათა დასხმასა,⁵ რამეთუ აქუს ჳ(ე)ლითნერი(ლი)⁶ ჩემი, მერჩიან და იტყვან:⁷ „შენ მოხუედ⁸ ჩუენდა,⁹ არათუ ჩუენ შენდა.“

ჰრქუა მას წმიდამან: „ნ(უ) გეშინინ, შვილო, არამედ გრწმენინ ხოლო.“ და მისცა მას¹⁰ მცირედ¹¹ საზრდელი და დასწერა ჯუარი¹² და ულოცა და¹³ შეაყენა. და შემდგომად მცირედთა¹⁴ დღეთა მივიდა მისა¹⁵ და ჰრქუა მას:¹⁶ „ვითარ ხარ, შვილო?“¹⁷ ჰრქუა მან:¹⁸ „წმიდაო მამაო,¹⁹ შორით ჳმა²⁰ ქადებისა²¹ მესმის, ხოლო არა ვხედავ მათ.“

და²² კუალად მისცა²³ საზრდელი და²⁴ ულოცა²⁵ და დაჰჳმა²⁶ კარი და ნ(ა)რვიდა.²⁷ მეორმეოცესა დღესა მივიდა²⁸ მისა²⁹ და ჰრქუა:³⁰ „ვითარ ხარ, ძმაო?“³¹ უგო³² მას:³³ „კეთილ³⁴ ვარ, წმიდაო ღმრთისაო, რამეთუ გიხილე შენ დღეს³⁵ ჩუენებით³⁶, რამეთუ ჰბრძოდე³⁷ ჩემთჳს და სძლე ეშმაკსა.“³⁸

მეყსეულად³⁹ უკუე⁴⁰ წმიდამან, მსგავსად ჩუეულებისა⁴¹ თჳსისა,⁴² ყო ლოცვაჲ,⁴³ გამოიყვანა და მოიყვანა⁴⁴ სასუენებელსა⁴⁵ თჳსსა. ხოლო⁴⁶ გან-რაჲ-თენა,⁴⁷ მოუწოდა ყოველთა მღდელთა და⁴⁸ ქრისტჳსმოყუარესა⁴⁹ ერსა⁵⁰ და ჰრქუა მათ:

1. C: + მამაო; 2. BC: + და მონაო; 3. C: შინებასა; 4. BC: ისრის; 5. C: დასხუმასა; 6. B: + იგი; C: ჳელთანერილი + იგი; 7. BC: მეტყვან; 8. C: მოხუედ; 9. BC: + და; 10. B: -; 11. C: მცირედი; 12. B: ჯუარი] მას ქრისტეს ბეჭედი; C: ქრისტესი ბეჭედი; 13. BC: + კუალად; 14. B: მცირეთა; 15. C: მისსა; 16. BC: -; 17. BC: + და მან; 18. BC: -; 19. BC: წმიდაო მამაო] მამაო წმიდაო; 20. BC: + მათი და; 21. B: ქადება; C: ქადება; 22. B: -; 23. BC: + მას; 24. B: -; 25. C: ულოცაჲ; 26. C: დაჰჳმა; 27. C: + და; 28. BC: მოვიდა; 29. C: მისსა; 30. B: + მას; 31. BC: შვილო; 32. BC: მიუგო; 33. C: მან; 34. C: კეთილად; 35. C: -; 36. C: ჩუწნებით; 37. BC: + რაჲ; 38. C: + და; 39. C: მეყსეულად; 40. C: -; 41. C: ჩუწულებისა; 42. BC: -; 43. BC: + და; 44. B: + იგი; C: და მოიყვანა] -; 45. C: სასუწნებელსა; 46. C: -; 47. C: გან-რა-თენა; 48. B: + მონასტერთა და ყოველსა; C: + მოუწოდა სრულიად მონასტერსა და ყოველთა; 49. C: ქრისტესმოყუარეთა; 50. C: ერთა.

„შვილნო ჩემნო,¹ ყოველნი ვჰმადლობდეთ ღმერთსა, რამეთუ, აჰა ესერა,² ცხოვარისა³ მის ნარწყმედულისაჲ ეგულების მწყემსსა⁴ კეთილსა მჰართა ზედა დადებად⁵ და მოყვანებად ეკლესიად და ჯერარს ჩუენდაცა ღამისთევად⁶ ამას ღამესა⁷ და ვედრებაჲ⁸ მისსა,⁹ რაჲთა არა სძლოს განმხრწნელმან სულთამან.“¹⁰

და ესე რაჲ იქმნა, გულსმოდგინედ ერი იგი შეკრბა¹¹ და ღამე ყოველ ევედრებოდეს¹² ღმერთსა,¹³ კეთილსა მას თანა მწყემსსა,¹⁴ ცრემლითა¹⁵ ჳმობდეს მისთჳს კირიელეისონსა.¹⁶ და განთიად ყოველსა მას თანა¹⁷ სიმრავლესა ერისასა ნარიყვანა იგი წმიდამან [146v] და უპყრა მარჯუენც¹⁸ ჳელი მისი და მოიყვანა წმიდასა ღმრთისა¹⁹ ეკლესიასა²⁰ ფსალმუნითა და გალობითა.

და, აჰა ესერა,²¹ ეშმაკი, რომელსა ჩუენ²² ყოველთაჲ²³ ჰნებავს ნარწყმედაჲ,²⁴ ყოველთა მის თანა მომსრველთა²⁵ ძალთა მოვიდა და²⁶ უხილავად შეიპყრა ყრმაჲ იგი და ეგულეზობდა შეპყრობაჲ²⁷ მისი ჳელთაგან წმიდისათა.²⁸ და²⁹ ინყო ჳმობად³⁰ ყრმამან:³¹ „წმიდაო ღმრთისაო, შემეწიე მე!“ და³²

1. BC: + საყუარელნო; 2. C: ესერაჲ; 3. C: ცხოვრისა; 4. C: + მას; 5. BC: დადებაჲ; 6. B: ღამისთევად + და ვედრებაჲ; 7. B: + სახიერებასა; 8. B: და ვედრებაჲ] –; C: ვედრებად; 9. C: + სახიერებასა; 10. C: სძლოს განმხრწნელმან სულთამან] განმხრწნელმან სულთამან სძლოს; 11. C: გულსმოდგინედ ერი იგი შეკრბა] შეკრბა გულსმოდგინედ ერი იგი; 12. BC: + ქრისტესა; 13. BC: + ჩუენსა; 14. BC: თანა მწყემსსა] მწყემსსა თანა; 15. B: ცრემლით; 16. B: კურალსონსა; 17. C: ცრემლითა ჳმობდეს მისთჳს კირიელეისონსა. და განთიად ყოველსა მას თანა] –; 18. B: მარჯუენე; C: მარჯუენე; 19. BC: –; 20. C: ეკლესიასა; 21. BC: –; 22. C: –; 23. C: ყოველთა; 24. BC: ჰნებავს ნარწყმედაჲ] შურს უზრუნველი ცხოვრება; 25. C: მომსრველთა; 26. C: –; 27. BC: აღტაცება; 28. B: წმიდისა + ბასილისთა; C: მისთა; 29. BC: –; 30. C: –; 31. B: + მან; 32. C: + ეჰა.

ესოდენსა¹ ურცხვნობასა² მოვიდა, ვიდრე³ წმიდისა მისცა⁴ მონისა⁵ ღმრთისა ბასილისა⁶ ჭენებად⁷ და⁸ გარემოქცევად.⁹

მიექცა წმიდაჲ იგი ეშმაკსა და ჰრქუა: „ურცხვნოო და სულისა განმხრწნელო, მამაო ბნელისა¹⁰ და წარწყმედისაო,¹¹ არა კმა¹² არსა¹³ შენდა შენი წარწყმედაჲ, რომელი თავსა თვსსა და, რომელნი შენ თანა¹⁴ არიან, უყავ მათ?“¹⁵ არა დასცხრები¹⁶ ღმრთისა ჩუენისასა ბრძოლად,¹⁷ დაბადებულისა მისისა.“¹⁸ ხოლო ეშმაკმან ჰრქუა მას: „მავნებ, ბასილი, ვიდრემდის¹⁹ მრავალთა ჩუენგანთა ესმოდა ჳმად მისი.“ ხოლო წმიდამან²⁰ ჰრქუა მას: „შეგრისხენინ შენ უფალმან, ეშმაკო!“²¹

ხოლო ეშმაკმან ჰრქუა მას:²² „ბასილი, მავნებ მე.²³ არა მივედ მე²⁴ მაგისა,²⁵ არამედ ეგე²⁶ ჩემდა²⁷ მოვიდა და²⁸ იჯმნა ქრისტეს(ს) შენისაგან და შემომიდგა მე. და, აჰა, ჳელითწერილი მისი ჳელთა მ(ა)ქუს და²⁹ დღესა მას სარჩელის(ა)სა³⁰ ყოველთა მსაჯულისა მიულო³¹ ესე.“³²

ხოლო წმიდამან ბასილი ჰრქუა:³³ „კურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი, არა შთამოილოს ერმან³⁴ ამან ჳელი თვსი სიმალლისაგან ცათასა,³⁵ ვიდრემდის მოგუცე³⁶ ჳელითწერილი.“³⁷ და მოიქცა³⁸ და ჰრქუა ერსა:³⁹ „აღიპყრენით ჳელნი თქუენნი სიმალლესა ცისასა და ყოველნი ჳმობდით⁴⁰ ცრემლით⁴¹ კირიელეისონსა!“⁴²

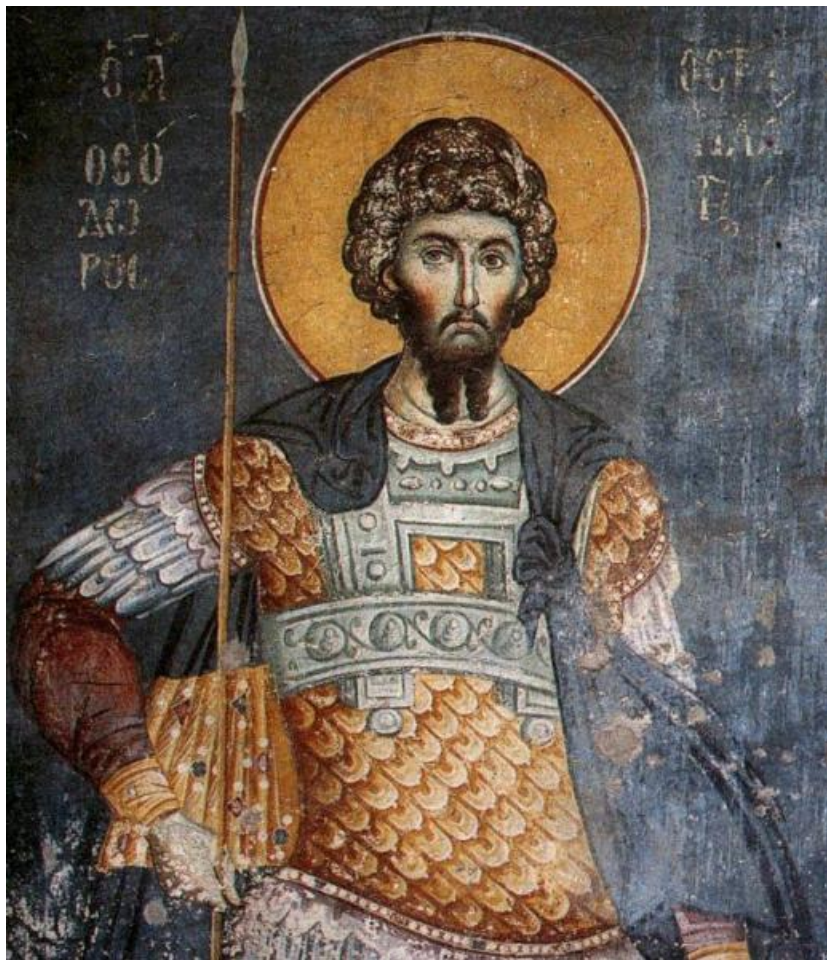
1. B: ესოდენ; 2. C: ურცხვნობასაჲ + მისსა ვითარ; 3. B: ვიდრელა; C: წინაშე; 4. C: -. 5. C: + მის; 6. BC: ბასილისსა; 7. C: ჭეშმარიტად; 8. C: -; 9. B: გარეშექცევად; 10. BC: ბნელისაო; 11. B: წარსაწყმედელისაო; 12. C: კმაჲ; 13. C: არს; 14. BC: შენდა; 15. C: + და; 16. B: + დაბადებულთა; 17. C: ღმრთისა ჩუენისასა ბრძოლად| ბრძოლად ღმრთისა ჩუენისა; 18. B: -; A: დაბადებ(უ)ლსა; 19. C: არამედ; 20. BC: + ღმრთისამან; 21. C: ეშმაკოჲ; 22-23. C: -; 24. C: მივედ მე| მე მივედ; 25. B: მისა; C: მისსა; 26. BC: იგი; 27. B: ჩემსა; 28-29. C: -; 30. B: საშჯელისასა; 31. BC: მოვილო; 32. C: იგი; 33. BC: + მას; 34. C: -; 35. A: ცათაჲსა; 36. B: მოგუცე; 37. C: მოგუცე ჳელითწერილი| არა მოვილოთ; 38. C: მოიქცა; 39. C: ყოველთა; 40. C: ჳმობდეს; 41. C: -; 42. C: კირალესონსა.

და დგა¹ ერი იგი ჟამსა მრავალსა,² განეპყრნეს ჴელნი ზეცად³ და, აჰა, ჴელითწერილი იგი ყრმისა⁴ მ(ო)აქუნდა აერთა ზედა⁵ და ყოველთა⁶ იხილეს.⁷ მოვიდა,⁸ დაიდვა⁹ ჴელთა¹⁰ წმიდისა¹¹ ბასილისთა.¹² და მო-რა-ილო,¹³ ჰმადლობდა ღმერთსა და მხიარულ იქმნა ყოველსა მას ერსა თანა და ჰრქუა ყრმასა¹⁴ მას: „იცნობ¹⁵ წერილსა შენსა, ძმაო?“ ხოლო მან ჰრქუა:¹⁶ „ჰე,¹⁷ წმიდაო ღმრთის(ა)ო, ჩემია წერილი ესე.“¹⁸

და განხეთქა წერილი¹⁹ იგი და შეიყვანა ეკლესიად და ღირსყო წმიდასა²⁰ ზიარებასა,²¹ ნიჭსა ქრისტესსა,²² და ყო²³ პური დიდი და განუსუენა²⁴ ყოველსა ერსა.²⁵ და მიიყვანა ყრმა იგი და ასწავა²⁶ და მისცა²⁷ კანონი, რომელი შეჰგვანდა და მისცა იგი ცოლსა თვსსა²⁸ და²⁹ ადიდებდა და აქებდა ღმერთსა,³⁰ ამენ!³¹

1. B: დაადგრა; C: დადგა; 2. B: + და; C: მრავალსა + და; 3. C: + მიმართ; 4. B: -; C: ერისა + მის; 5. B: მ(ო)აქუნდა აერთა ზედა] აერთა ზედა მოაქუნდა; C: ჰ(ა)ერთა ზედა მოაქუნდა; 6. BC: ყოველთაგან; 7. B: იხილვებოდა; D იხილვებოდა + ვითარ; 8. B: + და; C: მოვიდოდა + და; 9. C: დაიდვა; 10. B: + შინა მის; C: + შინა მონისა ღმრთისათა და ჩუენისა მწყემსისა; 11. B: + მონისა ღმრთისათა და ჩუენისა მწყემსისა; 12. C: ბასილისათა; 13. C: მო-რა-ილო; 14. C: ყრმასა; 15. B: იცნობა; C: იცნობა; 16. C: ხოლო მან ჰრქუა] -; 17. B: ჰე; 18. B: ჩემია წერილი ესე] ჴელითწერილი(ლი) ჩემი არს; C: ჴელითწერილი ესე ჩემი არს; 19. BC: ჴელითწერილი; 20. BC: + ჟამისწირვასა და; 21. B: + წმიდათა; C: ზიარებასა + წმიდა; 22. A: ქრისტესა; C: ქრისტესა; 23. C: იყო; 24. C: განუსუენა; 25. C: ერსა; 26. BC: + მას; 27. B: + მას; 28. A: თვსა; 29. BC: + დაუდუმებელითა პირითა; 30. B: + რომლისა არს დიდება ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე; C: რომლისა არს დიდება უკუნითი უკუნისამდე; 31. B: + ბ სხუად სასწაული მწვალებელთა აღძრვისთვს; გ სხუად ჰურისათვს; დ სხუად ჰურიასა მკურნალისათვს; ე სხუად დედაკაცისათვს, რომელ ცოდვანი აუჴოცნა; ვ სხუად წმიდისა მამისა ეფრემის მოსლვისა და ხილვისათვს; ზ სხუად პეტრესთვს, ძმისა თვსისა; ჴ სხუად ხუცისა და განს-

ჯისათჳს. ესენი ყოვლგნით სწერიან სასწაულნი. მაღლი ღმერთსა
ყოვლადვე, ამენ!

წმინდა თეოდორე სტრატილატი (?/319)
ხსენების დღე - 8 თებერვალი (21 თებერვალი)

[A-1103]

[244r-255v]

**[244r] თუესა ივნისსა ჴ, წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა¹
თეოდორე სტრატელატისაჲ²**

ვითარცა მზე³ განანათლებს მხილველთა მისთა, ეგრეთვე თხრობაჲ მოწამეთა წამებისაჲ – მსმენელთა მისთა. და ვითარცა-იგი⁴ ცაჲ შემკობილ არს ვარსკულავითა, ეგრეთვე ეკლესიაჲ⁵ ღმრთისაჲ ბრწყინავს მოწამეთა მიერ, რამეთუ, ვითარცა შროშანნი და ყუავილნი ველთა განაშუენებენ,⁶ ეგრეთვე მოწამენი შეამკობენ⁷ ეკლესიათა.⁸

ჴსენებაჲ მოწამეთაჲ⁹ მოტევეებაჲ¹⁰ არს თანამდებთაჲ; ჴსენებაჲ მოწამეთაჲ კურნებაჲ არს სენთაჲ;¹¹ ჴსენებაჲ მოწამეთაჲ¹² მომატყუებელი¹³ არს სიმრთელისა და მშუდობისაჲ;¹⁴ დიდ არიან მოლუანებანი წმიდათანი; ბრწყინვალე არიან გვრგვნი მოწამეთანი, რამეთუ მისცნეს მათ სატანჯველად ჴორცინი მათნი სიყუარულისათჴს ქრისტესისა, შეჴრაცხეს ყოველი დიდებაჲ და საშუებელი¹⁵ სოფლისაჲ¹⁶ ნაგევაჲ სახელისათჴს უფლისა, აღიარეს ქრისტე უშიშად წინაჲჲ მეფეთა და მთავართა. და არა ჴრიდეს ჴორცთა თჴსთა, არამედ მისცნეს იგინი სატანჯველად¹⁷ და სიკუდილად, რაჲთა არა უარყონ¹⁸

1. BD: + მოწამისა; 2. B: სტრატელატისაჲ; სათაურის ქვეშ მინანქრია: „თარგმნილი მამისა ჩუენისა ეფთჴმესი. ღმერთმან მაღლი მიეცინ შრომისათჴს, ამინ!“ C: სტრატელატისა; D: სათაურის შემდეგ მინანქრია: „მამაო, გუაკურთხენ!“ 3. B: მზე; 4. D: ვითარცა; 5. D: ეკლესია; 6. B: ველთა განაშუენებენ] განაშუენებენ ველთა; 7. BD: განაშუენებენ; 8. D: + და შეამკობენ; 9. D: მოწამეთა; 10. B: მომატევეებელ; 11. D: სენთა; 12. D: მოწამეთა; 13. D: მომატყუებელი; 14. D: მშუდობისა; 15. C: საშუებლნი; 16. C: სოფლისანი; D: სოფლისა + და; 17. D: სატანჯველთა; 18. BC: უვარყონ.

უფალი.¹ ამისთვისცა მისცა მათ ღმერთმან მისაგებულად² სასუფეველი ცათა³ და შუება მწედრობასა თანა ანგელოზთასა.

რამეთუ ჰგონებდა დასაბამითგანი იგი მტერი ნათესავისა ჩუენისა⁴ დაბრკოლებად მათდა⁵ გზისა მისგან ცხორებისა და ვერ უძლო, არამედ უფროსლა მკვდრად სამოთხისა გამოაჩინა. ამისთვის⁶ არა დასცხრა უკეთური იგი აღდგინებად მბრძოლთა⁷ ეკლესიასა ზედა⁸ ქრისტესსა, ვითარცა⁹ ესერა ჩუენზეცა¹⁰ აღადგინა მწეცი იგი მძუნვარე, სამწყსოთა ზედა ქრისტესთა, უმჯულო¹¹ ლიკინიოზ,¹² დისიძე [244v] დიდისა კოსტანტინე მეფისა, ღმრთისმსახურისა.¹³

რამეთუ ოდეს-იგი შემუსრა უფალმან უკეთური იგი ჰრომთა მეფე,¹⁴ მაქსენტი, წინაშე პირსა ღმრთისმსახურისა მეფისა კოსტანტინესა¹⁵ და დაუმტკიცა¹⁶ მეფობა მონასა¹⁷ თვსსა¹⁸ კოსტანტინეს, მაშინ ღმრთისმსახურმან მან¹⁹ მეფემან წარავლინა დისიძე თვსი, ლიკინ(ი)ოზ,²⁰ მეფედ კერძოთა აღმოსავალისათა²¹ ბრძოლად უღმრთოესა²² მის²³ მეფისა მაქსიმინესსა,²⁴ რომელი-იგი იყო მეფე²⁵ აღმოსავალისა,²⁶ განდგომილი და მტერი ჭეშმარიტისა მეუფისა²⁷ ქრისტესი და მომწყუედელი²⁸ ქრისტეანეთა.²⁹

ხოლო მიიწია რა ლიკინიოზ³⁰ აღმოსავალად, იოტა და მძლე ექმნა მაქსიმინეს,³¹ რომელი-იგი, იძლია რა და³² განი-

1. D: + ამისთვის; 2. D: -; 3. D: ცათა; 4. D: ჩუენისა; 5. B: მათა; 6. D: ამისთვისცა; 7. D: ბრძოლთა; 8. D: ზედაცა; 9. C: + ან; 10. BC: ჩუენ ზედაცა; D: ქრისტესსა, ვითარცა ესერა ჩუენზეცა -; 11. CD: უსჯულო; 12. B: ლიკინიოს; D: ლიკინოზ; 13. B: ღმრთისმსახურისა + და წმიდისა; D: ღმრთისმსახურისა; 14. B: მეფე; 15. BC: კოსტანტინესსა; 16. D: დაუმტკიცდა; 17. D: მონაესა; 18. D: ღმრთისსა; 19. BCD: -; 20. B: ლიკინიოს; D: ლიკინოზ; 21. D: აღმოსავალისთა; 22. D: უღმრთოსა; 23. C: -; 24. B: მაქსიმინესსა; C: მაქსიმინეს; D: მაქსიმინესსა; 25. B: მეფე; 26. D: აღმოსავალისა; 27. D: მეუფისა; 28. D: მომწყუედელი; 29. D: ქრისტეანეთა; 30. B: ლიკინიოს; D: ლიკინოზ; 31. BD: მაქსიმინეს; 32. D: -.

დეენა მძლავრებისაგან¹ თვისისა,² ინწყლა ზეგარდამოთა მახვლითა და ყოველივე³ ბილნი იგი⁴ გუამი მისი საქმელ⁵ მატლთა იქმნა. და⁶ ესრეთ ბოროტად აღმოჰჰდა ბილნი იგი სული მისი ტანჯვითა დიდითა, რამეთუ, ვიდრემდის არა აღი- არა და ცნა, ვითარმედ⁷ ურჩულოთა⁸ საქმეთა მისთათს⁹ და ტანჯვისათჳს ქრისტეანეთაჲსა მოინია მის ზედა რისხვაჲ იგი, არა მოკუდა. ხოლო ოდეს ურიცხუთა მათ სალმოზათაგან შე- ქირვებულმან აღიარა მიზეზი დაქცევისა მისისაჲ, მაშინლა აღმოჰჰდა უბადრუკი იგი სული მისი.

ხოლო ლიკინიოზ¹⁰ ძლევითა და დიდებითა¹¹ მოვიდა¹² ნიკომიდიად¹³ ქალაქად და მცირედჟამ დრო სცა ბრძოლასა ქრისტეანეთასა და მეყსეულად გამოაჩინა გესლი ბილნისა მის გულისა მისისაჲ,¹⁴ ვითარ¹⁵ ზაკუევით ეცრუა¹⁶ დიდსა კოსტან- ტინეს და უვარყო აღსაარებაჲ¹⁷ მხოლოჲსა მის და ჭეშმარი- ტისა ყოველთა ღმრთისაჲ¹⁸ და აღთქუმაჲ იგი, რომელ¹⁹ ექმნა [245r] ღმრთისმოყუარისა მეფისა კოსტანტინეს მიმართ, შეუ- რაცხყო. რამეთუ ღირსსა მას მეფესა დიდნი ფიცნი მოჲვად- ნეს მისდა, რაჲთა მიუდრეკელად ეგოს ქრისტეანეთა სარწმუ- ნოებისაგან და რაჲთა ილუანოს ძრიელად²⁰ დამტკიცებად ქრისტეს აღსაარებისა.²¹

ხოლო ესე ყოველი დაივინყა გულარძნილმან მან და დრკუმან და მიექცა კუალად ზორვასა კერპთასა, მსგავსად ურჩულოჲსა²² მის მაქსიმინესა.²³ და წარავლინა ბრძანებაჲ ყო- ველთა ქალაქთა და სოფელთა ზორვად კერპთა მათ უსულო- თა²⁴ და მცბიერთა.

1. D: მძლავრებისაგან; 2. B: მისისა; 3. D: + იგი; 4. D: -; 5. D: შე- საქმელ; 6. D: -; 7. D: რამეთუ; 8. B: უშჯულოთა; CD: უსჯულოთა; 9. D: მისთასა; 10. B: ლიკინიოს; D: ლიკინოზ; 11. B: + დიდითა; 12. D: მივიდა; 13. B: ნიკომიდია; 14. D: თვისისა; 15. D: + იგი; 16. CD: ეცრუვა; 17. CD: აღსარება; 18. C: ღმრთისა ყოველთაჲსა; D: ღმრთისა; 19. D: რომელი; 20. BCD: ძლიერად; 21. D: აღსარებისა; 22. B: უშჯულოჲსა; CD: უსჯულოჲსა; 23. CD: მაქსიმინესა; 24. B: უსოლოთა.

ამან უღმრთომან ლიკინიოზ¹ მოსწყვდნა წმიდანი ორმე-
ოცნი მწედარნი ჴელითა ბილნთა მათ² მთავართა თჳსთაჲთა,³
ლუსია და აღრიკო ლაოზისითა.⁴ ამან მოსწყვდნა სამეოცდა-
ათნი იგი სპაჲპეტნი⁵ და სამასნი იგი⁶ მწედარნი მაკედონიას.⁷
ამან ურჩულომან⁸ მოკლა⁹ დიდი ბასილეოს ამასელ¹⁰ მთავა-
რებისკოპოსი,¹¹ კაცი მიმსგავსებული მოციქულთაჲ.¹²

ხოლო იხილა¹³ რაჲ ბილნმან მან, ვითარმედ სიმრავლე
აურაცხელი იყო ქრისტეანეთაჲ¹⁴ და არა ერჩედეს ბრძანებასა
მისსა, არამედ მისცემდეს თავთა თჳსთა სიკუდილად სახელი-
სათჳს ქრისტესისა, განიზრახა უფროჲსლა წარჩინებულთა
ერისმთავართა და ჴელმწიფეთა იძულებად¹⁵ ზორვად კერ-
პთა,¹⁶ რაჲთა მათითა მით¹⁷ მიქცევითა ერნი და სპანიცა¹⁸ მი-
აქცინეს.¹⁹

ხოლო იყო მას ჟამსა წარჩინებული²⁰ უმეტეს ყოველთა
მთავართა, დიდებული და სანატრელი²¹ თეოდორე სტრაცი-
ლატი,²² რომელ არს მწედართა²³ მფლობელი, შუენიერი ხილ-
ვითა და სავსე სიბრძნითა და სიტყვთა გონიერად მეტყუე-
ლი.²⁴ ამისთჳსცა „წყარო²⁵ სიბრძნისა“ ეწოდებოდა მას. ჭა-
ბუკ²⁶ იყო ჴასაკითა და მოხუცებულ²⁷ საღმრთოჲთა მოქალა-
ქობითა, რომელმან-იგი [245v] ვეშაპი საშინელი²⁸ მოკლა²⁹ ევ-
ხაინას,³⁰ რამეთუ მუნ მკვდრ იყო ბოროტი იგი, მწეცი ვეშაპი,
და ვერვის ეძლო წინააღდგომად მისა,³¹ ანუ სლვად გზასა

1. B: ლიკინიოს; D: ლიკინოზ; 2. B: -; 3. B: მისთაჲთა; 4. B: ლაოზისითა; 5. CD: სპაჲსპეტნი; 6. D: -; 7. D: + და; 8. B: უშჯულომან; CD: უსჯულომან; 9. B: -; D: მოკლაჲ; 10. C: ამასიელ; 11. B: მთავარებისკოპოსი + მოკლა; CD: მთავარებისკოპოსი; 12. D: მოციქულთა; 13. D: იხილა; 14. D: ქრისტეანეთა; 15. B: + და; D: -; 16. B: + მათ; 17. D: -; 18. B: სპასალარნი; 19. D: მიიქცინენ; 20. B: წარჩინებულ; 21. B: + წმიდა; 22. C: სტრატელატი; 23. CD: მწედართ; 24. D: სიტყვთა გონიერად მეტყუელი] გონიერად მეტყუული სიტყვთა; 25. D: წყარო; 26. CD: ჭაბუკი; 27. D: მოხუცებული; 28. B: საშინელი ვეშაპი; 29. D: მოკლა; 30. B: ევხაიტას; C: ევხაიანას; 31. C: მისსა; ანუ სლვად გზასა მას]-.

მას. რამეთუ ოდეს გამოვიდის ბუდით თვისით, იძრვინ ქუეყანა¹ იგი² სლვასა მისსა. და გინათუ კაცი, გინათუ პირუტყვ შეემთხვის, შთაინთქის მის მიერ.

ესე რაჲ ესმა³ ახოვანსა მას მწედარსა ქრისტესსა,⁴ თეოდორეს, არა ქმნა ამბოხება⁵ მწედრობასა შორის თვისსა, არცა ვის აუწყა,⁶ არამედ მხოლოჲ⁷ წარვიდა სიბრძნითა და ახოვნებითა თვისითა.⁸ თანა ჰყვა პატიოსანი ჯუარი ქრისტესი და საჭურველი მწედრობისა თვისისა.⁹ და იტყოდა: „წარვიდე¹⁰ სახელითა ქრისტესითა¹¹ და¹² განვათავისუფლო მამული იგი, სოფელი ჩემი,¹³ ბოროტისა მის¹⁴ მწეცისაგან.“

ხოლო მიიწია რაჲ ადგილსა მას, ჩრდილოეთ კერძო ევხანინსა, პოვა მწუანვილი თივისაჲ.¹⁵ დააბა ცხენი თვისი და თავადი მიწვა და დაიძინა, რამეთუ არა უწყოდა, თუ მას¹⁶ ადგილსა მკვდრ არს ვეშაპი იგი. ხოლო დედაკაცმან¹⁷ ვინმე, მსახურმან ქრისტესმან, სახელით¹⁸ ევსევია,¹⁹ რომელ²⁰ გამოითარგმანების „კეთილად მორწმუნე“, იხილა²¹ წმიდაჲ თეოდორე მძინარე. მივიდა²² შიშით და უპყრა ჴელსა მისსა და განაღჳდა და ჰრქუა: „აღდეგ, ძმაო, და წარვედ სწრაფით ადგილისა ამისგან, რამეთუ უმეცარ ხარ,²³ რაბამი შიში არს ადგილსა ამას. წარვედ ამიერ, გევედრები!“

მიუგო წმიდამან თეოდორე და ჰრქუა მას: „რაჲ არს შიში ამის²⁴ ადგილისაჲ,²⁵ დედაო?“ ჰრქუა მას²⁶ მწევალმან მან²⁷ ღმრთისამან: „შვილო, ვერვინ იკადრებს მოახლებად ადგილსა [246r] ამას,²⁸ რამეთუ ვეშაპი ბოროტი მკვდრ არს აქა. და

1. D: ქუეყანა; 2. D: – იგი; 3. D: ესმაჲ; 4. B: + წმიდასა; 5. D: ამბოხებაჲ; 6. D: აუწყაჲ; 7. D: მარტოდ; 8. D: + და; 9. D: თვისისა; 10. B: –; 11. D: უფლისაათა; 12. B: –; 13. D: ჩემი სოფელი; 14. B: ამის; 15. B: + და; D: თივისა + და; 16. C: ამას; 17. D: დედაკაცი; 18. C: სახელითა; 19. C: ევსევია; 20. CD: რომელი; 21. D: იხილაჲ; 22. B: მოვიდა; 23. D: + რამეთუ; 24. C: –; 25. C: ადგილსა + ამას; 26. D: –; 27. C: –; 28. D: მოახლებად ადგილსა ამას] ადგილსა მას მოახლებად.

ოდეს გამოვიდეს გინათუ კაცი, გინათუ პირუტყვ, პოოს,¹ შთანსთქამს.“

მიუგო წმიდამან თეოდორე და ჰრქუა დედაკაცსა მას: „წარვედ, დედაო, შორს ამიერ და ილოცევედი² ჩემთს ღმრთისა³ მიმართ და იხილო დიდებაჲ მისი.“⁴ ხოლო დედაკაცი იგი განემორა მიერ და დავარდა პირსა ზედა⁵ და ცრემლით იტყოდა: „უფალო იესუ ქრისტე, შემნე ეყავ მონასა მას შენსა!“

მაშინ წმიდამან თეოდორე გამოსახა⁶ პირსა ზედა თსსა სასწაული პატიოსნისა ჯუარისაჲ და აღიპყრნა ზეცად ჴელნი თსსნი და იტყოდა: „უფალო იესუ ქრისტე, ძეო ღმრთისაო,⁷ თანაარსო და⁸ თანადაუსაბამოო⁹ მამისაო, მოვედ შეწვეწნად ჩემდა და მომმადლე თხოვაჲ ჩემი, რომელი შემნე¹⁰ მეყავ მარადის ბრძოლათა შინა და მომეც ძლევაჲ მტერთა ზედა.¹¹ ანცა შეწვე¹² ხარ შემნე ჩემი, ქრისტე ღმერთო,¹³ მომეც მე ძალი ძლევად¹⁴ ეშმაკისა და მწეცისა ამის¹⁵ ბოროტისა.“

და შემდგომად ლოცვისა მოექცა¹⁶ და ჰრქუა ვეშაპსა მას: „სახელითა უფლისა¹⁷ ჩემისა იესუ ქრისტესითა, რომელი გარდამოჭდა ზეცით და განკაცნა ცხორებისათს ჩუენისა და ჯუარცუმად და სიკუდილი თავსიღვა, შენ გეტყვ და გიბრძანებ, ვეშაპო ბოროტო, გამოვედ ადგილით შენით და მოვედ ჩემდა!“

მაშინ ესმა¹⁸ ვეშაპსა მას და¹⁹ გამოვიდა²⁰ და მოჰმართა წმიდასა თეოდორეს, ხოლო სლვასა მისსა ლოდნი მის ადგილისანი შეიმუხსრვოდეს და ხენი ირყეოდეს. ხოლო წმიდამან თეოდორე, იხილა²¹ რაჲ ვეშაპი იგი მომავალი, გამოსახა²² სასწაული ჯუარისაჲ პირსა²³ თსსა და ცხენსა ზედა²⁴ თსსა და²⁵

1. B: პოოს; 2. D: მილოცევედი + ღმრთისა; 3. D: ჩემთს ღმრთისა] –; 4. B: ღმრთისაჲ; 5. + D: თსსა; 6. CD: გამოსახა; 7. C: + და; 8. C: თანაარსო და] –; 9. D: და თანადაუსაბამოო; 10. B: შემნე; 11. D: + და; 12. D: შენ; 13. D: + და; 14. D: მომეც მე ძალი ძლევად] –; 15. D: მის; 16. BC: მოიქცა; 17. D: ღმრთისა; 18. D: ესმა; 19. D: –; 20. D: გამოვიდოდა; 21. D: იხილა; 22. C: გამოსახა; 23. C: + ზედა; 24. C: –; 25. BC: –.

[246v] აღმწედრდა¹ და მიჰმართა ვეშაპსა მას ახოვნად და სცა² ჰორლითა³ თავსა მისსა. და მეყსეულად შეილულარჳნა⁴ იგი სასტიკად და დაეცა მკუდარი.

ხოლო ნეტარმან თეოდორე აღიხილნა ზეცად და თქუა: „გმადლობ, შენ, უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩუენო,⁵ რამეთუ ისმინე ვედრება⁶ ჩემი⁷ და განმადრიელე⁸ მე, მონაჲ შენი, ძლევად ბოროტისა ამის მწეცისა.⁹ ეგრეთვე, უფალო, განმადრიელე¹⁰ ძლევად¹¹ უხილავისა მის ვეშაპისა¹² და აღსრულებად სრბაჲ ჩემი წამებითა.“¹³

ესე თქუა და წარემართა გზასა თვსსა სიხარულით და მივიდა¹⁴ მწედრობისა თვსისა. და წარემართა მისლვად არაკლიად პონტოხსა, რამეთუ მუნ იყო სამთავროჲ მისი.

განიტქუა სასწაული იგი¹⁵ ყოველსა მას ქუეყანასა და, რომელთაცა ესმა,¹⁶ ჰრწმენა ქრისტე და იტყოდეს: „დიდ არს ღმერთი ქრისტეანეთა!“¹⁷ და მრავალმან ერმან ნათელილო სახელითა მამისაჲთა¹⁸ და¹⁹ ძისაჲთა²⁰ და სულისა წმიდისაჲთა.²¹

ესმა²² ჰამბავი წმიდისა თეოდორესი ლიკინიოზ მეფესაცა და საქმენი ახოვნებისა მისისანი ეუნყნეს მას. და მიაველინნა მისა მოციქულნი და მიუნერა მისლვად მის წინაშე ნიკომიდიად ქალაქად. ხოლო წმიდამან თეოდორე, წარიკითხა რაჲ ებისტოლე იგი, შეინყნარნა²³ მოციქულნი მეფისანი პატივით და სამ დღე²⁴ კეთილად ილუანნა იგინი. ხოლო მისლვად მეფისა²⁵ არასათნო იყო ესე ამისთვის,²⁶ რაჲთა თვსი²⁷ მამული

1. BCD: ამწედრდა; 2. D: დასცა; 3. CD: ჰოროლი; 4. B: შეილულარჳნა; 5. B: ჩემო; 6. D: ვედრებისა; 7. D: ჩემისა; 8. BCD: განმადრიელერე; 9. B: მტერისა; 10. BC: განმადრიელერე; D: + მე მონაჲ შენი; 11. D: + ბოროტისა ამის მწეცისა. ეგრეთვე, უფალო, განმადრიელერე ძლევად; 12. B: უხილავსა მას ვეშაპსა; 13. D: + და; 14. D: მიიწია; 15. D: მისი; 16. D: ესმაჲ; 17. D: ქრისტეანეთა; 18. D: მამისაჲთა; 19. D: –; 20. D: ძისაჲთა; 21. D: წმიდისაჲთა; 22. D: ესმაჲ; 23. D: შეინყნარა + რაჲ; 24. B: დღე; 25. D: მეფისასა; 26. D: ესე ამისთვის] –; 27. D: –.

ქუეყანა¹ შეამკოს² წამებითა თჳსითა.³ ამისთჳს მიუწერა მეფესა⁴ ებისტოლე ესევიტარი:

„ლიკინოზ,⁵ ძღვეით შემოსილსა მეფესა⁶ თეოდორე სტრატილატი⁷ გახარებ. ბრძანა მპყრობელობამან შენმან მოსლვად ჩემი ნიკომიდიად, წინაშე მეფობისა შენისა, განზრახვად [247r] საქმეთათჳს საიდუმლოთა⁸ მეფობისა შენისათა.⁹ და არს ესე ნანდვლვე¹⁰ შემსგავსებულ სამეფოფოესა სიბრძნისა წოდებად მონათა შენთა¹¹ შენ¹² წინაშე. ვარ უკუე¹³ მეცა დიდად¹⁴ წადიერ თაყუანისცემად მეფობისა შენისა, არამედ ვიკადრებ მოწსენებასა, ვითარმედ ჟამსა ამას არა ჯერარს ჩემი ამიერ¹⁵ ქუეყანით წარმოსლვად მრავალფერთა საქმეთათჳს, რომელთა წიგნითა ვერ გაუწყებ. ან უკუე¹⁶ ჰნებავ(ს) თუ¹⁷ მეფობასა შენსა¹⁸ მონისა ამის შენისა განზრახვისა¹⁹ სმენად, ინებენ²⁰ მოსლვად²¹ ქალაქსა ამას და შემკობად ქუეყანად ესე მოსლვითა დიდებისა შენისადათა,²² რამეთუ არიან აქა მრავალნი საქმენი,²³ რომელთა უგმს მოსლვად შარავანდობისა²⁴ შენისადა,²⁵ რადათა იხილო და კეთილად განაგო თითოეული, მეფეო დიდებულო.“

ესე ებისტოლე მისცა მოციქულთა მათ და წარავლინნა. ხოლო ლიკინოზ,²⁶ წარიკითხა რად ებისტოლე ღირსისა თეოდორესი, არა ურჩ ექმნა თხოვასა²⁷ მისსა,²⁸ რამეთუ დიდად

1. B: მამული ქუეყანად ქუეყანად მამული; D: ქუეყანა. 2. D: შიამკოს; 3. B: თჳსითა წამებითა; 4. C: მეფეს; 5. D: ლიკინოზ; 6. B: ლიკინოზ, ძღვეით შემოსილსა მეფესა] –; 7. B: სტრატილატი + ლიკინოზს; C: სტრატილატი; 8. C: –; D: საიდუმლოთა; 9. D: შენისა + განზრახვად საქმეთათჳს საიდუმლოთა მეფობისა შენისათა; 10. BC: ნამდვლვე; 11. D: შენთა + შორის; 12. D: –; 13. BC: უკუე; 14. D: –; 15. D: ამით; 16. B: უკუე; D: უკუეთუ; 17. D: –; 18. C: თქუნესა; 19. C: განზრახვასა; 20. D: ინებე; 21. D: მოსლვად; 22. D: შენისათა; 23. C: –; 24. BCD: შარავანდობისა; 25. D: შენისა; 26. D: ლიკინოზ; 27. C: თხოვათა; D: თხოასა; 28. C: მისთა.

პატივს ცემდა მას¹ და სწადოდა ხილვამ მისიცა და ქალაქისა მის² არაკლიისა.³

მაშინ შეიკრიბა⁴ მწედრები და წარემართა არაკლიად. ხოლო მოწამე⁵ ქრისტესი, თეოდორე, ქრისტეანეთა მშობელთა შვილი იყო და სიყრმითგანვე ღმრთისმსახურებასა შინა აღზრდილი. და სწადოდა მარადის გვრგვნსა მას წამებისასა მიმთხუევად, არამედ არა ენება⁶ თავით თუსით ჴელყოფად ღუანლსა მას,⁷ უკუეთუ⁸ არა გულსავსე იქმნას, ვითარმედ⁹ არს ამას ზედა¹⁰ ნება ღმრთისა¹¹ თანაშემწედ მისა.¹² ამისთვის ყოვლადვე ევედრებინ ღმერთსა განმარჯუებად მისდა.¹³

ხოლო შემდგომად მიწერისა ებისტოლისა მის მეფისა მიმართ, ღამესა ერთსა ევედრებოდა ღმერთსა ცრემლითა მწურვალთა, რაჲთა აღუს[247v]რულოს წადიერება მისი, რომელი აქუნდა წამებისათს.

და შემდგომად ფრიადისა ლოცვისა და ვედრებისა მცირედ მიერულა.¹⁴ და იხილა,¹⁵ ვითარმედ სართული სახლისა მის¹⁶ ორად განიყო¹⁷ და ნათელი დიდი ზეცით მოეფინა¹⁸ და განანათლა¹⁹ ყოვლითურთ სახლი იგი. და ესმა ჴმამ, რომელი ეტყოდა მას: „მწნე²⁰ იყავ, თეოდორე, რამეთუ²¹ მე შენ თანა ვარ,²² ღმერთი შენი და მეუფე,²³ რომელი გრწამ²⁴ სიყრმით შენითგან.“

ესე ჴმამ ესმა²⁵ რაჲ, სავსე შიშითა და სიხარულითა, აღდგა²⁶ და²⁷ კუალად ილოცვიდა და ჴმადლობდა უფალსა²⁸ ვიდრე²⁹ განთიადმდე.³⁰ ხოლო ეუნყა რაჲ,³¹ ვითარმედ მოახ-

1. C: -; 2. D: -; 3. BC: არაკლიისა; 4. D: შეიკრიბა; 5. B: მოწამე; 6. D: ენება; 7. C: ამას; 8. D: ვითარმედ; 9. D: + უკუეთუ; 10. D: ამას ზედა] -; 11. D: + ამას ზედა; 12. C: მისდა; 13. B: მისა; 14. D: მიერულა; 15. D: იხილა; 16. D: -; 17. B: განიპო; 18. D: მოეფინა ზეცით; 19. D: განანათლა; 20. B: მწნე; 21. C: -; 22. B: + უფალი 23. BCD: მეუფე; 24. D: გრწამს; 25. D: ესმა; 26. D: აღდგა; 27. C: -; 28. C: ღმერთსა; 29. C: -; 30. C: განთიადადმდე; D: განთიადამდე; 31. C: -.

ლებულ არს მეფე¹ ლიკინიოზ,² შევიდა საუნჯედ³ თვსად⁴ და განიპყრნა ჳელნი ზეცად და თქუა: „ღმერთო და მეუფეო ცისა⁵ და ქუეყანისაო,⁶ შესავედრებელო ტკბილო მოსავთა შენთაო, მოხედენ სიმდაბლესა ზედა ჩემსა თუალითა მონყალითა და ნუ დამიტეობ მე,⁷ არამედ განმაძლიერე⁸ წინააღმდგომად⁹ გულისწყრომასა და რისხვასა¹⁰ მეფისა მის მოკუდავისასა, მეფისა¹¹ დრკუსა¹² და უკეთურისასა, რომელმან არა ინება¹³ მსახურებაჲ შენი, ყოველთა ღმრთისაჲ¹⁴ და მეუფისაჲ.¹⁵ ჰე,¹⁶ გვეედრები, ჩუენ თანა იყავ, რომელთა გიცით შენ და აღგია-რებთ დამბადებელად და მპყრობელად¹⁷ ყოველთა დაბადებულთა.¹⁸ აღმოეცენენ ჩემ შორის წყალი იგი სამარადისოჲ მადლისა შენისაჲ¹⁹ და მომეც სიტყუაჲ აღებასა პირისა ჩემისასა და გონებაჲ კეთილად დამყარებული სარწმუნოებასა ზედა შენსა,²⁰ ლოდო საკიდურო,²¹ დამიცევ, მეუფეო, აღსარებასა²² შინა შენსა ვიდრე აღსასრულამდე.²³ და ან[248r]გელოზმან ნათლისამან შეინწყნარენ სული ჩემი და მოიყვანენ შენ წინაშე განწმედილი ყოვლისაგან ბინისა სისხლითა მით წამებისაჲთა,²⁴ რამეთუ შენ ხარ ღმერთი ჩემი და შენდა შევსწირავ დიდებასა მამისა და²⁵ ძისა და სულისა წმიდისა²⁶ ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ!“²⁷

ესრეთ ილოცა და შეჰვედრა თავი თვსი უფალსა.²⁸ მერმე შეიმოსა სამოსელი წმიდაჲ და შუენიერი,²⁹ აღმწედრდა³⁰ ცხენსა თვსსა³¹ და განვიდა ერთურთ თვსით მიგებებად მეფისა. და ვითარ-იგი შეემთხვა, მოიკითხა მეფემან სიყუარუ-

1. B: მეუფე; 2. B: ლიკინიოს; 3. B: სახედ; 4. B: თვსა; 5. C: ზეცისა; 6. D: ქუეყანისო; 7. C: —; 8. BC: განმაძლიერე + მე; D: განმაძლიერე; 9. D: წინააღმდგომად; 10. CD: და რისხვასა; —; 11. D: + და; 12. D: დრკუსა; 13. D: ინება; 14. CD: ღმრთისა; 15. D: მეუფისა; 16. BD: ჰე; 17. B: დამამყარებელად; 18. D: + და; 19. D: შენისა; 20. CD: ზედა შენსა] შენსა ზედა; 21. D: საკიდურო; 22. CD: აღსარებასა; 23. CD: აღსასრულამდე; 24. D: წამებისათა; 25. C: —; 26. B: წმიდისა სულისა; 27. C: —; 28. D: ღმერთსა; 29. B: + და; C: შუწნიერი; 30. BD: ამწედრდა; 31. BD: + ზედა.

ლითა დიდითა და პატივითა ფრიადითა. ხოლო ყოველსა მას ერსა და თვთ მეფესაცა უკურდა¹ სიკეთე იგი და ჰაეროვნება² წმიდისა თეოდორესი, რამეთუ იყო პირი მისი ბრწყინვალე და სავსე მადლითა ღმრთისაათა და ჰასაკი მისი – შუენიერ და სიტყუად მისი – ტ(კ)ბილ და სანადელ.

ხოლო შევიდა რაჲ მეფე³ ქალაქად⁴ წმიდისა თეოდორეს თანა,⁵ განუმზადეს მას დალიჭი შორის ქალაქსა და დაჯდა მას ზედა და იწყუად ერისა მის⁶ მიმართ მოქალაქისა და ეტყოდა: „კეთილ არს ყოვლით კერძო ქალაქი ესე, კაცნო, ქალაქი რჩეული და სახელოვანი, და ერი კეთილი⁷ მსახური ღმერთთაჲ და მორჩილი მეფეთაჲ, არამედ უმეტესად⁸ შემკობილ ხართ, მკვდრნო ამის ქალაქისანო, რომელ შუენიერი ესე და ახოვანი და⁹ ბრძენი თეოდორე მთავრობს¹⁰ თქუენ ზედა, რომლისა¹¹ ჰამბავიცა¹² საკურველი მოვიდოდა სასმენელთა ჩუენთა. ხოლო უმეტეს¹³ ჰამბვისა¹⁴ ვიხილე საქმე¹⁵ მისი.“

ესევეითართა ქებითა პატივს ცემდა¹⁶ ნეტარსა¹⁷ მას და მონლედ [248v] ამბორსუყოფდა. მერმე ჰრქუა: „მოვედ, საყუარელო,¹⁸ ზოგად შევწიროთ¹⁹ შესანირავი ღმერთთაჲ²⁰ და²¹ მერმე ვილუანოთ²² საქმენი ერისანი.“ მიუგო წმიდამან თეოდორე და ჰრქუა მას: „ჯეროვნად ჰბრძანე, მეფეო, არამედ ერთი ხოლო მაქუს სავედრებელი²³ შენ წინაშე.“ ჰრქუა მას²⁴ მეფემან: „ყოველი, რაჲცა²⁵ ითხოო²⁶ მეფობისაგან ჩემისა, უშურველად მოგეცეს.“ წმიდამან თეოდორე თქუა:²⁷ „მიბრძანე²⁸ პირველად თჳსაგან ლოცვად²⁹ ღმერთთა წინაშე და მერმელა³⁰ – ზოგად შენ თანა.“ ჰრქუა მას მეფემან: „და რაჲ და-

1. C: დაუკურდა; 2. C: და ჰაეროვნებაჲ –; 3. B: მეფე; 4. C: –; 5. C: + ქალაქად; 6. C: –; 7. CD: + და; 8. D: უმეტეს; 9. BC: –; 10. D: მთავრობს; 11. C: რომლისაცა; 12. C: ჰამბავი; D: ჰანბავიცა; 13. D: უმეტესი; 14. D: ჰანბვისა; 15. B: საქმე; 16. D: პატივსცა; 17. C: წმიდასა; D: –; 18. D: + და; 19. D: შევსწიროთ; 20. BD: ღმერთთა; 21. B: –; 22. C: ვილუანეთ; 23. B: მაქუს სავედრებელი| სავედრებელი მაქუს; 24. D: –; 25. D: რაჲ; 26. B: ითხოვო; 27. BCD: ჰრქუა; 28. C: –; 29. D: ლოცვად; 30. B: მერმე.

ყენება არს¹ ორთავე² ზოგად ვედრება?“ მიუგო წმიდამან თეოდორე³ და თქუა:⁴ „პირველად მნადის, რაათა სახედ⁵ ჩემდა შევიყვანნე ღმერთნი და ჯერისაებრ პატივ (ვ)სცე და მსხუერპლები⁶ შევწირო და, ვითარცა მნადის, ვევედრო და მერმელა შენ წინაშე ვყო ესე ზოგად ყოვლისა ერისა.“

მაშინ ლიკინიოზ⁷ გამოიყვანნა ღმერთნი მისნი,⁸ ოქროთა და ვეცხლითა ქმნულნი,⁹ და მისცნა წმიდასა თეოდორეს და ჰრქუა:¹⁰ „ყავ, ვითარცა გნადის, და ჩემთვისცა ევედრე!“

მიიხუნა დიდმან თეოდორე მცბიერნი იგი და საბასრობელნი კერპნი და წარვიდა სახედ¹¹ თვსად.¹² და შემუსრნა იგინი წრკლ-წრკლად¹³ და განუყო გლახაკთა და უწმარნი იგი კეთილად განიწმარნა.¹⁴ ხოლო შემდგომად ორისა დლისა მოუწოდა მეფემან წმიდასა თეოდორეს და ჰრქუა: „მოიყვანენ ღმერთნი, საყუარელო თეოდორე, რაათა ჩუენ თანა და ყოვლისა ერისა თანა შესწირო¹⁵ შესაწირავი.“¹⁶

მიუგო წმიდამან თეოდორე და ჰრქუა მას: „უკუეთუ ნანდვლვე¹⁷ ღმერთნი არიან, თავით თვსით მოვიდენ.“ ჰრქუა მას მეფემან: „არა თავთა თვსთა მსახურებად [249r] უწმს მათ,¹⁸ არამედ ჩუენ მიერ, რამეთუ ღმერთნი არიან.“ მიუგო¹⁹ წმიდამან თეოდორე:²⁰ „არცა თავით თვსით იქმან რას,²¹ არცა სხუათა მიერ მსახურებასა აგრძნობენ.“²² ჰრქუა მას მეფემან: „ამათ²³ ესევეითართა საქმეთა გამოძიებად²⁴ ჩუენ არა გვღირს,²⁵ თეოდორე, რამეთუ²⁶ მიუწთომელ²⁷ არიან ჩუენ მი-

1. D: + შენ თანა; 2. B: ორთავე; 3. C: წმიდამან თეოდორე] –; 4. BD: ჰრქუა; C: ჰრქუა + მას წმიდამან თეოდორე; 5. D: სახიდ; 6. D: მსხუერპლი; 7. D: ლიკინოზ; 8. C: თვსნი; 9. C: ქმნილნი; 10. D: –; 11. CD: სახიდ; 12. BD: თვსა; 13. BC: წულილ-წულილად; D: წურილ-წურილად; 14. A: განიწმარნა; B: განწმარნა; 15. D: შევწიროთ; 16. C: მსხუერპლი; D: + ვითარცა ჯერარს; 17. BC: ნამდვლვე; 18. D: მას; 19. C: + და ჰრქუა; 20. B: + და ჰრქუა მას; 21. D: მას; 22. D: იგრძნობენ; 23-24. C: –; 25. C: გვწმს + გამოძიებად; 26. D: –; 27. B: მიუწთოდომელ; CD: მიუწდომელ.

ერ,¹ გარნა ესე ხოლო გკვმს² ქმნად: მსახურებად ღმერთთა და მსხუერპლთა³ და შესანირაავთა შეწირვად წესისაებრ და ჩუეულებისა.⁴

ხოლო წმიდამან თეოდორე ნელიად განილიმა⁵ და დუმილით დადგა.⁶ ჰრქუა მას ლიკინიოზ: „რასა⁷ ჰყოფნი და სდროებ, თეოდორე?“ ხოლო მან არაა⁸ მიუგო. მაშინ მეფე⁹ მიექცა მუნ მდგომარეთა და ჰრქუა: „რაჲ შეემთხვა, რად დადუმნა?“¹⁰

განკრდეს ყოველნი საქმესა მას ზედა და განიცდიდეს წმიდა(სა) მას. მაშინ მაქსენტი ვინმე სახელით, პატივით¹¹ ასისტავი, წარდგა¹² წინაშე მეფისა და თქუა:¹³ „მეფეო, რაჲ-იგი¹⁴ მიხილავს,¹⁵ ვერ დაგიფარავ, რამეთუ დიდი ძური შეამთხვა ღმერთთა ამან კაცმან.“ ჰრქუა მას¹⁶ მეფემან:¹⁷ „მითხარ ყოველივე¹⁸ ჭემმარიტებით.“ ასისტავმან თქუა:¹⁹ „ესე კაცი, ზ, მეფეო, არცა შენი ერთგული არს, არცა ღმერთთაჲ,²⁰ რამეთუ ვიხილე მე გუშინ თავი დიდისა არტემადისი,²¹ შემუსრვილი და დაჭრილი და უბანთა ზედა სასყიდლად მდებარე. და ესე არს მოქმედი ამის საქმისაჲ.“

ესმა²² რაჲ ესე ლიკინიოზს,²³ აღივსო²⁴ რისხვითა²⁵ და მწუხარებითა²⁶ და მიხედნა წმიდასა თეოდორეს მკსინვართა თუალითა და ჰრქუა:²⁷ „რაჲ არს ესე, რომელ²⁸ მესმის? სადა არიან ღმერთნი, რომელნი²⁹ გარწმუნენ შენ? შესწირე მათ-და³⁰ შესანირაავები, ვითარცა აღმითქუ?“³¹

მაშინ წმიდამან თეოდორე გამოაჩინა³² ჭემმარიტებაჲ, რამეთუ უწყოდა, ვითარმედ არლარა არს ჟამი დაფარვისაჲ,³³

1. B: ჩუენგან; 2. D: გკლირს; 3. D: მსხუტრპლთა; 4. D: ჩუტულებისა; 5. BD: განილიმნა; 6. D: დგა; 7. D: რაჲსა; 8. BD: არარაჲ; 9. B: მეფე; 10. C: დუმნა; 11. C: პატივითა; 12. D: წარდგაჲ; 13. CD: ჰრქუა; 14. D: რაჲ; 15. B: მიხილავს; 16. C: –; 17. D: –; 18. D: ყოველი; 19. ჰრქუა + მეფესა; 20. D: ღმერთთა; 21. BCD: არტემისი; 22. D: ესმაჲ; 23. D: ლიკინოზს; 24. C: + იგი; 25. C: გულისწყომითა; 26. C: და მწუხარებითა] –; 27. D: –; 28. C: რომელი; 29. B: რომელი; 30. B: მათა; 31. BD: აღმითქუ; C: აღმითქუ + მე; 32. D: გამოუჩინა; 33. D: დაფარვისა.

არცა სანთლისა¹ ჳემირსა [249v] ქუეშე² დადებისაჲ, არამედ სასანთლესა ზედა, რათა გამობრწყინდეს ნათელი მართლალ-საარებისა³ მისისაჲ.⁴

მიუგო⁵ ლიკინიოზს⁶ და ჰრქუა: „ნუ იყოფინ,⁷ ძალმან ჭემმარიტებისამან! არცა⁸ მიზორავს კერპთა⁹ შენთა და არცა უზორო, არამედ ძრიელად¹⁰ შევჰნერწყუე ბილნთა მათ პირთა მათთა და ცუდნი იგი და უჰმარნი საჰმარ ვყვენ, რამეთუ¹¹ დავანრვლენ¹² იგინი და გლახაკთა განუყავ.¹³ ან უკუე,¹⁴ რაჲცა გნებავს, იქმოდე, რამეთუ მე პირველითგან უნყოდე უძრულეზაჲ¹⁵ და ამაოეზაჲ მათი და ვსწყალობდ უგუნურებასა მათსა, რომელნი ჰმსახურებენ¹⁶ მათ. და უმეტეს ყოველთა¹⁷ შენ გწყალობ, მეფეო, რამეთუ¹⁸ წინამძღუარი¹⁹ ხარ ბოროტისა ამის საცთურისაჲ.²⁰ ან უკუე²¹ თავსიდევ სიტყუაჲ ჩემი და ისმინე კეთილი ესე განზრახვაჲ²² ჩემი, რამეთუ ამის ჯერისა მოჰსენებაჲ²³ გინოდე²⁴ აქა. ნულარა სცთები,²⁵ ნუცა²⁶ ჰმსახურებ ეშმაკთა, არამედ იცან²⁷ ჭემმარიტი²⁸ იგი და სახიერი ღმერთი,²⁹ ვითარცა იცნა დიდმან კოსტანტინე. გულისჰმაყავ³⁰ მეუფე³¹ იგი ყოველთაჲ³² და დამბადებელი,³³ რომლისა³⁴ მიერ ცხოველ³⁵ ხარ, რომლისა მიერ³⁶ ჰმეფობ³⁷ განგებითა მიუნთომელითა.³⁸ ხოლო შენ ჭემმარიტი იგი³⁹ ღმერთი შეურაცხგყო-

1. C: სანთლისაჲ; 2. B: ქუეშე; 3. CD: აღსარებისა; 4. D: თვისისა; 5. D: მიუგო; 6. D: მეფესა; 7. D: იყავინ; 8. C: არა; 9. C: ღმერთთა; 10. BCD: ძლიერად; 11. D: და; 12. B: დავანურილენ; CD: დავანულილენ; 13. D: განუყვენ; 14. BD: უკუე; 15. BCD: უძრულეზაჲ; 16. D: მსახურებენ; 17. D: ყოველთასა; 18. B: რომელი; 19. B: წინამძღუარ; 20. BD: საცთურისა; 21. BCD: უკუე; 22. D: განზრახვა; 23. D: მოჰსენებაჲ; 24. C: მოგინოდე; 25. CD: + და; 26. D: ნულარა; 27. D: + სახიერი იგი და; 28. D: + ღმერთი; 29. D: იგი და სახიერი ღმერთი] –; 30. B: გულისხმაყავ; D: გულისჰმაყავ; 31. BCD: მეუფე; 32. BD: ყოველთა; 33. B: + რამეთუ ღმერთისა; 34. B: –; 35. BC: ცხოველ; 36. D: ცხოველ ხარ, რომლისა მიერ] –; 37. D: ჰმეფობ + შენ; 38. B: მიუნთომელითა; CD: მიუნდომელითა; 39. D: –.

ფიეს და კერპთა უსულოთა მონებად¹ არა გრცხუენის,² რომელთა-იგი არცათუ თავთა თვსთა³ ჳელენიფების შენენვანად, არათუმცა მსახურთა მათთა, არცა მაგინებელთა და შეურაცხისმყოფელთა მათთა ძალუც ვნებად, ვითარცა ესერა მე, რომელმან შეურაცხვენი და შევჳნერწყუე⁴ და შევმუსრენი იგინი. ან შემძ[250r]ლბებელ თუ არიან, მტანჯონ⁵ მე, მაგინებელი და შემმუსრველი⁶ მათი.“

ხოლო ვიდრელა-იგი ენება ნმიდასა თეოდორეს სიტყუათა მათ განგრძობაჲ, მოუნყვდა⁷ მეფემან სიტყუად მისი და იწყო რისხვით და გულისწყრომით სიტყუად და თქუა:⁸ „ჴ, უგუნურებაჲ ჩემი, ჴ,⁹ ცთომილებაჲ,¹⁰ რაბამისა პატივისა ჩემისა ნილ¹¹ რაბამი¹² შეურაცხებაჲ მომაგო ბოროტმან ამან.¹³ არა ხოლოთუ მე, არამედ ღმერთნიცა განკიცხნა, არამედ მე ვიძიო შური ჩემისაცა ორგულებისაჲ¹⁴ და ღმერთთა შეურაცხებისაჲ.“¹⁵

და მეყსეულად ჰრქუა მტარვალთა: „განძუარცეთ¹⁶ განდგომილი ეგე და განაშიშულეთ პატივისაგან ერისმთავრობისა მისისა და შოლტებითა¹⁷ მწარედ გუემეთ და სახუეტლებითა¹⁸ ხუეტენით¹⁹ ჳორცნი მისნი.²⁰ ნუმცა გიჩუენებოეს²¹ ყოვლადვე²² წყალობაჲ და კუერებითა ბრჳენისაჲთა²³ შემუსრეთ ქედი მისი!“

მაშინ განძუარცეს²⁴ ნეტარი იგი და განართხეს კაცთა ძრიელთა²⁵ და ჳგუემდეს²⁶ უწყალოდ. ხოლო ურჩულოჲ²⁷ იგი ბორგდა გულისწყრომისაგან და უზახებდა მტარვალთა,²⁸

1. BC: ჳმონებ + და; 2. D: გრცხუჳნის; 3. C: თვსთათვს; 4. D: შევნერწყუე; 5. B: მტანჯენ; 6. D: შეურაცხისმყოფელი; 7. D: + მაუნყე და; 8. C: ჰრქუა; 9. B: უგუნურებაჲ ჩემი] –; 10. D: + ჩემი; 11. C: ნილ ჩემისა; 12. D: რაბამი; 13. D: + კაცმან; 14. D: ორგულებისა; 15. D: შეურაცხებისა; 16. CD: განძარცუეთ; 17. B: შოლტითა; 18. BC: სახუეტლებითა; D: სახუეტლებითა; 19. D: ხუტენით; 20. C: + და; 21. D: გიჩუენებს; 22. C: ყოვლად; 23. B: რკინისაჲთა; 24. BCD: განძარცუეს; 25. BCD: ძლიერთა; 26. D: ჳგუემდეს; 27. B: უმჯულოჲ; CD: უსჯულოჲ; 28. D: –.

რათა ძრიელად¹ სცემდენ. მაშინ ჯორცნი მის ახოვნისანი და-
იბძარვოდეს,² ასონი დაიჭრებოდეს,³ გუერდნი⁴ იხუეტებო-
დეს,⁵ სისხლისა⁶ მდინარენი დიოდეს, ნანევარნი ქედისანი შეი-
მუსრვოდეს კუერებითა ბრპენისაჲთა.⁷ არა⁸ იყო ლხინებაჲ,
არცა წყალობაჲ. ხოლო ქველი იგი დგა,⁹ ვითარცა გოდოლი¹⁰
შეურყეველი, დაფუძნებული კლდესა ზედა სარწმუნოებისასა.
ჰმადლობდა უფალსა და უგალობდა ანგელოზებრ.¹¹

ხოლო მოუძრულდეს¹² რაჲ მგუემელნი და დაშურეს
მტარვალნი და საგონებელ იყო აღმოსლვად სული ნეტარი-
საჲ¹³ მის,¹⁴ ძლით დამდოვრდა გულისწყრომაჲ¹⁵ [250v] ლი-
კინ(ი)ოზისი და ბრძანა დაცხრომაჲ¹⁶ მტანჯველთაჲ.¹⁷ ხოლო
მოიქცა რაჲ თავად თვსად¹⁸ ქრისტეს მონამე და ცხოველ იყო
მადლითა ღმრთისაჲთა,¹⁹ კუალად შეუჭდა რისხვაჲ გულსა
მძლავრისასა და ჴმაყო: „ცოცხალა²⁰ არსა? წუთლა²¹ სული
უთქს მტერსა ღმერთთასა, იხუეტებოდენ²² კუალადცა,²³ ლამ-
პრებითა დაინუებოდინ²⁴ წყლულნი იგი ასონი მისნი.“

ესე თქუა და მეყსეულად ზოგნი ხუეტდეს ასოთა მისთა
და ზოგნი სწუვიდეს ლამპრებითა. ხოლო მონამე იგი ცუარითა
სულისა წმიდისაჲთა²⁵ უხილავად შეიცურვოდა.²⁶

კუალადცა მძლავრი იგი ჰბასრვიდა²⁷ მწნესა მას და იტ-
ყოდა:²⁸ „ქვები, მახვლები განფინეთ²⁹ და მათ³⁰ ზედა ითრე-
ვით მას, რაჲთა უმეტესად იხარებდეს, რამეთუ ვხედავ, ვი-
თარმედ³¹ მოხარულად თავსიდებს ყოველსავე.“ და ეტყოდა

1. BCD: ძლიერად; 2. CD: + და; 3. D: + და; 4. D: გუზრდნი; 5. D: იხუტებოდეს; 6. D: სისხლის; 7. D: ბრპენისათა; 8. C: არა; 9. D: დადგა; 10. B: გურდემლი; 11. B: ანგელოზთაებრ; 12. BCD: მოუძ-
ლურდეს; 13. D: ნეტარისა; 14. D: + და; 15. D: გული; 16. D: დაც-
ხრომაჲ; 17. D: მტარვალთა; 18. B: თვსა; 19. D: ქრისტესითა; 20. C:
ცხოველდა; 21. D: და ჴმაყო: ცოცხალა არსა? წუთლა] –; 22. D:
იხუეტებდენ; 23. BC: + და; D: + ჴმობდა ძლიერად; 24. BC: დაინუე-
ბოდენ; D: მოინუებოდენ; 25. D: წმიდისათა; 26. D: შეცურვოდა; 27.
BC: ჰბასრობდა; 28. CD: ეტყოდა; 29. BCD: განჴფინეთ; 30. BC: მას;
31. D: –.

მონამესა მას¹ ქრისტესსა: „უნცი, თეოდორე, ვითარმედ დი-
დად გელმის შენ, დაღაცათუ იჩემებ ულმობელობასა, რათა
მიაჩემო ესე² ძალსა ღმრთისა შენისასა, საოცრად უგუნურთა,
გარნა სიმახვლემანცა ამან ქვათამან ამხილოს ღონისძიებასა³
შენსა.“⁴

ამას იტყოდა ლიკინიოზ,⁵ ბოროტი იგი და⁶ ურჩულო⁷
და⁸ განშორებული ღმრთისაგან. ხოლო მონამე ქრისტესი,⁹
შემოსილი ძალითა ზეგარდამოათა, უძღვევლ იყო. და თრევა-
სა მას შინა და დაბძარვასა ჯორც(თ)ასა არცა სიტყუა
თქუა,¹⁰ არცა კუნესოდა,¹¹ არცა სულთიქუმიდა,¹² ვიდრემდის
ბრძანა ლიკინიოზ¹³ ლხინებაჲ მისი რეცა წყალობით და ჰრქუა
მას: „ჰგევე, თეოდორე, პირველსა¹⁴ მას¹⁵ განდგომილებასა,
ანუ, მოიქცა გონებაჲ შენი უმჯობესისა?“¹⁶ მიუგო მონამემან
და ჰრქუა მას: „და ჰგონება¹⁷ შერყევად ჩემდა საფუძველი-
სა[251r]გან ქრისტეს სარწმუნოებისა? ზ, უგუნურებაჲ შენი,
მძღავრო, ანუ რაჲ მავნე მე ტანჯვითა ამით და წყლულები-
თა? უფროესლა განმამტკიცე და განმადრიელე.“¹⁸

ხოლო ერთმან ვინმე, წინაშე მდგომელმან მეფისამან,
ჰრქუა წმიდასა მას: „დაუტევე, თეოდორე, ფრიადი ეგე
თავწედობაჲ და ნუ ესრეთ¹⁹ ეტყუ მეფესა.“ მიუგო წმიდამან
თეოდორე და ჰრქუა მას: „ვიდრემდის სული ჩემი ჩემ თანა
იყოს, არა რომელი კაცობრივი შიში²⁰ შემძლებელ არს ჩემდა
დაყენებად სიტყუათაგან ჭეშმარიტებისათა,²¹ რომელი-ესე
თაყუანისმცემელი ვარ ჭეშმარიტისა ღმრთისაჲ.“ მეფემან
თქუა: „უგუნურება²² არს²³ და სიცოფე²⁴ კეთილისა რაჲმე²⁵

1-2. C: -; 3. C: ღონისძიებათა; 4. C: შენთა; 5. D: ლიკინოზ; 6. B: -;
7. B: უშჯულო; CD: უსჯულო; 8. BD: -; 9. C: -; 10. C: + და; 11. C:
+ და; 12. BCD: სულთიქუმიდა; 13. D: ლიკინოზ; 14. BD: პირველ-
სავე; 15. D: + ზედა; 16. BC: უმჯობესსა; 17. C: ჰგონება; D: ჰგონე-
ბა; 18. BCD: განმადრიერე; 19. B: ესრე; 20. C: შიში ბრძანება; 21.
D: ჭეშმარიტებისა; 22. BD: უგუნურება; 23. C: -; 24. B: სიცოფე; C:
+ არს; 25. BD: რაჲსამე.

მოლოდება უკეთურისა ამისგან. ან უკუე¹ წარიყვანეთ ეგე და შეაყენეთ დილეგსა!“

ალიქუეს² ახოვანი იგი, ქრისტეს მწედარი, და წარიყვანეს საპყრობილედ. და³ მდებარე⁴ იყო წმიდა⁵ იგი დილეგსა⁶ შინა და ევედრებოდა ღმერთსა მტანჯველთა მისთათს,⁷ რათა ყოს ღმერთმან⁸ მათ ზედა წყალობა და წუეთი ღმრთისმეცნიერებისა⁹ ანუთიოს¹⁰ გულთა მათთა.

ხოლო ლიკინიოზ¹¹ არცა საპყრობილესა შინა სცა მას განსუენება, არამედ უბრძანა ვიეთმე¹² მისლვად¹³ მისა¹⁴ და¹⁵ სიტყვთა ლიქნისათა¹⁶ და ყოვლითავე¹⁷ ღონისძიებითა¹⁸ ხარკებად,¹⁹ რათა შეარყიონ აღსარებისაგან²⁰ ქრისტესა.²¹ არამედ ნეტარი²² გრძელთა მათ და ამათა ზრახვათა მათთა მიმართ სიტყუასა²³ დავითისსა²⁴ აღასრულებდა: „იყო, ვითარცა კაცი უსმი, რომლისა²⁵ არა არს სიტყუა პირსა მისსა.“²⁶

ხოლო წარჯდეს რა ხუთნი დღენი და ეუნყა²⁷ ლიკინიოზს,²⁸ ვითარმედ შეურყეველ არს თეოდორე ქრისტეს სარწმუნოებისაგან, ბრძანა აღმართება ჯუარისა ადგილსა მას [251v], რომელსა ეწოდებოდა „ბასილიკე“, და²⁹ დამსჭულავა³⁰ ნეტარისა³¹ მის მას ზედა განპყრობითა ჴელთათა და ძრიელად³² განრთხმითა. და ესეცა განაჩინა უღმრთომან მან, რათა: „მოისარნი დადგენ პირისპირ მისა³³ და ჰგუემდენ ისრითა. და სხუაცა,³⁴ თუ ვინ მოიგონოსო³⁵ ტანჯვა მნარე და ტანჯოს, იგი იყოს³⁶ მეგობარ ჩემდა. და ნულარამცა ხილულ

1. BD: უკუე; 2. D: ალიქუეს; 3. C: -; 4. D: მდებარე; 5. C: -; 6. C: + მას; 7. C: მათთს; 8. BCD: უფალმან; 9. C: + და; D: ღმრთისმსახურებასა; 10. C: ანთოს; 11. D: ლიკინოზ; 12. C: ვიეთმე უბრძანა; 13. C: მისლვა; 14. C: მისდა; 15. C: -; 16. D: ლიქნისათა; 17. D: ყოვლითვე; 18. C: -; 19. C: ხარკებითა; 20. CD: აღსარებისაგან; 21. BCD: ქრისტესისა; 22. D: + იგი; 23. D: სიტყუათა; 24. D: დავითისთა; 25. D: რომელსა; 26. BC: სიტყუა პირსა მისსა] პირსა მისსა სიტყუა; 27. D: ეუნყა; 28. D: ლიკინოზს; 29. D: -; 30. B: დამსჭულავა; D: დამსჭულავა; 31. D: ნეტარისა; 32. BCD: ძლიერად; 33. C: მისსა; 34. D: სხუაცა; 35. BCD: მოიგონოს; 36. CD: + იგი.

არს იგი¹ ცხოველი² თუალთა ჩემთა,³ რამეთუ სანერტელ არს გულისა ჩემისა ხილვად მისი.“

ესევეთარი რაჲ განჩინებაჲ გამოჴდა ურჩულოსა⁴ მის მეფისაგან, გამოიყვანეს მონამე⁵ ქრისტესი საპყრობილით და მიჴყვანდა განნესებულსა მას ადგილსა ცემით⁶ და გუემით⁷ და ძვრ-ძვრად ტანჯვითა. ხოლო მიიწინეს რაჲ ადგილსა მას, აღჴმართეს ჯუარი და მონამე⁸ იგი ახოვანი განართხეს მას ზედა და დამსჭუალეს⁹ გუამითა შიშულითა და იწყეს ისრითა გუემად¹⁰ მისა,¹¹ ვიდრელა ყოველივე¹² გუამი მისი აღავსეს ისრითა.¹³

იხილეთ გარდამატებული უწყალოებაჲ, რამეთუ ისრები იგი ისრის პირებითურთ¹⁴ აღმოსწუადიან ჳორცთაგან წმიდისა¹⁵ მის¹⁶ და ორგზის და სამგზის კუალად შემშჭუალიან.¹⁷ არცა ესე კმა¹⁸ ეყო შვილთა მათ ბნელისათა, მოქმედთა ურჩულოებისათა,¹⁹ არამედ ჯერიყო მათდა²⁰ ახლისაცა რაჲმე²¹ სატანჯველისა მოპოვნებაჲ,²² ბრძანებისაებრ ლიკინიოზისა,²³ რამეთუ მოაგონა მათ პირველითგან კაცისმკლველმან²⁴ და მტერმან ნათესავისა კაცთაჲსამან²⁵ სატანჯველი ბოროტი, სატანჯველი სასმენელადცა²⁶ სასტიკი. და იხილეთ, რაჲ-იგი ყვეს მეგობართა და მსახურთა²⁷ და მონაფეთა ეშმაკისათა!

[252r] მოსძარცუეს საბლარდნელი იგი, რომელი იყო ნელთა ზედა მონამისათა და სამსჭუალი²⁸ რკინისაჲ,²⁹ მახვლი,

1. D: –; 2. C: ცხოელი; 3. BCD: თუალითა ჩემითა; 4. B: უშჯულოსა; C: უსჯულოსა; D: უსჯულოსა; 5. B: მონამე; 6. C: ცემითა; 7. C: გუემითა; D: გუემით; 8. B: მონამე; 9. B: დამსჭუალეს; 10. C: გურემად; 11. C: მისდა; 12. BCD: ყოველი; 13. C: + ხოლო; 14. D: პირითურთ; 15. C: წმიდისათა; 16. C: –; 17. B: შემშჭუალიან; CD: შემსჭუალიან; 18. D: კმა; 19. B: უშჯულოებისათა; CD: უსჯულოებისათა; 20. B: მათა; 21. BCD: რაჲსამე; 22. D: მოპოვნებითა; 23. C: ლიკინიოზისა; D: ლიკინოზისა; 24. D: კაცისმკლველმან + მან; 25. C: ნათესავისა კაცთაჲსამან –; D: კაცთაჲსამან; 26. D: სატანჯველი სასმენელადცა] სასმენელადცა სატანჯველი; 27. B: მახლობელთა; 28. B: სამსჭუალი; 29. D: რკინისა.

ფრიად შემსჭუალეს დაფარულსა მას ასოსა მისსა. ზ,¹ ჳელნი იგი ბილწნი! ზ, სულნი იგი ცხარნი და უწყალონი,² რამეთუ³ არაერთგზის⁴ ხოლო⁵ შემსჭუალეს, არამედ მრავალგზის შემსჭუალიან⁶ და კუალად აღმოსნუადიან და კუალად⁷ შემსჭუალიან⁸ ნაპრალსა მას ჳორცთასა და ესე მრავალგზის.⁹ და არა შეიკდიმეს,¹⁰ არა¹¹ შეინყალებს, არა¹² ჳირდეს ესევითარი ტანჯვა¹³ ნეტარისა¹⁴ მის ამის სატანჯველისა.¹⁵ გარდამატებულითა¹⁶ ტკივილითა ფრიად ელმოდა წმიდასა მას მონამესა, უმეტესად¹⁷ ყოველთა¹⁸ მათ,¹⁹ მის ზედა მოსრულთა ტანჯვათასა.²⁰

ამისთვის ლაღაცყო²¹ ძრიელად:²² „იესუ ქრისტე, შემწე²³ მეყავ. ჰხედავ,²⁴ ვითარ-ესე ვიტანჯები და ვითარ²⁵ ლუანლთა ფიცხელთა მოუცავ²⁶ და შეაინრებენ²⁷ სულსა ჩემსა? გარე მომადგეს მე საღმობანი სიკუდილისანი, ჳირთა²⁸ ჳოჯოხეთისათა მომიცვეს მე²⁹ და მომეწიფნეს მე მახენი სიკუდილისანი. ჳირსა ჩემსა ვხადე უფალსა და ღმრთისა ჩემისა მიმართ ვლაღაცყავ,³⁰ სახარულო³¹ ჩემო,³² მიწსენ მე³³ მათგან, რომელთა მოუცავ მე და³⁴ მეყავ³⁵ მე ლხინება³⁶ და განსუენება³⁷ გამოჩინებითა მადლისა და ძრიელებისა³⁸ შენისაჲთა.³⁹ ოდესმე მოვიდე და გეჩუენო⁴⁰ პირსა შენსა, ღმერთო ჩემო.“

1. D: -; 2. D: + და არა ხოლო; 3. D: -; 4. D: ერთგზის; 5. D: -; 6. B: შემსჭუალიან; 7. C: აღმოსნუადიან და კუალად; -; 8. B: შემსჭუალიან; 9. D: + ქნეს; 10. C: + და; D: შეინყარეს; 11. C: არცა; 12. BCD: არცა; 13. D: ტანჯვა; 14. D: ნეტარისა; 15. CD: სატანჯველისაგან; 16. D: გარდამატებულითასა; 17. B: უმეტეს; 18. D: ყოველთასა; 19. C: -; 20. C: ტანჯვათა; 21. BCD: ლაღაცყო; 22. BCD: ძლიერად; 23. B: შემწე; 24. D: ხედავ; 25. D: ვითარ-ესე; 26. C: გარემოუცავ; 27. D: შიანრებენ; 28. C: + და ლუანლთა მმოეს; 29. C: ჳოჯოხეთისათა მომიცვეს მე; -; 30. BCD: ლაღაცყავ; 31. D: სიხარულო; 32. D: -; 33-34. C: -; 35. B: მეყავ; 36. D: ლხინება; 37. D: განსუენება; 38. BD: ძლიერებისა; C: და ძრიელებისა; -; 39. D: შენის(ა)თა; 40. D: გეჩუენო.

ესრეთ ილოცა რაჲ ყოვლადქებულმან მან,¹ დადუმდა² და გონებითა ევედრებოდა უფალსა. ხოლო უღმრთონი იგი ჰბასრობდეს. და რაჲამს იგი ფრიად ტანჯეს [252v] და ძვრ-ძვრად გუემეს,³ დადუმებასა მას⁴ მისსა ჰგონებდეს, თუ მო-კუდა. დაუტევეს იგი ჯუარსა შემსჭუალული⁵ და ისრებითა განგურემული და ნარვიდეს, რამეთუ მწუხრი იყო.

მაშინ მოვიდა მის⁶ ზედა⁷ ძალი საღმრთოჲ და ჳმაჲ ისმა,⁸ სავსე სიხარულითა, რომელი იტყოდა:⁹ „გიხაროდენ, ახოვანო მწედარო ქრისტესო, ადიდე ასოთა შენთა ლუანლითა შენთჳს ჯუარცუმული¹⁰ იგი მეუფე.¹¹ სრბაჲ აღგისრულებიეს, სარ-ნმუნობაჲ დაგიმარხავს და¹² ან დამარხულ არს შენდა¹³ გვრგვნი იგი სიმართლისაჲ¹⁴ და საუკუნოჲ¹⁵ სიხარული და ცხორებაჲ ნარუვალი განმზადებულ¹⁶ არს¹⁷ შენდა.“

ესე ჳმაჲ ესმა¹⁸ რაჲ ნმიდასა მას¹⁹ მონამესა, მეყსეულად მოისპო მისგან ყოველი საღმობაჲ და ყოველი²⁰ ტკივილი და აღიწოცა გუამისა მისისაგან ყოველი წყლულებაჲ და იქმნა²¹ სრულიად²² მრთელ და უვნებელ. და არღარა იპოებოდა ბრძკლი წყლულებისაჲ²³ ასოთა შინა მისთა. და განიწსნა დამ-სჭუალვისა²⁴ მისგან ჯუარისა და დადგა ქუეყანასა ზედა ფლობილად და სავსე სიხარულითა და მხიარულებითა საღ-მრთოთა უგალობდა ღმერთსა და იტყოდა:²⁵ „აგამალლო²⁶ შენ, ღმერთო ჩემო და მეუფეო ჩემო, და ვაკურთხო სახელი შენი უკუნისამდე, რამეთუ მწუხრი²⁷ იყო ჩემ ზედა²⁸ ტირილი და ცისკარსა – სიხარული. დიდ არს უფალი და²⁹ ქებულ ფრიად და სიმდიდრისა³⁰ მისისა არა არს დასასრულ.“³¹

1. B: + და; C: მან] და; 2. BCD: დადუმნა; 3. C: + და; D: გუჭმეს; 4. CD: –; 5. B: შემსჭუალული; 6. B: მისა; D: მას; 7. B: –; 8. D: ისმაჲ; 9. C: ეტყოდა; 10. D: ჯუარცმ(უ)ლი; 11. BCD: მეუფე; 12. C: –; 13. C: შენთჳს; 14. D: სიმართლისა; 15. D: + იგი; 16. D: განმზადებული; 17. D: –; 18. D: ესმაჲ; 19. C: –; 20. B: –; 21. D: იყო; 22. B: + ძლიერ და; D: ყოველითურთ; 23. D: წყლულებისა; 24. B: შემსჭუალვისა; 25. C: თქუა; 26. D: აღგამალლებ; 27. C: მიმწუხრი; 28. D: ჩემ ზედა] ტირილი; 29. B: –; 30. D: სიდიდისა; 31. D: დასასრული.

ხოლო განთიად აღდგა ლიკინიოზ¹ ცხედრით თჳსით და წარავლინნა ორნი ასისტავნი, სახელით² ანტიოხოზ³ და პატრიკ, და ჰრქუა მათ: „წარვედით,⁴ გარდამოჰსენით⁵ გუამი მაცთუ[253r]რისა თეოდორესი და თრევით მოიღეთ აქა, რაჲთა შთავდვათ კიდობანსა ბრპენისასა და შთავადლოთ გულსა ზღვსასა, რაჲთა ვერ პოონ⁶ უგუნურთა ქრისტიანეთა.“⁷

ამას იტყოდა⁸ ამაო იგი,⁹ რამეთუ¹⁰ ჰგონებდა, თუ ადრევე¹¹ მომკუდარ არს თეოდორე და ვითარმცა მოიგონა ცოცხალყოფად მისი, რომელი-იგი¹² ყოვლით კერძო წყლული და¹³ დაგურემული ისართაგან¹⁴ და ყოვლითა¹⁵ სატანჯველეთა¹⁶ დაბძარული დაეტევა.

წარვიდეს რაჲ ასისტავნი იგი და მიეახლნეს ადგილსა მას, ძელსა მას ხედვიდეს და წმიდაჲ იგი გუამი მოწამისაჲ¹⁷ არასადა ჩნდა. ჰრქუა ანტიოხოზ¹⁸ პატრიკსა: „ნუუკუე,¹⁹ ვითარცა იტყვნ²⁰ ქრისტიანენი, ვითარმედ²¹ ჯუარცუმული²² ქრისტი აღდგა მკუდრეთით, ესეცა²³ სამე²⁴ მსახური თჳსი აღადგინა მან, რამეთუ მე ვიხილე გუშინ თეოდორე ძელსა ამას²⁵ დამსჭუალული²⁶ და ისრითა მრავლითა დაგურემული და მკუდრად შერაცხილი, რომლისა თანა არღარაჲ²⁷ იყო²⁸ ცოცხლებისა²⁹ სასწაული. და აწ სადა არს გუამი³⁰ მისი, ანუ თუ წარიპარეს იგი ვიეთმე?“

ხოლო იგინი რაჲ ამას იტყოდეს, აჰა ესერა, იხილეს წმიდაჲ³¹ თეოდორე, მდგომარე ლოცვასა შინა. და მოიქცა³² მათ-

1. D: ლიკინიოზ; 2. C: -; 3. BC: ანტიოხოზ; 4. B: + და; C: -; D: ჰრქუა მათ: „წარვედით“ -; 5. BC: გარდამოჰსენით; 6. B: პოვონ; 7. D: -; 8. D: + უგუნური და; 9. D: იგი] მეფე; 10. D: რამეთუ] და; 11. C: ადრე; 12. C: რომელი; 13. D: წყლული და] -; 14. D: + და წყლული ის(ა)რთაგან; 15. CD: ყოველთა; 16. D: სატანჯველთა; 17. D: მოწამისა; 18. B: ანტიოხოზ; 19. BD: ნუუკუე; 20. D: იტყვნ; 21. D: -; 22. CD: ჯუარცმული; 23. D: ესე; 24. CD: სამე; 25. C: + ზედა; 26. B: დამსჭუალული; 27. BC: არღარა; D: არა; 28. D: + ცხოვრებისა და; 29. B: ცოცხლობისა; 30. C: + იგი; 31. D: + მოწამე; 32. D: მოიქცა.

და¹ პირითა მხიარულითა და² ჰრქუა მათ: „შვილნო ჩემნო, მე ვარ თეოდორე, რომელი მკუდრად გეგონა.³ ღმერთი შურისმძიებელი, უფალი ღმერთი შურისმძიებელი განცხადნა და უაღრეს⁴ ბუნებისა⁵ აღმადგინა მე⁶ ბჭეთაგან სიკუდილისათა და მკუდართა თანა შერაცხილი⁷ განმაცხოველა⁸ ცხორებისათჳს თქუენისა. ან უკუე⁹ გრწმენეს¹⁰ თუ¹¹ იგი, უმეტესი¹² ამისა¹³ იხილოთ.“

ამას იტყოდა რაჲ¹⁴ ნეტარი თეოდორე, იგინი განცუბრებულ¹⁵ იყვნეს¹⁶ და იჭუეულ, უკუეთუ¹⁷ ნანდვლვე¹⁸ თეოდორე არს იგი, სტრატელატი.¹⁹

[253v] ხოლო წმიდამან მან²⁰ მონამემან²¹ დასწერა მათ სასწაული²² ჯუარისაჲ²³ და აღივსნეს მადლითა და განეხუნეს თუალნი გულთა მათთანი და ღალატყვეს²⁴ ჳმითა მალლითა: „ღიდ არს ღმერთი ქრისტეანეთაჲ!“²⁵ და მეყსეულად შეუვრდეს²⁶ ფერჳთა მონამისათა და ევედრებოდეს, რაჲთა მის მიერ იცნან ქრისტე და არღარა მიაქციონ მონებად საცთურისა, არამედ მსახურებდენ²⁷ მხოლოსა²⁸ მას და²⁹ ჳემმარიტსა ღმერთსა.

იხილა³⁰ რაჲ წმიდამან თეოდორე შეუ(ო)რგულელებელი გულსმოდგინებაჲ და სარწმუნოებაჲ მათი, შეიტკბნა და ამბორსუყო³¹ მათ და ჰრქუა მხიარულითა პირითა: „გრწმენინ³² ჩემი, ძმანო, თქუენისა ცხორებისა³³ და მოქცევისათჳს³⁴ იქმნა სასწაული ესე ჩემ ზედა, რაჲთა გულისწმამჳყოთ³⁵ და სთქუათ:

1. B: მათა; C: და; 2. C: –; 3. BC: გეგონე; D: გიგონე; 4. D: უვალრეს; 5. B: ცნობისა; C: ბუნებათა; 6. BC: –; 7. D: შერაცხითა; 8. BC: განმაცხოველა; 9. BD: უკუჳ; C: უკუეთუ; 10. B: გრწამს; 11. C: –; 12. C: უმეტესიცა; 13. BC: ამისსა; 14. C: რაჲ იტყოდა; 15. D: განცუბრებულ; 16. B: იქმნეს; 17. D: –; 18. C: –; 19. BC: სტრატელატი; 20. BC: –; 21. D: მან მონამემან] თეოდორე; 22. C: –; 23. C: ჯუარი; 24. BCD: ღალადყვეს; 25. D: ქრისტეანეთა; 26. C: შეუვრდეს; 27. B: ჳმონებდენ; CD: ჳმსახურებდენ; 28. D: მხოლოჲსა; 29. B: –; 30. D: იხილაჲ; 31. D: ამბორსუყოფდა; 32. D: გრწმენა; 33. B: ცხორებისათჳს; 34. B: მოქცევისა; 35. B: გულისწმამჳყოთ; D: გულისწმამჳყოთ.

„ესე არს განახლებაჲ მარჯუენისა მის მალლისაჲ.“¹ იგი სახიერი ანცა² თქუენ შორის მდგომარე არს უხილავად და აღ-თქუმასა თქუენსა აღსწერს. იყვნედ უკუე³ სანთელნი სულთა თქუენთანი აღნთებულ მარადის, რაჲთა ვერ უძლოს მტერმან ვნებად თქუენდა.“

ესრეთ ასწავა და განამტკიცნა სულნი მათნი საფუძველსა მას ზედა ქრისტეს სარწმუნოებისასა.

ხოლო განითქუა რაჲ ჰამბავი⁴ ესე, ვითარმედ წმიდაჲ თეოდორე ცოცხალ არს, შემოკრბეს სხუანიცა კაცნი, რჩეულნი ოთხმეოცდახუთნი.⁵ და იხილეს რაჲ ნეტარი იგი, ჰრწმენა მათ ქრისტე და შეირაცხნეს კრებულსა მას⁶ თანა⁷ მორწმუნეთასა⁸ და ესმოდა კეთილი იგი სწავლაჲ სანატრელისაჲ⁹ მის და იხარებდეს სულითა.

ესმა¹⁰ ესე ყოველი ლიკინიოზს¹¹ და¹² უბრძანა ერთსა [254r] დიდებულსა პატრიკსა, სახელით კესტოს,¹³ რაჲთა წარვიდეს სიმრავლითა მწედრებისაჲთა¹⁴ და ყოველნი იგი,¹⁵ რომელთაცა¹⁶ ჰრწმენა ქრისტე, მოსწყვდნეს მახვლითა. ესე განაჩინა ურჩულომან¹⁷ მან.

ხოლო კესტოს წარვიდა რაჲ და¹⁸ იხილა¹⁹ წმიდაჲ თეოდორე, მეყსეულად ნათელი საღმრთოჲ²⁰ გამობრწყინდა²¹ გულსა მისსა და ჰრწმენა მას და მისთანათა მათ მწედართა და ზოგად ღალატყვეს:²² „დიდ არს ღმერთი ქრისტეანეთაჲ.²³ ერთ არს ღმერთი, შემოქმედი ყოველთაჲ,²⁴ და იგი მხოლოჲ გურნამს.“

1. D: მალლისა; 2. C: ან; 3. BD: უკუე; 4. D: ჰამბავი; 5. C: ოთხმეოცდაათნი; 6. C: მათ; D: —; 7. C: —; 8. B: მონამეთასა; C: + თანა; 9. D: სანატრელისა; 10. D: ესმა; 11. C: ლიკინიოს; D: ლიკინოზს; 12. C: —; 13. B: კესტოსს; 14. D: მწედრებისა; 15. B: — ყოველნი იგი; C: — იგი; 16. C: რომელთა; 17. B: უშჯულომან; CD: უსჯულომან; 18. D: —; 19. D: იხილა; 20. C: ნათელი საღმრთოჲ | საღმრთოჲ ნათელი; 21. B: გამოუბრწყინდა; 22. BCD: ღალატყვეს; 23. D: ქრისტეანეთა + და; 24. D: ყოველთა.

ესევეთარი ჳმაჲ ისმა¹ რაჲ, იქმნა კრებაჲ ერისაჲ² ფრია-
დი და წარავლინ(ნ)ა მეფემან სხუანიცა მჳედარნი³ და ზედა
მიუჳდეს ბრძოლად. და, აჰა ესერა, ერთმან ვინმე ინჳადა⁴
მახვლი და მიყო ჳელი მოკლვად წმიდისა თეოდორესა. იხილა
იგი კესტოს პატრიკმან და მეყსეულად სცა მას⁵ მახვლითა და
მოაკუდინა უკეთური იგი. სხუამან⁶ კუალად ლახურითა სცა⁷
კესტოს⁸ პატრიკსა და ერთითა წყლულეებითა წარგზავნა იგი⁹
მონამედ უფლისა.¹⁰

მაჰინ¹¹ იქმნა შფოთი მჳედართა მათ შორის და ეგულე-
ბოდა მონყუედაჲ¹² ურწმუნოთაჲ მათ, არამედ¹³ მონამემან
ქრისტესმან, თეოდორე, დაანყნარა შფოთი იგი და ასწავა
მორწმუნეთა, რაჲთა არა მიაგონ ბოროტი ბოროტისა წილ,
არამედ თავსიდვან ყოველივე¹⁴ ვნებაჲ და სიკუდილი სახელი-
სათჳს ქრისტესა.¹⁵

ესე¹⁶ რაჲ ესმა¹⁷ მათ, გულსმოდგინედ მისცნეს¹⁸ თავნი
თჳსნი¹⁹ სიკუდილად,²⁰ რაჲთა შეინირნენ მსხუერპლად და²¹
შესაწირავად ქრისტესა, რომელმან-იგი²² შეწირა თავი თჳსი²³
მამისა საჳსრად ჩუენდა.²⁴

ეუნყა²⁵ ლიკინიოზს,²⁶ ვითარმედ მრავალნი მჳედარნი
შეეწყნარნეს ქრისტეს²⁷ წმიდისა თეოდორეს მიერ. [254v] გა-
მოარჩინა²⁸ სხუანი²⁹ მჳედარნი, რომელნიცა იყვნეს საკუთარ
მისა, და წარავლინნა მოკლვად წმიდისა და ყოვლადქებულისა
თეოდორესი,³⁰ რამეთუ ცნა, ვითარმედ³¹ ერი ნეტარისაჲ³² მის

1. D: ისმაჲ; 2. D: ერისა; 3. D: სხუანიცა მჳედარნი] მჳედარნი სხუანი-
ცა; 4. D: იჳადა; 5. B: –; 6. D: სხუამან; 7. D: ლახურითა სცა] სცა
ლახურითა; 8. B: კესტოსს; 9. CD: –; 10. C: ქრისტესა; 11. D: + უკუჳ; 12.
D: მონყუჳდაჲ; 13. D: –; 14. C: ყოველი; 15. D: ქრისტესისა; 16.
D: ეს; 17. D: ესმაჲ; 18. B: + მათ; 19. D: მათნი; 20. C: სიკუდილსა; 21.
BC: –; 22. D: რომელმან; 23. BC: + მსხუერპლად; 24. C: საჳსრად ჩუ-
ენდა] –; 25. D: ეუნყაჲ; 26. C: ლიკინიოს; D: ლიკინოზს; 27. BCD:
ქრისტესა; 28. B: გამოარჩინნა; 29. C: სხუანიცა; 30. BCD: თეოდორე-
სა; 31. D: ცნა, ვითარმედ] –; 32. D: ნეტარისა.

აღორძინების¹ და ურჩულონი² იგი დააკლდებიან.³

მოინინეს⁴ რა მკედარნი ლიკინიოზისნი⁵ მოკლვად ნეტარისა მის, არა შეუნდობდა ერი იგი მორწმუნეთა⁶ შეხებად მისა, არამედ კაცად-კაცადი მზა იყო თავსა თვსსა⁷ მიცემად ნაცვალად მისა⁸ სიკუდილად.

ხოლო წმიდამან თეოდორე შეჰრისხნა მათ⁹ და დააყენა¹⁰ განზრახვისა მისგან და ჰრქუა მათ: „შვილო ჩემო, ნუ მექმნებით¹¹ დამახრწველ სანადელისა ამის საქმისაგან, რომლისა მრავლით ჟამითგან¹² მსურის, ნუ დამაბრკოლებთ მე დიდისა ამის¹³ კეთილისაგან,¹⁴ რამეთუ რამცა იყო უკეთეს¹⁵ და უსანადელეს ქრისტესთვის ნამებისა? ან უკუე¹⁶ წარმგზავნეთ მე სიხარულით და იყავნ თქუენ თანა მშკდობაჲ ქრისტესი, რომელი მისცა მოწაფეთა, აღვიდოდა რა თვისისა მამისა, და მათ მიერ¹⁷ მიჰფინა¹⁸ ყოველთა ზედა¹⁹ მორწმუნეთა მისთა; რომელნიცა²⁰ უკუე²¹ მოქცეულხართ საცთურისაგან კერპთაჲსა²² და შეწყნარებულხართ უფლისა²³ დამბადებელისა²⁴ ყოველთაჲსა,²⁵ დაიცევით აღსასრულადმდე²⁶ აღსარებაჲ²⁷ სარწმუნოებისა²⁸ შეუცვალებელად, რამეთუ, რომელმან²⁹ მოითმინოს სრულიად, იგი ცხონდეს.³⁰ უკუეთუ მეფეთა და მთავართა წინაშე³¹ წარგადგინონ,³² ნუ გეშინინ,³³ რამეთუ სარწმუნო არს, რომელმან აღმითქუა ჩუენ და თქუა: „არა დაგიტეო შენ,³⁴ არცა დაგაგდო შენ.“

1. CD: აღორძინდების; 2. B: უმჯულონი; CD: უსჯულონი; 3. B: მოაკლდებიან; 4. B: მოინინეს; 5. D: ლიკინიოზისნი; 6. D: მორწმუნეთა; 7. BC: თავისა თვსისა; 8. C: მისსა; 9. C: –; 10. C: დააყენა; 11. BD: იქმნებით; 12. C: –; 13. B: ამისგან; C: მის; 14. B: კეთილისა; 15. B: უკეთესი; 16. BCD: უკუე; 17. C: –; 18. C: მიეფინა; 19. C: –; 20. B: რომელი; 21. BC: უკუე; 22. D: კერპთაჲსა; 23. D: უფლსა; 24. D: დამბადებლისა; 25. D: ყოველთაჲსა; 26. BCD: აღსასრულადმდე; 27. CD: აღსარებაჲ; 28. D: სარწმუნოებისა; 29. C: რომელმან-იგი; 30. BD: ცხონდეს; 31. D: წინა; 32. B: წარსდგეთ; 33. C: ნუ გეშინინ; –; 34. C D: + და.

ესრეთ განამტკიცნა წმიდამან მან¹ მონამემან მორწმუნენი იგი. ხოლო ჰრქუა მათცა, რომელნი არღარა² მოქცეულ[255r]იყვნეს საცთურისაგან კერპთაჲსა:³ „თქუენცა გეტყჳ, რომელთა არღა⁴ მოგიძურციეს⁵ საბურველი⁶ ურჩულოებისაჲ⁷ გულთაგან თქუენტა. არამედ ვესავ სახიერსა ღმერთსა, ვითარმედ მრავალთა თქუენ შორის მოჰფინოს⁸ მაღლი თჳსი და წარგიდღუეს ცხორებად საუკუნოდ.⁹ და რაჟამს-იგი¹⁰ მივიდეს¹¹ თქუენ ზედა მეცნიერებაჲ ღმრთისაჲ, შეიკრძაღლეთ მძვდობაჲ ურთიერთას¹² და სიყუარული და მონყალებაჲ გლახაკთაჲ¹³ და სინმიდე.“¹⁴

ესე ყოველი რაჲ წარმოთქუა ნეტარმან მან და¹⁵ წმიდამან ქრისტეს მონამემან და აკურთხა ერი იგი მორწმუნე და ურწმუნოთა ულოცა მოქცევაჲ და სინანული, ჰრქუა მსახურსა თჳსსა, რომელი იყო მარადის მის თანა, რაჲთა შემდგომად¹⁶ აღსრულებისა მისისა ყოველი მონაგები მისი მისცეს გლახაკთა,¹⁷ ობოლთა¹⁸ და ქურივთა. ხოლო პატიოსანი იგი და ღუანლით შემოსილი¹⁹ გუამი მისი ბრძანა²⁰ დამარხვად ევხიანას, რომელი-იგი²¹ იყო მამული სოფელი მისი.²²

ესე ყოველი განანესა რაჲ, განიპყრნა ჴელნი და მაღლი შენირა უფლისა²³ და თქუა: „უფალო ღმერთო, სამებით დიდებულო, ჴელთა შენთა შევჰვედრებ სულსა ჩემსა.“ ესე თქუა და შუენიერად მოიდრიკა თავი და წარჰკუეთა²⁴ მეჭრმლემან მახვლითა სანატრელი თავი მისი.

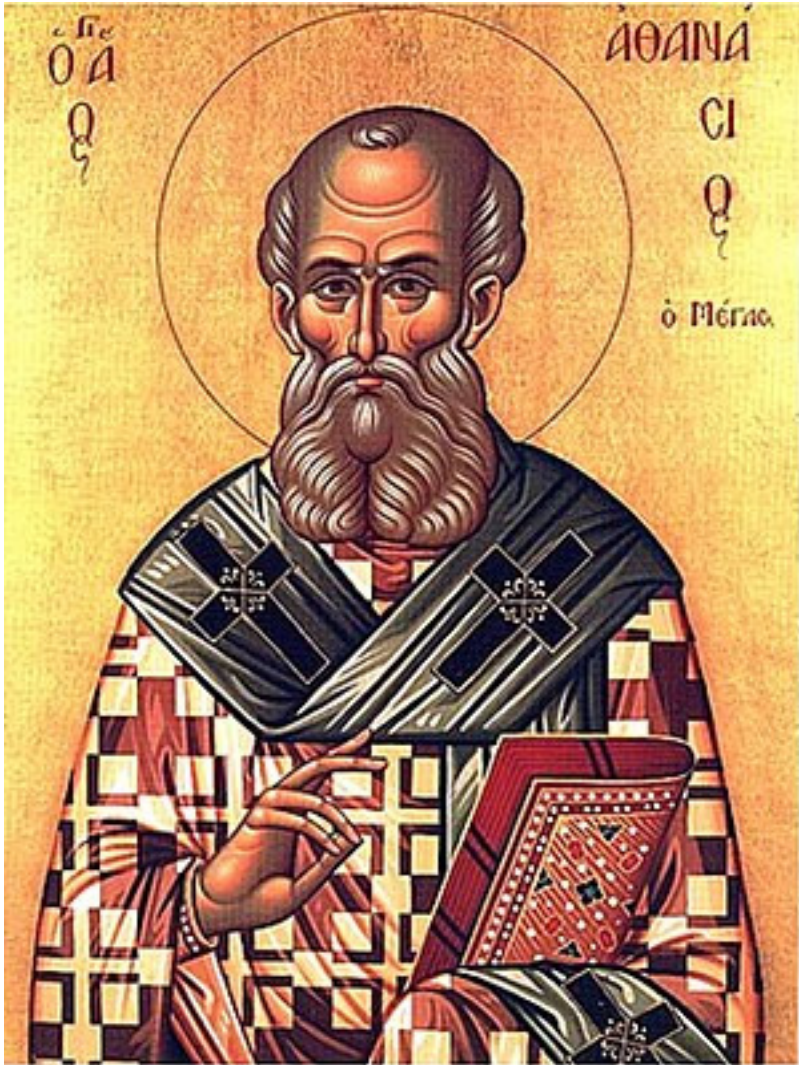
მაშინ მიიღეს²⁵ გუამი მისი მსახურთა მისთა და დაჰმარხეს ევხიანას, ბრძანებისაებრ მისისა, საუნჯე²⁶ წარუპარველი,

1. BCD: –; 2. BCD: არა; 3. D: კერპთასა; 4. B: არა; 5. C: მოგიძარცუავს; D: მოგიძრცვეს; 6. C: + იგი; 7. B: უშჯულოებისაჲ; C: უსჯულოებისაჲ; D: უსჯულოებისა; 8. D: მიჰფინოს; 9. D: საუკუნოდ; 10. C: –; 11. D: მივიდეს; 12. D: ურთიერთარს; 13. D: –; 14. B: სინმიდჳ; 15. C: –; 16. D: რომელი იყო მარადის მის თანა, რაჲთა შემდგომად –; 17. D: + და; 18. C: –; 19. C: და ღუანლით შემოსილი –; 20. D: –; 21. C: რომელი; 22. D: თჳსი; 23. CD: ღმრთისა; 24. C: წარჰკუჳთა; D: წარკუჳთა; 25. B: მიიღეს; 26. B: საუნჯჳ.

სიმდიდრე წარმოუცარიელებელი, საკურნებელი უძრულთაჲ,¹
მაოტებელი ვნებათაჲ.²

აღესრულა წმიდაჲ და ყოვლადქებული მონამე³ თეოდორე სტრატილატი,⁴ რომელ არს თარგმანებით „მწედართა⁵ მფლობელი“, თუესა⁶ [255v] ივნისსა ჭ,⁷ სადიდებელად დიდისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა,⁸ რომელსა შუენის⁹ ყოველივე დიდებაჲ, პატივი და თაყუანისცემაჲ თანადაუსაბამოჲთ მამით და ყოვლადწმიდით¹⁰ სახიერით,¹¹ ცხოველსმყოფელით სულითურთ¹² ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!¹³

1. B: უძღურთაჲ + და; C: უძღურთაჲ; D: უძღურთა; 2. D: ვნებათა; 3. B: მონამე + ქრისტესი; 4. C: სტრატილატი; 5. CD: მწედართ; 6. C: თუჴსა; D: თვესა; 7. CD: რვასა; 8. D: ქრისტესსა; 9. C: ჰშუჴნის; 10. D: + და; 11. B: + და; 12. C: სულით; 13. C: და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ] –.

წმინდა ათანასე დიდი (297–373)
სხენებოს დღე – 2 მაისი (15 მაისი)

Jer-2

[115v-126v]

[115v] ცხორებაჲ და ღუანღნი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასი მთავარეპისკოპოსისა აღექსანდრიელისაჲ

მრავალნი წმიდანი შეიწუნეს და განიგუმირნეს სურვილითა მით ზეცისაჲთა და განიცადეს ბრწყინვალეჲაჲ იგი მეუფისაჲ მის მაღლთა მომნიჭებელისა ქრისტესი. და ჭეშმარიტისა მის მიერ ნათლისა განბრწყინდეს და ამისთვისცა ვიდრე სიკუდილადმდჳ ქადაგებისა მისთვის სახარებისა და მსახურებისათვის უფლისა ზეცისა იგი გვრგვნი მიიღეს, რამეთუ შეიწყუარეს უფროჲს ხილულთა ამათ კეთილთა უხილავნი იგი და უფროჲს წარმავალისა ამის ცხორებისა – საუკუნოჲ და უფროჲს წინაშე მდებარისა ამის დიდებისა – მომავალი იგი.

ხოლო უმეტესად აღივსო მაღლითა მით სამოციქულოთა დიდი ათანასე, რომელი-იგი ეპისკოპოსთა შორის დიდისა მის და სახელოვნისა ქალაქისა აღექსანდრიისა თეოდორჳ, ვითარცა მთიები, გამობრწყინდა, რომელი-იგი მჭურვალე იყო სულითა და ფრთოვან იქმნა სურვილითა მით ზეცისაჲთა. და ფრიად მრავალთა ჟამთა ებრძოლა მეფეთაცა, მდევართა მართლისა სარწმუნოებისათა და ყოველსავე სიმრავლესა მწვალებელთასა. და მიიღო ძლევაჲ ძალითა მით საღმრთოთა ყოვლისავე კრებულისა ზედა ბოროტად მორწმუნისა. ამისთვისცა უკუჳ ღუანღთა მათ მისთა მრავალთა და ფრიადსა მას სიბრძნესა, რომელ აქუნდა სიტყუასა მისსა და რომელსა მისთა მათ წერილთა ძალი გამოაჩინებს, ვჰგონებ, თუ ვერვის ძალუც ღირსად აღწერაჲ, ვითარცა ჯერარს.

ან უკუჳ პირველად წსენებაჲ მცირედისა რაჲსმე სიყრმი-სა მისისა საქმეთათვის ვთქუათ. შემდგომად წამებისა და

ღმრთისა მისლვისა ნეტარისა პეტრე ეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისა მიიღო პატივი იგი მღდელთმოდღურებისაჲ წმიდამან ალექსანდრე და ბრძანა ყოველთავე მღდელთა ეკლესიისათა შემოკრებაჲ. და ელოდა, რაჲთა შემოკრებენ ყოველნივე და მეყსეულად მას ჟამსა ოდენ გარდაიხედნა სარკუ[116]მელთაგან საეპისკოპოსოსათა და მიხედნა ზღვთკერძო და იხილნა კიდესა მას ზღვსასა ყრმანი, რომელნი იმღერდეს კანონითა საეკლესიოჲთა, რამეთუ სახლი იგი მარჯუჴ იყო სახილველად ზღვსა მიმართ, რომლისაცა კიდესა იმღერდეს უმანკონი იგი ყრმანი, რომელთა შორის იყო პირველ მოვსენებული ესე დიდი ათანასე და სხუანი მოჴსასკენი მისნი. და ყრმათა მათ მღერასა შინა შექმნეს ათანასე ეპისკოპოსად და რომელნიმე ხუცად და რომელნიმე დიაკონად. და მოჴგუარნიან ყრმანი ნათლისცემად, რომელნიცა წესითა მით საეკლესიოჲთა აკურთხნის და ულოცის ათანასე და, ვითარცა ეპი(ს)კოპოსმან, ნათელი სცის ზღუასა მას შინა.

ესე რაჲ იხილა ნეტარმან ალექსანდრე, მოუწოდა ორთა მღდელთა და უჩუენნა მათ ყრმანი იგი და უბრძანა, რაჲთა მოიყვანნენ იგინი მისა. და გულისხმაყო, რამეთუ ყოველივე სულიერად იქმნა და ნათელღებულთა მათ ყრმათა სცხო წმიდაჲ მიჴრონი და დასწერა ჯუარი და ესრეთ სრულყვნა იგინი. ხოლო მშობელთა ნეტარისა ათანასესთა მოუწოდა და ჰრქუა მათ: „ესე ყრმაჲ უფლისა მიერ წარემატებოდენ.“

ხოლო გარდაჴდეს ჟამნი რაოდენნიმე, მოჴგუარეს იგი ეპისკოპოსსა ალექსანდრეს და მეყსეულად მისცა მას პატივი იგი სამღდლოჲ ეკლესიისაჲ და შეიყვანებდა მას ბრძოლად მტერთა.

და მრავალნი ღუანლნი მოითმინნა მან მწვალებელთაგან, ვითარცა-იგი უფალმან თქუა, ვითარმედ: „მე უჩუენო მას, რაოდენი უღირს ვნებად სახელისა ჩემისათჴს.“ ხოლო ვინაჲთგან ყოველთავე ღუანლთა მისთა ვერ ძალგვც აღრაცხვად, რამეთუ ურიცხუნი ბოროტნი თავისისხნა დევნულებათა მათ მისთა შინა, ამისთჴს ვთქუნეთ საჩინონი იგი და ცხადნი საქმენი მისნი და მას ზედა კმა ვყოთ. ხოლო რომელნიცა იც-

ნობენ კაცსა მას, მათ უწყნიან მისნი იგი ლუანლნი. რამეთუ რაჟამს არიოზ უშჯულოდ ექსო[116v]რიობასა იყო და მუნცა არა დასცხრა ბოროტისა მისგან, არამედ მისთა მათ მეგობართა მიერ, რომელთა აქუნდა მისივე სარწმუნოებაჲ, შეუძლო ცთუნებაჲ კოსტანტინე მეფისაჲ და ბრძანა მოყვანებაჲ მისი ექსორიობისა მისგან.

და წარმოათქმია მან წინაჲ მისა ზაკუევით სარწმუნოებაჲ მისი, რომელი სიტყვით ჩუენისავე სარწმუნოებისა მსგავსი იყო. ხოლო ჭეშმარიტებით ფრიად შორს იყო ჩუენისა სარწმუნოებისაგან. და ამას ზედა განკურდა მეფე და მეყსეულად წარგზავნა იგი პატივით ალექსანდრიად.

და მი-რად-ინია იგი ალექსანდრიად, არა შეინწყნარა იგი წმიდამან ებისკოპოსმან ალექსანდრე მცნებისა მისთვის, რომელი მიეცა პეტრეს ებისკოპოსსა და მონამესა. და ნეტარი ათანასეცა აყენებდა შეწყნარებად მისა, რამეთუ იყო იგი მაშინ მთავარდიაკონი და უწყოდა უკეთურებაჲ არიოზისი, რომელსა ეგულებოდა ზაკუევით შესლვაჲ ეკლესიად და მერმე მცირედ-მცირედ აღძრვაჲ წვალებისა თვისსაჲ. ამისთვის უკუჲ კუალად ეგვბტე აღძრვასა და შფოთსა შინა იყო.

მაშინ ევსები ნიკომიდიელი და მისთანანი იგი მიუწერდეს მეფესა და მისგან პასუხსა მოიღებდეს დამტკიცებისათვის არიოზისა. ხოლო დიდმან ათანასე და ებისკოპოსმან ალექსანდრე მიუწერეს მეფესა და ეტყოდეს, ვითარმედ: „არა ჯერარს, რომელმან-იგი ერთგზის სარწმუნოებაჲ ჩუენი უგულუბელსყო, ესრეთ მეყსეულად არა შევიწყნაროთ, არამედ სულგრძელ ვიქმნეთ.“

მაშინ მეფე კოსტანტინე აღიძრა რისხვით მძიმედ და მიუწერა ნეტარსა ათანასეს გულისწყრომით ებისტოლედ ესე ვითარი: „ისმინე განზრახვაჲ ჩემი და ნუ აყენებ ეკლესიად შესლვად, რომელთაცა ენებოს, რამეთუ, უკუეთუ ვცნა, ვითარმედ და ვიეთმე აყენებ ეკლესიისაგან მთავარდიაკონობისა შენისათვის, უწყოდე, ვითარმედ წარმოვავლინო და განგიყვანო შენ პატივისა შენისაგან და მაგათცა ადგილთაგან და [117r] გევნოს შენ ფრიად.“

ეგრეთვე ალექსანდრეს ეპისკოპოსსა მიუწერა მეფემან, ვითარმედ: „მოქცეულ არს იგი და არღარა ჰნებავს ერისა განწვალებაჲ, არამედ ეკლესიისა მშკდობაჲ.“ ხოლო მიიღო ეპისკოპოსმან ალექსანდრე წიგნი იგი მეფისაჲ და შემდგომად მცირედისა ჟამისა აღესრულა აღსასრულითა ნეტარითა. და არა შეინწყნარა არიოზ და მიიღო პატივი მღვდელთმოძღურებისაჲ დიდმან ათანასე.

მაშინ მწვალებელთა გულისხმაყვეს რაჲ, ვითარმედ უძღვს იგი ეკლესიასა, პირველად იგინიცა ეწამნეს. ხოლო მეყსეულად შემდგომად მცირედისა ჟამისა ესრეთ აღუდგეს ბრძოლად, რომელ, უკუეთუმცა ძაღედვა, საჯსენებელიმცა მისი აჯოცეს ყოვლისაგან ქუეყანისა, რამეთუ, ვითარცა მიიღო მან ეკლესიისა უფლებაჲ, მეყსეულად ევსები ნიკომიდიელმან ინყო ბრძოლად ათანასესა და პოვეს მაშინ მწუხარებაჲ იგი მეფისაჲ შემწედ თვისსა ნებისა და მისთვის ყოველსა ღონესა ეძიებდეს, რაჲთამცა გარდააგდეს იგი საეპისკოპოსოჲსაგან თვისსა. და იტყოდეს, ვითარმედ: „უღირსებით დადგომილ არს იგი ეპისკოპოსად.“ და ესვიდეს, ვითარმედ, უკუეთუ იგი გარდააგდონ ეპისკოპოსობისაგან, მაშინ შეუძლონ დამტკიცებად წვალებისა მის არიოზისა.

მაშინ ეძიებდეს მისთვის ღონეთა ევსები ნიკომიდიელი და მსგავსნი მისნი. და მოიქრთამნეს კაცი ვინმე წვალებისა მისგან მელიდიტესა: სისონ, ევდემონ და კალინიკე და სხუანი მრავალნი და ინყეს შესმენად მისა. პირველად თქუეს: „შერაჲ-ვიდა იგი საეპისკოპოსოსა, მეყსეულად დაანესა, რაჲთა სელისა სამოსელსა მისცემდენ ხარკად ეკლესიასა ყოველნი მეგვპტელნი.“ და კუალად თქუეს მეორეცა შესმენაჲ, უაღრესი პირველისაჲ, ვითარმედ: „ათანასე მტერ მეფისა არის, რამეთუ მოძულისა ვისმე თანა მეფისა და მბრძოლისა წარსცა მ[ოთ]ხვ ერთი დიდი, სავსე ოქროთა და მოყუარე არს იგი მისა.“ კუალად მესამედ შესმენად ესე გამოიღეს, რამეთუ: [117v] „იყო კაცი ვინმე, სახელით ისიქორა, რომელმან ქმნა საქმვ ფრიად ბოროტი და ღირსი სიკუდილისაჲ, რამეთუ არა

მიელო მას პატივი მღდელობისა და წარვიდა სოფელთა მათ, რომელთა ენოდების მარეოდისა და იწყო მუნ ჟამისწირვად.“

ხოლო ნეტარი დიდი ათანასე მივიდა მარიოდსა და მოჰნახვიდა მუნ მყოფთა მათ. და ცნა საქმე იგი ისიქორისი და წარავლინა მაკარი ხუცესი, რაათა იხილოს, უკუეთუ ჭეშმარიტ არიანა საქმენი იგი. ამისთვისცა გამოცხადნეს რაე საქმენი იგი ისიქორაჲსნი, გამოიპარა მიერ და მივიდა ნიკომიდიას და შეეჭრა ევსების და მისთანათა მათ. ხოლო მათ შეინწყნარეს იგი, ვითარცა მღდელი, და აღუთქუეს მას ებისკოპოსობაჲ სიძულილისათს და მტერობისა ნეტარისა ათანასესა, უკუეთუ ოდენ თქუას რაე შესმენაჲ ათანასესტს.

და მან გამოთქუა ესევითარი, ვითარმედ: „მაკარი ხუცესი მიივლინა ათანასეს მიერ და ზედა მოუჭდა ეკლესიასა ჩუენსა და შეხლდნა საკურთხეველსა და დააქცია საკურთხეველი და ბარძიმი სამეფოფოთა სისხლითა დასთხია და ოცი წიგნი საღმრთოჲ დაწუა. და ესევითარი მრავალი მიუთხრეს მეფესა უკეთურმან ევსები ნიკომიდიელმან და მსგავსთა მისთა, ვითარმედ წიგნი მეფობისა მისისაჲ უგულეებელსყო და არა შეინწყნარა.“

ხოლო ვითარცა ესმა მეფესა, განკრვებასა შთავარდა და ბრძანა, რაათა იქმნას კრებაჲ, რამეთუ, დაღაცათუ სარწმუნოებისა მის მართლისა ძალი არა აქუნდა მტკიცედ, არამედ ვინაჲთგან აგონებდა, ვითარმედ წინააღმდგომთა მათ ზედა იქმნების საქმე უსამართლოჲ. ამისტს თავსიდვა კუალად ამის საქმისა და შრომისა ქმნაჲ. ხოლო რაჟამს მოიწია ენკენიაჲ იწრუსალემისაჲ, შეკრბებოდეს ებისკოპოსნი ყოვლით კერძოვე.

[118r] და მიწერა მეფემან, რაათა კეთილად გამოიძიონ ყოველივე, ათანასესტს თქუმული, და არიოზისტსცა, რაათა კეთილად გამოიწულილონ, თუ ვითარცა-იგი მან უთხრა მას, არს-ძი მასვე სარწმუნოებასა ზედა მართალსა და შურიტა განგდებულ არს იგი ეკლესიისაგან, რაათა ისწრაფონ მშკდობისა ყოფაჲ. უკუეთუ კულა ზაკუვით შეაჩუენა არიოზ ტუსი იგი სარწმუნოებაჲ, რაათა მივიდენ აღექსანდრიად და მუნ გა-

ნიკითხოს ამისთვის. და ბრძანა, რაჲთა, აღ-რაჲ-ვიდოდინ იერუსალჴმს, პირველად მივიდენ ტვროსს და საჯონ მუნ დიდი-სა ათანასესთვის და არიოზისთვის, რაჲთა ესრეთ ყოველივე ბრძოლად განქარდეს და იქმნას მშუდობად ეკლესიისაჲ და კეთილად აღასრულონ დღჴ კურთხევისაჲ.

და მეოცდაათესა მას წელსა კოსტანტინე მეფისასა იქმნა კრებაჲ იგი ტვროზს. და შემოკრიბნა ყოველნი ებისკოპოსნი: თევდოსი, იპატი, კომონ, რიცხვთ სამეოცნი. და მოიყვანეს მაკარიცა ხუცესი ანტიოქიით, შეკრული ჯაჭვთა მწედართა. და შემოკრბეს სამშჯავროსა მას მთავარიცა იგი მის ქუეყანისაჲ და სხუანი, რომელნიცა წარჩინებულნი იყვნეს პატივითა, და მერმე მოუნოდეს ნეტარსა ათანასესცა.

და მეყსეულად შემასმენელთა მისთა იწყეს შესმენად სამოსლისა მისთვის სელისა, არამედ მათი იგი სიტყუაჲ განაქარვეს აღაპი და მაკარი ხუცესთა ალექსანდრიელთა, რამეთუ ნიკომიდიას მოვიდეს და მტყუვრად გამოაჩინეს სიტყუაჲ იგი, რომელი თქუეს ურჩულოთა მათ მართლისა და წმიდისა ათანასესთვის. და ესე მეფესაცა მიუთხრეს. ხოლო მან მიუწერა წიგნი რისხვით შემასმენელთა მისთა, ხოლო ათანასეს უბრძანა მისა მისლვაჲ.

და ვითარცა იწყეს სარჩლად, მეყსეულად მოიწია [118v] წიგნი იგი მეფისაჲ. ხოლო ესე იქმნა განგებითა ღმრთისაჲთა და ევსები მის თანაშემწითურთ სირცხვლეულ იქმნა და, ვითარცა ამის კერძისაგან დაეცნეს შემასმენელნი მისნი, მერმე წარმოიღეს მაკარისიცა იგი საქმჴ.

და პირველად დიდი ათანასე რჩულიერად და კეთილად წინააღუდგებოდა მტერთა მათ – ევსების და მისთანათა, და ეტყოდა მათ, რაჲთა გამოაჩინონ, თუ ისიქორე ქვშმარიტად ხუცესი იყო, რამეთუ ესრეთ წერილ იყო წიგნსა მას შესმენისასა, ვითარმედ ხუცესი იყოვო, ხოლო მსაჯულთა ამისთვის არარაჲ გამოიძიეს, არამედ ეძიებდეს საქმესა მას მაკარისსა. ხოლო ვითარცა ვერ უძლეს მხილებაჲ, დააცხრვეს სამშჯავროჲ იგი [ვიდრე] ჟამ რავდენმე, რაჲთა წარვიდენ ვიეთნიმე და გამოიწულილონ საქმჴ იგი, თუ ვითარ-ძი ყოფილ არს.

ხოლო წმიდამან ათანასე, ვითარცა იხილა, რამეთუ მტერთა მისთა წარავლენდეს – თეოდინას, მარისს, თეოდორეს, მაკიდონს და ორსაკის, ღალადებდა და იტყოდა: „ზაკუვით იქმნების საქმწ ესე, რამეთუ არა სამართალ არს, რაჲთამცა მაკარი ხუცესი საკრველითა იყო და შემასმენელნიმცა მისნი მტერთა წარავლენდეს ხილვად საქმეთა მათ და აღწერად ნებისაებრ თვისისა.“ ამას რაჲ ღალადებდა დიდი ათანასე, და ყოველივე კრებული ეწამებოდა მას. და ვითარცა იხილა ესე დიონოსი იპატიკომან, არარაჲ საჯა, არამედ დაუტევნა ყოველნივე და მივიდა იგი მეფისა, ხოლო, რომელნი იგი მარიოდსა წარვივლინეს, აღწერეს მათ საქმე იგი, ვითარცა ენება და ესრეთ მოიქცეს.

ხოლო ვიდრე იგინი მოვიდოდეს, ვერარაჲ საჯა კრებამან, რამეთუ არა იყვნეს ორნივე კერძნი და მისთვის მსაჯულმან ვერარაჲ სამართალი განსცა. და ესრეთ დაუტევეს წმიდა ათანასე. ხოლო მო-რაჲ-ინინეს მარიოტით და გამოიღეს წერილი იგი მათი, მერმე საჯეს ათანასეს გარდაგდებაჲ და დაწერეს საშჯელი იგი გარდაგდებისა მისისაჲ და მრავალი ბოროტი დაწერეს საშჯელსა მას შინა ნეტარისა ათანასესთვის.

და მეყსეულად წარვიდეს ტჯროსით იერუსალჴმდ კურთხევასა მას სახლისა იერუსალჴმისასა. და მი-რაჲ-ვიდა მუნ არიოზ [119r], შეიწყნარეს ებისკოპოსთა მათ, რომელთა კრებასა მას ნიკიისასა დაწერეს ჴელითწერილი სარწმუნოებასა მას შინა ერთარსებისასა, ევსები და მსგავსთა მისთა.

ხოლო მართლისა მის სარწმუნოებისა წინამძღუართა გარჴ მიაქციეს არიოზ და ბრძანეს, რაჲთა კრებასა მას აღექსანდრიისასა ისმინონ მისი. და, მი-რაჲ-ვიდა იგი კრებასა მას, მუნცა ემხილა ბოროტი სარწმუნოებაჲ მისი. ამით ესევიტართა საქმეთა ზედა მოიწია სხუაჲცა წიგნი მეფისაჲ, რომელი ბრძანებდა, რაჲთა აღვიდეს მისა ათანასე და რაჲთა იგინიცა მიიწინენ კოსტანტინეპოლედ.

ებისტოლე კოსტანტინე მეფისაჲ: „ძლიერი და დიდი მეფჴ კოსტანტინე მორწმუნე მიუწერ ებისკოპოსთა მათ ტჯროსს შეკრებულთა. არა უწყნი საქმენი თქუენისა მაგის

შეკრებისანი, რომელნი იქმნებიან ამბოხებითა და ლაღვითა, არამედ ვჰგონებ თუ შფოთისა და აღძრვისა რაესგანმე ჭეშმარიტება გარდაქცეულ არს, ვინაფთგან გაქუს თქუენ შური და ჯდომაჲ ერთმანერთისა მიმართ და გნებავს, რაფთამცა თქუენი ნებაჲ უძღვეველ იყო და ღმრთისა ნებასა არა ეძიებთ, არამედ ღმერთმან განგებულებითა თჳსითა სიბოროტეცა თქუენისა ცილობისაჲ დაჰჴსნას და ცხადად განდევნოს და ჩუენცა გჴრუენოს კეთილად. უკუეთუ გიზრუნავს-ძი საქმჴ ჭეშმარიტებისაჲ კრებასა მაგას თქუენსა და, უკუეთუ ყოველივე საშჯელი განგიშჯია თუალუხუავად და თჳნიერ ყოვლისავე შურისა და მტერობისა, ამისთჳს უკუჴ მნებავს, რაფთა ყოველივე ჩემისა მეფობისა მომართ მოხვდეთ, რაფთა თქუენი თქუენ მითხრათ კეთილად, ყოველივე თქუენ მიერ კრებასა მაგას თქუმული.“

ესე რაჲ ებისტოლჴ მოინია მეფისაჲ, შთავარდეს ყოველივე შიშსა დიდსა. ამისთჳს უფროჲსნი ეპისკოპოსნი განიყარნეს თჳსთავე საყდართა, ხოლო ევსეები და თეოდნია და მათთანანი იგი ოდენ ისწრაფდეს ჟამისა გარდაჴდასა. და მიუწერეს მეფესა, ვითარმედ: „აჴა ესერა, მოვიწვეით.“

ხოლო წმიდამან ათანასე დაარწმუნა მეფესა ყოველივე ჭეშმარიტი და ოქროჲსა მისთჳს თქუა ჭეშმარიტი და დაარწმუნა კეთილად [119v], ვითარცა ენება და იყო იგი მეფისა თანა დაბასა მას, რომელი-იგი არს მახლობელად ნიკომიდისა და ენოდების ფსამათა. ხოლო და-რაჲ-ეყოვნა ევსეების და მისთანათა მათ, მაშინ პატივითა დიდითა წარგზავნა მეფემან ნეტარი ათანასე თჳსსავე საყდარსა, ალექსანდრიას, და მიუწერა ეკლესიასა ალექსანდრიისასა, ვითარმედ ეპისკოპოსი თქუენი ათანასე შეინწყნარეთ, რამეთუ ცუდად შესმენილ იყო.

ხოლო მი-რაჲ-ვიდა ნეტარი ათანასე ალექსანდრიად და იწყეს განკითხვად საქმეთა არიოზისთა, მაშინ ფრიადი ერი შემოკრბა, ხოლო იხილა რაჲ წმიდამან ათანასე ყოველივე ალექსანდრიად და ეგუბტე შემოკრებული ამას ზედა, არა დაიდუმა, არამედ გამოუცხადა იგი მეფესა და, ვითარცა ცნა მეფემან, ვითარმედ არიოზის გონებაჲ კუალად გარდაქცეულ არს, მიავლინა და ბრძანა მოყვანებაჲ მისი კოსტანტინეპო-

ლედ, რაათა მისცეს სიტყუაჲ შფოთისა მისთჳს, რომელსა იქ-
მოდა ერსა შორის.

და მი-რაჲ-იყვანებდეს არიოზს ალექსანდრიათ სამეუ-
ფოდ, პოვნა კესარიას ევსები და თეოდნია და მარი და სხუა-
ნი იგი შემწენი მისნი და უთხრნა მათ ყოველნივე საქმენი
თჳსნი და დაყუნა მათ თანა დღენი მრავალნი. და წარვიგზავნა
მათ მიერ მეფისა, რაათა მივიდეს და მიუგოს მას სიტყუაჲ
საქმეთა მისთათჳს. ხოლო ევსები და მისთანანი იგი მეყსეუ-
ლად წარვიდეს კოსტანტინეპოლეს და ყოველსავე ღონესა
ეძიებდეს, რაათამცა შეუძლეს ათანასეს ებისკოპოსობისაგან
გარდაგდებაჲ.

რამეთუ მიუწოდა მათ მეფემან და ჰკითხვიდა მათ საქ-
მეთა მათთჳს, რომელნი იქმნნეს კრებასა, რაათამცა უთ-
ხრნეს, ხოლო მათ ჰრქუეს მას, ვითარმედ: „არარაჲსა სხჳსა
საქმისათჳს ვისწრაფეთ გამოძიებად, ვითარ-იგი საკურთხევე-
ლისა მისთჳს, რომელი ათანასეს მივლინებულმან ხუცესმან
დააქცია და ბარძიმი იგი წმიდაჲ დასთხია. და კუალად რამე-
თუ იფქლსა მას, რომელი ჩუეულებისაებრ მოვალს ალექსან-
დრიით კოსტანტინეპოლედ, ათანასე არა უტევებს მოღებად
[120r] და ამას ზედა მოწამე არიან ანდამანტი და ათვიპონ და
არბეთიონ და პეტრე ებისკოპოსი, რამეთუ მათ თჳთ ასმია მი-
სი, ვითარ დააყენებდა კრებასა მას და რამეთუ წარმოდგეს,
ამხილეს და შესწამეს მას. ხოლო იგი განიპარა და წარვიდა,
რამეთუ შეეშინა სატანჯველისაგან.“

ესრეთ არიოზის შემწეთაგან სცთა მეფჳ კოსტანტინე,
განრისხნა და ბრძანა ათანასეს ექსორიობაჲ კერძოთა ღალიი-
სათა, ბერიადეს შინა. ხოლო იტყჳან ვიეთნიმე, ვითარმედ ესე
ამისთჳს ქმნა მეფემან, რამეთუ ენება ეკლესიისა ერთობაჲ,
რამეთუ ათანასეს არა ენება ზიარებაჲ არიოზისი. მაშინ მოი-
ნია ამბოხებაჲ და შფოთი არათუ ალექსანდრიასა ზედა ოდენ,
არამედ ყოველსა ეგჳპტესა, რამეთუ არიოზის საქმჳ ყუაოდა,
ხოლო ეკლესიაჲ იღელვებოდა.

ხოლო ამას შინა კოსტანტინე მეფჳ აღესრულა სოფელ-
სა ერთსა შინა ნიკომიდიისასა, რამეთუ დაეყო მეფობასა შინა

ოცდაათერთმეტი წელი, ხოლო ყოველნი დღენი ცხოვრებისა მისისანი იყვნეს სამეოცდახუთ წელ. და დაუტევნა მეფედ ძენი მისნი. და მიანდო ანდერძი თჳსი ხუცესსა ვისმე, რომელსა აქუნდა სარწმუნოებაჲ არიანოზთაჲ. და ესრეთ ამცნო, ვითარმედ კოსტანტინესვე მისცეს მეფობაჲ, რომელსა ჰქვან ჩემივე სახელი. ხოლო მრავალი ძებნაჲ ყვეს, თუ და-ძი-უტევობია ანდერძი. მაშინ ხუცესმან მან უარყო. და ჰყვეს თანაშემწედ ყუერულნი იგი პალატისნი.

და შემდგომად მცირედისა ჟამისა მოიწია კოსტანტინე და ფარულად მისცა მას ანდერძი იგი მამისა მისისაჲ და ერთი საქმე ითხოვა მისგან, რაჲთა არიოზის ოდენ სარწმუნოებაჲ აქუნდეს. მაშინ, ვინაჲთგან კოსტანტინე აღესრულა, პოვა ევსები ნიკომიდიელმან ჟამი და ისწრაფდა, რაჲთამცა დაამტკიცა არიოზის სარწმუნოებაჲ. ხოლო ამას ყოველსა იქმოდა შეწევნითა მით ხუცისაჲთა, რამეთუ მიზეზითა მის ანდერძისაჲთა აქუნდა კადნიერებაჲ წინაშე მეფისა. და პროპოსიტიცა მეფისაჲ, სახელით ევსები, იგიცა გარდააქცია და ასწავა სარწმუნოებაჲ არიოზისი. და ესრეთ სხუათა [120v] მათცა ყუერულთა იგივე სარწმუნოებაჲ მიიღეს.

მერმე ცოლმანცა მეფისამან სცთა და იგივე სარწმუნოებაჲ მიიღო. და შემდგომად მცირედისა – მეფემანცა და მასვე გონებასა შთავარდა. და მეყსეულად ბრძანა, რაჲთა ჩუენთაცა ებისკოპოსთა იგივე სარწმუნოებაჲ შეიწყნარონ. ხოლო მას ჟამსა დიდისა მის ზამთრისასა, რომელი მოიწია სოფელთა ზედა, იყო იერუსალჴმს მწყემსად და წინამძღურად ეკლესიისა წმიდაჲ მაქსიმე და ალექსანდრიას – დიდი ათანასე და კოსტანტინეპოლეს – ნეტარი ალექსანდრე.

არამედ ევსები პირველმოჴსენებული შეწევნითა მით ხუცისაჲთა ისწრაფდა, რაჲთა არიოზ დაადგინოს კოსტანტინეპოლეს ებისკოპოსად. და ჰგონებდა, ვითარმედ ჴელმწიფებითა მეფისაჲთა და სხუათა მათ, რომელთა-იგი სარწმუნოებაჲ აქუნდა, მოისპოს სრულიად მართლმადიდებლობისაგან მამათაჲსა აღსაარებაჲ ერთარსებისაჲ.

მაშინ არიოზ, ჭურჭელი იგი ეშმაკისაჲ, მოინია კოსტანტინეპოლედ და ჰგონებდა ეკლესი(ი)სა მის ღმრთისა დაპყრობასა. არამედ მიილო აღსასრული, ღირსი საქმეთა მისთაჲ, ლოცვითა წმიდისა ალექსანდრწ კოსტანტინეპოლელ ეპისკოპოსისაჲთა, რამეთუ გარე განსავალთა შინა წელნი მისნი ქუწ განკრბეს. და იქმნა იგი გმოზისა მისთჳს საჩუენებელ წინაშე ყოველთასა.

არამედ შემდგომად მისისა სიკუდილისაჲცა, ვითარცა გარდაჳდა ჟამი რაოდენიმე, ევსები ნიკომიდიელი და მსგავსნი მისნი იხარებდეს, ვინაჲთგან იხილეს ათანასეს განძებაჲ ეპისკოპოსობისაგან. და ისწრაფდეს, რაჲთამცა დაადგინეს ეპისკოპოსი, მათი მიმდგომი, ეკლესიასა ალექსანდრიისასა. ხოლო ღმერთი განაგებდა ყოველსავე კეთილად, რაჲთა დაემტკიცოს ჭეშმარიტებაჲ.

რამეთუ იგინი რაჲ ამას იგონებდეს, მოინია დიდი ათანასე ექსორიობისაგან, დამტკიცებული წიგნითა სამეუფოჲთა, კოსტანტინეს მიერ, ძისა დიდისა კოსტანტინესა. და მოენერა მას ებისტოლელ დასავალით ერისა მომართ ალექსანდრიელთასა და წარმოეცა იგი პროტიკ(ტ)ორთა მიერ, რომელსა შინა წერილ იყო ესრეთ: [121r] „მძლწ კოსტანტინე მიუნერ კათოლიკე ეკლესიასა და ყოველსავე ერსა ალექსანდრიისასა: ვჰგონებ, თუ არარაჲ დაფარულ არს თქუენისა გონებისადა, არამედ ყოველივე გულისხმაგიყოფიეს, ვითარმედ ამისთჳს წარივლინა მცირედჲჲჲ ათანასე, თაყუანისსაჲცემელისა მის სამებისა მართლიად ქადაგი, კერძოთა უალისათა, რაჲთა, ვინაჲთგან აღძრულ იყო მის ზედა გულისწყრომაჲ მბრძოლთა მათ მისთა უკეთურთა მტერთაჲ და ეგო იგი ბოროტისათჳს მისისა ამისთჳს, რაჲთა არარაჲ მოინიოს მის ზედა მათ მიერ ძკრი, არამედ განქარდეს სიბოროტე მათი, გამოვიყვანეთ იგი ჴელთაგან ბოროტთა მათ კაცთასა.

და მე ვბრძანე ყოფაჲ მისი ყოვლითავე უნაკლულევანებითა, ვითარცა ენებოს, და უფროჲსად წმიდანი და პატიოსანნი სათნოებანი მისნი ძნელოვანთაჲცა საქმეთა მისთა ადვილჰყოფენ სასოებითა და შეწენითა ღმრთისაჲთა. ხოლო მამა-

საცა ჩუენსა, ნეტარსა კოსტანტინე მეფესა, ენება, რაათა მი-
ავლინოს ღმრთისმოყუარე ესე კაცი თუსსავე საყდარსა, არა-
მედ ვინაათგან მოიწია მის ზედა ბუნებისაებრ კაცთაჲსა სიკუ-
დილი და ვერ ენიფა აღთქუმისა მის თუსისა აღსრულებად,
არამედ შეისუენა.

ამისთვის ვინებე მე, რაათა ნებაჲ იგი ნეტარისაჲ მის აღ-
ვასრულო, რომელმან-ესე შემდგომად მისა მივიღე მეფობაჲ.
და წარმომივლენია ესე თუსსავე საყდარსა. და რაჟამს გიხილ-
ნეს თქუენ, მან თვთ გაუწყოს, თუ რაჲზომი პატივი პოვა ჩემ
მიერ, ანუ ვითარი სიყუარული ვაჩუენე სინმიდესა მისსა. და
არა საკრველ არს, რაჲცა მისთვის მიქმნია, რამეთუ სული ჩე-
მი თქუენისა სიყუარულისა სურვილმან და ეგევითარისა მის
დიდისა კაცისა სათნოებაჲმან აღძრა და აიძულა ამის საქმისა
მიმართ. და ან ესე პატივითა მით, რომელიცა შუენოდა, წარ-
მომიგზავნა, ვითარცა კეთილი მწყემსი სულიერისა მაგის
ქრისტეს სამწყსოჲსა მიმართ, ხოლო განგებულებაჲმან ღმრთი-
სამან დაგიცვიენ თქუენ, ძმანო ჩემნო საყუარელნო.“

[121v] ამით ესევითარიტა წიგნითა მოიქცა ნეტარი ათა-
ნასე ჰრომით აღექსანდრიად და შეინყნარეს იგი სიხარულით
აღექსანდრიისა ერმან. ხოლო არიანოზნი ეძიებდეს მის ზედა
შესმენასა და ამისთვის მისა მიმართ მრავალნი ბრძოლანი და
შფოთნი ყვნეს. და ამით ესევითარიტა საქმითა პოვა მიზეზი
ევსები და მისთანათა მათ შესმენად მეფისა და იტყოდეს:
„თვნიერ სიტყვსა შეკრებულთა მათ ეპისკოპოსთაჲსა უკითხა-
ვად მოიქცა და შეიპყრა ეკლესიაჲ.“ და მეყსეულად შეაგინნეს
ყურნი მეფისანი და აიძულებდეს მას, რაათა განუკითხველად
ბრძანოს ექსორობაჲ ათანასესი.

ხოლო ამას ამისთვის იქმოდეს, რამეთუ ეშინოდა, ნუჟ-
კუჭ ქმნას მეფემან მამისაებრ თუსისა და ინებოს ნახვაჲ ათა-
ნასესი და ცნობად სარწმუნოებისა და შთავარდენ იგინი
ღელვასა. და ესრეთ გარდაემატა გულისწყრომაჲ უკეთურები-
სა მათისაჲ, ვიდრელა პოვეს ჴელი მკუდრისა ვისიმე და იტყო-
დეს, ვითარმედ: „ჴელი ესე არს ათანასეს საგრძნებელი, რო-

მელი მოჰკუეთა კაცისა ვისგანმე ალექსანდრიელისა, რომელსა ეწოდების არსენი.“

ხოლო მეფემან ექსორიობაჲ მისი, ვითარ იგინი ითხოვდეს, არა ბრძანა, არამედ თქუა, ვითარმედ: „არა კეთილ არს, რაჲთა განუკითხველად დავწერო შესმენაჲ სისხლისაჲ მღდელთა ზედა, არამედ გან(ვ)აგო, რაჲთა გამოიკითხონ საქმე ესე ტჯროსს.“

მაშინ წარავლინა მეფემან კაცი ერთი, სახელით არქელაოზ, მეპურის(მ)ტე და ერთგული თჳსი, მთავარსა თანა ფინიკიისასა, რაჲთა ისმინოს საქმე იგი მათი. და იქცეოდა რაჲ ნეტარი ათანასე ტჯროზს და მოელოდა შემასმენელთა მათ მისთა, რომელნი გრძნებასა სწამებდეს, ხოლო მაშინ არაჲ განსაჯეს, არამედ მოელოდეს, რაჲთა მოვიდენ ალექსანდრიით კაცი მეცნიერნი არსენისნი, არამედ მე ვჰგონებ, თუ ყოველივე იგი განგებულებითა ღმრთისაჲთა იქმნა.

[122r] რამეთუ იყო არსენი წიგნის მკითხველი ალექსანდრიელთა ეკლესიისაჲ, რომელი-იგი ცთომისა რაჲსათჳსმე ბოროტისა მიეცემოდა საშჯელსა. არამედ წმიდამან და სანატრელმან ათანასე ღონისძიებით განიყვანა მიერ და ამცნო, რაჲთა დაიმალოს. ხოლო შემასმენელნი იგი ათანასესნი უზრუნველ იყვნეს, ვითარმედ არსენი არა გამოჩინებად არს შიშისა მისგან და ამისთჳს ღალატებდეს ცხადად სახელსა არსენისსა.

მაშინ მიუთხრა ვინმე არსენის, ვითარმედ: „შენთვის ათანასე ეპისკოპოსი მოუყვანებია ტჯროსს და სწამებენ გრძნებასა.“ მაშინ მოვესენა კეთილი იგი, რომელი ეყო მის თანა ნეტარსა ათანასეს და უნდა, რაჲთამცა მიაგო მას ნაცვალნი ქველისმოქმედებისა მისისაჲ. განიწირა თავი თჳსი და მიიწია ტჯროსად ქალაქად, რამეთუ იტყოდა, ვითარმედ: „უმჯობეს არს ჩემდა სიკუდილი, ვიდრეღა ყოველი სოფელი დაბრკოლდეს ეგვიპტარისა კაცისა მიმართ.“

და მივიდა რაჲ ტჯროსად, გამოეცხადა წმიდასა ათანასეს ფარულად. ხოლო წმიდამან ათანასე განაზრახა და ჰრქუა

მას, ვითარმედ: „არა ჯერარს, რაფთა ან გამოუცხადო თავი შენი უწინარეს საშჯელისა.“ მაშინ დაადგრა არსენი მუნ ფარულად, ხოლო ხვალისაგან დასხდეს მსაჯულნი საყდართა ზედა და ბრძანეს მოყვანებაჲ ათანასესი და შემასმენელთა მისთაჲ.

მაშინ იწყეს პირველად წამებად მისა მრუშებისათჳს და წარმოადგინეს დედაკაცი ვინმე ურცხუნოჲ, რომელი-იგი მტკიცედ წამებდა და იტყოდა, ვითარმედ: „შევიწყნარე ათანასე ღმრთისმოშიშებისათჳს და შემემთხვა მის მიერ ხრწნილებაჲ, რამეთუ აღდგა ღამით ჩემ ზედა და განმხრწნა მე.“

ხოლო წმიდასა ათანასეს თანა შემოსრულიყო ტიმოთეცა ხუცესი. მიუგო მან ათანასეს წილ დედაკაცსა მას და ჰრქუა: „მითხარ მე, ზ, დედაკაცო, ოდეს მოვედ სახლსა შენსა, ანუ ოდეს შემინყნარე მე, ანუ ოდეს აღგიძულე შენ, ვითარეგე შენ შემასმენ?“ ხოლო ვითარცა უწყით საქმეშ დედაკაცისა ურცხუნოჲსაჲ, რომელსა [122v] მიელო ამას ზედა ვეცხლი დიდძალი, ჰგონებდა, ვითარმედ იგი არს ათანასე. მაშინ მიიქცა მისა ურცხუნელითა პირითა და აღიმაღლა ჴმაჲ და ღაღადებდა ტიმოთეს მიმართ: „შენ ხარ, რომელმან იძულებით ღამით განმხრწნენ მე და სინმიდე ჩემი შეაგინე.“ და მიიქცა მსაჯულთა მიმართ და კუალად ღაღადებდა უკეთურებით: „ესე არს განმხრწნელი ჩემი და სხუაჲ არავინ. ამან ქმნა ჩემ თანა საქმე იგი ბოროტი.“

მაშინ გულისხმაყვეს მსაჯულთა მათ უშჯულოებაჲ იგი მათი და მეძვისაჲ მის და მწედართა მათ თანა ილიმვოდეს, რამეთუ ღუმილით საქმეშ იგი ათანასეს ზედა დაწამებული გამოჩნდა ტყუვილად და წინააღმდგომნი იგი იძლინეს, რამეთუ საქმეშ იგი მათი სამღერელსა მიემსგავსა. ათანასეს შეასმენდეს და ტიმოთეს სწამებდეს და სირცხვლითა აღივსნეს მბრძოლნი იგი, რამეთუ დედაკაცი იგი, რომელი მოეყიდა მრავლითა საფასითა, დიდად სარგებელად ექმნა მათ იგი, საჭურველად უჭმარად და ხენეშად, რამეთუ უგულისწმოებითა მისითა, რომელთა შეწევნაჲ ენება, მათვე მბრძოლად აღუდგა. ამისთვისცა დაუტევეს მათ სიფიცხლე იგი სარჩელისაჲ და

გარდააქციეს სიცილად, რამეთუ თვთ იგინი იყვნეს მსაჯულნი და შემასმენელნი და ამისთჳს დედაკაცისა იგი ცთომად დაფარეს.

და იწყეს შესმენად გრძნებისათჳს და ჰგონებდეს, თუ მეორისა მისგან პირველიცა იგი დაამტკიცონ, არამედ მოინადირნეს იგინი თჳსითა ურჩულობითა.

გამოიღეს ჴელი იგი მკუდრისად და ურჩუნებდეს მსაჯულთა მათ და მთავართა სოფლისათა და იტყოდეს: „კაცნო მსაჯულნო, აჰა, მკლავი, რომლისაგან სიწელოვნისა თჳსისაგან ვერარად დაემალვის, ვითარცა-იგი დედაკაცსა მას უგუნურსა უყო.“ და ეტყოდეს ნეტარსა ათანასეს: „ესე ჴელი დუმლით შეგასმენს შენ, ჴ, ათანასე, რომელი-ესე არსენისდა მოგიკუეთია. თანაგაც ამისთჳს სიტყჳს მიცემაჲ, თუ რომლისა საქმისათჳს მოგიკუეთია ესე, ანუ რად გეჴმარებოდა ესე შენ.“

[123r] ხოლო ნეტარმან ათანასე უშფოთველად და დანყნარებულად ჰრქუა მათ: „და ვინ იცნობს თქუენგანი არსენის, ანუ ვინ იცნობს ჴელსა ამას, თუ მისი არს?“

და აღდგეს ვიეთნიმე და იტყოდეს, ვითარმედ: „კეთილად ვიცნობთ ჩუენ არსენის.“ მაშინ წმიდამან ათანასე ჰრქუა მსაჯულთა მათ: „ვინაჲთგან წინაშე თქუენსა აღუარებია, ვითარმედ იცნობენ არსენის, ან ბრძანეთ, რაჲთა შემოიყვანონ იგი წინაშე სამშჯავროსა, რამეთუ, აჰა ესერა, აქა არს არსენი.“ ხოლო ვითარცა შემოიყვანეს არსენი, მაშინ ჰრქუა მსაჯულთა და მბრძოლთა მათ წმიდამან ათანასე: „არა ესე არსა არსენი, არა ამისთჳს შემასმენთა? აჰა ესერა, აქა არს კაცი იგი, რომელი მეცნიერ არს თქუენდა და ყოვლისავე ერისა აღექსანდრიელთაჲსა.“

და უპყრა ჴელთა მისთა და უბრძანა, რაჲთა აღიპყრნეს იგი ზღ. და ღალადებდა წმიდაჲ ათანასე სამშჯავროსა მას: „აჰა, არსენი, ჴ, კაცნო მოქალაქენო, აჰა, ორნივე ჴელნი მისნი, ჴ, საკრველნო მსაჯულნო, ან ჯერარს, რაჲთა გამოიძიოთ, თუ ვინაჲ არს ჴელი ეგე, რომელი წინააღმდეგომთა მათ მსაჯულთა ჩემთა მოუღებია, ანუ ვისგან მოუკუეთია მაგათ ეგე და მოუღებია შესმენად ჩემდა.“

ხოლო ამას რა ღალადებდა წმიდა ათანასე, მიეფინა პირსა ზედა მათსა აღმური და სიბნელე არა ამისთვის ოდენ, რამეთუ ათანასე სძლია მათ, არამედ, რამეთუ შესმენასა შინა გამოჩნდეს გრძნეულად. და აღესრულა სიტყუა იგი წერილისაჲ, ვითარმედ: „წნარცჳ თხარა, აღმოჰკუეთა, შთავარდა იგი მთხრებლსა, რომელიცა ქმნა.“

არამედ ვინაჲთგან მსაჯულთა მათ ბრძანებაჲ მოელო, რაჲთა არა ჭეშმარიტისათჳს იზრუნონ, არამედ რაჲთა ყოვლითავე ღონითა ისწრაფონ და შეჰჴადონ ბრალი ათანასეს ზედა. ამისთვის ადრე აღდგეს სამშჯავროჲთ და ისწრაფდეს დანერად ბრძანებისაებრ მეფისა, რაჲთა არა მოინიოს მათ ზედა გულისწყრომაჲ მეფისაჲ.

ხოლო წარ-რაჲ-ვიდეს მიერ მსაჯულნი, მეცსეულად იწყეს წინააღმდეგომთა მათ ათანასეს ზედა აღძრვად, რომელ არავის უნახავს [123v] ჩუენგანსა ესევეთარი შფოთი. რამეთუ რომელნიმე სიტყუთა აშინებდეს და რომელნიმე ჴელითა აჭენებდეს მას და მტყუვრად და გრძნეულად ხადოდეს მას და ბევრეულთა ბოროტთა იტყოდეს მის ზედა.

სხუანი ექადოდეს, ვითარმედ: „შემდგომად მცირედისა ჟამისა მოწვენად არს შენ ზედა სიკუდილი ბოროტი მეფისა მიერ.“ ხოლო სხუანი ექადოდეს მოკლვად და აგინებდეს მსაჯულთა მათ და ეტყოდეს: „ეჰა, საქმე ესე გმოზისაჲ, რად არა მოკუდა, ვიდრელა ცხონდა ეგე და ტყუვილითა თჳსითა განერა საშჯელისაგან საქმეთა მისთაჲსა.“

და ესეზომსა მას შფოთსა ზედა, რომელი იქმნებოდა წმიდისა ათანასესთვის, არაჲ ეურვებოდა მთავარსა მის ქალაქისასა. ღალადებდეს რაჲ იგინი და მტუერსა დიდსა აღადგინებდეს და ერთბამად იტყოდეს: „აღილე, აღილე ათანასე და მოაკუდინე, რამეთუ არა ჯერარს მაგისი ცხოვრებაჲ.“

ხოლო ვითარცა ეგულეზობდა მათ წმიდისა ათანასეს მოკლვად, გარდამოჴდა არქელაოზ და აღიტაცა იგი მათგან, რამეთუ იყო იგი წინამძღუარ სამშჯავროჲსა და ყოვლითურთ მარჯუე და შემძლებელ იყო სიტყუს მიცემად მეფისა და სიკუდილადცა მზა იყო ათანასესთვის. და განიყვანა იდუმალ

წმიდა ათანასე და განაზრახა, რაათა განეშოროს ქალაქისა მისგან და, უკუეთუ სადაცა იპოვოს, არა შეინამოს, ვითარმედ: „მე ვარ ათანასე.“

მერმე კუალად წინააღმდეგომთა მათ ყვეს კრებაჲ და დაწერეს შესმენაჲ წმიდისა ათანასესი ტყუვილით, ვითარმედ: „ათანასეს შევსწამეთ და ვამხილენით საქმენი იგი, რომელთა ვიტყოდეთ. ამისთვისცა განგუეპარა და წარვიდა.“ და მრავალი წიგნები დაწერეს და წარსცეს ყოველსავე სოფელსა, რაათამცა შეაგინნეს გულნი ყოველთანი და იჭყუელმცა იყვნეს წმიდისა მის კაცისა მიმართ.

წარსცეს ესევეთარი წიგნი მეფისაცა კოსტანტინეს თანა. ამის ესევეთარისა უკეთურებისა მის[124r]გან არიანოზთაჲსა ივლტოდა წმიდაჲ ათანასე ყოველთავე ადგილთა, რამეთუ ფიცხლად ეძიებდეს მას ყოველთავე ქალაქთა და სოფელთა შინა და ბრძანებაჲ განავლინეს, რაათა, სადაცა იპოვოს, შეიპყრან იგი და ესრეთ მის ზედა აღიდრნეს ყოველნი ქალაქნი. და კუალად მთავართა, რომელნიცა ძებნად მისდა წარავლინნიან, განაწესიან სიკუდილი მათი, უკუეთუ ათანასე პოვონ და არა მოიყვანონ, ხოლო, უკუეთუ მოყვანებად ვერ შეუძლონ, წარჰკუეთონ თავი მისი და მოართუან იგი, რაათა საცნაურ იყოს, ვითარმედ ჭეშმარიტად მისი არს.

მაშინ დაყო წმიდამან ათანასე ექუსი დღჳ მღვმესა შინა ურწყულსა, რამეთუ ვერ ძალედვა ქალაქსა, გინა დაბასა შინა გამოჩინებად. ხოლო უწინარეს დღისა ერთისა ცნა ღმრთისა მიერ ჩუენებით, ვითარმედ ეგულების მასცა მღვმესა გამოცხადებად. განვიდა მიერ და დაიმალა სხუაგან. მერმე მოიგონა, ნუჟუჟ სხუათაცა ბორ(ო)ტის მიზეზ ექმნას, რომელნი იგი ისწრაფდეს შეწვენად მისა. ამისთვის დაუტევნა კერძონი აღმოსავალისანი და მივიდა დასავალად, რომლისა მეფჳ იყო კოსტა, ძმაჲ კოსტანტინესი, და მას ჟამსა მიელო მეფობაჲ, რამეთუ კოსტანტინე(ნი) მოკუდა ბრძოლასა შინა კერძოთა აკკლიისათა, მახლობელად მდინარისა, რომელსა ჰრქვან ალოსია.

ხოლო ათანასე მივიდა რაჲ ჰრომს, პოვა მუნ ნეტარი პავლჳ, ებისკოპოსი კოსტანტინეპოლელი, განგდებული საე-ბისკოპოსოსა თვისიან. და მიუთხრნეს ერთმანერთსა ჭირ-ნი იგი, წინააღმდეგომთაგან მათ ზედა მოწვეულნი. და მივი-დეს ორნივე ზოგად იოლის მიმართ, მთავარეპისკოპოსისა ჰრომისა, და უთხრეს ყოველივე მათ ზედა მოწვეული. და მთავარეპისკოპოსისა იოლის თანა მიუთხრეს მეფესა კოსტას ყოველივე განსაცდელი მათი.

და იქცეოდა რაჲ ნეტარი ათანასე ჰრომს შინა, ცნა, ვი-თარმედ ანტიოქიას შინა ქმნილ არს კრებაჲ გარდაქცევისათჳს მართლისა სარწმუნოებისა, [124v] რამეთუ გორგს დაადგენ-დეს ადგილსა მისსა ებისკოპოსად და რამეთუ მოიწვეოდა ერ-სა მას ზედა წყლულებაჲ დიდი. მიილო წიგნი მეფისაგან და მთავარეპისკოპოსისა იულისაგან და მოიქცა ალექსანდრიად, ხოლო ცნეს რაჲ არიანოზთა მოსლვაჲ მისი, შემოკრბა სიმ-რავლჳ ურიცხჳ მოკლვაჲ მისა.

იხილა რაჲ წმიდამან ათანასე თავი თჳსი შეიწრებულად უწესოსა მისგან სიმრავლისა, მაშინ გამოვიდა ეკლესიით და იწყო სივლტოლად, ხოლო მი-რაჲ-ენეოდეს მას და იხილა, რა-მეთუ შეიპყრობენ, განიძარცუა ზენარი თჳსი, რომელი ემოსა და განგებითა ღმრთისაჲთა პოვა ქალწული ვინმე მოყმე, რო-მელსა ედგა მჯართა ზედა კოკითა წყალი და ჰრქუა მას: „მო-მეც კოკაჲ ეგე წყლითა და ვიდოდე წინაშე ჩემსა სახიდ შენ-და.“

და მოსტაცა მას კოკაჲ იგი. ხოლო ქალწულმან მან იხი-ლა რაჲ იგი, შეშფოთნა, რამეთუ იცნა, ვითარმედ იგი არს ებისკოპოსი ათანასი, ხოლო მან ჰრქუა მას: „მშკდობაჲ შენდა, ვიდოდე წინაშე ჩემსა, რამეთუ მდევენ მე არიანოზნი და ამით ესევითართა სახითა ჯერარს დამალვაჲ ჩემი.“

ხოლო მდევარნი იგი მისნი მიენინეს და თანაწარჰყდეს მას და ვერ იცნეს იგი შეცვალებისა მისთჳს ხატისა მისისა, რა-მეთუ, ვინმცა ჰგონებდა, თუ ათანასეს ედგას კოკითა წყალი მჯართა ზედა და შედგომილიყოს ქალწულისა მოყმისა. ხოლო შე-რაჲ-ვიდეს სახიდ მისა, მიუთხრა მას ყოველივე და ამცნო

მას, რაფთა არავინ ცნას ესე. ხოლო ჭეშმარიტად სარწმუნო მან ქალწულმან ესრეთ დაიცვა სიტყუაჲ მისი, ვითარცა მცნებაჲ ღმრთისაჲ, რამეთუ სფურვიდსა იქმოდა და მიიღებდა ქალაქად და ჰყიდდა მას და მისგან მოართუმიდა მას საზრდელსა. და ყოველთა მწუხრთა დაჰბანნის ფერწნი მისნი და ნაბანი იგი მისი კმა ეყოფოდა მას სასუმლად, ხოლო წმიდაჲ ათანასე ლოცვასა შინა იყოფოდა დღე და ღამე და ასწავლიდა მას და დაამტკიცებდა შიშსა შინა ღმრთისასა. და ესრეთ წმიდა ყო მან ქალწული იგი, რომელ სასწაულთაცა იქმოდა.

და დაყო მის თანა რვაჲ წელი და ამით სახითა განერა არიანოზთაგან და ვერვინ ცნა, თუ მის თა[125r]ნა იყოფების, რამეთუ, ვინმცა სადა აგონებდა, თუ ათანასე დამკვდრებულ არს დედაკაცისა თანა ესევითარსა მოყმესა.

და აღესრულა მეფე კოსტანტინე. ცნა ესე ნეტარმან და წმიდამან ათანასე, გამოვიდა და მივიდა ღამით ალექსანდრიად და შევიდა ეკლესიად და დადგა ღამე ყოველ საკურთხეველსა შინა და ილოცვიდა. და ვითარცა შევიდეს მღვდელნი და ერი ლოცვად ჟამსა ცისკრისასა, იხილეს იგი ყოველთავე და განკვრდეს, რამეთუ ჰგონებდეს, თუ მომკუდარ არს იგი დევნასა მას არიანოზთასა. და ვითარცა იხილეს იგი, მადლი შეწირეს ღმრთისა, რამეთუ იქმნა ქალაქსა მას სიხარული დიდი მოსლვასა მისსა და ყოველთავე დაუტევეს სახლები თჳსი და ეკლესიად მირბიოდეს კაცისა მის ღმრთისა ხილვად.

ხოლო არად საწმარ არს მრავლისმეტყუელებაჲ, ვინათგან ვერ შემძლებელ არს ენაჲ, არცა გონებაჲ მისწუდების ღირსებით ქებასა მოთმინებისა მისისასა, რამეთუ შემდგომად ამისა მიიღო მეფობაჲ ივლიანე. მას ჟამსა არათუ მართლმადიდებელთა ოდენ სდევნიდეს, არამედ ყოველსა ქრისტიანობასა ზედა გამოიღეს დევნაჲ, რომლისათჳს მრავალ არს სიტყუაჲ.

და ვითარცა გარდაჲდა ჟამი რაოდენიმე, მოიწია ბრძოლაჲ იგი სპარსთაჲ. და ვითარცა მიიწია ივლიანე მეფე ანტიოქია ქალაქად, მრავალნი წმიდანი მოსრნა მუნ და ესრეთ წარემართა სპარსეთით კერძო. და შე-რაჲ-ვიდოდა ბრძოლად,

მოინია მის ზედა ისარი და წარჰჳდა სული მისი და მუნ აღესრულნეს დღენი იგი ბოროტნი ცხოვრებისა მისისანი.

და ესრეთ პოვა მშკდობაჲ ღმრთისა ეკლესიამან დევნულებისა მისგან წარმართთაჲსა. შემდგომად ამისა დაიპყრა კუალად მეფობაჲ უალის და მოინია უფიცხლესი ლელვაჲ და ზამთარი დიდი მართლმადიდებელთა ზედა და უძკრეს პირველისა მის, რამეთუ არა მცირედ აღძრნა მან ღმრთისა ეკლესიანი. და მერმე კუალად პოვეს ჟამი არიანოზთა და არა დაწყნარდებოდეს, არამედ ყოველსავე ღონესა ეძიებდეს, რაჲთამცა ოდენ ათანასე მოკლეს.

და [125v] ასწავეს მეფესა სწავლაჲ ბოროტი და ითხოვდეს მისგან ბრძანებასა, რაჲთა მოკლან ათანასე და ეტყოდეს მას, ვითარმედ: „ესე უწყოდე: უკუეთუ ათანასე ცოცხალ იყოს, არიოზის სარწმუნოებაჲ არა დამტკიცების.“ ხოლო იგი შეპყრობილ იყო სენითა მით არიოზისითა. ამისთჳსცა მიუწერა დუქსსა მას ალექსანდრიისასა, რაჲთა ყოველსავე ადგილსა დაამტკიცონ სარწმუნოებაჲ არიოზისი, ხოლო რომელთა არა ირწმუნონ, შეყარნენ იგინი სატანჯველთა და ექსორიაცენენ იგინი თჳსით ქუეყანით უცხოსა.

ხოლო ათანასე, ახოვანი იგი, შემწე ერთარსებისაჲ და მბრძოლი ჩუენი, ჯდა თანამდები შფოთთა მრავალთაჲ. „შეიპყარ და წამოეც ჩემ წინაშე ადრე. და უკუეთუ წარმოვლენაჲ მისი ვერ შეუძლო, თავი მისი წარჰკუეთე მანდა და წამოეც აქა, რაჲთა ესრეთ დასცხრეს კადნიერებაჲ მბრძოლთაჲ, რომელნი მეფეთა წინააღუდგებიან.“

ხოლო მო-რაჲ-ინინეს ალექსანდრიად მეფისა მიერ მოვლინებულნი იგი და მისცეს ებისტოლე იგი დუქსსა, მეყსელად, ვითარცა მვეცნი ველურნი, დაესხნეს სამწყსოსა ქრისტესსა, რაჲთამცა განაბნიეს იგი. ეძიებდეს რაჲ ათანასეს, შფოთი დიდი ქმნეს ქალაქსა მას შინა, რამეთუ ერი იგი წინააღუდგებოდა მწყემსისა თჳსისათჳს და ფრიადი სისხლი დაითხია ერისა მისგან.

ხოლო ნეტარმან ათანასე, ვითარცა ესე ცნა, იდუმალ განვიდა, შეიმოსა სამოსელი სამუშაკოჲ და დაირქუა თავსა

თვსსა ქუდი და ამით სახითა განვლო ბჭჳ ქალაქისაჲ. და განერა და აღვიდა კერძოთა ზემოჲსა თეზაიდისასა და შევიდა უშინაგანესსა მას უდაბნოსა.

და პოვნა მუნ ხუთნი მონაზონნი, რომელთა აქუნდა ცხოვრებაჲ იწროჲ და ჭირვეული ფრიად. და უზომოჲსა მის მარხვისა მათისაგან ჭამდეს თივასა და მრავლით ჟამითგან არა ეხილვა კაცი. ხოლო რაჟამს იხილეს იგი, ჰგონებდეს, ვითარმედ უცნებაჲ რაჲმე არს და ამისთვის არა განუღეს მას კარი, ხოლო იგი ევედრებოდა მათ, რაჲთა განუ[126r]ღონ მას კარი. და იგინი არა განუღებდეს. უკუანაჲს(კ)ნელ უნდა და, თუ არა, ჭირისა მისგან აღიარა, ვითარმედ: „მე ვარ ათანასე, ებისკოპოსი აღექსანდრიისაჲ, და მეძიებენ მე არიანოზნი მოკლვად და ამისთვის მოვედ მე აქა.“

ესე რაჲ ესმა მონათა მათ ღმრთისათა, ვითარმედ იგი არს ათანასე, შეინუა სული მათი სიყუარულითა მისითა. განვიდეს და იხილეს იგი და გულისხმაყვეს, ვითარმედ იგი არს ჭეშმარიტად ათანასე. და შეუვრდეს ფერჳთა მისთა და ითხოვდეს მისგან ლოცვასა. ხოლო მან აღადგინნა იგინი ქუეყანისაგან და შევიდა მათ თანა და მიუთხრნა ყოველნივე საქმენი არიანოზთანი და მარადლჳ დაამტკიცებდა მათ სარწმუნოებასა ქრისტესსა. და ვითარცა დაყო მათ თანა ნეტარმან ათანასე ჟამი რაოდენიმე და ხედვიდეს თითოსახესა მოქალაქობასა მისსა, რომელ იგინიცა თვთ განკვრევილ იქმნეს და იტყოდეს: „ნუუკუჳ არა ათანასე არს ესე, არამედ უჯორცოჲ ვინმე არს.“ რამეთუ საქმეთა უჯორცოჲსათა იქმოდა და ჯორციელისა კაცისა ბუნებასა გარეგან იყვნეს საქმენი მისნი.

ესრეთ დაყო ფიცხელსა მას შინა უდაბნოსა ზემოჲსა თეზაიდისასა, კაცთა მათ თანა მოღუანეთა. და ვითარცა გარდაჳდეს ჟამნი რაოდენნიმე, მიიღო უალი მეფემან აღსასრული, ღირსი გმობისა მისისაჲ, რამეთუ იძლია იგი ბრძოლასა შინა და შევიდა საბზელსა შინა და დაიმალა. ხოლო მბრძოლთა მათ შეუდგეს საბზელსა მას ცეცხლი და მუნ დაინუა იგი.

და ესრეთ დასცხრა ეკლესიათაგან ღმრთისათა უმჯულოთა არიანოზთა დევნულებაჲ.

და ნეტარმან ათანასე ჩუენებითა საღმრთოჲთა ცნა უაღლის აღსასრული და უთხრა ჩუენებაჲ იგი ძმათა მათ და ახარებდა მათ მშვედობასა ეკლესიათასა და ევედრებოდა, რაჲთა წარგზავნონ იგი ლოცვითა თვისსავე ეკლესიასა.

და შეუვრდეს ურთიერთას და მოიკითხეს ერთმანერთი ამბო[126v]რისყოფითა წმიდითა და ესრეთ წარგზავნეს იგი მძოვართა მათ. ხოლო მი-რაჲ-ინია ალექსანდრიად, ცნეს ყოველთავე მოსლვაჲ მისი, ვითარმედ: „მწყემსი ჩუენი ათანასე ცოცხალ არს და მოვალს.“ და მიეგება ერი იგი მცირითგან ვიდრე დიდადმდე ექუსით მილიონით კიდე ქალაქისაგან. და აქუნდა სანთლები და რტოები ბაიასაჲ.

და შემოიყვანეს იგი დიდებითა დიდითა ალექსანდრიად და შეიყვანეს იგი ეკლესიასა და დასუეს იგი საყდარსა ღმრთისასა. და იყო სიხარული დიდი და მხიარულებაჲ მართლმადიდებელთაჲ. ხოლო არიანოზთა ზედა მიეფინა ბნელი საუკუნოჲ. და დაყო ნეტარმან და წმიდამან და ღმერთშემოსილმან მამამან ათანასე მიერთგან რვაჲ წელი. და შემოკრიბნა ცხოვარნი იგი, მკეცთა მიერ განბნეულნი, და აღაორძინა სამწყსოჲ იგი ქრისტესი.

და ესრეთ ქრისტეს მიერ დაიძინა ძილი იგი მართალთაჲ. და მიიცვალა მამათა თანა საშუებელსა მას საუკუნესა. და პოვა მოსაგებელი მრავალთაჲ მათ და ურიცხუთა ღუანლთა მისთაჲ – სასუფეველი ცათაჲ. და აწ მეოხ არს ჩუენდა, მისთა მათ სამწყსოთა, რაჲთა ლოცვითა მისითა ყოველთა ვპოოთ წყალობაჲ დღესა მას საშინელსა ქრისტე იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა შუენის დიდებაჲ, სიმტკიცე და ჴელმწიფებაჲ თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!

„ბასილი კესარიელის ცნობები“

ბერძნული ტექსტი

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ,

εἰς τὸ βίον καὶ τὰ θαύματα,

τῶ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου Ἀρχιεπισκόπου Καππαδοκίας.

Γαπητοί· ἐκ τῶ ἀπεικός
βινώμονας υἱοὶ τῆ τῆ
πατρὶς ἐπιστυγάζαν ἀ-
ποβίωσά, καὶ δάκρυον αὐτῆ χεῖ-
ζεδαί " δίκαιον, ὅσπ μῆχι ἔ νυῖ
ἀπαντες, [συμπαθῶς] πεπόνταίμν.
ὀπνίκα ὅ πλῶ τῆ πα' τοῖς αἰχλιῶ, ^Ϟ
κτ' ἡ γεγραμμένοι, ἀπεσάμεδα,
κὲ πρὸς δι' χείρισον ἰκασιάν " τῶ τῆ
ὄλων δεσπότου Χεισοῦ τῶ ἀληθινοῦ
Θεοῦ ἡμῶν πνευκαὶνηθιμν, αἰαί-
γαῖον ἀήθιμν, τὸν, τὲ αἰοῖδιμον
αὐτῶ βίον, κὲ τὰ ἀληθῆ κὲ μεγάλα
θαύματα τῶ ἡμετέρου ποιμνῶ
κὲ διδασκάλου Βασιλείου, γραφῆ
παραδωκῶ. ὅπως μὴ τῆ χρονία
παραδρομῆ, λήθης βυθοῖς παρα-
δωκῶσι. φειῶν γὰ πανιέρων καὶ δε-
σποσίων ἀνδρῶν, λέγω δὴ Γρηγο-
ρίου τῶ ἐν θεολογία διαπρέφαντος·
κὲ Γρηγορίου τῶ αἰοῖδιμου τῆς Νυ-
σαείαν πόλεως· οὐ μὲν ἄλλὰ καὶ
Εφραίμ τῶ πανολοῖς [τῆς ἐρήμου
καθημητῶ] ἄλλων τε ἄλλοις ἑπι-
ταφίοις λόγοις ὅ ἀνδρα πεια-

σραφαντος, ἔδοξε καίμοι ὡσπρεῖ
τῶ ἐκτρώματι, δόπσορικῶς φά-
ναι, ἑπι' χεῖρας εἰληφόπ τὰ πρῶ
τῆ ἐκατέρων θαυμασίων ἀνδρῶν
λελεγμένα διηγήματα, τὰ ἐλλεί-
ψαστα ἀναπληρῶσαι ὡς βινώμο-
νι υἱῶ, πασέ τὸ χεῖρ ἀναπλη-
ρουῶν ἀνῶθεν, ὡς οἰεσθε, ἑρηκο-
λουθικόπ καὶ ἀκριβῆ γνώσιν εἰλη-
φόπ. οἶδε γὰ, οἶδε κὲ νεφέλη, κρυ-
πλῆν ἡλιον· κὲ χρονία πρῶδρομῆ,
τῆ καλῶν διηγημάτων διχερῶς
εἰσαγεῖν πλῶ λήθῆν. ἐπεὶ οὐκ ὁ μέ-
γας πατήρ ἡμῶν ἀπῆν, καὶ πειβόη-
τος τῶ κόσμῳ Βασίλειῶ, ὁ πάνσο-
φῶ δερχερός, ὁ τῆ ἐπουρασίων
δυνάμειων σευόμιλος· ὁ διαπρυ-
σιῶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος· [ὁ
δερραγῆς τῆ ὀρθοτόμων δογματῶν
σύλος· ὁ τὰ τῶ ἀνθεσίων σοφῶς ἀ-
πευδύνας ἦθη.] ὁ πλῶ φύσιν τῶ ὄν-
των τρανώσας· ὁ ὅ ἐχθισον τῆς
Τελαίδος, πρῶσβυχῆ κατὰβαλῶν
Ἰαλιανὸν ὅ δόπσαίπῆν· ὁ ὅ ΟΥΑ-
λεντος βλάσφημον ἐμφεράζας σῶ-
μα· ὁ πλῶ τῶ Ἀρσανῶν [τρανώς]
ἐκπορθῶσας κακοδοξίαν· ὁ πλῶ τῶν
Χεισιανῶν σοφῶς ἐδράσας ὀρθο-
δοξίαν· [ὁ πάνσοφῶ δερχερός τῶ
ἔθνοις τῶ ἀγίης] ὁ ποιμνῶ τῶ πειε-
σίς τῆς ἐκκλησίας λαοῦ· τὸ βασι-
λφον ἐεράτθυμα· ὁ πεποιμηλιμῶ
τῶ τῶ Χεισοῦ πρῶβάτων κρεί· ὁ τῶ
θείας πῆσεως διδάσκαλος δι' κληῆς· ὁ
καὶ ζῶν κὲ μῶ " θάνατον, μὲγάλως
ἀσραφῆας τῶς θαύμασι· μῶ πλῶ

διὰ πωροσευχῆς αὐτῶν γηουιδύω, ὡς λέλεκται, Ἰακλιανοῦ ἔθεου γουῖ διαφθορῶν, ἔθραπτος εἰς ὕψος τὸ κέρως, ἔλαλήσαντος κτ' ἔθεοῦ ἀδινίαν ΟΥΔάλης ὁ τούτου θεῖου, Ἰππιαβόιδυ αἰαξίως τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος, κὺ τῆς τ' Αρβανῶν πωροσευχῶν κακοδοξίας, ἔπὶ πλὴν καθ' ἑμῶν περὶ φανῆ τ' Καρσαρῶν μητροπόλιν ἦκει, [σὺ τῶν ποιιδύω] κατὰ σφραγίδου. ἔ τὸ, ὅπως μὲν ἔ διαπί, οὐ τ' παρόντος κειροῦ τὸ δὴ γήμα. ἀλλ' ἔπὶ τὸ πωροκείιδυρον ἐπατέλωιδυ, " πλὴν κὺ νηδύ αὐτῶν βίωσιν, κὺ τὰς μέλει τέλους θραεταί θηροῦιδυοι.

Βασίλειου, μόνος ἔπὶ τ' γῆς, ἴσον ἀπέδραξε [καὶ] βίον, τοῖς λόγους ἐμπρέποντα [κὺ λόγον, θεία σοφία τὸ βίον φαιδρωόντα.] πάντα Χειρῶν δίδε, ψυχρῶ ἔ σῶμα λόγον παλάμας, " διὸ ἔ πλὴν ἔλλωικῶ πλάκω, ὡς ἴσον θραεχῆς θεία σασεν. ἔπὶ ἐπαιθῆς γουοιδυ, ἐκδίδεται ἔπὶ τ' πικόντων εἰς γράμματα. γοράσας ὅ εὐ τοῖς μαθημασι πέντα ἐπὶ χρονον, ἔ μη κατὰ λακιδεῖς εὐ αὐτοῖς, καρπούται πλείσιν ἐμφιλύσοφον ἔπὶ σήμω τῶ μειλιχίω τῆς φύσεως. αὐθις οὐ ἐκατὰ λείφας πλὴν εὐ ἐκείιδυ Καπασδουκῆς γδ ἑ τῶ γηδ' κατὰ λαμβάνει πλὴν μητέρεα τ' λόγων, τὰς Αθῆνας, ἀγνεία τε πολλῆ ἐκράτεια ἔ σωφροσύνη κωκοσημίδυος, πωροσφοῖται τῶ κα-

θηροιδύω, τῆς τ' ἑλλωῶν" σοφίας ΕΥβούλω τωῦομα. κὺ οὕτως εἰαυτὸ ἀπέδραξε τοῖς μαθημασι, ὡς τε θαυμάζομαι αὐτῶν, παρά τε τ' ἑκαθηγητῶν, κὺ τῶν αὐτῶν συμφουητῶν. γαγῆνασι γδ τούτου συμφουηκτορες, Γρηγορεῖ ὁ μέγας τῆς Ναζιανζοῦ γηουιδυος ἔπὶ σκοπος, κὺ τῆς ἀποστολικῆς θραεταί εὐ οἰάκας ἔπὶ δωκαίδεκα διαλυβερνήσας χρονοῖς. Ἰουλιανός τε ὁ πωροβραχὶ Χειρῶν, ἔ Λιβαῖου. οὕτω ὅ παρά πάντων θαυμάζομεν ὁ αἴηρ, ἔθετο εὐ τῆ καρδία αὐτῶν μὴ μεταχρῆν θραετου ἠ οἶνε, μέλει ὅπου κὺ τῆς αὐθῆν πωρομηθίας νοήση τῆς θείας σοφίας τὰ ἀπόρητα. ἐδιδρατεῖφας ὅ εὐ τοῖς παιδευμασι πέντα καθεκαετὶ χρονον, κὺ πᾶσαν ἑλλωικῶ σοφίαν ἔπὶ δραμῶν εἰς τέλος. [ἀστρονομία τε κὺ γεωμετεῖδω κὺ τὰ κάλλισα συλλεξάιδυος.] ἔ μηδαμῶς διρεῖν θωιδυοιδυ δι' αὐτῶν τὸ πάντων δημιουργῶν, εὐ μᾶ νυκτὶ διαχρυνουῶτος αὐτῶν, θεία τῆς ἑλλαμψις γίνεται αὐτῶν, διελεθῆν εὐ αἰσῆς ἀρησκείας πλὴν γραφῶν. αἰσῆς εὐ ὄχετο εὐ Αἰγυπῶν κὺ πωροσευχῶν εὐ τ' θραεμαυδριτῶν, Πορφυρείω τωῦομα, ἠήποσ δωιδυαῖ αὐτῶν βίβλους ἑερεῶς πωροσ κατὰ ληφῆν τῶν θείων δογματῶν. κὺ τούτου πυχῶν, ἐμεινεν κὺ εἴτε εὐ θραεφῶν τῆ μὴ ἐπὶ τ' θείων λόγων, ὅσα τε καὶ λαχάνοις τρεφόμεν. εὐταυσαῖον ὅ χρονον

διατρέψας κείνους, κὺ ᾧ τῆς ἀλη-
 θείας λόγον πῖσῃ κατανοήσας, "δέ-
 μαιεν ἐρθινῶν ᾧ τῆς ἀληθείας λό-
 γον. κὺ ἦπτεσεν αὐτῷ ἄπολυθίωμαι εὐ
 Ἱεροσολύμοις διχῆς χάριν, καὶ πὰ
 κείνους ὀφύμυρον θαύματα· ὁ δὲ ἔ-
 πευξάμυρο, ἀπέλυσεν αὐτόν.
 Ἐπανελθὼν δὲ εὐδα πῖω τῶν Ἑλλή-
 νων ἐπαυδέυθη σοφίαν, ἦρξατο πεί-
 θην πολλοῖς φιλοσόφοις, κὺ πληθῆ
 Ἑλλήνων περοσφέρην τῷ Χριστῷ,
 ὑποδύκναι αὐτοῖς πῖω ὁδὸν τῆς σω-
 πτείας, ἐπέζητησε δὲ κὺ ᾧ αὐτῷ κα-
 θηγητῶν ἘΥθελον. ἰὼ δὲ ἦρῶν με-
 νῶ τῆς λόγου· εἰς ἀπὸ μαιψιν τῶν
 πονηθέντων παρ' αὐτῷ, περοσαγα-
 γεῖν αὐτῷ τῆ ἀμωμηπτα πῖσῃ· ὡς
 αὐτῷ διδυδρομουῶτος περὶ πῖω πῖ-
 σιν, πάντας ἔπεδαι αὐτῷ ὡς διδα-
 σιᾶλω, εὐδὲν οὐ φιλοσοφίας κατὰ
 γομύμοις. Ἐπιζητήσας δὲ αὐτῷ ἐν
 πῖωι τοῖς παιδευθεῖοις, δῖρεν ἐν
 περοσασίω ἰὼ συζητουῶτα λόγον,
 μῦ κὺ ἔπερον φιλοσόφων· οὐδὲν γὰρ
 ἰὼ παρ' αὐτοῖς σπουδαζόμενον, ἢ
 τὸ λέγειν τὴ καὶ ἀκούειν καινότερον.
 διαλεγόμενον οὐκ αὐτῷ, "ἐλάβετο
 τοῦτου ἔπησας ὁ Βασίλφος. καὶ πῖ
 τῶν σιν αὐτῷ, ἔφη [περὶ αὐτόν.]
 ἐλάβετό σου πῖς, ὡ φιλοσόφε· ὁ δὲ,
 φησιν· ἢ Θεός, ἢ Βασίλφος. ἀναγ-
 γνωεῖσας οὐκ αὐτῷ, εὐδὲν σινόν-
 τας αὐτῷ ἄποπεμψάμυρος· σινῶν
 πῖω Βασιλείω· εὐδὲν τρεῖς ἡμέρας ἀσι-
 ποι διαμείναντες, σινεζήπου πρὸς
 ἀλλήλους. ἦρσῆτησεν οὐκ ὁ ἘΥθεου-

λος Βασίλφος. πῖς ὄρω σοφίας, Βα-
 σίλφεις ὁ δὲ, φησι. περὶ τοῦ ὄρος σο-
 φίας, μὲν ἐπὶ θαλάσσης· ὁ δὲ θαυμα-
 στας ἔφη· πῖς ὁ κόσμος; ὁ δὲ ἔφη· ὁ
 ὑπερκόσμον· κὺ γλυκαῖς μὲν ᾧ
 τῆς κόσμου λόγοι, πικρὸς δὲ πῖω ὁ
 κόσμος, ὅσα πῖς αὐτῷ περὶ ἔχεται
 ἐμπαθῶς· κὺ ἄλλη ὅτιν ἡ ἰδὸν ἡ
 σώματος, καὶ ἄλλη τῆς ἀσωμάτου
 φύσεως. εὐδὲν αὐτῷ σινῶν παρ-
 ξαῖνοι, τῷ ἐν εὐδαχομύμων, ὅτιν.
 εὐδὲν δὲ δῖω παρ' δυοῖς κυρείοις δου-
 λῶν. πῖω ὅση δῖω αἰμας, διαφύ-
 πῖω μῖω τοῖς πῖω ὡς ᾧ δῖω τῆς
 γνώσεως, κὺ εὐδὲν διὰ κακίαν ἀπέ-
 γου, δὲ δῖω τῆς ἀγαθῶν ὑπερ-
 γου. ἐδὲν δὲ γυμνὸν ἰδὸν μῖω, πε-
 βάλω μῖω, κὺ ἄπο τῆς οἰκίω τῆ
 σπῖωματος, οὐκ ὑπεροψώμωσα.
 πῖω εἰπὼν, κὺ ἔξῃ κόνισας αὐτῷ
 περὶ βασιλικῶς πῖω τῆ σινῶν περὶ
 ἡμῶν διὰ μετανοίας φιλανθρω-
 πῖαν, τρεῖς πῖω καὶ τῷ νῶν περοσπῖ-
 θῖαν εὐδὲν περοσπῖω τῆς διανοίας· τῷ
 μῖω, καὶ ἔφθῖεν τῷ πῖω τῶν· πῖω
 δῖω πῖω φέροντα· πῖω φρόνησιν· ἢ
 ἀδῖω δῖω πῖω δικαιοσύνη· πῖω
 σινῶν σινῶν. κῖ δὲ τὸ δῖω ἰὼν
 μέρος, πῖω ἀπῖω πῖω. ἐκατέφθῖεν δὲ
 αὐτῆς, ἀκρασίαν ἀκολασίαν· μέ-
 θῖω· ἀσείδηαν· ῥαθυμίαν· διαβο-
 λῖω· γλωσσαλγίαν· θυπέδῖω, καὶ
 πῖω τοῖο ὅτιν ἐσμον κακῶν. πῖω δὲ
 μετανοίαν, διπερεπῶς ἔσα ἰδὸν.
 ἀπέμα μῖω δῖω σινῶν. περοσπῖω.
 εὐδὲν μῖω εὐδὲν πῖω ἔπησῖω σινῶν.
 τῷ

ἡ οἰκείων ἐπιθειομένων λαῶν πλη-
 σίον ἢ αὐτῆς, ἐκράτειν· ἀρχί-
 νοισι· ἐπιεικείν· σεμνότητα· αἰδῶ·
 φιλανθρωπίαν, ἔ πολλῶν ἀγαθῶν
 δῆμον. ὁ ἢ παύτης τῆς ἰσορίας νοῦ,
 τοῖς μὲν θεωμιχοῖς, ἀσφάλεια, τοῖς
 ἢ ἀκούοισι, ζήλω τῆν ἀμείνων,
 πρὸ φασος, παύτα τοῖς κῆ ἐγὼ ἰδῶν,
 ἠγάδιον, ἔ εἰς τόδε ἦγμα, ὡς ΕΥ-
 βουλε. εἰσὶ γὰρ ἐν ἱμῶν, ἐν εἰκόνες
 οὐδὲ ἀνίγματα, ἀλλ' αὐτὴ σαφῶς
 ἐν ἀλήθεια, ὁδηγοῦσα πρὸς σωτη-
 ρείδω. ἀνασπόμεθα γὰρ πάντες, οὐ-
 ποι εἰς ζωὴν αἰώνιον, [κῆ οὐποι εἰς
 ὀφθισμὸν κῆ αἰχμῶν αἰώνιον,] κῆ
 παρασπόμεθα τῶν βήματι ἔ Χε-
 σοῦ, καθὰ διδάσκοισιν ἱμαῖς ἔ
 μεγαλόφωροι πρὸ φῆται, Ἰσαῖας,
 Ἰερεμίας, Ἰεζεκιήλ, ἔ Δανιήλ,
 Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς, ἔ ὁ θεοῦσι ἔ
 Γαῶλος. μῆ ἢ τῶν τοῖς, αὐτὸς ὁ τῆς
 μετανοίας δοτῆρ ἔ τῆ παύτης ἀμοι-
 βῶν, κῆ εἰς ἔ ὁ πρὸς βατὸν ἐπι-
 ζητήσας τὸ δότωλός. ὅς ἔ
 ἀπο-
 σεύτα πῶδα τῆ πατρῶου κόλπου
 σὺ πολλὰ πλούτω, ἔ τῆτον ἀσπ-
 τως δαπανήσονται, ἔπειτα ἐπανελ-
 θόντα, καὶ λιμῶν τεπηκότα, γησιῶς
 ἀσπαζέται, ἐδῆπ λαμπρῶς κοσ-
 μήσας, καὶ δακτυλίω, ἐστὰ τε πο-
 λυτελεῖ· πείθῃ τε ἔ μηδὲν ἠμῶρτη-
 κότα πῶδα μὴ χαλεπήνῃ, ἀλλ'
 ὡς ἀδελφῶ, συγγνώμην νέμειν. ἔ-
 πως ἀφθόνως ὁ δεαυτοῦς ὑπερβάλ-
 λων τῆ ἀγαθότητι, ἔ ἴσον μισθὸν
 τοῖς πρὸ τῶν ἐνδεῶν ὡρεν δι-

δωσιν. αὐτὸς ἔ ἱμῶν μετανοοῦσι, ἔ
 δεχομένους πῶν ἔξ ὕδατος κῆ πνύ-
 ματος ἀναχρήσιν, δωρήσεται, ἔ
 ὀφθαλμὸς ἐπὶ εἶδε, κῆ οὐ ἐπὶ ἠκου-
 σε· κῆ ἐπὶ καρδίῃ ἀνθρώπου ἐπὶ
 ἀνέβη, ἔ ἠτοίμασεν ὁ Θεός. τοῖς ἀ-
 γαπῶσιν αὐτῶν. τῶντων οὐ ἐν αἰ-
 δήσῃ γηρόμυρος ὁ ΕΥβουλες, ἔ φη.
 πειράσω μὲν οὐδ' ὁ σὺ κἀλάφης, Βα-
 σίλφης· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὁ τῆς μετε-
 νοίας ἐχάτω λόγος· φράσον δὲ μοι
 ὁ πρὸς θεῶς ἠεφύμην θεῖον μυστή-
 ρον· ὁ φασὶ πνευ κῆ πῶν Ἱεροσο-
 λύμων ἐπιφάσται πόλιν· κῆ ἱνὸς
 ἴσως ἀρέθης ἀγίου μέτοχος, εἰ τὰ
 κατ' ἐκείνῃ ἰσορήσας μοι. ὀρεγο-
 μῶν δὲ μου μαθεῖν, τὰ θεῖα δόγ-
 ματα, μὴ μὴ πῶν δῆρησιν, ὡς
 Βασίλφης. ὁ ἢ ἔ φη· ἠκούον πρὸς Ἱε-
 ρουσαλήμ· οὐχ ἠπίον ἢ οὐρενοῦ ὕ-
 πελάμβανον αὐτῶν· οὐδὲ πῶν πλη-
 σίον αὐτῆς κῆ μὲν τῶντομα Βηθ-
 λέμ. ἢ πῶς ἀπεσείσατο μὲν, ἔ ἀγ-
 χλω τῆς ἀμβλωπίας, καθαρθεῖ-
 σα ἢ τὰ ὄμματα, πρὸς τῶν ἀμεί-
 νων πολιτείδω, κῆ ἀληθεσάτω με-
 πεσοκιδάθη ζωὴν. ὅπῃ ἢ πρὸς γηῶν
 ἔ Ἱεροσολύμων κῆ πάντων ἐθνῶν ἔ
 εἶα Θεὸν ἐσέβοντες τυχεροῖσιν, ἐπὶ
 τῆν θεῶν λογίων διδασκόμεθα τῶν
 ἀλήθειαν. ἀπὸ γὰρ τῆ πρὸς πλάθεν-
 τος ἀνθρώπου ὡς ὄνομα Ἀδάμ, ἔως
 Νῶε ἐφ' ὃ ὁ κατακλυσιμὸς γέρονε,
 γέρονεσι γηραιὰ δέκα· ἐπὶ σμβ'.
 ὁμοίως κῆ ἀπὸ τῆ κατακλυσιμοῦ, ἔως
 Ἀβραάμ, γηραιὰ δέκα· ἐπὶ, ἀπγ'.

Αβραάμ ἢ ἰωῦ ἔτη οέ. ὅτε μετοί-
 κησεν εἰς γῆν Χαναὰν εἰ τῆς Μεσο-
 ποταμίας· καὶ κείνῃ διατείνας ἔτη
 κέ. ἔτεκε **Ⓜ** Ισαὰκ· ἐξήκοντα ἢ
 χρόνοι βιώσας ὁ Ισαὰκ, γυνῆ παύ-
 δας δύο. καὶ Ἰακώβ γηρόλυμος χρό-
 νων ρλ'. ὁ Ἰακώβ κατήλθεν εἰς Αἴ-
 γυπτον, ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ,
 καὶ τοῖς ἐγγούσι αὐτοῦ, **Ⓜ** ἄριθμὸν οέ.
 παροικήσας ἢ Αβραάμ **Ⓜ** ἀσπέρ-
 μα αὐτοῦ εἰ γῆν Χαναὰν, ἔτη σιέ.
Ⓜ πληθυνθέν εἰς δώδεκάφυλον ἐλο-
 γίσθη, καὶ εἰς ἐξακοσίας χιλιάδας κα-
 τεψήφισθη. **Ⓜ** πῶ μὲν Λεὶ δὲ ἄσπυ-
 νοι, Μαυῦσῆς **Ⓜ** Ααρῶν· καὶ ὁ μὲν, τὸ
 ἱερατὸν ἔξιστο· ὁ ἢ Μαυῦσῆς,
 παρὸς τὸ ἄρχαν καθίστατο· ὅς ἐν τῷ
 ὀργασμῷ ἐπι τῆς ζωῆς αὐτοῦ, πα-
 τὴρ τῶν ἱερῶν θάλασσαν, καὶ ἔξά-
 γα τὸ λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. ὅτε Μαυῦ-
 σῆς ἤμασε ἐν τοῖς καιροῖς Ἰνάχου,
 τῆς Ἑλλάδος παρὰ τοῦ βασιλεύσαν-
 τος. οὕτως ἄρχαὶ ἔθνη Ἑλλήων
 Ἰσραῆλ, καὶ **Ⓜ** νόμοι οὐ νεώτεροι· τὸ
 γὰρ ἕνα Θεὸν σέβειν καὶ γινώσκειν, ἐν
 πατέρον ἄρρα φασιν· ἢ ἢ νομο-
 θία, μὴ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἐξ Αἴ-
 γύπτου μεταναστάσεως δίδεται διὰ
 φωτὸς Θεοῦ. διέτριψε ἢ ἐν τῇ ἐρή-
 μῳ ἔτη πεσσεράκοντα καὶ ἑπὶ Ἰη-
 σοῦ ἄρχομὸς ἔτη κέ. καὶ ἑπὶ τῆν
 κριτοῦ ἔτη υνδ'. μέρος τῆς βασι-
 λείας Σαουλ, παρὰ τοῦ αὐτοῦ κατὰ
 σάντος βασιλέως· ἐφ' ὃ ἐν τῷ πρώ-
 τῳ ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὁ μέ-
 γας ἦκεται Δαβίδ. ὁμοίως ἢ ἄσπυ

Αβραάμ ἕως Δαβίδ γηραὶ ἰδ'. ἔτη
 ακρ'. καὶ ἄσπυ Δαβίδ ἕως μετοί-
 κησίας Βαβυλῶν **Ⓜ** γηραὶ ἰδ'. ἔτη
 χθ'. καὶ ἄσπυ τῆς μετοικησίας Βαβυ-
 λῶν **Ⓜ** ἕως Δαρείου, ἔτη κέ. καὶ
 ἄσπυ τῆς βασιλείας Δαρείου, ἕως Ἰη-
 σοῦ τῆς Ἰωσεδέκ, ἔτη μθ'. καὶ ἄσπυ Ἰη-
 σοῦ τῆς Ἰωσεδέκ, ἕως Ἰησοῦ τῆς λεγο-
 μῆς Χερσοῦ, ἔτη υλδ'. ὁμοῦ καὶ
 τῆν χρόνων ἀκολουθίαν συμψηφί-
 σαντες, πύρομυ δὲ τῆς παροικη-
 σίας ἕως Χερσοῦ, ἔτη εφ'. γη-
 νῆται τῶν οὐκ ἐστὶν Ἰησοῦ Χερ-
 σὸς εἰς Φυλῆς Ἰουδα, ἐν ἀσπέρμα-
 τος Δαβίδ, τὸ καὶ σαρκὰ, ἐπὶ ἐξά-
 του τῆν ἡμερῶν, μισοῦτος τῆς ἐξα-
 κταχίλιου ἔποις, ἐν τῷ πεσσερακο-
 τῷ δολιτέρῳ ἐπι ΑΥγούστου βασι-
 λείας, μὲν Δευκαμβεῖον εἰκάδι
 πέμπτῃ, ἰνδικίων **Ⓜ** δικάτης, ἢ
 μέρεσ' ἔκτη. ἄσπυ τῆς Χερσοῦ γη-
 νήσεως, ἕως Κωνσταντῆς τῆς μεγί-
 λου βασιλείας, καὶ διοσεβοῦς ἀνδρός,
 ἔτη σνθ'. Ἰσοῦτον οὐκ ἔστιν ἰσραῆλ
 γηραὶ ἕως τῆν Ἰσραῆλ ἔθνοισ,
 πῶς καὶ ἀρχαὶ ἔθνη Πλάτων πε-
 ς κατὰ κλυσιμῶν παρὰ τοῦ καὶ δολι-
 τέρῳ ἐξ ηγούμυ **Ⓜ**. ἰω δὲ ποτε τὸ
 καὶ ἡμῶν τῶ παντὶ ἀριθμῶν. συ-
 νηγμένοι γὰρ ἡμῶν καὶ ἡμῶν εἰς τῶν τῆ
 λογικῶν παρὰ τοῦ ἐκατοντάδα.
 ἔτη ἢ ἢ ἀπεβηκοῦ τῆς οὐρανίας
 διαγωγῆς, τὸ ἐν παρὰ τοῦ, ἢ ἡμε-
 τέρα φύσις, διὰ τῆς τῆς ὀφείας ἀπά-
 τῆς καὶ ἐπὶ ὁ αὐτὸς ἄριθμὸς τῆν τῆ
 ποιμνίας τῆν ἀπλανῶν μνημονίε **Ⓜ**,

ἀλλ' ἐναντιήκοντα ἐνέντα κατανομά- ^A
 ζονται. ἦλθεν οὖν ὁ Χερσὸς ὁ υἱὸς τοῦ
 Θεοῦ ἔξωθεν, ζήτησαι ἔσωσαι τὸ
 δόξα λῶς· κὺ εἴη τῆν ὠμῶν ἀνα-
 λαβῶν, δόξα καὶ εἴησαι τῶν οὐσῶν,
 τὸ, τῆ ματαιότητι τῆν αὐτοῦ ἔκτων
 εἶνα πολὺ μῶν, ἵνα πάλιν εἴς ἡγήται
 ὁ ἔκτων κελὺς ἀριθμῶς. διὸ ὁ ἔκτων ἀναγ-
 λῆς συζηραφῶς ἰωάννης, καὶ ἀλεί-
 ψας πῶν πατρικῶν ἀλῆαν, ἔκτων ^B
 σταν πῶν κῶσιν, ἕπερπηθῆσας τε τῶ
 ἀέρεα, ἔκτων καὶ ἀραθεῖς ἡλίω, μη-
 δὲ σελῶν, ἀλλ' ἕπερβας τὰ ἀνώ-
 τατα ἔξωθεν· ἕπερβῶν ἡρόνοις
 κὺ αἰῶνας· ἀφῆς ἔκτων Μωυσῆως
 ἀρχῶν· οὐ γὰρ εἶπεν ἐν ἀρχῆ ἑποίη-
 σεν· οὐ γὰρ πῶν κῶσιν εἰσήραρχο· ἀλ-
 λά ^C ποιητῶν κατήραθεν. ὅπου
 γὰρ κῶσιν, τίς ἐποίησε. ὅπου ἔκτων ἡγήνη-
 σιν, ἕκτων ὄντος. ὁ γὰρ ὄν, ^D ὄντα
 ἐῖρηνησε. τί οὖν ὁ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ἐν
 ἀρχῆ ἕκτων ὁ λόγος· ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἕκτων
 εἶ μὴ αὐτὸς ὁ ὄν, ἐκτων ἀεὶ ὄντος πα-
 τῆρος, σὺν αἰῶνι ἔχων τὸ πῶν καὶ
 ἄμῶν. ἐν ἀρχῆ ἕκτων· τί μοι ἀραθε-
 μῶς αἰῶνας. αὐτὸς ἕκτων ἐν ἀρχῆ.
 πάντα μετ' αὐτῶν, εἴη κὺ πάντα
 δι' αὐτῶν. ἐν ἀρχῆ ἕκτων ὁ λόγος. ἕκτων
 οὐ περφερέτω· λόγος ἕκτων, κὺ ἔκτων συ-
 νέθετο διὰ συλλαβῶν. ἕκτων ὁ λόγος, ἔκτων
 οὐ γλώσσης ἐῖρηνητο ῥῶμα· μόνῶν
 υἱός, ἔκτων μονογενῆς κὺ ἀληθῆς, ἀπα-
 θῶς ἐκτων πατῆρος ἡγήνηθῆς. ὡς ἔκτων ὁ ἕκτων
 μέτῶν ἕκτων, τὸ ἀφανῆς τῆς ἡ-
 γῆς βαλῶν ἕκτων εἰς φῶς περφε-
 φέρῶν, οὐτῶν κὺ ὁ υἱὸς ἔκτων Θεοῦ τὸ δόξα

καρυμμένον τῶν πατρῶν, περφα-
 ρον μυστήριον τῆς οἰκουμένης ἐφανῆ-
 ρησεν. ὡς ἔκτων ὁ λόγος περφαρῶν, οὐ-
 δὲ ^E λέγοντα γυμνοί, κὺ ^F ἀ-
 κούοντα πληροί. ἔρχεται γὰρ εἰς ^G
 ἀκούοντα, οὐκ ἀφῆσα μῶν ^H ἔκτων λέ-
 γοντος. οὐτῶν καὶ ὁ τῶ Θεοῦ λόγος
 ὄν ἐν τῶν πατρῶν, ἦλθε περφαρῶν ἕκτων
 σαρκῶν, οὐτῶν ἔκτων πατῆρος ἡγήνηθῆς
 διὰ πῶν φύσιν, ἔκτων ἕκτων ἐνωθῆς διὰ
 πῶν ἡλίω Θεός ὄν πῶν φύσιν,
 λόγος ἔκτων περφαρῶν μιαν. ὡς ἔκτων
 γὰρ ἰωάννης, ἀφῆρος ὄν πῶν φύ-
 σιν, φωνῆ βοῶσα ἐκλήθη διὰ ^I
 κηρύγματος· οὐτῶν κὺ ὁ υἱὸς ἔκτων Θεοῦ,
 Θεός ὄν ἐκτων Θεοῦ, λόγος ἐκλήθη,
 διὰ τὸ ἀπαθῆς τῆς ἡγήνησῆς. ἐν ἀρχῆ
 ἕκτων ὁ λόγος· ἀλλ' οὐ λόγος αὐτο-
 πόσῆτος· ^J μῶν γὰρ ἄλλοι λόγοι
 περφαρῶν κὺ διακῶν ματα τῶν
 ἡρόνοις Θεοῦ. ὁ ἔκτων μονογενῆς υἱός,
 λόγος ὄν τῶν οὐ συλλαβῶν κὺ ῥήμα-
 σιν ἐκτων οἰκῶν μῶν, ἀλλὰ λόγος
 λόγων ἡγήνηθῶν πηγάς, κα-
 θῶς φησιν· εἶπε ἀκούῶ μου τῆν λό-
 γων, ἔκτων ζῶν αἰῶνιον. ἰωάννης
 λέγοντος, ἐν ἀρχῆ κὺ Παῦλος λέ-
 γοντος· τὸ κῶν σαρκῶν, ὁ ὄν εἴη
 πάντων Θεός· κὺ Πέτρος λέγοντος·
 σὺ εἶ ὁ Χερσὸς ὁ υἱὸς ἔκτων Θεοῦ ἔξωθεν
 τῶν. κὺ Δαβὶδ. σὺ ἔκτων αὐτὸς εἶ, καὶ
 τὰ ἐπί σου ἐκτων ἐκλήθησιν· κὺ αὐτῶν
 λέγοντος, ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς ἔκτων κόσ-
 μου, ἔκτων ζῶν, καὶ ἐκτων ἡγήνηθῆς βα-
 πλείας τῆν οὐραρῶν. εἶ οὐκ κῶσιν
 ἔκτων, πῶς ὄν τῶν ἡρόνων καὶ αἰῶνων

ποιητής. πάντα δι' αὐτῶν ἐργάετο. τῇ
 72 ἑκτῇ ἡμέρᾳ ἐποίησε $\text{\textcircled{C}}$ αἰθερο-
 πον, ἐν ᾗ καὶ τὰ τετράποδα καὶ ἐρπε-
 τὰ ἐν ᾗ τῇ πέμπτῃ, τὰ πετεινά τῶν
 οὐρανοῦ, καὶ ἐπὶ ἰχθύας τῶν θαλάσ-
 σης. ἐν τετάρτῃ, ἥλιον καὶ σεληνώσω·
 τῇ τελευτῇ, πλὴν τῶν ὑδάτων διάκρι-
 σιν· τῆς ζῆσθαι ἀνάδξιν. τῇ δευτέ-
 ρᾳ, τῆ ὑπὲρ κεφαλῆς τῆτο σφρέω-
 μα· ἐν ᾗ τῇ πρῶτῃ, $\text{\textcircled{C}}$ οὐρανόον καὶ
 πλὴν γλῶσση παρήγαγε. Φως ἐποίησεν.
 ἡμέραν ἐποίησεν. δεξιῶν χερῶν ὤ-
 ρισεν· εἰ τίνω κτίσμα ὅτι, ὁδὸς αὐ-
 τῶν $\text{\textcircled{C}}$ χερῶν, καὶ τότε σὺν ταῖσιν αὐ-
 $\text{\textcircled{C}}$ τῇ κτίσει· τὸ 72 ἀχρονον, ἀκτιστον.
 τὸ ᾗ ἀναρχον, αἰδίου· αἰδίου $\text{\textcircled{C}}$ ᾗ μό-
 νου· ὁ Θεός, ἐν τεισὶν ὑποστάσεων
 ἀχωρίστω τῆς θεότητος οὐσίας· τεία
 τίνω ἅγια· τεία σωματικά· τεία ὁμο-
 ούσια· τεία ἐνέργεια· τεία ἐνυπό-
 στατα ἀλλήλοις σιμώντα. τείας αὐ-
 τῆς ἰσότητος καλεῖται· μία συμφω-
 νία· μία θεότης, τῆς αὐτῆς οὐσίας,
 τῆς αὐτῆς διουάμεως, τῆς αὐτῆς
 ὑποστάσεως· ὁμοία ὅμοιου· ἰσό-
 τυπα χάρετος ἐργαζομένη πατρὸς ἔ-
 υιοῦ καὶ ἀγίου πνδύματος. οὐσίαν
 μίαν· θεότητα μίαν· κωελότητα
 μίαν· ἐν θέλημα· μίαν βασιλείαν
 μίαν ἐκκλησίαν· μίαν πίσιν· ἐν βα-
 πτισμα. ἐπὶ ᾗ ὅλων Θεός. ἐπὶ
 ὁ τῶ Χριστοῦ πατήρ, ἐπὶ Χριστός
 Ἰησοῦς ὁ εἰς τῆς ἀγίας τείας ὁδός·
 ὁ καταβάς καὶ ἀναβάς· καὶ τῶ πατρὶ
 συγκαθήμενος, καὶ ἡμῶν μὴ χωρι-

ζόμενος, ὁσ φυλάξεν τὰς ἡμέ-
 ρας ψυχῆς, ἀσίστον ἡμῶν καὶ ἀ-
 τρεπτον πλὴν ἐλπίδα διατηρῶν, συ-
 νεργῶν τε ἡμῶν ἐν τῇ νεκρῶν ἀ-
 μνησίων, εἰς πλὴν ἐπουρανίου αὐτῶν
 ὁδὸν· καταξιώσει τε ἡμῶν ἀρπα-
 γλῶσαι ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν εἰς
 ἀέρα, καὶ ἐν ἡμέραις ἡμῶν τὰ ὀνόμα-
 τα ἐν βίβλω ζωῆς· παράγοι· ἡ-
 μῶν, πῶσιν μὲν εἰς $\text{\textcircled{C}}$ αἰσάντα
 ἐν νεκρῶν· ἐν δὲ χεῖρα ᾗ αὐτῶν $\text{\textcircled{C}}$ ὅξ
 οὐρανοῦ· $\text{\textcircled{C}}$ αὐτῶ τῶ πατρὶ σιμών-
 τα, ἔ ὁδὲ ἡμῶν συμπαρόντα· τὸν
 ἐκάστου βλέποντα πλὴν πρῶτον, ἔ
 τὸ σφῆρον τῆς πίσεως. μὴ 72 ὅπ σαρ-
 κὴ ἀπέσι, παρὰ τῆτο νομίσθαι
 πνδύματι 72 μίσησ παρῆσιν, ἀκούων
 τὰ πρὸ αὐτῶν λεγόμενα· βλέπων
 τὰ ἐν σοὶ νοούμενα· καὶ ἐπὶ τῶν καρ-
 δίας καὶ νεφροῦ· ὁσ καὶ νῦν ἐπιμὸς
 ὅτι, ἔ ἡμῶν καὶ πάντας αἰθεροποις
 πεπληνημένους ἔ μετανοοῦντας,
 διὰ τῶ ἀγίου αὐτῶν βαπτίσματος
 πρῶσενέγκω τῶ πατρὸς, καὶ εἰπεῖν·
 ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ πατρία, ἅ μοι ἔδω-
 καν ὁ Θεός· ὡς ἡ δόξα εἰς ἐπὶ αἰῶ-
 νας, ἀμῆν. ἰδοὺ ἐπιδοῦμί σοι τὸ
 ἐκτεθεισὸν πίσιν ὑπὸ τῶν ἀγίων πα-
 τέρων τῶ σιωνελοῦτων ἐν Νικαίᾳ,
 ἡ συμφώνως ὡμολόγησαν. ὁ ᾗ
 ΕΥΧουλος ἔφη· ὡ Βασίλῃ, οὐρα-
 νοφάντορ· Τείας ὁδός· ὑπὲρ μαχα·
 [ὁμόθετε κήρυξ.] διὰ σου πῶσιν
 εἰς ἕνα Θεὸν παντοκράτορα, καὶ τὰ
 ἐξῆς. πρῶσδοκῶ νεκρῶν ἀνάστασιν,
 καὶ ζωῆν τῶ μέλλοντος αἰῶνος, ἀμῆν.

ἔργω ᾧ, πλὴν ἐν ἐμοὶ πίστιν δαίκνυμι
 σοὶ καὶ πάντα τὰ παροσόντα μοι ἐν
 χερσὶ σου Ἰησοῦ, ᾧ λοιπὸν χρό-
 νον τῆς ζωῆς μου, σὺ σοὶ ἔσομαι, εἰ
 διαφραστὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὄβρι, δε-
 ραμῶν πλὴν ἐξ ὑδατος καὶ πινύ-
 ματος ἀγίου ἀναγγήνησιν. ὁ ᾧ Βασί-
 λῳ· διλογητὸς κύριε ὁ Θεὸς
 ἱερωῦ, ἀπὸ τῆς νῦν καὶ ἕως τῆς αἰῶ-
 νου, ὡς ΕΥβουλε, ὁ καταγωγάσας
 τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἐν τῇ διανοίᾳ
 σου, καὶ μετὰ σπῆρας σε ἐν τῆς πο-
 λυτέου πληθῆς, εἰς πλὴν Ἰησοῦ
 σιν τῆς αἰῆς διὰ λαχρίας. Ἰησοῦ ᾧ
 ὡς ἔφης σὺ εἶναι μοι βούλη, ὑπο-
 δειξῶ σοι ποῖω ὄρω τῆς σωτηρίας
 ἱερωῦ παροσόντων, ἵπν δεσμῶν
 πῶς βίου ἐλευθεροῦ μῆμοι. διαπω-
 λήσω μὲν οὐκ πάντα παροσόντα ἱε-
 ρῶν, καὶ διαδώσω τῆς θεομῆμοις
 εἰς τὸ ἔστος Ἰησοῦ πλὴν ἀγίαν πόλιν ἐπε-
 λυσόμεθα, ἀπὸ πᾶσι τῆς κείεσε γε-
 νόμῆμοι θαυμασίων, ᾧ παρὸς Θεὸν
 κησοῦμεθα ἵπρῶσιαν. οὐτως ἐκά-
 ηθῶι τὰ παροσόντα ἀπὸ τῆς δισεβῶς
 διοικήσαντες, τὰ παρὸς τὸ ἀγίον θά-
 πτισμα ἀμφια μόνον ἐξ αὐτῶν ὡ-
 νησοῦ μῆμοι, Ἰησοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα ἵ-
 ροντο, Ἰησοῦ ἵπρῶσιαν Ἰησοῦ
 κῦ-
 ριον, Ἐλλῶν πλῆθη πολλά.

Φθάσαντες ᾧ, Ἰησοῦ ᾧ Ἀνιόχου πό-
 λιν, κατήχθησαν ἐν πανδοχείᾳ πνί. ὁ
 ᾧ ἵπρῶσιαν πανδοχέως, ὄνομα πνί Φιλοξέ-
 νου, κείεσε παρὸς τῆς πύλων ἐν
 " ἀμνηχανία πολλῆ. Ἰησοῦ ᾧ ἱερωῦ
 δητῆς Διδάχου τῆς σοφιστοῦ λαβῶν

παρὸς αἰῆς ἵπρῶσιαν Ὀμηρεοὶς, εἰς τὸ
 μετὰ βαλεῖν αὐτῶν εἰς ῥητορικοὶς
 καὶ ἐν θλίψῃ καὶ ἀμνηχανία πολλῆ
 ἵπρῶσιαν, " ἵπρῶσιαν. ὄν διασε-
 μῆμος ὁ Βασίλῳ, φῆσι παρὸς αὐ-
 τῶν ἵπρῶσιαν ἔνεκεν οὕτω σκυθηροῦς εἰ-
 ὶνεκῶσι. ὁ δὲ, φησι. ἵπρῶσιαν τὸ ὄ-
 φελος ἐάν σοι εἴπω; Ἰησοῦ μῆμοις ᾧ
 αἰῆς, καὶ ἐπαγγήμοις ὡφελῶν,
 εἶπεν αὐτῶν τὸν πεσοφιστῆν, καὶ Ἰησοῦ
 ἵπρῶσιαν, ὅτι τούτου ἔνεκεν ἀγωνιῶ. ὁ
 ᾧ, λαβῶν Ἰησοῦ ἵπρῶσιαν, ἵπρῶσιαν ἀπο-
 λῆν πλὴν τούτου μετὰ βαλεῖν. κείεσε
 ἵπρῶσιαν ὁ νεανίας καὶ παροσόντων ἵπρῶσιαν
 ἵπρῶσιαν, ἵπρῶσιαν αὐτῶν ἐγγράφως ἐκ-
 θεῶσι τῶντα. ὁ ᾧ ἵπρῶσιαν πλὴν
 τούτων λῦσιν, ἐν τῆς μετὰ βαλεῖν
 ὁ ᾧ πῶς ἵπρῶσιαν αὐτῶν χεί-
 ρων, καὶ ἕως ἐπὶ χεῖρα παρὸς Δι-
 βάνιον, ὅτι Ἰησοῦ δῶσιαν αὐτῶν πλὴν
 ἵπρῶσιαν μετὰ βαλεῖν. δεξά μῆμοις ᾧ ὁ
 Διδάχου καὶ ἐκπλαγῆς ἐν τῆ μετὰ-
 βαλεῖν, ἔφη. μὰ πλὴν θείαν παρὸς
 νοισιαν οὐδεὶς τῶν νῦν Ἰησοῦ, ἵπρῶσιαν
 ἐρμῆν δῶσιαν δῶσιαν; πόθεν οὐκ
 ὁ τούτων νεουρηγῆς; ἔφη ὁ πῶς Ἰησοῦ
 ἵπρῶσιαν ἕως ἐλθῶν ἐν τῶν πανδοχείᾳ με,
 ἐπιμῶσιαν διεσεφῆσε μοι πλὴν τού-
 των λῦσιν. μὴ μῆμοις οὐκ ὁ Διδά-
 χου, δρομαῖος ἐν τῶν πανδοχείᾳ
 γίνεται καὶ ἵπρῶσιαν Ἰησοῦ Βασίλῳ
 ἀμα τῶν ΕΥβούλων καὶ Ἰησοῦ ἵπρῶσιαν,
 ἔνδοις ἐγγήμοις τῶν ἀπαροσόντων τῆς ἀφι-
 ξεως καὶ ἵπρῶσιαν αὐτῶν κατὰ λῦσιν ἐν
 τῶν οἰκῶν αἰῆς καὶ τούτου τυχῶν, ἵπρῶσιαν
 κακαρυκευμῆμοις μετὰ βαλεῖν αὐ-

ἔδυν Ἰσραήλ. ὁ ἴ, ἄρπυ καὶ ὕδατος
 μετεώως ἐμφορεθέντες, καὶ πλεὺ
 κρατῆσαν παρ' αὐτοῖς ἀκολουθίαν,
 διχραρίστησαν τῷ ἴπ' ὅλων Θεῶν καὶ
 δοτῆρε τῶν ἀγαθῶν. ἐπιμόματα ἐν
 ὁ Λιβαλίῳ ἤρξατο συζητεῖν αὐτοῖς,
 ἔ παροπίνην φιλιάφοις ῥητορε-
 κοῖς. ὁ ἴ, παροβάλων ἀπὸ τοῦ
 παρὲ πίστεως λόγον. ὁ ἴ Λιβαλίῳ
 " αἰδοῦσιν τῶν λεγομένων λαβῶν.
 οὐπω καιρὸς, ἔφη, τῆς τριαύτης
 παροματείας. " καλυδούσης ἴ τῆς
 παρονοίας, καὶ ἐστὶν ὁ αἰσθῶν. ἀλλ'
 ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἀφέλησταις με, ὡ
 Βασίλῃ, διαλεχθῆναι ἔ τῶς ἄρ'
 ἐμοὶ νέοις μὴ ἀπαξιώσης· ὁ ἴ, ἐπι-
 μόματα σωμαθροῖτας ἔδυν νέοις, ἐ-
 δίδασκεν αὐτοῖς ψυχῆς καὶ καδα-
 ρότητα, καὶ ἀπαθῆσαν σώματος· βιά-
 δισμα παροῶν· φωνῶν σύμμεξον
 λόγον ὅτι κακοῖν Ἰσραὴλ καὶ ποτὸν ἀ-
 δούρουτον ἔπῃ παροβυτέρον σιγῶν·
 ἔπῃ σοφωτέρον ἀκρόασιν· παρὲς
 ἔδυν ἰσπερέχοντας ἰσποτῆρῶν παρὲς
 ἔδυν ἰσοῖς καὶ ἔδυν ἐλάτῃοις, ἀγά-
 πην ἀνυπόκριτον· [ἀπὸ τῶν φαύλων
 ἔ σαρκικῶν καὶ φιλοπαρομῶνων
 ἀναχωρεῖν·] ὀλίγα φθῆγγατα·
 πλείονα ἴ νοεῖν μὴ θρασευέας λό-
 γω· μὴ παροπίνην ἐμιλίας· μὴ
 παροχειροῖς ἔπῃ παρὲς γέλωτα· αἰ-
 δοῖ κοσμεῖσθαι· γυμναζῖν ἀσέμνοις
 μὴ διαλέγεσθαι· καὶ τῶ γ' βλέμμα
 ἔχον, ἀνώ ἴ πλεὺ ψυχῶν· φθῆγγον
 ἀνπλογίας· μὴ διδασκαλικὸν μετῶ-
 διώκειν ἀξίω· μα· μηδὲν ἠγεῖσθαι τῶς

ἄρ' ἀ πάντων πμας· [παροκόπιοντας
 μὴ ζητεῖν ἔπιμονον ἄρ' ἀνθρώπων.]
 εἰ δὲ τις ἔξ ὑμῶν διώσεται ἀφελεῖν
 καὶ ἑτέροις, ἔ ἄρ' ἀ Θεοῦ μισθὸν
 ἀνδραγέδω, ἔ τῶν ἀγωνίων ἀγαθῶν
 πλεὺ ἀνυπόδον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
 κυρίῳ ἡμῶν. ταῦτα εἰπὼν τοῖς μα-
 θηταῖς Λιβαλίῳ ὁ Βασίλῃ, καὶ
 θουμαθεῖς ἄρ' ἀ πάντων, εἶχετο
 τῆς ὁδοῦ ἄμα τῷ ΕΥβούλω.

Καταλαβόντες οὖν πλεὺ Ἱεροσο-
 λύμων πόλιν, καὶ πάντα τόπον ἱερὸν
 πῆσθ καὶ πῆσθ αἰαζητήσαντες, καὶ ἐν
 αὐτοῖς ἔπῃ πάντων Θεὸν παρο-
 κνήσαντες, ἐμφανεῖς γίνονται τῷ
 ἔπιποπό τῆς πόλεως, τρωῶμα
 " Μαξίμω· ἔ τῷ πω παροσπεσόν-
 τες, ἠξίουμ τυχεῖν τῆς θείας αἰαργυ-
 νήσεως ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. οὐδ'
 διασάμω ἔ ὁ ὅσι ἔ κείνοῖς ἀνῆρ,
 " πληρῆς ἰσπαρῆχοντας πίστεως, πλη-
 ροῖ πλεὺ αἰσθῶν αὐτῶν καὶ ἄμα πῆσθ
 αἰαδράσι ἄρ' ἀγίνε) ἐν τῷ Ἰορδάνῃ.
 ὁ ἴ Βασίλῃ πῆσθ τῆς ὀχθῆς γε-
 νόμω, ῥίπῃ εἰς τὸ ἔδα-
 φ· καὶ μῆ δακρυῶν καὶ κραυγῆς
 ἰαργῆς, ἠπει σημεῖον ἀποκαλυφ-
 θῆναι αὐτῶ τῆς πίστεως. καὶ δὴ αἰα-
 σαι ἀξῆμος, ἀνιδουσκεται τὰ ἰμά-
 τια, καὶ σελ αὐτοῖς ἀληθῶς ἔ πα-
 λαῖον ἀνθρώπων. οὐπω ἴ κατελθῶν
 ἐν τῷ ὕδατι πύχτω, καὶ παροσῆσιν ὁ
 ἱερθῆς, καὶ ἐβάπῃσεν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ
 ἀσραπὴ πυρὸς ἀπέσθ αὐτοῖς, καὶ πε-
 ρεσερα ἔξ αὐτῆς ἔξελδοῦσα κα-
 τῆλθεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ τωραξας

ἡ ὕδαρ, ἀπέπη εἰς ᾧ οὐρανό. ᾧ ἔσωτες ἐξ ὅμοιοι γυρόμοιοι, ἐ-
 διξασαν ᾧ Θεόν. βασιλῆες ἡ ὁ
 Βασίλειος, ἔζηλθε τῆ ὕδατος. [ἐν
 πάντας εἰς ἀγίωι κερσέτρεψα.]
 θαυμασίας ἡ ὁ Μάξιμος πῶ Βα-
 σιλίου κερσέ Θεόν ἀγάπη, καὶ ἐ-
 πευξάμην αὐτά, ἐν διδύσκῃ τῆ
 τῆς Χερσὺ ἀναστάσεως ἀμφια. ἐ-
 βάλπισε ἡ ἐν ᾧ ΕΥβουλον. Ἐχρὸ-
 σας αὐτοῖς τῆ ἀγίωι μύρο, μετὰ δι-
 δωσι τῆς ζωοποιῦ κοινωνίας. ἤησε
 ἡ ὁ Βασίλειος ᾧ Θεοῦ ἱερέα, δι-
 ἀγίης ἐπιτρέψα αὐτῶ μετὰ λα-
 βεῖν ἔργῆς. ὁ ἐν ἐποίησεν. ὁ ἡ Βασί-
 λειος ἔφη Ἰησοῦ Χερσὲ ὁ Θεοῦ ἰ-
 μῆν, οὐτῶ πῆσεω τῆ ἀναγίωι σου
 φωνῆ, Ἐλπίζω εἰς πῶ σῶ ἀγα-
 θότητα, ἐδίω καὶ πῶν, νικῆσαι τῆ
 ἀνταγωνιστῶ μῆμον ἰμῶν διαβολον, τῆ
 σωματῆ ἀγίου πῶ μῆματος. ἐν-
 πλάγεις ἡ ὁ ἱερῶς ἐπὶ τῆ πῆσε ἀγίῃ,
 ὑπερσῆσε σῶ αὐτοῖς εἰς τῆ ἀγίαν
 πόλιν. ἐν αὐτοῖς ἡ χρονον ἐκαῖσε
 διατρίψας ἀμα τῶ ΕΥβούλω, κοι-
 νῆ γνώμη ἤλθον ἐπὶ τῆ Ἀντιόχεια.
 ἐν Βασίλειος μῶ ὑπερ Μελεπίου τῆ
 τῆ ἐκαῖσε ἐπισκοπού, εἰς πῶ δια-
 κόνου ἔξιν κερσέτρεψας, ἐν τῆ
 ἔφοιμῶν λόγων ἐρμηνεύσας,
 ἐθαυμάθη.

Μετ' οὐ πολὺ ἡ, ὥρμησεν ἀμα
 τῶ ΕΥβούλω ἐπὶ πῶ τῆ Καπ-
 παδοκῶν χῶρον καὶ μῆγόνταν αὐ-
 τῶ εἰσέναι ἐν τῆ Καισαρείων πόλιν.
 ἐν ὁρῆματι τῆς νυκτὸς ἀπέκαλύφ-

θη τῶ [τῶ] ἐπισκοπού τῆς [αὐτῆς]
 πόλεως, Λεοντίω ἑυμόμοι, ἐν ἑυ-
 των ἔφοισα, καὶ ὅτι μῆγῃ Βασί-
 λειος διάδοχος ἀγίῃ γυρόμοι. ὁ ἡ
 διουπνῶτες, κερσέτρεψα ᾧ ἔξ-
 χοντα τῆς ἰερατικῆς λαμπυρίας,
 καὶ ἰνας τῆ ἀλαβῶν τῆ κλήρου, ἐν
 ἀπέτρεψεν αὐτῶ εἰς ἀποπῆκῶ
 πύλλω τῆς πόλεως, εἰρηκῶς αὐτοῖς
 πῶ ὁπῆσιαν. ἀπελθόντες οὐ ἐν τῆ
 πύλῃ, σωματῆσας αὐτοῖς εἰσερχο-
 μῶσις οὐκ ἀναστάμῶσις, ἐπέγνωσας
 αὐτοῖς. ᾧ ἡ ἔφοικαλεσας αὐτῶ
 ἀπαγαγεῖν, εἰς ᾧ ἐπισκοπον. εἰ-
 σελθόντων οὐκ ἀπάν, Ἐ διασάμε-
 ν αὐτῶ ὁ ἀγῶτατος ἐπισκο-
 πος, ἐν ἀπλάγεις τῶ ὁμοιῶματι τῆ
 ὁπῆσιαν, τῶ Θεῶ ἡ γαλέσῃσεν
 ἡ ἐφῆσῃ τῆ πῶν ἐρχοντα, καὶ που
 πορῶντα καὶ ἴνες ἀπάν αἱ κερ-
 σησῆσαι ἐν μαθῶν, ἔφη τοῖς δια-
 κόνοις, τῶ κερσέ ἀπάπασιν ἀπάν
 παραγεῖν. ᾧ ἡ, ἐπαγαγόντες αὐ-
 τῶ ἐν ἐπισημῶ διαίτη, πάντα τῶ
 κερσέ διασάπειαν κερσέφερον. κατ'
 αὐτῶ ἡ πῶ ὄραν μετὰ τῶ ἀμα-
 ν ὁ ὅσι αὐτῶ ἡ λαγῶσας τῆ
 κλήρου ἐν τῆς πόλεως, ἐξήγησας
 αὐτοῖς τῶ δῶν Θεοῦ αὐτῶ δῶσῃ-
 λυφῆντα. ᾧ ἡ, μετὰ φῶν ἔπον.
 ἀληθῶς Ἐ τῶ ἀξίον τῆ βίου σου
 [καθαρῶ] τῶ, τῆ ἀφῶ δῶσῃ-
 λυφῆσῃ ἡμῶν ᾧ μετὰ σε μῆγόν-
 τα ᾧ ἔξῃ κερσέτρεψας ἔθρονον κοσμεῖν.
 ὅθεν μῆδῃ διαναβαλλόμεν, πῶ
 τῆ δῶσῃ σοι. ὁ ἡ κερσέτρεψας.

νⓄ Ⓞ Βασίλῃον ἄμα τῷ ΕΥβού-
 λῳ, ἤρξατο συνδιασκοπεῖν αὐτοῖς
 ταῖς γραφαῖς· θυμασίας ὃ τὸ πέ-
 λαγος τῆς ἐκκειμένης αὐτοῖς σοφίας,
 ἔχον αὐτοῖς δεξιούτ' ἄρσάτας. μεί-
 οῦ πολὺ οὐδ' ἔξ βίξ μετέτη ὁ ἴππ-
 σκοπος· σινελδόντες οὐδ' Ⓞ τῆς συ-
 νόδου ἴππσκοποι, τῆ ἔξ ἀγίου πνύ-
 ματος" εὐεργεία, ψηφίζονται Βα-
 σίλῃον εἰς τὸ τῆς ἴππσκοπῆς θενον. κῆ
 δὴ χροτονηθεῖς, ἐκίβερνα πλὴν ἐκ-
 κλησίαν τῆ ἔξ Θεῷ σοφωπατῆ προ-
 νοία.

Μετὰ ὃ χρόνον πνὰ, ἠήσατο τὸν
 Θεὸν ἵνα παράσῃ αὐτῷ χεῖρ καὶ
 σοφίαν καὶ συνέσιν, ἴππ τῷ, δι' οἰ-
 κείων αὐτῷ ῥημάτων προσηφέρην τὸ
 ἀσάμακτον θυσιαν τῷ Θεῷ, κῆ ἐλ-
 δεῖν ἐπ' αὐτὸν πλὴν ἔξ ἀγίου πνύμα-
 τος ἴππφοίτησιν. μῆ ὃ ἔξ ἡμέρας
 ὡσπερ εὐδοῖς γλυόμηνⓄ τῆ ἴππ-
 φοιτησῆ ἔξ ἀγίου πνύματος, οὐτω
 τῆς ἐβδιδμῆς ἡμέρας ἴππλαβομέ-
 νης, ἤρξατο λήτουργεῖν τῷ Θεῷ ἐ-
 κάσης" ὡσπερ τῆς τῆ ἡμέρας καὶ τῆς
 νυκτὸς πλὴν διχλῆν ἄποπληροῦσας.
 ἴππσας γὰρ αὐτῷ ὁ κύριος εὐ
 ὀπιασία σιν ὄτεις ἄποσόλοισ, πλὴν
 προφθεσιν ἔξ ἔξου Ⓞ τῆς ποπιέλου
 ποιησάμηνⓄ εὐ τῷ ἀγίῳ θυσιαση-
 εῖῳ, διδιδεσησε τὸν Βασίλῃον, εἰρη-
 κῶς αὐτῷ· κῆ πλὴν σὴν αἰτησιν, πλη-
 ροθήτω τὸ εἶμα σου αἰνέσεως, ὅ-
 πως δι' οἰκείων σου ῥημάτων προ-
 σενέμης ἀσάμακτον θυσιαν. ὁ ὃ μὴ
 φέρεσιν ὄτεις ὀφθαλμοῖς τὸ εἶμα,

διδιδεση εὐθῆμος· καὶ προσηλδῶν
 τῷ ἀγίῳ θυσιασηεῖῳ, ἤρξατο λήγην
 γραφῶν εὐ τῷ χάρτη οὐτω· πληρω-
 σον τὸ εἶμα μου αἰνέσεως, ὅπως
 ὑμνήσω πλὴν ἄδξαν σου, κύριε ὁ
 Θεὸς ἰμῶν, ὁ κῆσας ἰμας, κῆ ἀγα-
 γῶν εἰς πλὴν ζῶν τῶν πλῆν, καὶ ταῖς
 λοιπαῖς διχλῆς τῆς ἀγίας λήτουργίας.
 κῆ μῆ τὸ τέλος τῆς διχλῆς, ὑψῶσε τὸ
 ἔξου ἐκπενῶς διχλῶδμος κῆ λήγῶν
 προφθεσιν κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς
 ἰμῶν, ἔξ ἀγίου κατωικητηεῖς σου,
 καὶ ἐλθῆ εἰς τὸ ἀγίασαι ἰμας, ὁ
 αὐτῷ τῷ πατερ σὺνκαθῆδῆμος, Ⓞ
 ὡσπερ ἰμῶν ἀσάμακτον σινῶν, κῆ κα-
 ταξίλωσον τῆ κρατιέῃ σου χεῖρ με-
 ταδιδεῖν ἰμῶν [τῆ ἀγίων μυστη-
 εῖῳ], κῆ δι' ἰμῶν παντῆ τῷ λαῷ.
 [εἶπα], πῆ ἀγία ὄτεις ἀγίοις. ὁ λαός,
 εἰς ἀγίας· εἰς κύριος Ἰησοῦ Χριστός,
 εἰς ἄδξαν Θεοῦ πατρός, ἀμῶν. καὶ
 διδιδῶν Ⓞ ἔξου εἰς ἔξου μελῆδας,
 πλὴν μὴ μίαν, μετέλαβε φῶδῳ
 πολλῶν [κῆ σεβάσμαπ.] πλὴν ὃ, ἐ-
 φύλαξε σινῶφλῶν αὐτῷ· πλὴν
 ὃ ἐπέρεσιν ἐκπενῶς προφθεσῆ χρεσῆ,
 ἐκπενῶσιν ἐκπενῶ ἔξ ἀγίου θυσιαση-
 εῖῳ. ὁ ὃ ΕΥβελος, ἄμα τῷ ἔξ κλή-
 ρη ἔξου ἐκπενῶς προφθεσῆ τῆς
 τῆ ναοῦ, ἐκπενῶν φῶδῳ νοερὸν εὐ
 τῷ ναῷ, κῆ ἀσάμακτον ἐκπενῶς λα-
 χιμονουῖτας, κῆ φωνῶν λαοῦ ἄ-
 ξολογῶντος Ⓞ κύριον, κῆ Βασί-
 λῃον τῷ θυσιασηεῖῳ ἄρσάμακτον
 Ⓞ ἐκπενῶ χρεσῆς ἴππ τῆ ὀπιασία, ἐ-
 πεισον ἴππ προφθεσῶν, δακρυόντες

Ἐδοξάζοντες ὧν κύριον. ἔξελ-
 θόντος ὃ Βασιλεὺς, ἔπεσον εἰς τῶν
 πόδας αὐτοῦ, ἔπροσκύνησαν αὐτῶ.
 ἠεθῆσι τῷ πλὴν ἀπίαν τῆς φροσυ-
 νήσεως ἔπαροισίας αὐτῶν. ὧν ὃ,
 εἶπον τὸ παράδοξον θεάματα ὅσην εἶ-
 δον ἐν τῶν ναῶν· τότε Βασιλεὺς δι-
 χριστήσας ἐπένωσ τῶν κυρίων, διη-
 γήσατο αὐτοῖς τὰ παραδόξα· καὶ
 φροσυμαλοσάμην χρυσοχόον, ἐ-
 ποίησε πλὴν φεισερεῶν ἐν χρυσίου
 καθαροῦ, καὶ ἐν αὐτῇ κατέθετο πλὴν
 μερίδα, κρεμάσας ἐπὶ πλὴν ἀγίαν
 βράζεαν, ἀπύπου τῆς ἀγίας ἐκεί-
 νης φεισερεῶς τῆς φανείσης ἐν Ιορ-
 δανῇ, τῆς κυρίας βαπτίζουμένης. Τού-
 του ὃ ἰστοροῦν, καὶ ἐπαγγαλαμέ-
 νος αὐτοῦ λόγον παρακλησίσεως πρὸς
 λαόν, σωήθη πληθος ἀπειρον
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐν οἷς ἡμεῖς ὁ μέγας
 ἀσκητῆς Εφραῖμ, πρὸ οὗ ἐς ὑστερον
 διηγῆσθαι· τὸ ὅπως ἐν θείας ἐπι-
 φανείας αὐτόπτης ἐγίνετο, τῆς αἰο-
 δίμου πατρὸς ἡμετέρου Βασιλείου.

Περὶ τῆς Εφραΐμου.

Τῆς μὲντοι θείας λαμπυρίας
 ἐπιπελουμένης, Εφραῖμος ἑαυ-
 τὸν τῶν λαῶν, ὡς Χερσιανὸν ἐκκατέ-
 μιξε· πλὴν τὰξιν τῆς λαμπυρίας, ἔ-
 πλὴν δωρεῶν τῆς μετὰ τὴν φεισε-
 ροσκοπήσας θείων καὶ θεωρεῖ βρέ-
 φου μνηζόμενον ἐν ταῖς χερσὶ Βα-
 σιλείου. καὶ μετὰ λαβόντων πάντων,
 ἦλθε καὶ αὐτὸς, καὶ ἀπεδόθη αὐτῶ,

ἀληθῶς σαρκὶ ὑπαρχουσα. εἶπε
 πρὸς σὺ τῶν ποτηρίων αἵματος πλή-
 ρῆ ὄνη, καὶ αὐτὸς γέρονε μέτοχος. καὶ
 ἐν τῶν ἑκατέρων φυλάξας λεί-
 ψανα, ἀπελθὼν ἐν τῶν οἴκῳ αὐτοῦ,
 ὑπέδειξε τῇ συμβίῳ αὐτοῦ πρὸς
 βεβαίωσιν τῶν λερομύων, διηγη-
 σάμενος καὶ ἀπὸ οἰκίοις ὀμμασιν
 ἐδείασατο. πσειύσας οὐδὲν, ὡς ἀληθῶς
 φεικτὸν καὶ παραδόξον ὅτι τῶν
 Χερσιανῶν μυστήριον, τῇ ἐπαύ-
 ρειον παραγίνεται πρὸς Βασιλεῖον
 ἐκατέων αὐτὸν αὐτοῦ πρὸς θεῶς λαβεῖν
 πλὴν ἐν Χερσιῶ σφραγίδι. ὃ ὃ, μὴ
 μνησας, ἀλλὰ πλὴν σωήθη διχα-
 ρείσιν τῶν θείων πάντας σωθῆναι,
 φροσυμαζῶν, ἐβάπτησεν αὐτὸν
 πανοικὶ πεπσειυκότε τῶν κυρίων.

Περὶ τῆς γυναικός.

Καὶ ἔξερχομένου ἑαγίως, πρὸς
 σφισιν αὐτῶν γυνάμον φρονοῖαν αὐτῇ
 αἰτῆσαι χυρέσσαι, ὡς διωαμῶν πα-
 ρεῖ τῶν τῆς χείρας δέχοντι. ὃ ὃ λα-
 βῶν χάρτιον, διεχέσασκε τῶν δέ-
 χοντι ταῦτα γυνάμον πενιχρὸν φρο-
 σήλας μοι, φάσκον διωαδαί με
 παρά σοι. εἰ οὐδὲν διωαμαί, δεῖξον
 καὶ δίδωσι τῶν γυναικῶν τὸν χάρτιον.
 ἢ ὃ πορβυθεῖσε, ἀπέδωκε τῷ ἐπι-
 σολῶ τῶν δέχοντι. ὃ ὃ, ἀγαθόν,
 ἀντέγραψα τὰς δι' ὑμᾶς, ὡς πᾶ-
 ρῆ ἀγίως ἐβουλήθη συμπαθεῖσαι τῶν
 γυναικῶν· ἀλλ' ἐπὶ ἡδυνήθη διὰ τὸ
 δημόσια αὐτῶν χρεωσῆν. ὃ ὃ, πᾶ-

τῆν εἰς τοὺς οἴκους, ἐν χειρὶν ἤγαγον
 πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ ἔργῳ καὶ ἔργου
 καὶ λίθων πολυτελῶν ἀπειρον
 πληθους. ὁ δὲ ἰδὼν τὴν κοσμοπολίαν
 ἐβύπαισεν αὐτῶν, ἀπέδωκε αὐτὰ
 ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἐπιτηρέας
 ἐκείνου τὰ ὀνόματα· εἰρηκῶς αὐτοῖς
 ὅτι ὁ τῆν κοσμοπολίαν κύριος ἰσχύει
 κἀκαῖνον διαχρήσασθαι, καὶ ἑμὴν
 δοτοκαλέσασθαι τὸ οἰκίῳ ὑπόστασιν.
 ὡς αὐτὰ οὖν κοσμοπολίαν τῶν κληρῶν
 καὶ παντὶ τῷ λαῷ τῆς πόλεως σὺν γυ-
 ναξί καὶ παῖσι, ἀειλεῖν ἐν τῷ ὄ-
 ρφ τῆς Διδύμου, εἶδα ἡμᾶται καὶ
 κοσμοπολίαν τῆς θεοτόκου ὁ πάνσε-
 πτιος ναός, καὶ τρεῖς ἡμέρας νήστεις τῆ
 κοσμοπολίαν κοσμοκαρτερῆσαι, καὶ ἀ-
 πτεῖν Θ Θεὸν διασκεδάσαι Θ τῆ
 ὡσανόμου βασιλείας σκοπόν. καὶ
 διὰ θεομύθων αὐτῶν καὶ διαγρυπνοῦ-
 των μὲν στυπτηρῆμμένης καρδίας,
 ὅρα Βασιλεῖος κατ' ὄναρ πληθους
 στραπῆς οὐρανεῖς, εἶδα καὶ εἶδα ἐν
 τῷ ὄρφ καὶ ἐν μίση αὐτῆν ἐπιθε-
 νος ἐδίδεξεν καθημιδύλω ἵνα ἐν γυ-
 ναικίῳ τῷ γήματι. Ἐοῦτω πως εἰ-
 πεῖν πρὸς τοὺς πλησίον αὐτῆς ἐσώ-
 τας μεγαλιαῖος ἀδρας· καλέσαστε
 δῆμοι Μαρκουέλον, καὶ παρβίσηται
 ἔσειλεῖν Ἰσλιδὸν, Θ εἰς Θ ὑόν
 μου καὶ κύριον Ἰησοῦ Χριστὸν πα-
 ρενομήσαντα. ὁ δὲ ἀγῶν μὲν τὸ πα-
 νοπλίας αὐτῶν ὡσανόμου, καὶ
 ἐπιτηραεῖς ὡς αὐτῆς, ἔλαττα ἐ-
 παρβίση. κοσμοκαλεσάμενη δὲ Θ
 Βασιλεῖον, ἀπέδωκεν αὐτῷ βιβλίον,

ἔχον ἐν ἰσοπέδι, πᾶσαν πλὴν κτίσιν.
 εἶπα τὸ αὐθροπον πλατὺ μύθον ὑπὸ
 τῆς Θεοῦ. καὶ ἐν ἔργῳ τῆς βιβλίου,
 γραφῆναι, εἶπε· ἐν τῷ τῆς αὐτῶν,
 εἶδα ἐπλάττειτο ὁ αὐθροπος, Φεῖσαι.
 δεξάμενος δὲ τὸ βιβλίον, παρρου-
 σία αὐτῆς ἀνέγνω, μέχρι τῆς ὑπο-
 γραφῆς, ἔφεισαι· καὶ διδύκως ἐξυ-
 πνῶν ἐγγύετο, ὑπὸ τῆς φόβου καὶ
 χροῦς στυπτηρῆμῶν. τὸ ἰσοδύνα-
 μον δὲ ὄναρ ἐδιδόρυ τῆ αὐτῆς νυκτὶ καὶ
 Διδύκως ὁ σοφιστῆς στυπῶν τῷ Ἰσ-
 λιανῶν ἐν Περσίδι, καὶ πλὴν τῆς Κοιλι-
 στωρος ἀξίαν διακοσμεῖν. ἐν πλάττει
 οὖν τῆ ὀπλισία ὁ Βασιλεῖος, τὸν τε
 ΕΥθελον μόνον διυπνίσαι, καί ποσι-
 στω αὐτῶ ἐν τῆ πόλει· καὶ ὡσανό-
 νετα ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἀγίας μύ-
 τυρ Θ Μερκουρίε, ἔνθα καὶ αὐτὸς
 κατέκειτο, καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν ἀπὸ
 ζήτησας, οὐχ ἄριε. κοσμοκαλεσά-
 μενος δὲ Θ Φύλακα, ἐπυδανέτο
 ὅπου ἑν ταῦτα ὅς μεθ' ὀρκῶν ἐλεγχῶ
 ἐσπέρως ἐκείσε αὐτὰ ἐξῆ, ὅπου διη-
 νεκῶς ἐφυλάσσοντο. πῆσυσας οὖν
 ἀδιδάκτω γνώμη ὁ Βασιλεῖος, ὅτι
 ἀληθῆς ὄστιν ἡ ὀπλισία, καὶ διδύκως
Θ Θεὸν Θ μὴ ὡσανόμῃτα ὡσανό-
 πεποδῶτας ἐπ' αὐτῶν, ἐν σπουδῇ
 πολλῇ καὶ χροῦ ἀνεκλαλήτω, ἀτέ-
 δραμεν ἐν τῷ ὄρφ, ἐπ' πάντων ὑπο-
 νομῶν· οὐκ ἰδιδασθῆσας, καὶ εἰς δι-
 χλῶ κοσμοκαλεσάμενος, ἐν Φωνῇ ἀ-
 γαλλιάσεως διηγήσασθαι αὐτοῖς τὸ
 θεῖον αὐτῶν ἡχομύθῳ δοτοκαλέ-
 ψιν· καὶ ὅτι τῆ νυκτὶ ταῦτα ἀνῆρέθη

μνήσασαι, ἐλυτρώσω· καὶ Ὁ ναὸν Ἀ
 τῆς Θεοῦ σου ὑπερφυῶς κατακόσ-
 μιπας· λείπεται ἡ ἐν ἡμᾶς αὐτῶν
 πληροφορηθῆναι τὰ τῆς διωάμειος
 τῆς Θεοῦ. ὁ ἦ, διὰ βραχέων ῥημά-
 των ὑποδείξας αὐτοῖς πλὴν ὁδὸν τῆς
 σωτηρίας, πείσας ἔ καταχίσας,
 ἐβάπτισεν. ἐπελθούσης ἡ τῆς ἀγίας
 πνευματικῆς, πλὴν θύσαν ἐκείνῳ ἡ
 ἔξαήμερον ἐρμυεῖαν, τῷ λαῷ εἰ-
 σσηγίατο, ἔ πάμπολλα πλήθη Ε-
 βραίων τε καὶ Ἑλλήνων προσήνε-
 κῆ τῷ Χριστῷ.

Περὶ ΟΥΓάλεντος καὶ Υἱοῦ.

Τινὲς οὖν τῶν καταλιφθέντων
 Ἑλλήνων, οὐ μὲν ἄλλα καὶ Ἀρφα-
 νῶν, διέβαλλον αὐτῷ πρὸς ΟΥΓά-
 λεντα τὸν βασιλέα, ὡς πλὴν τῶ ὁμο-
 οισίς πῆσιν δοξάσῃ, βδελυστόμυθος
 καὶ διαπίυων πλὴν τῶν Ἀρφαναίων ἀί-
 ρεσιν. Τούτοις παιδείας κουφότη γνώ-
 μης ὁ ΟΥΓάλης, ἔδοξε ἐλάξῃ τῶν Ἀρφα-
 νῶν αὐτῶν, ἵππῃ πλὴν Ἀνπόχε
 πόλιν. Ἀνασάσις ἡ ἔ πρῶτος
 καταλαβόντος πλὴν Καμαρέων πό-
 λιν, ἔ δὴ λα τῷ Βασιλεῖω πεποι-
 κός τὰ πρῶτα χθόνια αὐτῶν οὐ ἔ
 βασιλέως, εἶπεν αὐτῷ ὁ Βασίλειος.
 Καρῶ τέκνον, πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν,
 ἐγὼ ὡς ὁ βασιλεὺς παιδείας ἀνοή-
 τος ἀδράσι, τρεῖς καὶ ἄμεις σὺ ἐ-
 στείψα, βεβλόμυθον πλὴν ἔξορίαν
 με διαχεράξαι· καὶ πλὴν μὲν ἀλή-
 θῶν ἀμαυρῶσαι ὀρεγρομύθου, τὸ ἦ

ψεύδος κρατυῖαι, ὁ δὲ αἰάθητοι
 καὶ λαμοὺς ὑπέχρον πλὴν ἀκαθικτον
 αὐτῶ ὀρμυλῶ. σὺν τειβλιῶναι ἐδομα-
 νοι μάλλον, ἢ ὑπερρῆσται τῆ ἄρφα-
 νόμῳ αὐτῶ ἡ ψῆφῳ. καταλαβῶν ἔν
 πλὴν Ἀρφαναίων, εἰς τὸ τῶν ὑπαί-
 ρων ὑπέχεται δικαστήριον. ἐρωτη-
 θῆς ἡ, πῶν ἡ χερσὶν μὴ πλὴν τῶ βασι-
 λέως ἀσπάζονται πῆσιν. ὁ ἦ Θεοῦ ἐ-
 ρεργῆς σὺ πολλῆ ἄρρησῆ ἀπε-
 κρῖνατο μὴ μοι γροῖτο πλὴν ὁδὸν κα-
 ταλείψαι τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ πρῶ-
 πλανητομύθου τῶν Ἀρφαναίων ἀσπάζ-
 σαι κακοδοξίαν· πλὴν γὰρ ἔ ὁμο-
 οιστοῦ πῆσιν οὐ τῶν πατέρων ἀσπάζ-
 ζεσαι καὶ δοξάζειν μεμαθήκα. ἐπεὶ
 ἡ ὁ ὑπαρχος θάνατον αὐτῶν διηπει-
 λησεν, ἔφη ὁ Βασίλειος· γροῖτό μοι
 ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀπαλαγμῶν ἡ
 δεσμῶν τῶ σώματος· τῆ τὸ γὰρ οὐ
 πολλοὶ ὀρέγεται· εἴ γε ὑμεῖς μὴ
 ἀπὸνήσῃτε πρὸς πλὴν ὑπὸ γροῖσιν. ὁ ἦ ὑ-
 παρχος πλὴν ἐστῆσιν ἡ ἀδρός, καὶ
 τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης, ἐγνώρε-
 σε τῷ βασιλεῖ, λέγων· ἡ τῆς μεθῆ
 βασιλεῦ· ὑψηλότῃ γὰρ τῶν ἀπει-
 λῶν ὁ αὐτῆρ, ἀκαμῆτιον καὶ ἀμείλι-
 κτον κεκτημῆτῃ τὸ φρόνημα. τῆ
 οὖν βασιλέως θυμῶ ζήσαντος, καὶ
 διασκεπτομένου πρὸς θανάτου τῆ τὸν
 διαχερίσεται, σὺ ἐβῆ ὁ ἦ ὑπὸ
 βασιλέως δηλαστῶ νόσω πρὸς πε-
 σεῖν, ὡς πρὸς ἔδοξε γινώσκῆναι αὐτῷ ὑπὸ
 τῶν ἰατρῶν. ἡ ἡ μήτηρ αὐτῶ, τῷ
 βασιλεῖ· ἀπιβαλοῖσα, ἐλεγγῶ ὡς
 κακῶς διετέθης τὰ πρὸς ὁ Θεόν,

κὺ αὐτῷ ἱερέα Βασίλῃον. ἰδοὺ καὶ
 τὸ παιδίον ἔδοθη σοί. ταῦτα ἀκού-
 σαις ὁ βασιλεὺς, μετεκαλέσατο τὸν
 Βασίλῃον, ἔφησεν πρὸς αὐτόν· εἰ
 ἀληθῶς τυχερὰ τὰ δόγματατά σου, καὶ
 Θεὸς ἐστὶν αὐτοῖς χάρις, ἥ ὑοῦ μου ἢ
 νόσον, διὰ πρῶτον σου ἀπέλα-
 σον. ὁ δὲ ἔφησεν· ἐδὼ πιστεύεις, ὦ βα-
 σιλεὺς, τῆ ὀρθοδόξῳ πίστι, καὶ ἐνώ-
 σῃς τῆς Θεοῦ ἐκκλησίας, ζήσεται ὁ
 υἱός σου, ἥ ὁ σιωπῆμένου, μὴ μνη-
 σαις ὁ μέγας Βασίλῃος, ἅμα τῆ
 παροισία αὐτῷ, ῥᾶον πλεὺ νόσον ἐ-
 ποίησεν. ὁ δὲ [σὺ αὐτῶ ὄντας] κα-
 κόδοξοι ἔπι σκοποῖ, πλεὺ αἰχμάλω-
 τῆς ἡγίας οὐ φέροντες, ἔπεισαν τὸν
 βασιλέα μὴ μετὰ πεσῖν ἔ σκοποῦ,
 ἀλλὰ τῆ θρησκεία αὐτῶν πρῶτον
 μείν, κὺ δι' αὐτῶν τῶ παιδί ἢ σω-
 τηεῖαι ποιεῖσασαι κὺ τούτου γλυο-
 μένου, δι' αὐτῶν τὸ παιδίον ἐπὶ τῆς
 χερσὶν αὐτῶν ἔξέψυξε. ταῦτα ὁ
 θεασάμενος ὁ πρῶτος, κὺ πλεὺ
 τελευτῶν ἔ Οὐάλεντος, ἀπὸ γὰρ
 τῶ Βασίλει Οὐάλεντιανῶ τὰς ἀ-
 ρεσίας ἔ δῶρος. ὁ δὲ [ἀκούσαις
 καὶ] ἐπὶ λαγίς, ἐδῶξασε τὸν Θεόν.
 δοὺ ὁ πᾶς πολλὰ χεῖματα τῶ αὐ-
 τῶ πρῶτος, ἀπὸ πρῶτος πρὸς Βα-
 σίλῃον, εἰς χεῖραν τῆς δεομένων. ὁ δὲ,
 τὸ μεγαλοψυχον ἔ βασιλέως ἔπο-
 δεξάμενος, ὠκοδόμησεν οἴκος
 διαγίς ἐπὶ τῆ πόλι, καὶ ἐπὶ ἐκά-
 στῳ κλίματι τῆς ἐπὶ γίρας, εἰς ἀνά-
 παυσιν τῆς ἀδενῶν· καὶ ἀνέκλινε
 πλῆθος αἰδρῶν τε κὺ γυναικῶν καὶ

παιδίων, πλείστην ἔπι μὴσαν κὺ ἀνά-
 παυσιν πρῶτον αὐτοῖς. ταῦτα ἀ-
 κούσαις ὁ βασιλεὺς, πρῶτον πολ-
 λαίς, ἐδωρῆσατο εἰς διαβροφίω αὐ-
 τῷ, σέβας πατρικῶν, ἔπνευμένον τῶ
 ἱεράρχῃ ἔ Χειτοῦ.

Περὶ τῶ παιδός, ἔ τὸν Χειτὸν ἔρ-
 νησαμένον.

Ἐλλάδιος ὁ ἐπὶ ὁσία τῆ μνήμη
 αὐτοῦ κὺ ὑπέρτης γλυομένου ἔ
 πρῶτον αὐτῷ ἔπι τελεθέντων θυμα-
 τῶν καὶ διάδοχος ἔ θένου γλυομέ-
 νος κὺ πλεὺ ἔπνευμένων ἔ ἐπὶ πμῆ
 ἔπνευμένων Βασιλείου ἀπὸ θυμα-
 σὸς καὶ ἐπὶ πᾶσι θένῃ κατακκοσ-
 μημένους, διηγήσατό μοι, ὅπως συλ-
 κηπικὸς πρὸς, τῶμομα Πρῶτος,
 πρῶτον γλυομένος κὺ τῆς ἰδίας θυγα-
 θρός αὐτῷ ἔπνευμένον κὺ σέβασ-
 μίους τόποις· καὶ κίεσε τὸ θυγατέρον
 ἔπνευμένον εἰς ἐπὶ τῆ [τὸ διαγῶν οἴ-
 κων] ἔπνευμένον βαλεῖν, κὺ θυ-
 σίαν τῶ Θεῷ πρῶτον κομίσαι βουλό-
 μένος ἔπνευμένον ἔπνευμένον τὸ ἐνθεῖον
 αὐτῷ βουλήμα, κίεσε ἔπνευμένον
 ἔπνευμένον συλκηπικῶν, κὺ ἔπνευμένον
 πρὸς τὸ τῆς κόρης Φίλῃον. ἔπνευ
 ὁ, ἀνάξιος ἔ ἐργασίματος ὑπάρχων
 κὺ μὴ τῆ μνήμῃ πρῶτον πρῶτον
 καίμενος, πρῶτον λαλεῖ ἐπὶ τῆ ἀπυ-
 κταίων ἐπαοιδῶν· ὑπάρχων αὐ-
 τῶ, εἰ θένῃ γὰ κίεσε αὐτῆς,
 πολλῶν [αὐτῶ πρῶτον] χριστοῦ
 ποσότητε· ὁ δὲ Φαρμακὸς φησι

πρὸς αὐτὸν. ὡ ἀνθρώπε, ἐγὼ πρὸς
 τῆ το ἀδωαπῶ. ἀλλ' εἰ βούλη, πέμ-
 πω σε πρὸς (Ⓢ) ἐμὸν πρεσβυτέρω
 διάβολον· καὶ κείνος ποιήσῃ τὸ σὺν δέ-
 λημα, εἴ γε ἄρα σὺ ποιήσῃ τὸ ἀντὶ
 δέλημα. ὁ ὅ, πρὸς αὐτὸν (Ⓢ) λέγῃ·
 ποιῶ ὅσα αὐτὸς εἶπῃ μοι. ὁ δὲ φησὶ·
 ἀποπέσει τῷ Χριστῷ ἐγγραφέως·
 λέγῃ αὐτῷ, ναί· ὁ ὅ τῆς ἀνομιᾶς ἐρ-
 γάτης λέγῃ αὐτῷ· εἰ πρὸς τῆ το ἐπι-
 μος ἰσπαρχίς, σπυργός σοι γνή-
 σομαι. ὁ ὅ πρὸς αὐτὸν· ἐπιμὸς εἰ-
 μι, μόνον πύχω τῆς ἐπιθυμίας. Ἐ
 ποιήσας ὁ τῆς κακουργίας ἰσπυρ-
 γός ἐπιπολιῶ πρὸς (Ⓢ) διάβολον,
 ἀπέλυσεν " αὐτῷ ἐξουσίαν πύχον ὑ-
 παγραίαν ταύτην· ἐπέειπῃ ὡς ἐμῷ
 δασοτήτῃ καὶ πρεσβυτέρῃ [καὶ κηδεμόνι,]
 δέον ἰσπαρχί σπεύδῃν με· διὰ μὲν
 τῆς τῆς Χριστιανῶν ἀποκείας ἀπο-
 σπῆν, Ἐ τῆ σῆ πρεσβυτέρων δινοία·
 ὅπως αὐτὸς πληθύνῃ ἢ μελέε σου,
 ἐστὶ γὰρ σοι (Ⓢ) τὸ " ἄδῶν μου ἐπι-
 φερόμενον γράμμα· ἐροῦν τρωδί-
 ντα εἰς κόρυν καὶ δυσωπῶ τῆ πρεσ-
 βυτέρου τῆ το πυχῆν, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ
 κωλύσομαι, Ἐ μὲν πλείονος πρε-
 θυμίας ἐπισημαζάτω ἔδῃ ἐρεσας
 σου. καὶ διὰ αὐτῶ πύχον ἐπιπολιῶ,
 εἶπεν· ὑπαγε καὶ πύχον πύχον ἄρῃ
 τῆς νυκτός, καὶ σῆ το ἐπῶν μνήμα-
 τος Ἑλληνικοῦ· Ἐ ὑψωσον (Ⓢ) χερ-
 πύχον εἰς (Ⓢ) ἀέρα, καὶ ἄρῃσάνται
 σοι (Ⓢ) ὁφείλωντες πρεσβυτέρων σε
 τῶ διάβολῳ. ὁ ὅ, πρεσβυτέρως τῆ το
 ποιήσας, ἐρρήξε πύχον ἐλεφνῶ κηεί-

νῶ φωνῶν, ἐπὶ καλούμενον πύχον
 τῆς διαβόλου βοήθειαν· καὶ διότι
 ἄρῃσάνται αὐτῶ (Ⓢ) ἄρῃσάντες τῆς
 ἐξουσίας τῆ σκότους, τὰ πύχονα
 τῆς πονηρίας· καὶ ἄρῃσάντες τὸν
 πλανηθέντα, μὲν χερσὶ μεγάλης,
 ἀπήγαγον αὐτὸν, εἶσα μὲν ὁ διά-
 βολος· καὶ δεικνύουσιν αὐτῶ καθεμε-
 νον ἐπὶ θεοῦ ὑψωσον, Ἐ κυκλό-
 ζην αὐτῶ τὰ τῆς πονηρίας πύχονα
 πρεσβυτέρων. καὶ δεξιάμενον πύχον
 ἄρῃσάντες φερμακοῦ γράμματα, εἶ-
 πε πρὸς τὸ ἀθλίον πιστεύς· εἰς ἐμέ·
 ὁ δὲ φησὶ· πιστέω. ἄρῃσάντες τῆ
 Χριστιανῶν σου· ὁ ὅ ἐφη· ἄρῃσάντες. λέγῃ αὐ-
 τῷ ὁ διάβολος· ἀγνώμονες ἐστε (Ⓢ)
 Χριστιανοί, καὶ ὅτε μὲν χερσὶ ἐπέ με,
 ἐρχεσθε πρὸς με· λυθῆκα ὅ πύχον
 τῆ ἐπιθυμίας, ἄρῃσάντες με Ἐ πρε-
 σβυτέρως τῷ Χριστῷ ὑψωσον· καὶ ἐστὶν
 ἀγαθός καὶ φιλάνθρωπος, καὶ δέχε-
 ται ὑμᾶς. ἀλλὰ ποιήσῃ μοι ἐγγρα-
 φον πύχον τῆ Χριστοῦ σου καὶ τῆ
 βασιλείας τοῦ δόξα τῆς κτίσεως, καὶ
 πύχον εἰς ἐμέ εἰς αἰῶνας αὐδάρετον
 σπύχον, Ἐ ὅπ σπύχον ἐμοὶ εἰ ἐν τῆ
 ἡμέρῃ τῆς κρίσεως. σπύχον λαύων
 τῆς ἐμοὶ ἡτοιμασμένων αἰωνίων κο-
 λάσεων, καὶ γὰρ αὐτῶ πύχον ἐπιθυ-
 μίαν σου πληροῦ. ὁ ὅ, ἐξέδετο ἰδιό-
 χηρον ἐγγραφον, καὶ οὕτως ἐπέξε τῆ το
 αὐτῶς πύχον ὑψωσον φέρων δράκων
 ἀπέστλε ἔδῃ τῆ τῆς πορνείας δαί-
 μοις, Ἐ κηπίουσι τῆ κόρυν πρὸς
 φίλτρον τῆς ἀσπίδος. καὶ ὑψωσον ἐαυ-
 τῶ εἰς τὸ ἔδαφον, ἦρξατο κραζῆν

πατρὸς ὁ πατήρ· ἐλήσόν με τὴν ἀθλίαν, τὴν ἀγαθὴν βασιλευσάντων, διὰ τὸν δὲ λίμνην τὴν παῖδα. συμπαθήσων τῶν ἀγαθῶν σου ἐν δόξῃ εἰς ἐμὴν παρεκλίω σαρῶν τὴν μονογενῆ σου· καὶ ζῆξόν μου τὴν παῖδα, ὃν ἠρεπάμην. εἰ ὅτι τὸ οὐ βούλη ποιῆσαι, ὅτι με μὴ μικρὸν θανοῦσαν πικροτάτω δαμάτω, καὶ λόγον δώσῃς ἐπὶ ἐμοὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ κρίσεως, τῶ Θεῷ. ὁ ὅτι πατήρ μου δακρύων ἐλεῖν οἱ μοι τῶ ἀμάρτανάλ· πὶ τὸ συμβαῖν τῶ ἐλεφῶ μου τέκνω; πὶς ὁ ἐμὸν θυσαμρὸν ἐσύλησῃ; πὶς τὸ ἐμὸν ἠδίκησε τέκνον; πὶς τὸ γλυκὺ φῶς τῆν ἐμὴν ὀφθαλμῶν ἐσθεσε; ἐγὼ τῶ ἐπουραίνω σε βουλόμην· νυμφῶσαι Χερσαῖ, καὶ τῆν ἀγαθῶν ὁμολογῶν κατὰ σῆσῃ, καὶ ἐν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ὠδαῖς πνευματικαῖς ἀδῶν τῶ Θεῷ ἑαυτοδαικῶς, διὰ σου σωθῶμαι ἡλπίζον, καὶ σὺ εἰς οἴσον ἀκολασίας ὄξειμαίνης; ἑασόν με σιωπῶν ἀξίαι, ὡς βέλομαι, τῶ Θεῷ· καὶ μὴ κατὰ ἀγῆς τὸ γῆρας μου μὴ λυπῆς εἰς ἀδου· μὴ ὅτι τὸ ἀγαθὸν τῆν ὅσων γενέων αἰσῶν καλύψῃς. ἢ ὅτι, εἰς ἐδὲν λογιζομένη τὰ ἔσθῃ πατρὸς λεγόμενα, ἐπέμηνε κράζουσαι· πᾶσι μου, ἐπιποιῶν τὴν ἑπιθυμίαν μου, ἢ μὴ μικρὸν, θανοῦσαν ὅτι με· ὅτι πατήρ μου μετὰ ἀγαθῶν γλυκόμην, τῆν ἀμετρία τὴν λυπῆς κατὰ ποδῆς, καὶ τῆν φιλῶν συμβουλίαις παιδείας, ἑρανοῦτων ἀπῶν

καὶ λεγόντων συμφέρον τὸ θέλημα αὐτῆς γλυκάσαι, ἢ ἐαυτῶν διαχρῆσαι, παιδείας τῆς πατρὸς, ἐπέστρεψε γλυκάσαι τὴν ἑπιθυμίαν τὴν κόρης, ἢ ὀλεθρίω αὐτῶν ἑραδοῦναι θανάτου· καὶ δὴ ἑραδῶν τὴν ἑπιθυμίαν μου παῖδα, καὶ τὸ ἴδιον τέκνον, καὶ δεδωκῶς αὐτῶν πάντα τὰ ἑραδοῦναι αὐτῶν, εἶπε, σὺ ζῆ τέκνον, ὅπως ἀθλία, πολλά ἀρρωστής μετὰ μὴ γλυκῆ, ὅταν οὐδὲν ὀφελῆσαι ἔχῃς. ὅτι, " ἀπόμου σιωπῶν γερνόςτος, καὶ τὴν διαβολικῆς δραματουργίας πληρωθείσης, ὁ ὀλίγου ἑραδοῦναι γῆρας, ἐσημειώθη ἔσθῃ ἑραδῶν ὁ παῖς μὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν οὐκλήσιαν, μήτε ἑραδοῦναι αὐτῶν τῆν ἀθανάτων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων καὶ λέγουσι τῆν ἐλεφῆ σιωπῶν αὐτῶν· ἵνα γινώσκῃς, ὅτι ὁ ἀγαθὸς ὅν ἠρεπῶ, καὶ εἰς Χερσαίνος, ἀλλὰ ἔσθῃ τὴν πῆσῶς [καὶ ἀλλοτρεῖται]. σκόπος οὐ καὶ " ὀδύνης πληρωθείσα, ἐρρίψεν ἐαυτῶν εἰς τὸ ἔσθῃ, καὶ ἠρξάτο ἀπαράσσειν ἐαυτῶν τῶν ὄνυξ, ὁ τῆν τὸ σῆσῃ, καὶ κράζῃ· οὐδεὶς παρακούσας τῆν γενέων, ἐσῶθη ποτὶ τὴν ἑραδοῦναι [ἐπὶ ἀθλία]. πὶς ἀγαθῶν τῶν πατρῶν με τὴν ἐμὴν αἰσῶν· οἱ μοι τῆν ἑραδῶν εἰς ποῖον βυθὸν ἀπωλείας κατῆλθον· διὰ τὴν ἐγὼ ἐραδοῦναι ὁ γλυκῶν διὰ τὴν μὴ βυθῶν ἀπαρπάσῃς ἐραδοῦναι; τὰ ἑραδοῦναι οὐ ὀλοφυρομένης αὐτῆς, μαθῶν ὁ πεπληνημένῃ αὐτῆς, παρα

γίνεται πρὸς αὐτὴν διαγυριζόμε-
 νος, μὴ ἔχῃ οὕτως πλὴν ἀληθείαν.
 πῆς ὃ πρὸς ἀνάψυξιν ἐλθούσης τοῖς
 ἀπατηλοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν, εἶπε πρὸς
 αὐτόν· εἰ θέλεις πληροφωροῦμαι, καὶ
 πλὴν ἐλεφνῶ μου ψυχῶν, ἀέρον
 ἐγὼ εἰ σὺ ὁμοθυμαδὸν πορεύσῃ μὲν
 εἰς πλὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἐπὶ ἐμοῦ, με-
 τὰ λαβὴν ἁγίων μυστηρίων,
 καὶ οὕτω πληροφωροῦμαι. τότε [καίει-
 νος] ἠλωαγκαῶν εἰπεῖν πλὴν ὑπό-
 δεσιν τῶν κεφαλαίων. αὐτίκα γυνὴ
 ἀποδεικνύει πλὴν γυναικείαν ἀδελ-
 φείαν, καὶ βουλήν καλὴν βεβαίωσα-
 μῆν, τρέχει πρὸς τὸ ποιῆσαι καὶ
 μαθητὴν τῶν κυρίων Βασίλῳ, καὶ
 τῆς ἀσθεῖας κράζουσα. ἐλέησάν με
 ἄγιοι τῶν Θεοῦ πλὴν ἐλεφνῶν. ἐλέησάν
 με μαθητὰ τῶν κυρίων, πλὴν μὲν δα-
 μόνων συναλλάξασαν. ἐλέησάν με,
 πλὴν τῶν ἰδίων πατρὸς παρακούσασαν.
 εἰ ὁ ἄγιος πρὸς αὐτὴν. πῶς συμ-
 βάλῃ σοι, ὦ γυνὴ; τί ὃ, διδάσκει αὐ-
 τὴν τὰ τῶν πρῶτων. ὁ ὃ ἄγιος τῶν
 Θεοῦ καλέσας τὸ πᾶν, ἐπυνθάνε-
 νετο παρ' αὐτῆς· εἰ πάντα οὕτως ἔχει.
 ὁ ὃ, πρὸς τὸ ἄγιον μὲν διακρῶν
 ἔφη· ναὶ ἄγιοι τῶν Θεοῦ· καὶ [γδ],
 ἐγὼ σιωπήσω, τὰ ἔργα μου κακρά-
 ζονται· καὶ δηγῶμαι ἐν τῷ καὶ αὐτὸς
 πλὴν ὅτι δὲ καὶ καὶ μέχρι τέλους πα-
 ρακολουθήσασαν τῶν διαβόλου κα-
 κουργίαν. τότε λέγει αὐτῷ [ὁ ἄγιος·]
 θέλεις ἐπιστρέψαι πρὸς τὸ Θεόν
 [λίμνη]; λέγει αὐτῷ· ναὶ θέλω, ἀλλ'
 οὐ δύναμαι. λέγει αὐτῷ ὁ ἄγιος·

διαπὶ ἀπεκρίθη ὁ πᾶς. ἐγρέφω
 ἐπεὶ ἐξάμην τῷ Χριστῷ, καὶ σωμα-
 τικῶς ἐξάμην τῷ διαβόλῳ· λέγει αὐτῷ
 ὁ ἄγιος· μὴ σοι μιλῆτω· ἀγαθὸς ὅστις
 ὁ Θεός, καὶ δέξεται σε μετανοοῦντα.
 μετανοεῖ γὰρ ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν.
 ἐρίψασα εἰς αὐτὴν λίαν εἰς τὸν
 πόδα αὐτοῦ, διαγυριστῶς παρεκά-
 λη· μαθητὰ τῶν κυρίων εἰς τὸν λίμνην,
 εἰ πὶ δυνάσαι, βοήθησον λίμνην. λέγει
 πρὸς τὸ πᾶν ὁ ἄγιος· πιστεύεις
 στωδῶν; ὁ ὃ λέγει, πιστεύω, κύριε,
 βοήθη μου τῇ ἀπίστῃ· καὶ βίθιος ἐπι-
 λαβόμενος τῶν χερῶν αὐτοῦ, καὶ ποιή-
 σας τῶν ἐν Χριστῷ σφραγίσαν ἐν αὐ-
 τῷ, καὶ ἐπεξέταμην, ἐπέκλεισεν αὐ-
 τὴν ἐν τῷ πόδι, ἐσὼ τῶν ἱερῶν πε-
 τῶν· καὶ διὰ αὐτῶν κανόνα, καὶ συλ-
 λαμῶν αὐτῶν τρεῖς ἡμέρας, ἐπεσκέ-
 ψατο αὐτόν· καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς
 ἔχεις, τέκνον; ὁ ὃ, λέγει αὐτῷ· ἐν με-
 γάλῃ ἀνάγκῃ εἰμι, δέσποτα ἄγιοι καὶ
 δόξα τῶν Θεοῦ· οὐ γὰρ ὑποφέρω τὰς
 κραυγὰς αὐτῶν, εἰ τὰς ἐπιφοβήσας
 εἰ τὰ τῶν δόξασματα, καὶ τῶν λιθασμῶν.
 κραυγῶν γὰρ τῶν ἐγρέφω μου,
 μάχονται μοι λέγοντες· ἐν ἡμέρας
 πρὸς λίμνην, οὐχ ἡμεῖς πρὸς σε.
 λέγει αὐτῷ ὁ ἄγιος· μὴ φοβού, τέ-
 κνον, μόνον πίστευ· εἰ μετὰ διδίδε αὐ-
 τῷ ὀλίγη ἰσχυρία, εἰ ποιήσας πάλιν
 ἐπὶ αὐτῷ πλὴν ἐν Χριστῷ σφρα-
 γίσαν, εἰ ἐπεξέταμην, ἀπέκλεισεν
 αὐτόν. εἰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπε-
 σκέψατο αὐτὸν, καὶ λέγει πᾶς ἔχεις,
 τέκνον; λέγει αὐτῷ· ἀπὸ μακρόθεν,

ἡμῶν πάτη, τὰς κραυγὰς αὐτῶν κὺ
 τὰς ἀπειλὰς ἀκούω· ἐπεὶ οὐ θιάσῃ
 αὐτοῖς. κὺ πάλιν μετὰ διδού αὐτῶ
 Ἰσφῆς, καὶ ἐπευξάμεθ' ὅτι, κλεί-
 σας πῶν θύραν ἀπῆλθε. κὺ τῆ πια-
 ρακος ἡμέρα, ἀπῆλθε πρὸς αὐ-
 τὸν, κὺ λέγει αὐτῶ· πῶς ἔχεις, ἀ-
 δελφές; ἀποκρίνεται αὐτῶ· καλῶς
 ἄγχι τῆ Θεοῦ· εἶδον γὰρ σε σήμερον
 καὶ ὄναρ πολέμησαντα ὑπὲρ ἐμοῦ,
 ἔ νικῆσαντα ὅτι διάβολον. διότι
 οὐδ' ἄγχι, κὺ τὸ εἰωθὸς αὐτῶ,
 ποιήσας διχλῶ, ἔξέβαλεν αὐτῶ.
 ἔ ἤραχν ἐν ἰῶ κίτωνι αὐτῶ. πρῶτα
 ἡ γρομίδης, μετεκάλεσσε τὸν τε
 διαγῆ κληρον, ἔ τὰ μονασῆρα, ἔ
 πάντα ὅτι Φιλόχριστον λαόν, κὺ εἶπεν
 αὐτοῖς· τί κτα μου ἀγαπητὰ, ἄπαν-
 τες διχαριστήσωμι τῶ κυρία· ἰδοὺ
 γὰρ πρὸς βατον ἀπολωλὸς, μὴ γὰρ ὁ
 ποιμὴν ὁ καλὸς ἵππ' ἵπ' ὠμῶν ἀ-
 ναλαμβάνει, κὺ πρὸς ἀγῆ τῆ σί-
 κησία. κὺ δὲ ὄν ὑπάρχαι κὺ λίμας
 παννύχρον ποιῆσαι νύκτα, κὺ διηθῆ-
 ναί τῆς αὐτῶ ἀγαθότητος, ἵνα μὴ νι-
 κῆσῃ ὁ φθορὸς τῆ ψυχῶν. κὺ τύ-
 που γρομίδης, καὶ πρὸς ὄμους τῆ
 λαοῦ ἀθεσιδιέντος, διὰ πάσης τῆς
 νυκτὸς, ἐδέθησεν τῆ Θεοῦ, σὺ τῶ
 καλῶ ποιμνί, μὴ δακρύων βοῶν-
 τος ὑπὲρ αὐτῶ τὸ, κὺ ελε ἐλέησον· κὺ
 ἔωθεν σὺ παντὶ τῶ πληθῶ τῆ λαοῦ
 παραλαμβάνει αὐτῶ ὁ ἄγχι, καὶ
 κρατήσας τῆς δεξιᾶς χερὸς αὐτῶ, ἔ-
 φερεν αὐτὸν ἵππ' πῶ ἄγχι τῆ Θεοῦ
 οἰκησίαν μὴ ψαλλῆν κὺ ὕμνων.

κὺ ἰδοὺ ὁ διάβολος, ὁ πάντων ἡμῶν
 βασκαίνων τῆ ἀλύπτῃ ζωῇ, μὴ πά-
 σης τῆς ὀλεθρίας αὐτῶ δυνάμεως
 ἔραγνεται· καὶ ἀοράτως ἵππ' λα-
 βόμεθ' ὅτι πειδὸς, ἡβουλήθη ἀρ-
 πάσαι αὐτῶ ἐν τῆς χερὸς τῆ ἀγίου.
 ἔ ἤρατο κράζον ὁ πῶς· ἄγχι τῆ Θεοῦ,
 βοήθη μοι. καὶ ἔσποδον εἰς ἀσπίδα
 ἔ ἔστασιν ἡλθεν, ὡς τε αὐτῶ ὅτι ἔ-
 σπῆσον Βασίλῃον σιωπῶν κὺ πρὸς
 ἔραφῶν. ἔραφῆς οὐδ' ὁ ἄγχι πρὸς
 ἡ διάβολον, ἔφῃ. ἀναμείβεται κὺ ψυ-
 χφθόρε πάτη τῆ σκότους κὺ τῆ ἀπω-
 λείας· ἐκὶ δὲ κτα σοι ἵ σὴ ἀπωλεία,
 ἡ σὺ αὐτῶ, κὺ τῆς ὑπὸ σε, πρὸς
 ποιήσω· οὐ πῶν, κὺ τὸ τῆ Θεοῦ μὴ
 ἐπρῶταζον πλάσμα· ὁ ἡ διάβολος,
 φησι πρὸς αὐτὸν· ἀδικεῖς με, Βασι-
 λῆ· ὡς τε πολλοὺς ἀκούει τῆ φω-
 νῶν· αὐτῶ. ὁ ἄγχι τῆ Θεοῦ πρὸς
 αὐτὸν. ἔφῃ· σοι κύριος, διάβο-
 λε. ὁ ἡ πρὸς αὐτὸν· Βασίλῃ ἀδι-
 κεῖς με· ἐκὶ ἀπῆλθον ἐγὼ πρὸς αὐ-
 τῶ, ἀλλ' οὐκ εἶνος πρὸς με· ἀπετά-
 ξατο τῶ Χερῶ σου, ἔ σιωπῶσα-
 τό μοι· κὺ ἰδοὺ τὸ ἔγραφον αὐτῶ ἵππ'
 χερὸς ἐχρ, κὺ ἐν λίμας κρίσεως,
 ἵππ' τῆ κοινου χερῆ φέρει αὐτό. ὁ
 ἡ ἄγχι τῆ Θεοῦ εἶπεν· διλογητὸς κύ-
 ρι ὁ Θεός μου· οὐ κατενέγκῃ ὁ
 λαὸς σὺ, τὰς χερὸς αὐτῶ ἐκὶ τῆ
 ὕψους τῆ οὐρανοῦ, ἕως ἀποδώς τὸ
 ἔγραφον. κὺ ἔραφῆς, εἶπε τῶ λαοῦ.
 δὲραπ τὰς χερὸς ὕμν' εἰς τὸ ὕψος
 [τῆ οὐρανοῦ ἄπαντες,] κρῆζοντες
 μὴ δακρύων, τὸ, κὺ ελε ἐλέησον. κὺ

ταῖς ἔλαοῦ ἐπὶ ὄραν πολλῶν,
 " ἐπιπαμύνας ἔχοντας τὰς χεῖρας
 εἰς τὸ οὐρανόν, ἰδοὺ τὸ ἔγγραφον
 παιδός, ἐπὶ τῷ ἀέρος φερόμενον,
 ἦλθε, ἐπέπεθε εἰς τὰς χεῖρας
 διαποσίου ἱερέως ποιμένου. καὶ διδά-
 μμος αὐτῶν, καὶ διχαρήσας τῷ
 Θεῷ, χειρῆς περιούμιμος σφό-
 δρα σὺ παντὶ τῷ λαῷ, εἶπε πρὸς
 τὸ πᾶν. ἐπὶ γινώσκεις τὸ γραμ-
 ματεῖον, ἀδελφεῖ; ὃ πρὸς αὐτὸν
 ναὶ ἄγιε Θεοῦ· ἰδιόχρον μοδὸςτι.

ναὶ ἄγιε Θεοῦ· ἰδιόχρον μοδὸςτι.
 Ἐ διαρρήξας τὸ ἔγγραφον, εἰσήγα-
 γην αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔκτισε
 τὴν ἀγίας λειτουργίας καὶ μετὰ λήψεως
 τῶν ἀγίων δώρων τῷ Χριστῷ. Ἐ ποιή-
 σαι δὲ γὰρ μακάριον [ὁ ἄγιος,] ἐ-
 θεράπευσεν ἅπαντα τὸν [Φιλόχε-
 ρον] λαόν. καὶ ἀγαθὸν τὸν παιδα. Ἐ
 κατηχήσας αὐτὸν, καὶ διὰ αὐτῶν κα-
 νόνα τὸν πρῆπονται, ἀπέδωκεν αὐτὸν
 τῇ γυναικὶ αὐτῆς, ἀσκήτων σόματι
 δὲ ἀζῶντα ἔδωκεν τὸν Θεόν.

ინგლისური თარგმანები

English Translations

[Febronia's Martyrdom]

... For the purpose to torment the Christians, some were set on fire, some were killed with swords, and their flesh was fed to the beasts. Fear and dread came upon the eastern region from the wickedness of the implacable Selinus, because he was the enemy of the Christians and a wild beast.

Lysimachus was the son of a Christian mother and he showed mercy to Christians. That is why at night he called out Primus Coms¹ and said: "You know, Primus, that my father was a pagan and died in slavery to idols. My mother was a Christian and she wanted me to become a Christian too, but because of the king's fear and my father's veneration, she could not fulfil her will. She often talked to me about Christ, and admonished me never to torture Christians and to hurry to become a Christian. Now I see how mercilessly my infidel uncle (father's brother) massacres Christians, and it hurts my soul. I want you to secretly help the Christians as much as you can so that they don't die at the hands of my uncle."

When Primus heard this, he stopped arresting Christians and warned the monasteries and churches to flee from the wrath of Selinus. The inhabitants went to Mesopotamia, which is the interfluvium, and reached the city of Nisibis, which is located on the border of Assyria (Syria) and Greece.

In this city, there was a nunnery, in which nuns - monastic (nun) women, fifty in number, resided. Mother Bryaena, who was a disciple of mother deacon Platonina, was the abbess. Platonina was

¹ Byzantine army officer.

the abbess before Bryaena, who had mastered Platonía's rules and laws of monastery management.

On Fridays, the nuns of the monastery were free from work; they used to gather in the church and sometimes chant and sometimes listen to the holy books, which the mother deacon read to them (after the death of Platonía, Bryaena enforced her rules).

Bryaena kindly raised two maidens – Procla and Febronia, whom she trained in all manners of work. Procla was twenty-five years old, and Febronia was twenty. Febronia was Bryaena's niece, so beautiful in appearance that no other woman had a face like hers. She was tall in stature, and so delightful that no one could be better. It took Bryaena, observing her outward beauty, a great deal of work and care to keep Febronia pure and holy.

The inhabitants of the monastery took food in the evenings, and Febronia, according to Bryaena's instruction – once in two days, and took care not to be stuffed with bread or water. She asked for a small chair for herself, long as her cubit (from the fingers to the elbow) and wide as half of her hand, and she used to lie down on it to rest. Sometimes she would lie down on the dry ground to torture her body while sleeping.

When she saw in her night dreams the temptation of the devil coming upon her, she would immediately get up, beseech God with tears to avert the temptation, and open the book and study the divine works, for she was fond of learning. She became so well educated that even Bryaena was surprised.

From now on, Febronia was reading books to the monks and nuns on Fridays. When the city's maids of honor also began to come to the monastery to listen to her, Bryaena ordered her to sit behind a curtain so that she could not see the face of either a man

or a secular woman. The name of Febronia – a kind and useful adviser – became famous throughout the city, while she was tranquil and humble to the local monks and nuns.

One pagan maid of honor, Hieria, heard of Febronia and she wanted to see and listen to her. Hieria had spent six months in her husband's house, after which she became a widow and returned to her parents' house, who were pagans.

Hieria arrived at the monastery and fell at Bryaena's feet, begging her to let her get to know Febronia, because she wanted to become a Christian, to follow their path, and to know what awaits a Christian at the end of life. She begged to be freed from the vanities of this world and the vanities of idols and to be protected from her parents, who promised to make her marry for the second time.

Bryaena had great pity looking at the weeping woman and told her that she had raised Febronia since she was two years old and that in twenty years she had not seen the face of a man or a secular woman; Even her mother had not seen Febronia's face, although she had asked about it many times.

"For the desire, you have for Christ, I will allow you to see her on the condition that you appear to her as a nun", – Bryaena told her and took Hieria to see Febronia, who thought the guest was a foreign nun. They kissed each other and, at Bryaena's command, Febronia began to read the holy books.

Hieria was so captivated by Febronia's reading that they spent the whole night reading and listening and shed many tears. At dawn, they barely persuaded Hieria to return home. Hieria convinced her parents to accept Christianity through the grace of

God, and all three received holy conversion and were freed from slavery to idols.

After some time, Febronia got sick and was close to death. When Hieria found out about this, she came to her to take care and did not leave her for a moment. Hieria made recovered Febronia sit down on the chair, she sat in front of her and served with love and devotion.

A rumor spread through the city that Selinus and Lysimachus were going to attack the Christians of the city of Nisibis. That is why the priests, monks, and laymen living there abandoned their residences. Even the bishop himself went into hiding for fear of torture. When the nuns found out about this, they asked Bryaena to let them leave the city to save themselves.

Bryaena addressed them: “You haven’t seen a fight yet and are already preparing to run away? No, my children, no, let us stand up for Christ, who felt the taste of death for us so that we might be saved.”

Hearing this, everyone became silent. Only one – Etheria said that she was doing it for the abbess Febronia, she wanted her to die as a martyr.

In those days, one of the riders came to Selinus and told him that there was a beautiful nun in the nunnery, who, according to Primus Coms, would be a great match for Lysimachus. When Selinus heard this, he immediately sent horsemen to prevent nuns from sneaking out of the monastery, for he decided to judge the beautiful Febronia publicly in the square, in the presence of the people. A large number of people gathered not only from the city but also from the surrounding areas to watch Febronia’s trial.

At dawn, horsemen came to the nunnery, dropped the sleeping Febronia from the chair, put a chain on her neck, and took her out of the monastery. Bryaena and Thomaida tearfully begged the riders to take them with Febronia and give them time to talk to her.

The riders felt sorry for them and were allowed only to speak but refused to take them with Febronia. Bryaena began to admonish: “My child, you are going to be tortured, be careful, because the Lord and Bridegroom of heaven see your patience, and the angels hold the crown of power in their hands. Do not be afraid, and do not spare your body for torture, because whether we like it or not, it will go to the grave and turn into dust. I am here, mourning and waiting for news – bad or good. I am begging you, my child, tell me good news, let someone tell me that Febronia sacrificed herself for Christ or that Febronia died and joined the martyrs.”

Febronia answered: “I believe, my mother, as I have never overstepped your word, I will not go beyond your command now, as well.” Let the people see, marvel, and say: “This seedling is of great Bryaena.” And let me show a brave mind with Christ’s help. Pray for me and send me with a blessing.” Then Bryaena cried out to the Lord with her hands raised to heaven: “Jesus Christ, help Febronia, as you appeared to Tekla in the form of Paul.” Having said this, Bryaena caressed Febronia and sent her to be tortured, and she entered the church, fell, and prayed to God with tears for Febronia. Thomaida and monks and nuns also cried and ran to watch Febronia’s trial.

Maiden of honor, Hieria, also heard the news of Febronia’s trial and cried out with such a loud voice that all those who heard

it were surprised and asked her what had happened. The weeping Hieria kept repeating: "My sister Febronia, my teacher, is being taken to torture." She begged her parents to go to encourage her. Hieria took the soldiers and the slaves and went to the place of trial. On the way, she caught up with Thomaida, recognized her, and both of them came to the square where the trial was to take place.

When many people had gathered in the square, the judges, Lysimachus and Selinus, came out, and the proceedings began. They ordered to bring Febronia in who had tied hands and a chain around her neck. Everyone was saddened to see that and shed tears. Selinus told Lysimachus to question Febronia. The first question was: "Woman, tell me, are you a slave or free?" She answered: "I am a slave." Question: "Whose slave are you?" Answer: "Christ's, who was incarnated for our salvation." Question: "What is your name?" Answer: "I am a humble Christian! My carnal name is "Febronia."

Then Selinus stopped Lysimachus and began to speak to Febronia himself: "The gods know, I did not want to make you worthy to speak to me, but the calmness of your face and the beauty of your appearance have cooled my anger, so I will address you not as a person to be punished, but as my daughter. I beg you, listen to me, my child. The gods know that we have engaged Lysimachus with the daughter of chief Prosporus at a great price. We will break this agreement and make a promise to you that you become the wife of Lysimachus, at whose right hand I sit, and who is handsome like you. Hear my, your brother's, intention and be in this glorious land. Do not be afraid of your poverty, for I have neither wife nor children, and I want to grant you all my

property, make you queen of all, and let it be your dowry, and you the wife of Lysimachus. All the women will envy you, and the King will rejoice and give you the highest honor, because he promised to place Lysimachus in the episcopal seat, which is the highest of all. Behold, I have told you everything to please my soul, and if you do not take into account my admonition, you will not survive even three hours in my hands.”

Febronia answered: “Judge, listen to my words: I have a bridal chamber in the heaven and an incorruptible jewel for a dowry. I have been promised the kingdom of heaven, and the bridegroom is the immortal ruler and the begetter of everything. Is it possible to deny it and get engaged to a mortal and corruptible man? Therefore, I say to you, judge, do not get tired, because you can neither attract me with sweet words nor scare me with threats.”

Hearing this, enraged Selinus ordered the tormentors to tear off Febron's clothes, dress her in rags, and put her in such a shameful position in front of the people that she would mourn her fate – instead of being honored, she put herself in such an insulting situation. After the fulfilment of the order, Selinus told Febronia with sarcasm that she got herself into trouble. Febronia replied that she does not consider it a great shame to be naked, because the creator of man and woman is one, and that she expects not only nakedness but also torture by sword and fire from the tormentors. After these words, Selinus called Febronia shameless and unworthy, who likes to stand naked in front of people because of her good body.

Febronia answered him that she had not seen a man's face, and when she saw him in the form of Selinus, he insulted her

shamelessly. Then she reminded him of an experienced wrestler who wrestles naked with his opponent until victory because it is not the clothes that bear the burden of enduring sufferings and tortures, but the body. And the naked Febronia is also ready to defeat the devils and receive the crown of victory.

Selinus ordered to lay Febronia down, to light a fire from below, and to beat her with sticks. The tormentors obeyed the order, and as they beat, they poured oil on the fire to flare it up. Blood flowed from Febronia's body and the distressed people begged Selinus to stop. He became even angrier and urged the tormentors to embitter the tortured. Seeing this, Thomaida's heart sank and she fell to the ground, while Hieria cried loudly that she had lost her teacher, Febronia.

Febronia heard Hieria's voice, opened her eyes, and asked the riders to sprinkle water on her mouth, after which she came to her senses. The ruler ordered them to raise Febronia to her feet and place her before him. When they brought her in front of him, he asked her with sarcasm what she thought of the first battle. Febronia replied that he should have realized that with the help of Christ, Febronia was invincible and she does not mind the suffering caused by him.

Selinus ordered Febronia to be hanged by the breast and her sides scraped to the bones with a scraper, and then to sear what was left of the flesh with lighted oil lamps. The order of the despot was quickly fulfilled. Febronia raised her eyes to heaven and asked the Lord for help, and then she fell silent because she had no strength to speak. People were stunned by her suffering, many could not bear such a sight and left the place of torture. Infidel Selinus mockingly asked Febronia again: "What do you say

now, Febronia?” and she could not answer. Selinus ordered the healer to cut out the tongue of the tortured and throw it into the fire because she would not answer him.

Hearing this, Febronia stuck out her tongue and showed it to the healer to cut it off. This was when the people began to speak, adjuring the despot not to do this. Then Selinus ordered them to pull her teeth out. The healer was taking out the teeth and throwing them onto the ground, and blood was flowing from Febronia’s mouth. After removing seventeen teeth, Selinus calmed down, and the healer stopped the blood flow with medicine because Febronia fainted.

Selinus again repeated the question: “What do you say now, will not you recognize our gods?” Febronia replied that she longs for the “wicked monk” to accomplish the torture with her death in order not to prevent Febronia from going to the immortal bridegroom. “Hurry up and take my soul from my body, for my Lord is waiting for me”, – she repeated. And she received an answer that Selinus gradually... with a sword and ...

**In the month of January 1st, Reading about Life and
Performing Miracles by Our Holy Father Basil, Archbishop of
Caesarea in Cappadocia, Narrated by Archbishop
Amphilochius of Iconium**

My beloved, the grief of those faithful over the leaving this world by their father is well known, and the shedding of tears, which we all have experienced in sorrow, is fair as well. When we parted from the darkness of mourning and rushed towards the true God – Christ, we began to appreciate more their lives that will never be forgotten. And Basil’s truly great miracles are narrated descriptively, lest the course makes them sink into the depths of oblivion. Since the deeds of the three all-holy God-fearing men, Grigol, adorned with theology, Grigol inhabitant of Nyssa, the city of everlasting remembrance, and the all-praised Ephraim, have been brilliantly described by other men; I also thought it necessary, though as a worse mediator, to complete the story of the wonderful men, as a faithful son who paid off his father’s debts; I described everything carefully and modestly because even a cloud knows how to cover the sun and the flow of time makes it easy to forget kind stories.

Famous throughout the country, Basil, our great teacher, who demolished the wickedness of the Arians and strengthened Orthodoxy with his wisdom, greatly shone out with his miracles, which he achieved through praying. He showed us the true nature and overthrew the apostate from the Trinity and shameless atheist – Julianne with prayer; he also sealed the mouth of Juvalent who

scolded Christ and retaliated against unworthy Uvalius, who unjustly became the ruler and aid of Arians.

Now let us revert to the narrative begun above, and tell about Basil from his birth to his death. He is distinguished in this world with a wise and beautiful word and a brilliant life, who gave everything to Christ – soul, body, word and, like a spider’s web, swept away and destroyed the evil of the pagans.

His parents sent seven-year-old Basil to a school, where he spent 5 years, never tired of studying and acquiring the true knowledge of philosophers. He soon left the country, because he was a Cappadocian by origin, and went to Athens – the capital of the world, adorned with chastity, continuous fasting, and purity. There he became a disciple of the teacher, the philosopher of heathenism – Eubulus.

He was engaged in his studies so much that he surprised both teachers and students. Gregory the Elder, who later became the bishop of Nazianzus and ruled the Apostolic Church for 12 years, studied with him, as well as Julianne, who was formerly a Christian, and Libanius. Basil was an amazing man who distinguished from them because he was determined not to partake of the bread and wine until he had learned the unspeakable wisdom commanded from above. He spent 15 years in studying. Basil thoroughly learned all the wisdom of paganism, such as astronomy and many others, but he could not find their creator.

One night he did not sleep and read various religious books; Suddenly a divine radiance shone on him. Soon he decided to go to Egypt. He went to an archimandrite, asked him for divine books, and enjoyed learning various doctrines. He stayed there for

a year and faithfully studied the words of truth. Then he asked to go to Jerusalem to see the wonders there.

Archimandrite blessed and allowed him to leave. When he returned, he went to a place where he had learned the wisdom of the pagans, and he convinced the philosophers who were pagans that the only way to salvation was accepting the teachings of Christ. Basil looked for his teacher Eubulus to requite his teaching and bring him to the unblemished faith of Christ.

And he indeed found him in a town where he was with other philosophers. He let everyone go and stayed alone with Basil. They spent three days fasting, investigating each other's affairs and views through question-and-answer. Finally, Basil said to Eubulus: "as best we can let us give knowledge to the uneducated, shelter – to the homeless, and clothes – to the naked."

He said this and placed three planks of knowledge in front. The following was written on the first one – virtue-giving wisdom, courage, righteousness, purity; On the second – error, impatience, impurity, drunkenness, insolence, laziness, denunciation, foul language, and other such evil habits; On the third – a set of many virtues: repentance, fasting, sweetness, praise, shame, philanthropy... Basil told Eubulus that he saw all this and converted to Christianity, because truth itself and wisdom lead we forward on the path of eternal life, that is, salvation, as famous prophets teach us – Isaiah, Jeremiah, Ezekiel, Daniel, King David, God's servant Paul and the one who administers baptism. He searched for that sheep, which had gone away from his rich father's bosom, lost all his property due to greed, and then returned exhausted with hunger. The father greeted him with love, dressed him in wonderful clothes, gave

him a ring, conducted a great feast, and turned to his erring child not with anger, but forgiveness.

The Lord will so unsparingly exceed the doing of good and the right fee for those who are of the “eleventh hour” that he will have mercy on those who rejoice in water and spirit, and will grant them unseen and unheard joy.

After that, Eubulus’ mind was enlightened and he said to Basil: “Explainer of the Trinity of Heaven, with your help I now believe in one God, the Father of all, from whom I expect the resurrection of the dead and eternal life. And to prove my faith to you, I will give you my property and I will be with you until the end of my life. If it pleases God, let him grant me forgiveness with the Holy Spirit and water.”

Basil thanked the Lord, who enlightened the mind of Eubulus with true baptism, brought him out of the temptation of polytheism, and told him what kind of life they should live to be freed from the shackles of this world. They sold all their possessions, distributed the money to the peasants, and went to the holy city of Jerusalem to see the wonders.

On the way to Antioch, they turned and stopped at one of the stalls of foreigners, whose owner’s son, named Philosentos, was sitting in front of the main gates, very upset. He turned out to be a disciple of the philosopher Libanus, whom he had given the extracts from the text of Homer’s works in order him to alter them rhetorically, which the young man found very difficult. When Basil found out about the reason for his concern, he took extracts from the text and began to make them rhetorical. The young man was surprised by Basil’s wisdom, he was very happy and asked him to explain the words in writing. The next day he came to

Libanus and brought the accomplished task. Libanus was surprised by the accuracy of the translation and told Philosentos that none of the wise men of the day could do it, and asked the young man about the man who had been able to convert the text. When he found out his whereabouts, he rushed to visit him. Libanus immediately recognized Basil and Eubulus, was glad to see them and invited them to his house.

Libanus was interested in the depth of Basil's knowledge – when he was saying a philosophical word, Basil was immediately responding to him with a word corresponding to faith. Amazed by his knowledge, Libanus asked Basil to talk to his disciples and, having received the permit, he brought his disciples to him. Basil began to teach them. He said to them: “it is necessary to keep the body clean and healthy, to walk calmly, to speak in a moderate voice, to speak appropriately, to eat and drink so that not to disturb others; When being with the elderly – to keep silent, to listen to wise men, and to obey to the elders; faithful love and understanding of peers and younger ones, refusal of cruel speech and conversation, prohibition of inappropriate conversation when being with women. Not to seek the honor of the doctrine, and not to seek honor from everyone. If one of them can help a neighbor, God will reward him.”

Basil taught the disciples of Libanus in this way and set off with Eubulus on his way to Jerusalem. There they visited all places with faith and repaid their dues to God for everything. Along with this, many pagans were converted to Christianity. Finally, they came to the bishop of the city, Maximian, and begged for divine epiphany in the Jordan River. When Maximian saw the men full of faith, he fulfilled their request and went to the

river accompanied by the believers. On the bank of the Jordan, Basil fell to the ground and begged in a loud voice to the Lord for a miracle. Then, shaking, he took off his clothes and went down to the river with a prayer. Maximian baptized him, and during the baptism, a fiery lightning suddenly appeared, a dove flew out of it, flew into the river, stirred up the water, and flew to heaven. The witnesses of this miracle praised God. Later, Basil called a goldsmith to make a dove out of gold, like the dove that appeared at his epiphany.

The bishop also baptized Eubulus, anointed both of them and gave them Holy Communion. He was greatly surprised by the depth of Basil's faith. He blessed wise Basil with all his heart and stayed with him in Jerusalem for a whole year.

Having returned to Antioch, Basil was ordained a deacon by Bishop Meletius. Here he explained the parables of the gospel and became a man of wonder to everyone.

After some time, they went to Cappadocia. At the time of their entry into the city of Caesarea, the bishop of the city, Leontius, saw a dream of their coming. As soon as he woke up, he told the God-fearing priests about it and sent them to meet them at the eastern gate. The priests brought them to the bishop, who was amazed at their resemblance to the persons seen in the dream. Leontius asked them who they were, where they came from, and where they were going to, and he showed them an excellent place to rest. He then called the people of the city and told them about the dream he had seen. Everyone had the same idea - Basil would become the bishop of the city after Leontius.

On the fourth day, Leontius investigated Basil's level of knowledge and was amazed by his wisdom and made Basil stand

next to him during the service. After the death of Leontius, Basil was chosen by the bishops to lead the great Church of Caesarea, which Basil ruled with God's providence and wisdom.

After some time, Basil asked God to give him the grace of wisdom and knowledge, and for the Holy Spirit to descend on him so that he could offer a bloodless sacrifice to God with his words. God heard his plea. On the seventh day, Basil began to recite the prayer for each hour of the day and night, and finally, he wrote the vespers with his hand.

That night, in his dream, Basil saw that the Lord ate the bread and drank wine on the altar with the apostles. He made Basil get up from his knees and said to him: "Let your mouth be filled with praise according to your request, so that you may offer a bloodless sacrifice to the Lord by your word." Terrified Basil got up, he did not dare to look at him and began to speak and write on a piece of paper: "Fill our mouths with our praise, so that we may glorify you, Lord God, who created us and brought us into this world."

After the prayer, Basil with his hands raised offered praise to the Lord. And the community said in unison: "The Lord Jesus Christ is the only one who glorifies God the Father, Amen!" Basil divided the bread into three parts, ate one, kept the second to be buried with him, and put the third in a golden dove and hung it above the holy altar.

Eubulus, the priests, and the chief stood in front of the temple gate and watched the spiritual light in the temple – Basil standing in front; the great men and they heard the voice of the people praising the Lord. They were surprised at the sight, fell on the ground, and glorified Jesus Christ with tears.

Coming out of the temple, they worshiped Basil and told him that they had seen the glorious sight while he was in the temple. He rejoiced and gave thanks to the Lord. After that, many people gathered next to the church, among whom was the great figure, Ephraim. You will learn later how he became an eyewitness of God's revelation.

Once, during the vespers, a Jew joined the Christians and received Communion from Basil. The next day he came to him and begged him to be baptized as a Christian. Basil did not reprimand him, because the Lord desires to save every man, and he baptized him. Soon the Jew's family members were also baptized as Christians.

Leaving the church, Basil was met by a woman who asked to intercede with the chief to allocate money for her as a poor person. Basil took a piece of paper and wrote to the chief: "Some poor woman asked me if I could ask you to help her. If you can, fulfil her wish." The woman took the letter and brought it to the chief. He read it and wrote the answer: "Holy Father, I wanted to forgive that woman, but I couldn't, she has a debt to pay." Basil again wrote a letter to him: "If you want and you can't, that's all right, but if you can and you don't, God will punish you - when you want to help, you won't be able to." After a while, the King got angry with the chief and imprisoned him. Concerned, he asked for help from Basil - to warm the King's heart with his prayer. He was released six days later. The chief thanked Basil for his kindness and gave the woman twice what he owed.

At that time, King Julianne, who was apostatized from Christianity, was preparing to conquer Persia. But first, he went to Caesarea, where Basil met him with the priests. The King said to

him: "I have defeated you, Basil!" Basil answered: "Because you defeated me, oppressed me, accept a gift." Basil gave the King three loaves of bread. The King put a slight upon the gift and ordered to give hay instead of bread. Basil accepted the gift and said: "We gave you what we eat, and you – that, what you eat." Enraged, Julianne threatened to seize the pastures and destroy the city after returning from Persia. Basil asked the inhabitants to bring gold and silver to warm the heart of the King and thus save the city from destruction.

The residents obediently and diligently collected a considerable amount of jewels. At the call of Basil, they went up the nearby mountain, where the Cathedral of the Mother of God was built, and fervently prayed together with the priest for whole days to save their city from destruction. The prayer paid off. Events developed for good – King Julianne was killed by the order of the Mother of God. Before this happened, Basil had a dream of Saint Mercurius coming to him and giving him the Book of Genesis, which had an inscription that Basil had to read before the creation of man by God. Basil immediately went to the grave of Mercurius and saw that his armament, which had always been on the grave, was no longer there. He immediately realized that this fact and the vision he saw indicated something important – that very night Mercurius killed King Julianne, which was the result of Basil's prayers to God.

Basil called the people over and told them to take back their possessions, but they refused, wishing to sacrifice everything to the Lord. He distributed a part to them, and with the rest, he adorned the church and decorated the altar with gold and precious stones. When he finished this work, pagan men came to

him and told him that they could not fully believe in the power of Christ. Basil taught them, showed them the way to salvation, and baptized them. During the period of Lent, he completed the explanation of the “Hexaemeron (six days of creation)”, introduced his work to the people, and baptized many Jews and pagans as Christians. The others denounced Basil with the King and brought him to Antioch according to his order. The judge in the court asked him why he did not like the King’s religion. Basil fearlessly replied that he should not have to try to divert him from the true path, because he had learned from his fathers to support and glorify Christianity, and the death penalty would free him from the shackles of the body, which he longed for.

The judge reported what he said to the King and described him as a fearless and wise man. The King decided to execute him, which the queen opposed. They had a sick son who was doomed to die, which the queen blamed on the King’s negative attitude to the faith in Christ. The King thought about the queen’s rebuke, called Basil over, and offered to believe in the power of Christ if his son was saved. Basil expelled the disease from his son in front of the King and healed him. The evil bishops could not bear the shame of defeat and persuaded the King to stick to his faith. The King believed them, and his son died immediately.

After the death of King Uvalius, King Juvalent was reported about Basil’s miracles. The King believed in Basil’s divine power and sent money and numerous necessary things. With this great gift, Basil built hospitals for the sick in the city and throughout the principality. When the King heard this, he provided the poor with food, and he paid great respect to Basil.

Helladius, a virtuous and benevolent man, an eyewitness of Basil's amazing deeds, after his death told the author of the work the story of a prince named Proterius. He wanted to sacrifice his daughter to Christ and brought her to the great monastery of Caesarea to consecrate her as a monk. However, the enemy of the human race, the devil, interfered with this divine plan and inspired a youth by the woman's love. To achieve his goal, he was required to renounce Christianity in writing. He agreed and gave the Lord of demons a handwritten letter of renouncement.

With the help of the devil of fornication, the woman was also instilled with love for that young man, and she refused her father to become a nun, telling him that if the father did not agree, she would soon see her dead. The desperate chief was forced to comply with his daughter's insistence and the marriage took place. After a short time, the woman was told that her husband is not a Christian, neither goes to church nor prays. The woman was filled with pain, lamenting and cursing her birthday. When she regained consciousness, she went to Basil and begged for help.

The latter summoned her husband and asked to tell the story of his marriage in detail. The boy told him how he was forced to write a handwritten letter renouncing Christianity, which made it difficult for him to be freed from the captivity of the devils. Basil comforted him, placed him in a sheltered place in the temple yard, and made him fast for 40 days. And then he led him with the congregation into the church singing psalms and hymns. Basil asked the congregation to pray for the young man and then hold their hands up so that God would hear their prayers.

A few hours later, the young man's handwriting fell from the sky and fell on Basil's hand. The young man recognized his handwriting and tore it into pieces. Basil arranged a great feast to celebrate the victory; He gave the young man Holy Communion, taught him how to behave, and handed him over to his wife. After these miracles, everyone rejoiced, praised, and glorified the Lord. Amen!

In the month of June, on the 8th, the martyrdom of Saint and Glorious Theodore the Stratelates

As the sun sheds light on those who gaze upon it, so the story of the torture of the martyr fills the listeners with light; As the stars adorn the sky and the flowers beautify the valleys and fields, so the martyrs shine and light up the holy churches.

Recalling the martyrs is forgiveness for sinners, a cure for the sick, and a source of health and peace; The merits of the martyrs are great and the crowns are brilliant because they had sacrificed their bodies to torture for the love of Christ; They considered the glory and luxury of this country to be trash; They fearlessly recognized Christ as God in front of kings and vicegerents and preferred martyrdom to denying Him. Instead, the Lord established a kingdom of heaven for them as well as joint mirth with the sister of the angels.

The original enemy of our race created obstacles for the martyrs on the way to salvation, but in vain, and on the whole, revealed them as the inhabitants of heaven. That is why the evil did not cease the incitement of those fighting against the Church of Christ, and now, that beast, infidel Licinius, the husband of the sister of Constantine the Great, enraged at the flock of Christ rose against us.

When the Lord destroyed the Roman king Maxentius, who was fighting against the pious king Constantine and approved Constantine as king, this latter appointed his brother-in-law (sister's husband) Licinius as the king of the eastern part, in order him to expel the enemy who had apostatized from Christianity. King Maximinus was wounded by the heavenly sword and suffered greatly

– his body became food for worms, and finally, he gave up his sinful soul after suffering from a lot of pain and recognized the slaughter of Christians.

Licinius, who arrived in the city of Nicomedia with power and glory, gave the Christians a little time, and then showed his impure heart, broke the oath and promise given to Constantine – to support firmly the Christian faith and strengthen it in the eastern region, and ordered that idols be glorified in all cities and villages. Those who would not obey his order must have been put to death.

Irreligious Licinius killed 40 holy horsemen, 70 commanders in chief, and 300 Macedonian horsemen with the aid of his impure rulers – Lucia and Agrico Laozis. This infidel man made them kill the archbishop Basileus of Amasia – “a man resembling the apostles.”

When Licinius saw that there was a great number of Christians who did not follow his command and sacrificed themselves for Jesus Christ, he decided to turn the noble rulers into pagans first who would be also followed by their servants.

At that time, a good-looking, eloquent and wise commander-in-chief, that is the army chief, Theodore, ruled in the eastern region. Among the people, he was known as a “source of wisdom” because, in spite of his young age, he had a great experience in divine work. Theodore was also famous for having killed a terrible whale, which was living in Eukhania, and devoured everyone it met on the way and who arrived there. As he came out of his den, the ground shook and no one could withstand it.

When Theodore heard about the evil beast, he decided to kill it. He did not reveal his decision to anyone, not even to his warriors, he avoided their excitement, and took no one with him. On horseback, he had only the cross of Christ and his armament with him. He directed towards Eukhania, and since he did not know the exact place of the beast's residence, he let the horse graze on a green field, and he lay down and slept. Soon, a woman servant of Christ, Eusebia, woke him up and told him that this was a dangerous place because the whale that Theodore was looking for lived nearby. He asked the woman to leave this place and pray for him. Then he raised his hands to heaven and asked the Lord for help in killing the terrible beast. Arriving at the whale's den, he commanded him in the name of the Lord to come out to him; the whale obeyed. At that time, boulders began to split and trees – shake. Theodore once again asked the Lord for help, crossed himself, crossed the horse, and attacked the whale with a halberd; As soon as the weapon hit his head hard, the beast writhed terribly and fell to the ground lifeless. Happy Theodore thanked the Lord and went to his principality – Herakleia Pontika.

The news of the slaying of the terrible beast spread throughout the country, due to which many pagans became Christians – they were baptized in the name of the Father, the Son, and the Holy Spirit. Licinius also learned of Theodore's bravery and sent an epistle via the apostles asking to visit him in Nicomedia.

Theodore received the apostles with honor, entertained them greatly for three days, and read the epistle. Theodore did not like the request of King Licinius, to accompany him to Nicomedia, because he wanted to adorn his homeland with his martyr death.

He wrote a reply to Licinius, whom he called a “Victorious King” and considered his decision – to solve the secret cases together – a wise proposal; At the same time, he explained that due to urgent matters, which should not have been mentioned in the letter, he was constrained not to accompany the king and invited Licinius to visit him.

Licinius accepted Theodore’s invitation, because he respected him and wanted to see his city, and he went to Herakleia accompanied by horsemen. Theodore was the son of Christian parents, brought up in the service of God from childhood, and greatly desired to become a martyr so that his desire should also be the will of Christ. After sending the epistle to Licinius, he wept all night and begged the Lord for help in the martyr’s death. He had a suitable occasion to achieve this – confrontation with Licinius. After the prayer, while asleep, he saw a vision – the light from above shining onto his house split in two, and the Lord’s words were heard from heaven: “Be strong, Theodore, I am with you!” The frightened but happy Theodore thanked God.

When Theodore was notified about the approach of Licinius, he entered the house, put on fine clothes, and rode to meet him. Licinius greeted Theodore with love and respect, marveling, as did everyone else, at the beauty, kindness, and brilliance of Theodore. Together they entered the city, where Licinius made a speech, delivered a eulogy on the city, and its population, and highly praised Theodore as a wonderful, brave and wise ruler, about whom the amazing news he had heard seemed nothing compared to what he had seen. In this way, he praised and kissed Theodore, and then he suggested massing the

idols together. Theodore asked to be allowed to pray first to the gods separately and then sacrifice.

Licinius agreed to Theodore's request, allowing him to take the idols made of gold and silver, saying: Let it be as you wish and pray for me as well. Theodore gave the idols to his servants, ordering them to break the idols into pieces in his house and distribute them to the peasants.

After two days, Licinius asked Theodore to bring the idols to sacrifice to them together with the people. Theodore noted: if they are real gods, they will come themselves. Licinius replied that their duty was to serve idols, to which Theodore replied: They serve neither themselves nor others. Licinius did not hesitate to answer: it is not our job to consider this issue, we should do what is written. Theodore smiled and fell silent. To Licinius' question of why Theodore was silent, he answered again with silence. Licinius asked the people why their ruler was silent. Surprised people stared at Theodore without saying a word. Then a centurion named Maxentius came out and told the king everything that Theodore had done. Distraught and enraged, Licinius lamented: "What do I hear, where are the gods I gave you!? Did you make a sacrifice as you promised me?"

Theodore realized that it was no longer the time to cover up, but the time had come to confess the truth, and he told everything to Licinius that he had not offered sacrifices to idols and never would because he was aware from the very beginning of their nothingness and impotence; By breaking and smashing them and distributing them to the peasants, he turned the barren idols into useful ones. He added that he felt pity for the imprudent servants of the idols, and above all King Licinius, the leader of the

evil traitors. “Do not be mistaken, king, do not serve the devils – he addressed the king, – cognize the true God, as the great Constantine did; God gave birth to you and made you a king at the behest of God; It’s a shame that you serve soulless idols that have no power and can’t even punish the ones who curse them, such as me...”.

Insulted and enraged Licinius interrupted Theodore and ordered to strip him of the honor of the lordship, undress him, whip him bitterly, and break his neck with a lead military hammer. Licinius encouraged the centurions to torture Theodore even more, and they also beat him with all their might, severely torturing him so that a river of blood flowed from the pierced and torn body, while Theodore stood like an unshakable fortress on the rock of faith, singing to the angels and thanking the Lord. Licinius laughed at the patience of the martyr and, seeing that he was alive, made the methods of torture more severe. He ordered to place pointed sharpened stones on the ground and drag and beat Theodore to death. Theodore neither groaned nor moaned; he submissively endured great torment and kept his life cooled by dews that appeared secretly under the fate of the Holy Spirit.

Licinius and one of his subordinates again advised Theodore to change his mind and that the torture would stop, but the latter refused, telling Licinius that the torture made him much stronger.

At dusk, tired executioners stopped torturing him and threw him into the dungeon by the order of Licinius. Even here, the evil Licinius did not stop and assigned men to make Theodore repudiate Christ God, but in vain.

Five days later, Licinius asked about the martyr and ordered to nail Theodore to the cross, which they erected in the place

called the Basilike. Even this was not enough, at the order of Licinius, they pierced his naked body with arrows, and to inflict more pain, they pulled arrows from the wounds and stabbed into open sores several times. Enraged by Theodore's patience, Licinius ordered them to invent a new torture to break his steadfastness. And they did so: they tore off the epigonation from the waist and stuck a sharp iron nail into the phallus, and they repeated this process many times. They were not ashamed and did not feel sorry for the torture! Tormented by unbearable pain, Theodore cried out to the Lord to end his earthly life and give him rest. Then he became silent and called out to the Lord with his mind. The silence was considered by the executioners to be the end of him; they stopped torturing him, left him nailed to the cross and beaten, and went away.

Then divine grace descended on Theodore from above and a joyous voice was heard: "Rejoice, brave knight of Christ! You have glorified crucified Christ by your martyrdom, you deserve the crown of righteousness, eternal life, and joy."

As soon as Theodore heard these words, all pain was gone and he became completely healthy and unharmed, he was freed from the cross, and filled with joy and happiness he stood on the ground and thanked the Lord.

Early in the morning, Licinius sent the two horsemen, Antiochus and Patrick, to bring Theodore's corpse dragging on the ground, to put it in a lead chess and throw it into the middle of the sea, hidden from the Christians. They came to the cross and did not find Theodore's body and concluded that Christians stole him. They looked around and saw Theodore standing and praying; He turned to them with a cheerful face and told them that the

Lord Christ raised him from the dead and if they believed in the true God, they would see greater miracles. As soon as Theodore crossed the riders, their minds opened and they immediately came to believe in Christ and asked Theodore to help them with strengthening their faith. Happy Theodore kissed the riders and assured them that the true God was with them and that their candles were burning. He thanked Christ that the Christianization of the equestrians was fulfilled by the miracle performed on him.

When this news became public, 85 chosen men came to Theodore, listened to his suggestion about Christ, and joyfully became Christians. When Licinius heard this, he sent a noble patrician, Kesto, with equestrians to punish them. Upon seeing Theodore, the divine light shone in Kesto's heart and he immediately believed in Christ, along with his riders. They began calling out loudly: "Great is the God of Christians, the Creator of all, we believe only in Him."

Enraged, Licinius now sent a large force to punish Kesto. One of the horsemen was going to kill Theodore, Kesto noticed this, outstripped him, and killed him. A pagan horseman saw this and killed Kesto, who became a martyr because of such death. The killing of Kesto caused grief to the newly converted Christians – they were ready to kill all the pagan equestrians, but Theodore stopped them and explained to them that evil cannot be destroyed by evil, and advised them to stop fighting and sacrifice themselves for the faith of Christ. The riders believed in Theodore and died as Christians.

Licinius understood that the number of Christians was increasing and the number of pagans was decreasing due to Theodore's efforts, and he sent his several guarding horsemen to

kill Theodore. The Christians did not even let them come close to Theodore and were ready to sacrifice themselves for him. Then Theodore besought them not to hinder the horsemen from the execution of martyrdom, which he had long desired; He then blessed them and advised them to adhere to the teachings of Christ to the end – not to be afraid of suffering and torture, because the goal – eternal life, is superior to everything, and to the infidels, who have not yet “put off the clothes of paganism”, he wished to convert to Christianity, to preach peace, purity, love, and mercy to the poor.

Finally, Theodore called the servants and announced his will – to distribute all his property to widows and peasants, and to bury his body in his estate, in Eukhaina. After the testament, Theodore raised his hands to the sky, offered thanks to the Lord, and bowed in front of the executioner. The latter cut off the head and gave the body to his servants.

This is how the Glorious Stratelates Theodore died on June 8, in praise of the great God and Saviour, Jesus Christ, to whom be glory, honor, and worship with the Almighty Father and the Living Spirit, now and forever and for all time, Amen.

Life and Merits of Saint and Blessed Athanasius, Archbishop of Alexandria

Many saints were burnt and killed by the will of Heaven, and they contemplated the holiness of the Lord, the giver of the clemency of Christ, and they began to shine due to His true baptism. They received the heavenly crown, for preaching the gospel and serving the Lord until death, because they loved the invisible merits more than the divine merits, the eternal life more than the passing life, and the future glory more than the earthly glory.

Athanasius the Great, who shone as a light among the bishops of the famous city of Alexandria, was filled with apostolic grace more than anyone else. Athanasius, fervent in spirit, uplifted with the desire for heaven, fought for a long time against the various heretics and the Kings struggling against orthodoxy. By the power of God, he triumphed over all the assembly of wicked believers. Therefore, I think no one can describe his many merits and wisdom with dignity, which accompanied his words and which is confirmed by his writings.

First, let us briefly mention the affairs of his adolescence.

After the martyrdom and ascension of the bishop of Alexandria – blessed Peter, Alexander received the honor of being a leader of priests. He ordered the priests to gather in the church and, while waiting for their arrival, he looked out of the window of the episcopate on the seaside. On the shore, he saw young boys chanting hymns according to church canons. Among these innocent children was Athanasius, who had been elected bishop

by his peers. Some of them were priests, and some were deacons. They were bringing children to the bishop to baptize. Athanasius blessed them, prayed, and baptized them in the sea. Bishop Alexander saw that all the rites were performed according to the church law and asked two priests to invite the children. Alexander anointed the baptized children with myrrh and crossed them, thus completing the baptism. Then he called Athanasius's parents and wished their son Athanasius success in the name of the Lord.

After some time, Athanasius was brought to bishop Alexander. He immediately ordained him a priest and prepared him to fight the enemy.

Athanasius experienced many perils from the heretics. As the Lord said, "I will show him how much suffering he will endure for me." Since it is impossible to enumerate all his merits and since innumerable evils happened to him during the persecution, I will refer only to the outstanding and eminent cases and content myself with this.

When infidel Arius was in exile, he did not stop even there and with the help of fellow believers, he was able to tempt King Constantine, who freed him from exile, summoned him to himself, and conveyed the content of his evil creed, which in words is similar to Orthodoxy, but in truth is very far from it. The King was surprised by their verbal similarity and immediately sent Arius with honor to Alexandria. Bishop Alexander refused to have mercy on Arius because of Bishop Peter's negative attitude towards him. Even Athanasius, who was the archdeacon at that time and knew the wickedness of Arius, who could enter the

church and slowly establish his heresy, advised Bishop Alexander to take his time and postpone having mercy on Arius.

Eusebius the Nicomedia and his associates demanded a positive answer from the King, and Bishop Alexander and Athanasius wrote to the King: "He who has already rejected our faith once should not enjoy mercy so quickly."

Afterward, King Constantine became angry and sent letters to Bishop Alexander and Athanasius the Great. He wrote to the first one that Arius converted to Orthodoxy, no longer wants to mislead the nation, and supports peace. He threatened Athanasius to remove him from the archdeaconship if he prevented anyone from entering the church. After a while, Bishop Alexander passed away and Arius remained without having mercy, and Athanasius the Great received the honor of being a leader of priests.

The supporters of Arius first obeyed the new Bishop. Yet, after a while, they declared a fight against the latter. If they could, they would wipe out the trace of him in the country. They also won the king's support and tried in every possible way to depose Athanasius and hoped that after that they would turn the heresy of Arius into a state creed.

Eusebius the Nicomedia and his associates bribed the evil men and accused Athanasius of the following: as soon as he took office, he ordered the Egyptians to give linen garments to the church as a tribute. With the second slander, Athanasius allegedly gave one big box full of gold to the King's hater and his lover, and he is the King's enemy. The third slander was as follows: a man named Isichorus, who had committed a great evil deed and deserved to die, did not receive the degree of the priesthood, and

therefore, he went to the village of Mariod and began liturgy there.

Athanasius the Great sent the priest Makar to investigate the case of Isichorus. Isichorus escaped from that village and found refuge with Eusebius the Nicomedia. He was promised the episcopate for the hatred and enmity of Athanasius and was instructed to invent something to blame Athanasius. And he did so. He made up as if the priest Makar entered the church with him, rushed to the altar, destroyed it, spilled the blood of Christ from the altar chalice, burned twenty church books, etc. They wrote all this to King Constantine, who got greatly surprised by so many accusations against Athanasius the Great. The King ordered an investigation of all the cases against Athanasius and Arius in Tyre so that peace could be established in the church and the consecration of the temple in Jerusalem could be performed well.

The meeting was held in Tyre in the thirtieth year of the reign of King Constantine. Sixty bishops gathered. They brought shackled priest Makar from Antioch. The head of that country and other dignitaries attended the meeting. They also brought the blessed Athanasius.

The Alexandrian priests quickly refuted the first accusation of Athanasius regarding giving linen garments to the church as a tribute, and immediately notified King Constantine. During the trial of the second accusation, the King's letter was delivered, which was God's providence. Eusebius and his followers were embarrassed that the slanderers of Athanasius about the imposition of tribute were unmasked so suddenly: they failed to present any proof of the priesthood of Isichorus and moved on to look into the case of the priest Makar. To investigate the case, the

accusers sent their supporters to the village of Mariod and resolved the case of the priest at their will, that is, the priest sent by Athanasius was “exposed in the crime”, which is why the judges recognized Athanasius’s “guiltiness” as proven. They recorded many other “faults” in the verdict and declared Athanasius as deposed from the priesthood. After that, everyone went to the blessing of the temple in Jerusalem.

A part of the bishops, who, like Eusebius, pretentiously signed the Creed of Consubstantiality at the assembly of Nicaea, sympathized with Arius, who arrived in Jerusalem, while the other part did not have mercy for Arius. They decided to listen to him at the meeting in Alexandria. At that time, another letter from the King arrived, in which he wrote that he had not known the reason for the gathering, which was being held with anxiety and debates, that everyone was striving for the victory of his will and not seeking the will of God, to find out the truth. He expressed the hope that they would forget the evil of anxiety and disputing, and resolve cases impartially, without envy or enmity. The King called everyone to Constantinople to examine the situation.

The letter caused concern among the participants of the meeting and everyone rushed to their churches. Only Athanasius the Great met the King in Samata (near Nicomedia) and convinced him of the falsehood of all the accusations written against him. The King notified the Alexandrian church that accusations against Athanasius were slanderous and sent Athanasius back to his church as a bishop.

Athanasius the Great arrived in Alexandria and began hearing the case of Arius in court. Then a large number of people

gathered from all over Egypt to support Arius. Athanasius immediately reported the news to the King who soon realized that Arius was still following the heresy and ordered him to bring him. Terrified, Arius found Eusebius in Caesarea and asked for help, and then he went to the King. Eusebius arrived in Constantinople and made every possible effort to save Arius and remove Athanasius from the bishopric.

Arius told the King the story of the meeting in a distorted way and added that the priest's story had been properly investigated – both the priest and Athanasius were guilty, and he added a new slander to it: it was alleged that Athanasius had forbidden the sending of flour to Constantinople, which used to take place as usual, and named bishop Peter among the witnesses. He also added that during the hearing of this case, Athanasius stopped the work of the congregation, and he ran away from the court for fear of punishment.

The supporters of Arius deceived King Constantine in this way. Enraged, he ordered Athanasius to be exiled to Beroia, in the region of Gaul. Some said that the King did this for the unity of the church because Athanasius did not want to be with Arius (at that time, Arius was flourishing, and the church was worried).

King Constantine soon died in the village of Nicomedia after a 31-year reign, aged 65. He named his son King in his will. He gave a will to a priest who belonged to the faith of Arius. The latter announced that the deceased had transferred the Kingdom to his son bearing his name, and denied having a will with him. After a while, he gave the will to the King's namesake, Constantine, demanding from him to stick to the faith of Arius. After the death of the King, Eusebius the Nicomedia took

advantage of the opportunity and hastened to make the new King confirm the faith of Arius, which was greatly facilitated by the courage of the priest, who secretly delivered the will to Constantine. They made the King's official and eunuchs adopt the faith of Arius. After a while, the queen was also seduced and took the same faith, and finally, King Constantine followed her and immediately ordered the bishops to adopt the same religion.

At the time when a great winter set in the country, the church leader in Jerusalem was Saint Maximus, in Alexandria – Athanasius the Great, and in Constantinople – Alexander the Blessed. Eusebius the Nicomedia, with the help of the priest who hid the will of King Constantine the Great, hastened to appoint Arius as the bishop of Constantinople by order of the King, hoping that this would eliminate the confession of the Consubstantiality among the Orthodox Fathers.

When Arius, the vessel of the devil, arrived in Constantinople to conquer the Church of God, he died in dire circumstances by the prayer of Alexander, bishop of Constantinople. And in Alexandria, Eusebius the Nicomedia and his accomplices, rejoicing at the expulsion of Athanasius the Great from the country, hastened to consecrate any follower of Arius as bishop of Alexandria, but God disposed of everything to prove the truth.

It was at this time that Athanasius the Great returned from exile by order of the King. In his letter, the King informed the Catholic Church and the people of Alexandria that they probably understood why Athanasius the Great, the preacher of the truth of the Trinity, was hidden for a short time in the region of Uali. This was an expression of care – to protect him from the evil enemies

fighting him. The King ordered Athanasius the Great to be the way, as he wanted because his “holy and decent virtues” resolved difficult cases easily by the grace of God. The King then reminded of the desire of his father, Constantine the Great, to return this “pious man” to his church, but he failed to do so due to his death. Therefore, the King was in a hurry to fulfil his father’s wish and see Athanasius as the bishop of his church. At the end of the letter, he asked the people of Alexandria to receive Athanasius with such honor, as he deserved, as a good shepherd to the spiritual flock of Christ.

Athanasius the Great returned from Rome to Alexandria with such a letter. The people accepted him with joy, while the followers of Arius were indignant and sought a reason to report him to the King. And they indeed found the reason: a severed hand that they brought to the King and told him that Athanasius was practicing magic with this hand. Again they demanded to expel him from the country. The King did not agree to the exile and sent his faithful table companion, Archelaos, to Tyre to investigate Eusebius’s accusation against Athanasius. According to supporters of Arius, Athanasius cut off the hand of Arsene, who was a psalm-reader of the church of Alexandria. He made a mistake, he did something bad and deserved to be punished, but Athanasius had hidden him it and survived. When he heard the news of the accusation, he immediately found Athanasius to refute this slander during the trial.

At the court, Athanasius asked the accusers if they were acquainted with Arsene. A few answered that they knew him. Then they called Arsene before the judges. He raised both hands and showed them to the judges. The jury realized that Athanasius

was not guilty in this accusation, as in the previous one, in which a shameless woman accused Athanasius of abusing her at night, which another person present in the court immediately refuted.

Soon the judges left the court. The enraged petitioners got agitated and attacked Athanasius: some cursed him; others called him a liar and threatened him with death. Archelaos, loyal to the King, took Athanasius secretly away from that place and out of the city. He advised Athanasius to hide the fact that he was Athanasius in case the supporters of Arius would find him. After that, the opponents of Athanasius called the assembly again and wrote in the verdict that Athanasius had been condemned and escaped from the assembly. They reported everything to King Constantine.

The head of the city ordered to search for Athanasius, and to put to death those who had mercy on him. They sent this order to all cities and villages warning that in case of disobedience, Athanasius must be killed, and his head should be cut off and brought to him. Having heard of such an evil order, Athanasius ran away from all places.

One day he saw a waterless cave and spent six days in it. Then he had a dream that they would find this cave too. That is why he came out of the cave and hid in some other place, but fearing that the people who had helped him would be in danger because of him, he left the eastern region and went to the west. The King of this region, Costas, Constantine's brother, had just received the Kingship, because King Constantine had been killed in a battle in the region of Aquileia, near the river Alysia.

Athanasius came to Rome and there he saw Paul, the bishop of Constantinople, who had been expelled from his residence.

They told each other what had happened to them. Then they came to Julius, the archbishop of Rome, and reported everything. They also told everything about their ordeals to King Costas.

Having returned to Rome, Athanasius learned that, according to the council convened in Antioch, the righteous faith should be changed and George should take Athanasius's position, which would be a great disaster for the nation. Athanasius received his letter of appointment as archbishop from the King and the bishop of Julius and returned to Alexandria. When they heard this, supporters of Arius gathered to kill Athanasius. Athanasius was forced to flee. When he saw that the opponents were catching up with him, he took off his priestly clothes and, by the grace of God, he saw a young woman with a pitcher full of water on her shoulder, and he said to her: "Give me that pitcher and go ahead of me to your house." The woman was worried because she recognized Bishop Athanasius. Athanasius reassured her and told her that the supporters of Arius were following him and he will be able to hide and save himself with this appearance.

His pursuers caught up with him and went past him, unable to recognize him because of the change in his appearance: who would have thought that Athanasius was carrying a pitcher of water on his shoulder and following a young woman. When they got home, Athanasius told everything to the woman and asked her not to tell anyone what she had found out. A truly faithful woman kept his instruction as a commandment of God. She wove baskets, took them to the city, sold them, and with the earned money she fed Athanasius, and every evening she washed his feet. Saint Athanasius prayed day and night, trained the woman,

strengthened her fear of God, and made her so holy that she even performed miracles.

He spent eight years this way and thus escaped from the supporters of Arius. No one knew whom he was with. Who would have thought that Athanasius the Great found shelter at such a young woman's house? When Constantine the King died, and Athanasius the Great heard of it, he came to Alexandria at night and entered the church; He entered the sanctuary every night and prayed there. One day, when the priests and people entered the church for the dawn prayer and saw Athanasius, they were greatly surprised that he had not died from the persecution of the followers of Arius. They saw him and thanked the Lord. There was great joy in the city because of his return – everyone ran to see the man of God. There is no need for eloquence here – neither the tongue nor the mind can adequately praise his patience!

After the death of the King, Ivlian took the reign. During his time, they persecuted not only Orthodox Christians but also all Christians. After some time, they had to fight with the Persians. King Ivlian came to the city of Antioch and massacred many Christians there. From there he set off to Persia. When taking part in the battle, he was shot with an arrow, and his wicked life ended. The Church of God gained peace after the persecution of the pagans was eradicated.

Soon Wallis regained the reign and inflicted a cruel winter on the Orthodox. Worse than the first time. He caused anxiety in the Churches of God, and the followers of Arius used the time to kill Athanasius. First, they taught the King the evil teachings of Arius, then they demanded from him the order to kill Athanasius. They said to him: “Do know this, as long as Athanasius lives, the

faith of Arius will not be adopted.” Then the King wrote to the governor of Alexandria to adopt the faith of Arius everywhere. Those who did not accept must have been tortured and driven out of the country, also Athanasius should have been captured and sent out to him, and if he did not obey, he would be killed and his severed head would be sent to him.

Those sent by the King to Alexandria gave the chief this letter, and immediately, like wild beasts, they attacked the flock of Christ, scattered Christians, and began to search for Athanasius. A great tumult arose in the city, because the people opposed them, and made a great sacrifices for Athanasius.

When Athanasius heard this, he put on his work clothes, put on his hat, and thus passed through the city gate and went to the desert on the side of the Upper Thebaid, where five monks lived. Those monks were in great poverty and ate grass because of a strict fast, and had not seen a man for a long time. When they saw Athanasius, they considered him a ghost and did not open the door. Athanasius begged them to let him in and finally, he was forced to confess that he was Athanasius, whom the supporters of Arius were pursuing to kill.

Hearing this, the fire of love flared up in the hearts of the monks. They went outside and saw that it was really Athanasius the Great and they immediately fell at his feet. He made them stand up, blessed them, and told the story of the followers of Arius. He stayed with the monks for some time and strengthened their faith in Christ every day. The monks saw his various activities and said in amazement: “Is this Athanasius, or someone without flesh?” Because the activities fulfilled by Athanasius were

beyond the nature of a carnal man. This is how Athanasius lived and worked in the cruel desert with the Thebaid men.

After a while, King Wallis met an end to his evil faith: defeated in battle, he hid in a castle, where his opponents set fire. That is how he was burnt and the persecution of unjust Arians in the churches of God ended.

Athanasius the Great learned of the end of Wallis by a divine dream. He told the monks and congratulated them on the establishment of peace in the churches. Then he begged them to send him to his church. The monks said goodbye to him and blessed him on his way to Alexandria. When the Alexandrians heard that Athanasius the Great was alive and was coming, met him with candles and palm branches at a distance of six million (9 km) from Alexandria. Athanasius the Great, who returned with glory to Alexandria, was brought into the church, the temple of God: there was great joy and gaiety of the Orthodox and eternal darkness among the followers of Arius. Holy and Godly Athanasius thus spent eight years in the temple, gathered the sheep scattered by the wild heretics (the beast Arians), and revived the flock of Christ.

And so, Athanasius the Great slept with the sleep of the righteous by Christ and obtained the Kingdom of Heaven for countless merits. We have to intercede with his flock to obtain the mercy of Christ, our Lord, on the terrible Day of Judgment, to whom be glory, strength, and power through the Father and the Holy Spirit forever and ever, Amen!

ტექსტისათვის

წინამდებარე ტომში შემავალ ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებს, I ტომის მსგავსად, ახლავს ინგლისური თარგმანები და „ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ შემთხვევაში – ბერძნული ვერსიაც. გამოცემაში ისინი შემდეგი თანმიმდევრობითაა წარმოდგენილი: ქართული ტექსტები, ბერძნული ვერსია და ბოლოს – ინგლისური თარგმანები.

კრიტიკული ტექსტის პუნქტუაციური, ორთოგრაფიული და ენობრივი კუთხით მონესრიგებასთან დაკავშირებით აღვნიშნავთ შემდეგს:

სახელმძღვანელოდ აღებული გვაქვს თანამედროვე პუნქტუაციის ნუსები, როგორც ეს ძველი ტექსტების აკადემიური გამოცემის პრაქტიკაშია მიღებული.

იმავე პრინციპს ვატარებთ ორთოგრაფიის სფეროშიც, კერძოდ: სიტყვებს, რომლებიც დღეს იწერება ერთად, ვწერთ ერთად, რომლებიც იწერება ცალ-ცალკე, ვწერთ ცალ-ცალკე.

მაგ., კომპოზიტებს ვწერთ ერთად: **ნათლისღება** და არა **ნათლის ღება** ან **ნათლის-ღება**, **ნათლისმცემელი** და არა **ნათლის მცემელი** ან **ნათლის-მცემელი**, **წინამდებარე** და არა **წინამდებარე** ან **წინა-მდებარე**, ასევე **თაყუანისცემა**, **თაყუანის-მცემელი**, **პატივისცემა**, **პატივისმცემელი**, **ნუგეშინისცემა**, **ნუგეშინისმცემელი**, **ქველისმოქმედი**, და ა. შ.

ნათქვამი ეხება რთული აგებულების ზმნებსაც. ძველი ტექსტების აკადემიურ გამოცემებში დანერგილი პრაქტიკა ერთი და იმავე ენობრივი მონაცემისადმი სხვადასხვაგვარ (არაერთგვაროვან) მიდგომას გვთავაზობს. კერძოდ, კომპოზიტური აგებულების სახელები თუ იწერება ერთად (იგივე **ნათლისმცემელი**, ან **ნათლისმღებელი**), ასეთივე შედგენილობის საწყისური ფორმები და ზმნები იწერება დეფისით (მაგ., **ნათლის-ცემა**, **ნათლის-ღება**, **ნათელ-ილო**, **სრულ-ყო**, **ცხად-ყოფს**, **ჯელ-ენიფების**, **ძალ-უძს** და ა. შ.).

ჩვენ ვეცადეთ აღნიშნული ენობრივი მოვლენის მიმართ ერთი საერთო პრინციპი გაგვეტარებინა და ანალოგიური აგებულების სიტყვები დაგვეწერა ერთად, განურჩევლად იმისა, რომელ მორფოლოგიურ ოდენობასთან გვქონდა საქმე – სახელებთან თუ ზმნებთან. ასე რომ, რთულ ზმნებს ვწერთ ასე: **ნათელილო, ცხადყოფს, ჯელენიფების, ძალუძს, გულისწამავყავ, ამბორსუყოფდა** და სხვ. ეს ის შემთხვევებია, როდესაც წარმოშობით პირდაპირი ობიექტი თუ სუბიექტი ზმნასთან არის შერწყმული და ის ცალკე პირად აღარ გაიგება, მაგრამ ისეთ ფორმებს, სადაც პირდაპირი ობიექტი შენარჩუნებულია, ვწერთ ცალ-ცალკე: მაგალითად, **პატივს სცემს / პატივი სცა, თაყუანს სცემს / თაყუანი სცა, ნუგეშს სცემს / ნუგეში (ნუგეშინი) სცა** და ა. შ.

აღწერიითი (პერიფრასტული) წარმოების ზმნებს, რომლებიც მარტივ შემასმენლად მიიჩნევა, ვწერთ ერთად: **მოქცეულხართ, შეწყნარებულხართ, დაჯდომილიყო** და არა **მოქცეულ ხართ, მოქცეულ-ხართ, შეწყნარებულ ხართ, შეწყნარებულ-ხართ, დაჯდომილ იყო** ან **დაჯდომილ-იყო**. ნიმუშები: „რომელნიცა... **მოქცეულხართ** საცთურისაგან... და **შეწყნარებულხართ** უფლისა“; „რომელსა დაეყო ქმრისა თანა მისისა ექუს თუე და **დაქურივებულიყო** და ამისთვის **მოქცეულიყო** თჳსადვე ქალაქად.“ მონიშნული ზმნები ამ მაგალითებში დინამიკური ვნებითი გვარის I და II თურმეობითის ფორმებია (აღწერიითად ნაწარმოები), ამიტომ მათ ვწერთ ერთად.

შედგენილი შემასმენლის ნაწილებს ვწერთ ცალ-ცალკე, როგორც ამას თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები გვავალდებულებს. მაგ., „არღარა **მოსწრაფე იყო** პყრობად ქრისტეანეთა“, „არა **შესაძლებელ იყო** უმეტესობაჲ კაცთა შორის“, „აღივსო ყოვლითავე სწავლულებითა, ვიდრე-და **განკვრებულ იყო** ბრენიცა სწავლულებასა მისსა“, ასევე – **უდებ იქმნა, უჩინო იქმნა, სრულ იქმნა** (მაგრამ **უდებყო, სრულყო**, რადგან ესენი რთული ზმნებია და არა შედგენილი შემასმენლები).

ზოგჯერ შედგენილი შემასმენლისა და დინამიკური ვნებითი გვარის აღწერითი ფორმები გარეგნულად ერთმანეთს ემთხვევა. ორთოგრაფიის საკითხი ასეთ შემთხვევაში წყდება მათი ფუნქციის გათვალისწინებით: თუ შედგენილ შემასმენელთან გვაქვს საქმე, მის ნაწილებს ვწერთ ცალ-ცალკე, ხოლო, თუ დინამიკური ვნებითი გვარის აღწერითი ფორმა გვაქვს, ვწერთ ერთად, მაგ., „ამას რაღ ხედიდეს ერნი იგი, **განცვრებულ იყვნეს**, ვიდრელა მრავალთა ვერ თავსიდვეს“; ამ შემთხვევაში მონიშნული ფორმა შედგენილი შემასმენელია (= განცვიფრებულები იყვნენ) და ამიტომ ვწერთ ცალ-ცალკე.

ესე, ეგე, იგი ნაცვალსახელები, სადაც ისინი **ც** ნაწილასკის როლს ასრულებენ და კითხვით ნაცვალსახელებსა თუ ზმნიზედებს მიმართებითობის ფუნქციას ანიჭებენ, დეფისით გამოეყოფიან იმ სიტყვას, რომელსაც დაერთვიან, მაგ.: **რომელსა-ესე, რომელი-ეგე, ვითარ-იგი, სადა-იგი** და ა. შ.

წინამდებარე გამოცემას ტექსტების შემდეგ მოსდევს სამეცნიერო აპარატი, რომელიც, თავის მხრივ, რამდენიმე ნაწილს აერთიანებს. სანამ მათ შევეხებით, მანამდე აღვნიშნავთ, რომ ჰაგიოგრაფიას, როგორც ისტორიული მწერლობის ერთ-ერთ ჟანრს, გარდამავალი საფეხური უკავია მხატვრულ მწერლობასა და დოკუმენტურ ჟანრს შორის. საგამომცემლო კონცეფციაც სწორედ მისი სპეციფიკის გათვალისწინებით შევიმუშავეთ და ტომს დავურთეთ შესაბამისი, ჟანრის მახასიათებლებს მორგებული კრიტიკული აპარატი. იგი მოიცავს ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიურ გამოკვლევას, სადაც გაანალიზებული გვაქვს ნუსხათა ურთიერთმიმართებისა და „ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ შემთხვევაში – ბერძნულ ტექსტთან დამოკიდებულების საკითხი. ცალკე სტატიაში განვიხილავთ თითოეული თხზულების კრიტიკული ტექსტის დადგენის საკითხებს. „ფებრონიას ნამებისა“ და „ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრების“ შემთხვევაში მხოლოდ ტექსტის დადგენის თემაზე ვმსჯელობთ, რადგან ისინი ერთადერთ ნუსხაშია შემორჩენილი და, მამასადამე, აქ არ დგას ნუსხათა ურთიერთდამოკიდებულების გარკვევის საკითხი.

სამეცნიერო აპარატის ნაწილს შეადგენს ხელნაწერთა აღწერილობები, რომლებიც რუბრიკების სახით გვაქვს წარმოდგენილი. აღწერილობის ჩვენეული სქემა იმ მოდელს ეყრდნობა, რომელიც მოცემულია 2018 წელს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის მიერ მომზადებულ პუბლიკაციაში – „უცხოეთში გადაწერილი ქართული ხელნაწერები საქართველოს სიძველეთსაცავებში.“¹ აღნიშნული მოდელი ნიმუშად ავიღეთ იმის გამო, რომ ის საუკეთესოდ გვანვდის ამა თუ იმ ხელნაწერის ირგვლივ არსებულ ინფორმაციას სეგმენტირებული და მოქნილი სახით.

ჩვენ მხოლოდ მცირეოდენი ცვლილებები შევიტანეთ მასში, კერძოდ, რუბრიკა „რაობის“ ნაცვლად ვარჩიეთ „ჟანრი“, ცალკე რუბრიკებად გამოვყავით: „პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა“, „ტექსტის ადგილი კრებულში“, „წინა აღწერილობები.“ წინამდებარე ტომში დავამატეთ ასევე რუბრიკები: „მხატვრული გაფორმება“, „მომგებელი (დამკვეთი)“ და „ზოგადი შენიშვნები.“ სპეციფიკის გათვალისწინებით, ცხადია, ისინი ყველა ხელნაწერთან ვერ იქნება წარმოდგენილი.

შედეგად, მივიღეთ ის სქემა, რომელშიც მოქცეულია ჩვენი ხელნაწერების აღწერილობები. იგი შემდეგი რუბრიკებისგან შედგება:

- გადაწერის ადგილი
- ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა
- ჟანრი
- თარიღი
- თანამედროვე ადგილმდებარეობა
- ფურცელთა რაოდენობა
- პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა
- ტექსტის ადგილი კრებულში
- საწერი მასალა
- მხატვრული გაფორმება
- ფურცლის ზომა

¹ უცხოეთში გადაწერილი ქართული ხელნაწერები... 2018: 16-18.

სტრიქონთა რაოდენობა
ნაწერის ზომა
სვეტების რაოდენობა
თითოეული სვეტის ზომა
სვეტებს შორის მანძილი
დამწერლობის ტიპი
მომგებელი (დამკვეთი):
გადამწერი
ზოგადი შენიშვნები
ანდერძ(ებ)ი
მინაწერ(ებ)ი
წინა აღწერილობები
ბიბლიოგრაფია.

შენიშვნის სახით დავამატებთ, რომ ზოგიერთი რუბრიკა შეიძლება არ ახლდეს რომელიმე ხელნაწერს (სათანადო ინფორმაციის უქონლობის გამო). ამასთან, იმის გამო, რომ ათონური და იერუსალიმური ნუსხები ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში მიკროფირების სახით გვაქვს და არა ორიგინალების, ის რუბრიკები, რომლებიც ორიგინალთან დაკავშირებულ კოდიკოლოგიურ ინფორმაციას შეიცავს, ვერ იქნება შევსებული, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა საჭირო ცნობები წინა აღწერილობებშია მოცემული.

სამეცნიერო აპარატის მომდევნო ნაწილია კომენტარები, სადაც თხზულებათა საყურადღებო ადგილები და ფრაზებია განმარტებული. თუ ტექსტში ჩანართებია რომელიმე ბიბლიური წიგნიდან, კომენტარში მითითებულია შესაბამისი წიგნი, თავი თუ მუხლი. საჭიროების შემთხვევაში ახსნილია მისი დამონების კონტექსტი.

გამოცემას ერთვის შენიშვნები, სადაც კალმისმიერ ლაფსუსებია აღნუსხული გვერდისა და სტრიქონის მითითებით. ენობრივი ცდომილებები აქ არ შემოდის, რადგან მათზე სპეციალურადაა საუბარი სტატიაში – „თხზულებათა კრიტიკული ტექსტის დადგენასთან დაკავშირებული საკითხები.“ გარდა ამისა, ენობრივად არასწორი ფორმები ჩატანილია

სქოლიოშიც, კრიტიკულ ტექსტში კი ისინი ჩანაცვლებულია რომელიმე სხვა ნუსხის მონაცემით. შენიშვნების ცალკე სამეცნიერო რუბრიკის სახით დართვა განაპირობა იმ ფაქტმა, რომ, ჯერ ერთი, სქოლიოები ზედმეტად არ გადაგვეტვირთა და, მეორეც, მისი ნომრები ვარიანტული იკითხვისის ნომრებში არ აგვერია. ამდენად, ტექსტებში ამა თუ იმ სიტყვის ზემოთ მინერილი ნომერი მხოლოდ ამა თუ იმ ნუსხის მონაცემზე მიგვითითებს.

ჰაგიოგრაფიული თხზულებების გმირები რეალური, ისტორიული პიროვნებები არიან, რომლებიც რეალურ დროში ცხოვრობდნენ და ღვთის სათნო მოღვაწეობით გამოირჩეოდნენ. უმეტესი ნაწილი მონამებრივად აღესრულა და ქრისტიანული ეკლესიის მიერ წმინდანად შეირაცხა. მათ აქვთ თავიანთი ხსენების სადღესასწაულო დღეები, არსებობს მათი ხატები და ა. შ. ანუ, მათი სახელები ეკლესიის ისტორიის ნაწილია.

ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებში, წმინდანების გვერდით, სხვა ისტორიული პიროვნებებიც გვხვდებიან, იქნებიან ესენი მთავრები, მეფეები, იმპერატორები, მხედართმთავრები თუ სხვ. გარდა ამისა, ამ ჟანრის ნაწარმოებებში ხშირად იხსენიებიან მითოლოგიური პერსონაჟებიც. აღნიშნულის გათვალისწინებით, გამოცემას დავურთეთ პირთა და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული და არა ანბანური საძიებელი. აქვე აღვნიშნავთ, რომ გვერდები მითითებული არა გვაქვს მხოლოდ ფებრონიასთვის, ბასილი კესარიელისთვის, თეოდორე სტრატოლატისთვის და ათანასე ალექსანდრიელისთვის, რადგან ისინი თხზულებებში თითქმის ყველა გვერდზე მოიხსენიებიან. დანარჩენ მოქმედ პერსონაჟებს გვერდები აღვნიშნებათ.

მოქმედებები ამა თუ იმ ნაწარმოებში კონკრეტულ გეოგრაფიულ არეალში ხდება და, ბუნებრივია, ავტორის მიერ სახელდება ქვეყანა, ქალაქი, დაბა, მდინარე თუ სხვა რომელიმე გეოგრაფიული ადგილი. რამდენადაც თხზულებაში აღწერილი ამბები ქრისტიანობის გავრცელების ადრეულ საუკუნეებში

ხდებოდა, ტოპონიმთა სახელები შეიძლება სხვაობდეს მათი თანამედროვე სახელწოდებებისაგან და საჭიროებდეს ახსნა-განმარტებას. ამიტომ, პირთა და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული საძიებლის შემდეგ ტომს ერთვის გეოგრაფიულ სახელთა ანოტირებული საძიებელიც.

სამეცნიერო აპარატის დამამთავრებელი ნაწილია ლექსიკონი. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს ძველი ქართული ენის ლექსიკონები, მის დართვას წინამდებარე ტომისთვის თავისი კონკრეტული მიზანი აქვს: დააფიქსიროს სალექსიკონო ერთეულების მხოლოდ ის მნიშვნელობები, რომლებიც მათ მოცემულ გამოცემაში შესულ თხზულებებში აქვთ. გარდა ამისა, ზოგჯერ ესა თუ ის სიტყვა რომელიმე კონტექსტში განსხვავებული სემანტიკური ელფერით არის ნახმარი, რაც აფართოებს მისი გამოყენების სარეალიზაციო სფეროს. ეს კი ბუნებრივად წარმოშობს ძველი ტექსტებისთვის განმარტებითი ლექსიკონის დართვის აუცილებლობას.

ცხადია, ასეთი ლექსიკური ერთეულების გვერდით ლექსიკონში შეტანილია ისეთი სიტყვებიც, რომლებიც ცნობილი მნიშვნელობით არის გამოყენებული. ლექსიკონის მომზადებისას ვისარგებლეთ შემდეგი ლექსიკონებით: აბულაძე, 1973; სარჯველაძე, 2001; სინური ოთხთავი, 2010.

**„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ნუსხათა
ურთიერთმიმართებისა და ბერძნულ ტექსტთან მათი
დამოკიდებულების საკითხისათვის**

„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი, როგორც შესავალ წერილში ვუთითებთ, სამ ნუსხაშია დაცული. ესენია: A-19 (X ს.), A-1103 (X / XI ს.) და ქუთაისი-16 (K-16) (XVII ს.). მათ შესაბამისად A, B და C ლიტერებით აღვნიშნავთ.

ძირითადი ტექსტის შემცველი A ნუსხა X საუკუნეშია გადაწერილი, ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობითი მოღვაწეობის ადრეულ ეტაპზე, რაც თხზულებას ეტყობა კიდეც: მომდევნო პერიოდის შრომებთან შედარებით იგი ენობრივად დაუხვეწავია, შინაარსი გარკვეულ შემთხვევებში ბუნდოვანია, სინტაქსურ წყვილთა მართვა-შეთანხმების წესები კი – დარღვეული. სათქმელი ხშირად რთული სინტაქსური კონსტრუქციებით არის გადმოცემული, სადაც აზრთა თანმიმდევრობა არ არის დაცული. არის ისეთი შემთხვევებიც, სადაც ერთი წინადადება მთელ აბზაცს მოიცავს. ჩანს, რომ მთარგმნელი ჯერჯერობით კარგად არ არის გარკვეული ძველი ქართული ენის რთულ ენობრივ სისტემაში და უჭირს ქართული სინტაქსური მოდელების აგება. თუმცა, ამის პარალელურად, გვაქვს ენობრივად გამართული ფრაზებიც როგორც მარტივ, ისე რთულ წინადადებებში. დავიმოწმებთ რთული წინადადების მაგალითს:

„იგი თავადი სიბრძნე ჭეშმარიტი მიგვძლევს ცხორებად, რამეთუ აღვდგეთ ესე ყოველნი ცხორებად საუკუნოდ და წარვდგეთ დალიქსა ქრისტესსა, ვითარცა-იგი მასწავებენ ჩუენ ჳმამალნი წინანარმეტყუელნი: ესაია, იერემია, ეზეკიელ, დანიელ, დავით მეფე და ღმრთისა მონაჲ პავლე და ამათ თანა თავადი იგი, რომელ ნათლისა მომცემელი არს – რომელმან ცხოვარი იგი მოიძია წარწყმედული, რომელმან განდგომილი იგი ყრმაჲ წიალთაგან მამისათა სიმდიდრესა თანა მრა-

ვალსა და ესე უძღვებებით ნარაგო და მერმე უკუმოიქცა სიმ-
შილითა დამყმარი და სიყუარულით მოიკითხა, სამოსლითა
ბრწყინვალითა შეამკო და ბეჭედი მისცა და პური დიდი ყო.“

სინტაქსურად გაუმართავი წინადადებების ნიმუშები:
„და მუნქუესვე შეკრიბნა ყრმანი და მოიყვანნა და იწყო სწავ-
ლად მათა ჩუენისა სინმიდესა და უვნებლებასა ჯორცთასა,
სლვასა სიმშუდით, ჳმასა ზომით, სიტყუასა ჯეროვან, საზ-
რდელსა და სასუმელსა უშფოთველსა, მოხუცებულთა თანა
დუმილი, უბრძნცსთა თანა სმენაჲ, დიდთა მორჩილებაჲ,
სწორთა თანა და უმწამცს, სიყუარული შეუორგულებელი,
მცირედ სიტყუად და უფროჲს ცნობად, ნუ სიფიცხლით სიტ-
ყუად, ნუ მოცინარ, დედათა თანა უჯეროთა არაზრახვად,
თუალნი ქუედათხევად, ზესული სივლტოლაჲ ცილობისაგან,
ნუ მოძღურებისასა მიდევნებად პატივისა, ნუცა ძიებად ყო-
ველთაგან პატივისა.“

ორთოგრაფიისა და ფონეტიკის საკითხებიდან აღსანიშ-
ნავია შემდეგი:

A ნუსხაში დასტურდება ე-სა და ც-ს ერთმანეთში აღრე-
ვის არაერთი მაგალითი. მაგ., მიცემით ბრუნვაში გვაქვს:
„მაქსიმიანცს“, „ივლიანცს“, „მეფცსა“, „სიმრავლცსა“, „მჯდო-
მარცსა“, „სამარტვლცსა“, „წინამდებარცსა“ და სხვ.

C ნუსხისთვის დამახასიათებელია **უც** დაწერილობა და
იოტამეტობა.

უც დაწერილობის მაგალითები: **ღმრთისმეტყუცლება**სა,
განშუცნდა, **დარლუცვად**, **აჩუცნა**, **იშუცბდა**.

იოტამეტობის ნიმუშები: **მამაჲკაცი**, **სიტყუაჲთასა**, **გა-
ნაცხადაჲ**, **დაამჴუაჲ**, **დაემონაჲფაჲ**, **მისცაჲ**, **დაისწავლაჲ**, ზოგ-
ჯერ ეს მოვლენა A ხელნაწერშიც დასტურდება: **დაუტევაჲ**.

ხარი და **ხანი** მონაცვლეობენ ნუსხების მიხედვით, თუმ-
ცა სამივე ხელნაწერში გვხვდება ისინი: „**ჳსენებულისა** მამისა“
(AC) // „**ხსენებულისა** მამისა“ (B); „**უხრწნელი** საადუმლოჲ“
(AC) // „**უვრწნელი** საადუმლოჲ“ (B).

B ნუსხა ზოგჯერ ო ხმოვნის უ-თი შეცვლის ფაქტებს გვიჩვენებს: **ულუცა, ენუვნება, განვიდუთ, ძრწულით, უქროდასა, წარმართუბისასა**. ერთ შემთხვევაში იმავე ნუსხაში საპირისპირო მოვლენაც შეინიშნება: **უ ჩანაცვლებულია ო-თი: ურწმონობასა**.

მუნქუესვე ზმნიზედაში B ნუსხა (ზოგჯერ C-ც) თ თანხმოდანს უმატებს, როგორც ეს დამახასიათებელია ძველი ტექსტებისთვის: „**მუნქუესვე დაუტევა**“ (AC) // „**მუნთქუესვე დაუტევა**“ (B); „**მუნქუესვე უბრძანა**“ (A) // „**მუნთქუესვე უბრძანა**“ (BC); „**მუნქუესვე... წარავლინა**“ (A) // „**მუნთქუესვე... წარავლინა**“ (BC).

არის შემთხვევები, როდესაც ერთსა და იმავე ტოპონიმს ნუსხები სხვადასხვაგვარი დაწერილობით იყენებენ. მაგალითად: „**ანზიანზორს** იქმნა ეპისკოპოს“ (A); შდრ.: „**ანძიანძორს...**“ (BC).

BC ნუსხებში არსებითი სახელი „ეპისკოპოსი“ დისიმილირებულია: „**იქმნა ეპისკოპოს**“ (A) // „**იქმნა ეპისკოპოს/ზ**“ (BC).

BC ნუსხებში უფრო მეტად შეინიშნება უ ხმოვნის რედუქციის შემთხვევები: **თქუმულთა** (A) // **თქმულთა** (BC); **განთქუმული** (AC) // **განთქმული** (B); „**რაჯთა სასუმელითა მიიღონ**“ (A) // **რაჯთა სასუმლითა მიიღონ**“ (BC).

ასევე იმავე ნუსხებში იკუმშება არსებითი სახელი **წელინადი**: „**წელინადისა ჟამნი**“ (A) // „**წელინდისა ჟამნი**“ (BC).

მონაფე კი რედუცირებულია AB ნუსხებში: „**მონფისა უფლისა**“ (AB) // „**მონაფისა უფლისა**“ (C).

A ნუსხა გაურკვეველი შინაარსის რიცხვით სახელ „**რაოდენიმეს**“ რედუცირებული **რავდენიმე** ვარიანტით იყენებს: „**შემდგომად რავდენისამე ჟამისა ითხოვა**“ (A) // „**შემდგომად რაოდენისამე ჟამისა...**“ (BC); „**შემდგომად რავდენისამე ჟამისა იწყო**“ (A) // „**შემდგომად რაოდენისამე ჟამისა...**“ (BC).

AC ნუსხები **თხოვნა** ზმნაში **ოა** ხმოვნებს შორის პოზიციაში **ვ** თანხმოვანს ინარჩუნებენ, განსხვავებით B ნუსხისგან: „**ითხოვა** (ითხოვაჲ) ღმრთისაგან“ (AC) // „**ითხოა...**“ (B); „**ვითარცა-იგი სთხოვა მას**“ (AC) // „**ვითარცა სთხოა მას**“ (B);

ამის პარალელურად, იძებნება ისეთი მაგალითიც, სადაც იმავე AC ნუსხებში **უ** ხმოვანსა და თანხმოვანს შორის პოზიციაში **ვ** თანხმოვანი დაკარგულია და B-ში შენარჩუნებული: „**შეურდა** ფერჯთა (AC) // „**შეურდა...**“ (B).

ბერძნული სუფიქსი **-ოს** BC ნუსხებში გამჟღერებული ვარიანტით არის მოცემული: არიანოსთაჲ (A) // არიანოზთა (BC); ეპ(ბ)ისკოპოს“ (AB) // „იქმნა ებისკოპოზ“ (C).

ვითარების ზმნიზებაში „მეყსეულად“ C ნუსხაში **ყს** თანხმოვნებს შორის **უ** ხმოვანია განვითარებული: „**მეყსეულად** ყრმაჲ იგი... მოკუდა“ (AB) // „**მეყუსეულად...**“ (C); „**მეყსეულად** გულისთქუმაჲ შენი აღვასრულო“ (AB) // „**მეყუსეულად...**“ (C); „**მეყსეულად** უპყრა მას ჴელი“ (AB) // „**მეყუსეულად...**“ (C).

სიტყვა **შიმშილი** AB ნუსხებში პირვანდელი **სიმშილის** სახითაა მოცემული: „**სიმშილითა**“ (AB) // „**შიმშილითა**“ (C).

A ნუსხაში მიმართულებითის ფუნქციით გამოყენებული **-ეთ** მანარმოებლიანი ადგილის სახელები ვითარებით ბრუნვაში **-ა** სუფიქსს დაირთავენ (როგორც ეს დამახასიათებელი იყო ძველი ქართულისთვის), განსხვავებით BC ნუსხებისგან: „**ნარემართა სპარსეთა**“ (A) // „**ნარემართა სპარსეთად**“ (BC); „**ნუ შთაიყვანებ სიბერესა ჩემსა მნუხარებით ჯოჯოხეთა**“ (A) // „**ნუ შთაიყვანებ... ჯოჯოხეთად**“ (BC).

ნარსული დროის ვნებითი გვარის მიმღობას AC ნუსხები **-ულ**, ხოლო B ნუსხა **-ილ** სუფიქსით აწარმოებენ: „**სინმიდითა შემკული**“ (AC) // „**სინმიდითა შემკობილი**“ (B).

-ოდ სავრცობიანი ზმნის I კავშირებითის ფორმასთან მწკრივის ნიშნად C ნუსხაში **-ე** სუფიქსია გამოყენებული:

„ჭემმარიტად უბადრუკო, ფრიად სტიროდი და ინანდე“ (AB)
// „...სტიროდე და ინანდე“ (C).

BC ნუსხებში ფიქსირდება ერთი საინტერესო შემთხვევა: მრავლობითი რიცხვის I პირის ირიბი ობიექტი პირდაპირი ობიექტის ანალოგიით ზმნაში აჩენს რიცხვის ნიშანს. ეს მოვლენა მორფოლოგიური ანალოგიის შემთხვევად უნდა განვიხილოთ: „რაჲ ძალგიც, შემენიე ჩუენ“ (A) // „რაჲ ძალგიც, შემენინ ჩუენ“ (BC).

ძირითად ნუსხაში „ც“ თანხმოვნის წინ ობიექტური პირის ნიშნად გამოყენებულია **ჰ**- პრეფიქსი: „ჰცხო მას წმიდაჲ ნელსაცხებელი“; შდრ.: „სცხო“ (BC).

B ნუსხაში **ხ** თანხმოვნის წინ **ჰ**- პირის ნიშანია ნახმარი: „ხედვიდეს ნათელსა საცნაურსა“ (AC) // „ჰხედვიდეს ნათელსა საცნაურსა“ (B); „ხედვიდა ჩჩვლსა ყრმასა“ (AC) // „ჰხედვიდა ყრმასა ჩჩვლსა“ (B).

ანმყოს ხოლმეობითის ფორმა BC ნუსხებში ანმყოს ფორმითაა ჩანაცვლებული: „ვითარმედ **ჰნებაჲ** [ბა]სილის“ (A) // „ვითარმედ **ჰნებაჲ** [ბა]სილის“ (BC).

ძირითად ნუსხაში დადასტურებული პირიანი ფორმა დანარჩენ ნუსხებში ზოგჯერ უპირო ფორმით არის შეცვლილი: „მუნ ასულისა მოკუეცაჲ მონასტერსა შინა დიდსა ეგულეზოდა და მსხუერპლად ღმრთისა **შესწირვიდა**“ (A) // „მუნ ასულისა... **შენირვად**“ (BC); „მოიქეც უფლისა ღმრთისა ჩუენისა“ (A) // „მოქცევაჲ...“ (BC).

ხან ზმნის პირიანობა განსხვავებულად მოცემული: „თანაშემნე **იყო** ბოროტად მაღიდებლობასა“ (A) // „თანაშემნე **ეყო** ბოროტად მაღიდებლობასა“ (BC).

ხანაც აღწერთი ფორმა ორგანულით არის შეცვლილი: „მე ამას ვერ **შემძლებელ ვარ**“ (A) // „მე ამას ვერ **შეუძლებ**“ (BC).

BC ნუსხებში **შთა** ზმნისნინი ახალი ფორმით არის გამოყენებული: „**შთამოჰკიდა** ნმიდასა ზედა ტრაპეზსა“ (A) // „**ჩამოჰკიდა** ნმიდასა ზედა...“ (BC).

საწყისით გადმოცემული ქვემდებარე სურვილის გამომხატველ ზმნა-შემასმენელთან A ნუსხაში ვითარებით ბრუნვაშია გაფორმებული, ხოლო BC ნუსხებში – სახელობით ბრუნვაში: „ჰნებავენ [ბა]სილის მსტორად მისდა **ყოფად**“ (A) // „ჰნებავენ...**ყოფაჲ (ყოფა)**“ (BC).

ცხადად ჩანს, რომ C ნუსხის გადამწერი სარგებლობდა როგორც A, ისე B ნუსხით. უფრო მეტად იგი B-სადმი ერთგულებას იჩენს, ვიდრე A-სადმი, თუმცა ინდივიდუალობითაც გამოირჩევა და გარკვეულ შემთხვევებში არც ერთს არ ეთანხმება. იგივე შეიძლება ითქვას B ნუსხის შესახებ, რომელსაც ბევრი საერთო აქვს A ნუსხასთან, თუმცა ორიგინალურობასაც ინარჩუნებს და საკუთარ სტილს გვთავაზობს.

საინტერესო სურათი იკვეთება თხზულების ნუსხათა ბერძნულ ტექსტთან შედარებისას. გაირკვა, რომ სამივე ნუსხის გადამწერი სარგებლობდა მისით და შემოქმედებითად უდგებოდა მას, ამავე დროს, ყოველი მომდევნო ნუსხის გადამწერი წინამავალი ნუსხითაც ხელმძღვანელობდა.

აღმოჩნდა, რომ ხშირად ბერძნულ ვერსიას არც ერთი ნუსხა არ უჭერს მხარს. მაგალითად, სათაურის დასაწყისი „**თუესა იანვარსა ა საკითხავი**“ ბერძნულში არ არის, მაგრამ გვაქვს სამივე ნუსხაში. სავარაუდოდ, ეს მთარგმნელის დამატებული უნდა იყოს. სხვაგან ძირითად ტექსტში ვკითხულობთ: „მან ულოცა მას და განუტევა“ (A). ბერძნულშია „ილოცა და განუტევა იგი“ (ბერძ. გვ. 159: **επευξάμενος απέλυσεν αὐτόν**). ამდენად, A ნუსხამ ერთპირიანი ფორმა ორპირიანად აქცია და დაუმატა III პირის ნაცვალსახელი „მას“ ირიბი დამატების ფუნქციით, სამაგიეროდ „განუტევა“ ზმნასთან შეწყობილი პირდაპირი დამატება, გადმოცემული იგი ნაცვალსახელით, გამოტოვა. BC ნუსხებმა ზმნის ორპირიანი

ფორმა გაიმეორეს, მაგრამ „მას“ ნაცვალსახელზე (ისევე, როგორც „იგი“ ნაცვალსახელზე) უარი თქვეს. ამასთან, C ნუსხამ „განუტევას“ შემდეგ დაუმატა ერთი სიტყვა და მივიღეთ: „მან ულოცა და განუტევა, **მოილოცა.**“ ერთ-ერთ მაგალითში ძირითად ნუსხაში დამატებულია განსაზღვრება „მართალი“, ხოლო BC ნუსხებში მის ნაცვლად გამოყენებულია უბრალო დამატება: „მოიგო **მართალი** ფილოსოფოსთა ჯელოვნება“ (A); შდრ.: „მოიგო **რადიურით (რადიურთ)** ფილოსოფოსთა ჯელოვნება“ (BC) (ბერძ. გვ. 157: **πλείστην** ἔμφιλίσσοφον ἐπιστήμῃσιν);

გვაქვს შემთხვევები, როდესაც ძირითად ტექსტში დამატებულია სიტყვა და ის გამეორებულია ყველა დანარჩენ ნუსხაში, მაგრამ, ამავე დროს, მათში სხვა სიტყვებია დაკლებული. განვიხილავთ რამდენიმე მაგალითს. ბერძნულში გვაქვს: „რომელ-იგი ვიდრე ყოველთა ზრუნვით შეგუემთხვა“ (ბერძ. გვ. 155: **μέχρι ... ἅπαντες** συμπαθῶν πεπόνθμεν). A ნუსხამ „ვიდრეს“ შემდეგ დაუმატა გარემოება „აქამომდე“, რომელიც განმეორდა სხვა ნუსხებშიც, სამაგიეროდ B ნუსხამ დააკლო სიტყვა „ყოველთა“, ხოლო C ნუსხამ – „ვიდრე“ და „ყოველთა.“ შესაბამისად, ნუსხების მიხედვით მივიღეთ ასეთი სურათი: „რომელ-იგი ვიდრე აქამომდე ყოველთა ზრუნვით შეგუემთხვა“ (A) // „რომელ-იგი ვიდრე აქამომდე ზრუნვით შეგუემთხვა“ (B) // „რომელ-იგი აქამომდე ზრუნვით შეგუემთხვა“ (C).

იძებნება ისეთი ნიმუშებიც, როდესაც ძირითადი ხელნაწერი ამატებს სიტყვას თუ სიტყვებს, ხან პირიქით – აკლებს, ხანაც ცვლის სიტყვას ან მის ფორმას, მაგრამ სხვა ნუსხა, ან ნუსხები არ იზიარებენ მის იკითხვის და მისდევენ ბერძნულის მონაცემს. ასე რომ, ასეთ შემთხვევებში ბერძნულ ვერსიასთან თანხვედრა შეიძლება გამოვლინდეს ერთ ან ორ ნუსხაში. ქვემოთ ნიმუშებს თანმიმდევრულად წარმოვადგენთ სურათის უკეთ წარმოსაჩენად. ჯერ დავიმოწმებთ ისეთ მაგალითებს, სადაც ძირითად ნუსხას ორივე ხელნაწერი უპირისპირ-

დება რომელიმე კონკრეტული მიმართულებით, იქნება ეს მატება, კლება თუ სიტყვის ცვლილება, ხოლო შემდეგ – ისეთ ნიმუშებს, სადაც მხოლოდ ერთი ხელნაწერი იჩენს ბერძნული ტექსტისადმი ერთგულებას.

მატების მაგალითები, სადაც ძირითად ხელნაწერს არც ერთი ნუსხა არ უჭერს მხარს ბერძნული ტექსტის შეცვლის საკითხში:

„რომელ არს **ბრწყინვალე** ეკლესიისა მოძღუარი“ (A); შდრ.: „რომელ არს ეკლესიისა მოძღუარი“ (BC) (ბერძ. გვ. 155: $\sigma' \pi\alpha\nu\sigma\iota\phi\omicron\varsigma \acute{\alpha}\rho\chi\iota\epsilon\rho\epsilon\nu\varsigma$); „და ჰრქუა **მას**“ (A); შდრ.: „და ჰრქუა“ (BC) (ბერძ. გვ. 160: $\theta\alpha\upsilon\mu\acute{\alpha}\sigma\alpha\varsigma \xi\phi\eta$); „მიუგო ყრმამან **და ჰრქუა**“ (A); შდრ.: „მიუგო ყრმამან“ (BC) (ბერძ. გვ. 170: $\xi\phi\eta \acute{\iota}\pi\alpha\acute{\iota}\varsigma$). აქ BC ნუსხებში, ბერძნულის მსგავსად, არ არის კავშირი და ზმნა. „უცხოვ ვინმე **გუშინმე**, გუშინ მოვიდა“ (A); შდრ.: „უცხოვ ვინმე გუშინ მოვიდა“ (BC) (ბერძ. გვ. 170: $\xi\gamma\iota\omicron\varsigma \tau\acute{\iota}\varsigma \chi\theta\epsilon\varsigma \xi\lambda\theta\acute{\omega}\nu$). აქ ძირითადი ხელნაწერი ზედმეტად ჩაურთავს „გუშინმე“ ზმნიზებას. „გამოვიდა **მიერ** წყლით“ (A); შდრ.: „გამოვიდა წყლით“ (BC) (ბერძ. გვ. 173: $\xi\zeta\eta\lambda\theta\epsilon\nu \tau\omicron\upsilon \nu\acute{\iota}\delta\alpha\tau\omicron\varsigma$); „გამოვიდებდეს ურთიერთას **სიტყუასა**“ (A); შდრ.: „გამოვიდებდეს ურთიერთას“ (ბერძ. გვ. 159: $\sigma\upsilon\nu\epsilon\zeta\eta\tau\omicron\upsilon\nu \pi\rho\delta\epsilon \acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\lambda\iota\omicron\varsigma$) (BC);

მატების მაგალითები, სადაც ძირითად ხელნაწერს მხოლოდ B ნუსხა თანხვდება:

„და **მუნქუესვე** შეკრიბნა ყრმანი“ (AB); შდრ.: „და შეკრიბნა ყრმანი“ (C) (ბერძ. გვ. 171: $\sigma\upsilon\nu\alpha\theta\rho\iota\omicron\varsigma\alpha\varsigma \tau\omicron\iota\varsigma \nu\epsilon\iota\omicron\iota\varsigma$); „და შეჰმოსა **მას**“ (AB); შდრ.: „და შეჰმოსა“ (C) (ბერძ. გვ. 173: $\xi\nu\delta\iota\delta\acute{\iota}\nu\sigma\kappa\epsilon\iota$); „მათ გზაჲ **იგი**“ (AB); შდრ.: „მათ გზაჲ“ (C) (ბერძ. გვ. 185: $\acute{\iota}\pi\omicron\delta\epsilon\acute{\iota}\zeta\alpha\varsigma \alpha\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma \tau\omicron\nu \acute{\iota}\delta\omicron\nu \tau\eta\varsigma \sigma\omega\tau\eta\rho\acute{\iota}\alpha\varsigma$); „საყდრისა **მისისა**“ (AB); შდრ.: „საყდრისა“ (C) (ბერძ. გვ. 188: $\tau\omicron\upsilon \nu \theta\rho\acute{\omicron}\nu\omicron\upsilon$); „**წმიდასა** ეკლესიასა“ (AB); შდრ.: „ეკლესიასა“ (C) (ბერძ. გვ. 193: $\tau\omicron\nu \xi\kappa\kappa\lambda\eta\sigma\acute{\iota}\alpha\nu$).

მატების მაგალითები, სადაც ძირითად ხელნაწერს მხოლოდ C ნუსხა უბამს მხარს:

„რაჲ-იგი შეემთხვა **მას** მის მიერ“ (AC); შდრ.: „რაჲ-იგი შეემთხვა მის მიერ“ (B) (ბერძ. გვ. 159: τὸν ποιηθέντων παρ' αὐτοῦ). „მოგკყვანენ **ჩუენ**“ (AC); შდრ.: „მოგკყვანენ“ (B) (ბერძ. გვ. 176: ἀγαγόν); „ტაძარსა **მას** შინა“ (AC); შდრ.: „ტაძარსა შინა“ (B) (ბერძ. გვ. 177: ἐν τῷ ναῷ); „**ხოლო** ხვალისაგან“ (AC); შდრ.: „ხვალისაგან“ (B) (ბერძ. გვ. 178: ἐπαύριον); „მოვიდა ბასილისა **და**“ (AC); შდრ.: „მოვიდა ბასილისა“ (B) (ბერძ. გვ. 177: παραγίνεται πρὸς Βασίλειον); „უშვეულოჲსა **მის**“ (AC); შდრ.: „უშვეულოჲსა“ (B) (ბერძ. გვ. 181: ἀνόμου); „უკუეთუ მოკუდავისა **მის**“ (AC); შდრ.: „უკუეთუ მოკუდავისა“ (B) (ბერძ. გვ. 184: εἰ θνητῷ);

კლების ნიმუშები, სადაც

ა) ძირითადი ხელნაწერის ცვლილებას ორივე ხელნაწერი ეწინააღმდეგება:

„ჟ, ფილოსოფოსო?“ მან ჰრქუა“ (A); შდრ.: „ჟ, ფილოსოფოს (ფილოსოფოსო)?“ **ხოლო** მან ჰრქუა“ (BC) (ბერძ. გვ. 159: ὁ φιλόσοφος· ὁ δὲ φησιν); „მოველი... ცხორებასა საუკუნესა“ (A); შდრ.: „მოველი... ცხორებასა **მერმესა** საუკუნესა“ (BC) (ბერძ. გვ. 168: ... ζαῖν μέλλοντος αἰῶνός); „შეჰმოსა მას ქრისტესმიერი“ (A); შდრ.: „შეჰმოსა მას ქრისტეს **აღდგომისა**“ (BC) (ბერძ. გვ. 173: ἐνδιδύσκει τὰ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ἄμφια); „სიმრავლჳ ერისაჲ“ (A); შდრ.: „სიმრავლჳ ერისაჲ **ურიცხვი**“ (BC) (ბერძ. გვ. 177: λαὸν ... πλεῖθος ἄπειρον); „და ნარვიდა“ (A); შდრ.: „და ნარვიდა **სახედ თჳსა** (სახლად თჳსად)“ (BC) (ბერძ. გვ. 178: ἀπελθὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ); „საყდართა ზედა“ (A); შდრ.: „საყდართა ზედა **დიდებულთა**“ (BC) (ბერძ. გვ. 181: ἐπὶ θρόνου ἐνδόνξου); „ნარიყვანეს შეცთომილი იგი ყრმაჲ სიხარულითა დიდითა“ (A); შდრ.: „ნარიყვანეს შეცთომილი იგი ყრმაჲ სიხარულითა დიდითა **და მიიყვანეს ეშმა-**

კისა“ (BC) (ბერძ. გვ. 190: ... ἀπήγαγον αὐτὸν ... διάβολος); „მე-
 გულეობდა მითხოვავ“ (A); შდრ.: „მეგულეობდა მითხოვავ **შე-
 ნი**“ (BC) (ბერძ. გვ. 191: **σε βουλόμενος συμφύσει**); „მონაფეო
 ქრისტესსო“ (A); შდრ.: „მონაფეო ქრისტეს **ღმრთისა ჩუენი-
 საო**“ (BC) (ბერძ. გვ. 194: **μαθητὰ τοῦ κυρίου θεοῦ ἡμοῦ**); „წმი-
 დაო ღმრთის(ა)ო“ (A); შდრ.: „წმიდაო ღმრთის(ა)ო **და მონაო**“
 (BC) (ბერძ. გვ. 194: **δέσποτα ἄγιε καὶ δούλε’ τοῦ θεοῦ**); რო-
 გორც ვხედავთ, ბერძნულში გვაქვს „მეუფეო წმიდაო და მო-
 ნაო ღმრთისაო.“ BC ნუსხებმა ბოლომდე არ გაიმეორეს ბერ-
 ძნულის იკითხვისი, მაგრამ ძირითად ტექსტში გამოტოვებუ-
 ლი „მონაო“ დაამატეს. „და ადიდებდა“ (A); შდრ.: „და ადი-
 დებდა **დაუღუმებელითა პირითა**“ (BC) (ბერძ. გვ. 197: **ἀσυγήτω
 στόματι διξάξοντα**);

ბ) ძირითად ხელნაწერს უპირისპირდება მხოლოდ C
 ნუსხა:

„სულითა შენდობაჲ ჩემი“ (AB) შდრ.: „სულითა **წმიდითა**
 შენდობაჲ ჩემი“ (C) (ბერძ. გვ. 169: **πνεύματος ἁγίου**); „თქუენ
 ნუ“ (AB); შდრ.: „თქუენ **ხოლო** ნუ“ (C) (ბერძ. გვ. 186: **γε ὑμεῖς
 μὴ ἀτονήσητε**); „ჭემმარიტისა ღმრთისა“ (A); შდრ.: „ჭემმარი-
 ტისა ღმრთისა **ჩუენისა**“ (C) (ბერძ. გვ. 155: **τοῦ ἀληθίνου θεοῦ
 ἡμοῦ**); ამ შემთხვევაში B ნუსხაში იკითხება „ჭემმარიტისა ჩუ-
 ენისა“, ანუ, „ღმრთისა“ გამოკლებულია.

გ) ან ძირითად ხელნაწერს უპირისპირდება მხოლოდ B
 ნუსხა:

„და ყრმამან მან შეიწყნარნა სიხარულით“ (AC); შდრ.:
 „და ყრმამან მან შეიწყნარნა **იგინი** სიხარულით“ (B) (ბერძ. გვ.
 170: **παῖς προσέξωτο αὐτοὺς χαίρων**); „არს“ (AC); შდრ.: „არს
ყოველი“ (B) (ბერძ. გვ. 184: **εἰς πάντα**); „ესმა რაჲ მეფესა“
 (AC); შდრ.: „ესმა რაჲ **ესე** მეფესა“ (B) (ბერძ. გვ. 187: **ταῦτα
 ἀκούσας ὁ βασιλεὺς**).

შეცვლის ფაქტები, რომლებიც არც ერთი ხელნაწერის მიერ არ არის გაზიარებული:

„ჩუენისა სინმიდესა“ (A); შდრ.: „სულისა სინმიდესა“ (BC) (ბერძ. გვ. 171: **ψυχῆς μὴ καθαρῆται**); „არამრავალ[თა] ჟამთა ნა]რვიდა ევბულ“ (A); შდრ.: „არამრავალ[თა] ჟამთა ნა]რვიდა ევბულეთურთ“ (BC) (ბერძ. გვ. 173: **μετ' οὖ πῶς ὄρησεν ἄμα τῷ Εὐβουλῳ**); „მოსწრაფებითა დიდითა“ (A); შდრ.: „მოსწრაფებითა მრავლითა“ (BC) (ბერძ. გვ. 182: **ἐν σαυδῶν πῶσῃ**); „გარეშე ეზოსა იხილონ“ (A); შდრ.: „გარეშე ეზოსა იხილოს“ (BC) (ბერძ. გვ. 183: **ἔξω τῶν βῆλων ὀφθῆ**); ბერძნულში აქ, როგორც ვხედავთ, მხოლოდითი რიცხვის ფორმაა გამოყენებული, რასაც BC ნუსხები იცავენ. „შეურდა ფერჯთა“ (A); შდრ.: „შეურდა მუჯლთა“ (BC) (ბერძ. გვ. 184: **πρὸσπεσὼν εἰς γόνιασ**); „ევედრებოდა აღლებად“ (A); შდრ.: „ევედრებოდა მილებად“ (BC) (ბერძ. გვ. 184: **ἦξῖσθαι δέξασθαι**); „ჭეშმარიტისა დაბნელებასა ეძიებს“ (A); შდრ.: „ჭეშმარიტებისა დაბნელებასა ეძიებს“ (BC) (ბერძ. გვ. 185: **ἀμαυρῶσαι ὀρεγομένους**); „დასწერა ჯუარი“ (A); შდრ.: „დასწერა ქრისტეს (ქრისტესი) ბეჭედი“ (BC) (ბერძ. გვ. 194: **ποιῶσας ἐν Χριστῷ σφραγῖδα**); „ღმრთისა სიბრძნენი გამოუთქუმელნი“ (A); შდრ.: „ღმრთეების სიბრძნენი გამოუთქუმელნი“ (BC) (ბერძ. გვ. 158: **τῆς θείας σοφίας τὰ ἀπόρρητα**); „ჰნებავს წარწყმედა“ (A); შდრ.: „შურს უზრუნველი ცხოვრება“ (BC) (ბერძ. გვ. 196: **βασκαίνων τῆ ἀλύτῳ ζῶν**). ძირითად ნუსხაში ბერძნული ვერსიის „უზრუნველი ცხოვრება“ „წარწყმედი“ არის შეცვლილი.

A ხელნაწერში ერთგან გამოყენებულია სიტყვა „სიხარულით“, რომელიც აბსოლუტურად მიუღებელია კონტექსტისთვის: „რომელი-იგი მაშინ ეპისკოპოსი იყო, ქალაქისაჲ სიხარულით მაქსიმიანე.“ BC ნუსხები იმეორებენ ბერძნული ვერსიის იკითხვის: „...სახელით მაქსიმიანე“ (ბერძ. გვ. 172: **τῷ οὐνόμα Μαξίμου**). აქ უფრო გადამწერის შეცდომა უნდა

იყოს. გამოცემაში ეს სიტყვა გასწორდა, ხოლო არასწორი ფორმა აისახა სქოლიოში.

შეცვლის ნიმუშები, სადაც:

ა) ძირითადი ხელნაწერის არჩევანს მხოლოდ B ნუსხა იზიარებს:

„რაფთა უგალობდეთ“ (AB); შდრ.: „რაფთა უგალობდე“ (C) (ბერძ. გვ. 176: ὄπας ἰμνήσθ); ბერძნულში ზმნა მხოლობითი რიცხვის ფორმით არის მოცემული. „და მოუწოდა მლოცველსა“ (AB); შდრ.: „და მოუწოდა მცველსა“ (C) (ბერძ. გვ. 182: προσκαλεσάμενος φύλακα); „კეთილ ვარ“ (AB); შდრ.: „კეთილად ვარ“ (C) (ბერძ. გვ. 195: καλῶς); „პირი ჩუენი“ (AB); შდრ.: „პირი ჩემი“ (C) (ბერძ. გვ. 176: στόμα μου); ბერძნულში ნაცვალსახელი მხოლობითი რიცხვშია, რასაც იმეორებს C ნუსხა. „მომცემელსა კეთილისასა“ (AB); შდრ.: „მომცემელსა კეთილთასა“ (C) (ბერძ. გვ. 171: διτήρι τῶν ἀγαθῶν); „სიმრავლესა წარმართთასა მოყვანებდა ქრისტესა“ (AB); შდრ.: „სიმრავლესა წარმართთასა მოყვანებად ქრისტესა“ (C) (ბერძ. გვ. 159: πλήθι Ελλήνων προσφέρει τῷ Χριστῷ); აქ C ნუსხა, AB ნუსხებისგან განსხვავებით, არ ცვლის ბერძნულში დადასტურებულ საწყისურ ფორმას პირიანი ფორმით. აქვე აღვნიშნავთ, რომ არის საპირისპირო შემთხვევებიც, როდესაც ბერძნულში გამოყენებულ ზმნურ ფორმას C ნუსხა საწყისით გადმოსცემს, განსხვავებით სხვა ნუსხებისგან: „წინავე ვცნათ“ (AB) (ბერძ. გვ. 169: προσηύσαμεν); შდრ.: „წინავე ცნობად“ (C).

ბ) ძირითად ხელნაწერს მხოლოდ C ნუსხა უჭერს მხარს:

„ნათლისა მომცემელი არს“ (AC); შდრ.: „სინანულისა მომცემელი არს“ (B) (ბერძ. გვ. 161: τῆς μετανοίας διτήρη); „ჩემნიცა მონაფენი“ (AC); შდრ.: „ჩემ თანა მონაფენი“ (B) (ბერძ. გვ. 171: ἕμῳ); „რომელი იყო მის თანა“ (AC); შდრ.: „რომელი იყო მათ თანა“ (B) (ბერძ. გვ. 175: τῆς ἑγκειμενῆς

აბტძც). საანალიზო სიტყვა ბერძნულსა და B ნუსხაში მრავლობითი რიცხვის ფორმით არის მოცემული. „და შეუდეგ ეშმაკთა“ (AC); შდრ.: „და შეუდეგ ეშმაკსა“ (B) (ბერძ. გვ. 194: **συνεταξάμην τῶν διαβόλων**); აქ კი პირიქით: ბერძნული ვერსია და B ნუსხა მხოლოდითი რიცხვის ფორმას იყენებენ.

სიტყვათა რიგის შეცვლის მაგალითები ძირითად ხელნაწერში, რომელსაც:

ა) ორივე ნუსხა უპირისპირდება:

„განზრახვად მისი“ (A); შდრ.: „მისი განზრახვად“ (BC) (ბერძ. გვ. 169: **αὐτοῦ βούλημα**); „ჰრქუა ცრემლით“ (A); შდრ.: „ცრემლით ჰრქუა“ (BC) (ბერძ. გვ. 192: **δακρῶν ἔφθη**);

ბ) ძირითადი ხელნაწერის არჩევანს მხოლოდ B ნუსხა უჭერს მხარს:

„მცირედ შემდგომად“ (AB) შდრ.: „შემდგომად მცირედი-სა“ (C) (ბერძ. გვ. 191: **μέτα μικρόν**);

გ) მხოლოდ C ნუსხა უჭერს მხარს:

„მათისა მოსლვისაჲ“ (AC); შდრ.: „მოსლვისა მათისაჲ“ (B) (ბერძ. გვ. 177: **παρουσίας αὐτῶν**); „წმიდაო მამაო“ (AC); შდრ.: „მამაო წმიდაო“ (B) (ბერძ. გვ. 169: 178: **ὃ πάντες ἄγιοι**); „კეთილის მათა“ (AC); შდრ.: „მათა კეთილის“ (B) (ბერძ. გვ. 180: **αὐτῶ ἀγαθῶς**¹);

¹ ბერძნულ ტექსტში ნაცვალსახელი „მათა“ მხოლოდითი რიცხვის ფორმითაა დამონმებული (შდრ. «**აბტძ**»). საქმე ისაა, რომ საანალიზო წინადადების დასაწყის ნაწილში გამოყენებულია ცნება „ერი“, რომელიც ქართულ თარგმანებში არ ასახულა (შდრ. „მოუწოდა ყოველ სიმრავლეს ერისას“). სწორედ ბოლო სიტყვა „ერი“ მოიაზრება ხაზგასმულ ნაცვალსახელში და, რადგან „ერი“ მხოლოდითითაა დამონმებული, მის მაგივრად გამოყენებული ნაცვალსახელიც მხოლოდით რიცხვშია წარმოდგენილი. ამდენად, ქართულ თარგმანში სიტყვა „ერის“ გამოტოვებამ ნაცვალსახელის მრავლობით რიცხვში გაფორმების აუცილებლობა განაპირობა.

აქვე აღვნიშნავთ, რომ B ნუსხა სიტყვათა რიგს იშვიათად ცვლის: „შენი ჴელი“ (AC) (ბერძ. გვ. 176: σὺν χεῖρ); შდრ.: „ჴელი შენი“ (B).

იშვიათად ძირითადი ხელნაწერი ფრაზას უმატებს და BC ნუსხებიც მას მიჰყვებიან. მაგ., ფრაზა – „და ღმერთი იყავნ შენ თანა“ – ბერძნულში არ გვხვდება, მაგრამ ქართული თარგმანის სამივე ხელნაწერში იკითხება.

ცხადია, დასტურდება ზემოთ აღწერილი შემთხვევების საპირისპირო ფაქტებიც: როდესაც A ნუსხა იცავს ბერძნულის იკითხვის, მაგრამ სხვა ნუსხა ან ნუსხები ტექსტის ინტერპრეტაციას ახდენენ. ჯერ დავიმომხებთ მაგალითებს, სადაც ცვლილება ორივე ნუსხაში ფიქსირდება.

კერძოდ:

BC ნუსხებში გვაქვს:

ა) **სიტყვ(ებ)ის დამატების ნიმუშები**: „მიეცა მშობელთაგან“ (A) (ბერძ. გვ. 157: ἐκδίδονται ὑπὸ τῶν τεκόντων εἰς γράμματα); შდრ.: „მიეცა მშობელთა მისთაგან“ (BC); „ათორმეტისა წლისა ჟამთა ილუანა“ (A) (ბერძ. გვ. 158: ἐπὶ δακαίδεκα διακυβερνήσας χρόνους); შდრ.: „ათორმეტისა წლისა ჟამთა ილუანა და“ (BC); „რაფთამცა მიაგო ნაცვალი“ (A) (ბერძ. გვ. 158: ἀνταμίψιν); შდრ.: „რაფთამცა მიაგო მას ნაცვალი“ (BC); „სათნო არს შენდა“ (A) (ბერძ. გვ. 174: πόνει δοκῶν σοι); შდრ.: „სათნო არს შენდა ხოლო“ (BC); „და გარდაიწდიდა“ (A) (ბერძ. გვ. 179: ἀπολογισμενος); შდრ.: „და გარდაიწდიდა ყოველსა“ (BC); „ითხოვდა სანყალობელი“ (A) (ბერძ. გვ. 179: γίνεται ἰκέτης); შდრ.: „ითხოვდა სანყალობელი იგი“ (BC); „და აქებდა ღმერთსა“ (A) (ბერძ. გვ. 197: εὐλογοῦντα τὸν θεόν); შდრ.: „და აქებდა ღმერთსა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე“ (B) // „და აქებდა ღმერთსა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ უკუნითი უკუნისამდე“ (C);

ბ) **სიტყვ(ებ)ის კლების მაგალითები**:

„წარმართთა სიმრავლჳსა **მრავალსა**“ (A) (ბერძ. გვ. 169: **Ελληνῶν πλήθι πολλᾶ**); შდრ.: „წარმართთა სიმრავლჳსა“ (BC); „ერთი იგი **ნაწილი**“ (A) (ბერძ. გვ. 176: **μερὸν μίαν**); შდრ.: „ერთი იგი“ (BC);

BC ნუსხებში ზოგჯერ მთელი წინადადებაცაა გამოტოვებული: ასეთია, მაგ., „და ვითარ-იგი მოსწრაფედ ვიდოდა თჳსსა სარწმუნოებასა.“

გ) სიტყვის, ან მისი ფორმის შეცვლის ნიმუშები:

„რომელი საღმრთოესა **სარწმუნოებისა** მოძღუარი არს“ (A) (ბერძ. გვ. 156: **τίς θείας πίστεως διδάσκαλος**); შდრ.: „რომელი საღმრთოესა **მსახურებისა** მოძღუარი არს“ (BC); ასევე: „სხუად **სწავლა**“ (A) (ბერძ. გვ. 159: **συσδᾶζόμενον**); შდრ.: „სხუად **სწრაფა**“ (BC); „დაუსხნა წინაშე კართა **გონიერებისათა**“ (A) (ბერძ. გვ. 160: **νῦν πισοτήσιν ἐν πισήμοις**); შდრ.: „დაუსხნა... **გონებისათა**“ (BC); „მინიჭება **განვიზრახეთ**“ (BC); (ბერძ. გვ. 184: **παρεχθῆν ἐβουλήθημεν**); შდრ.: „მინიჭება **განვიზრახე**“ (A); ბერძნულში მრავლობითი რიცხვის ფორმაა გამოყენებული, რასაც A ნუსხა ცვლის.

ზოგჯერ მხოლოდ B ნუსხა უმატებს სიტყვას, ან მთელ ფრაზას, ან აკლებს, ან ცვლის, ხოლო C იცავს ბერძნული ვერსიისა და ძირითადი ტექსტის იკითხვის:

მაგ., თხზულების ბოლოს B ნუსხა აგრძელებს ტექსტს, კერძოდ, ჩამოთვლის სასწაულებს, რაც ბერძნულსა და სხვა ნუსხებში არ გვხვდება: „ბ სხუად სასწაული მწვალებელთა აღძრვისთჳს; გ სხუად ჰურისათჳს; დ სხუად ჰურიესა მკურნალისათჳს; ე სხუად დედაკაცისათჳს, რომელ ცოდვანი აუჴოცნა; ვ სხუად წმიდისა მამისა ეფრემის მოსლვისა და ხილვისათჳს; ზ სხუად პეტრესთჳს, ძმისა თჳსისა; ჴ სხუად ხუცისა და განჯისათჳს. ესენი ყოვლგნით სწერიან სასწაულნი. მადლი ღმერთსა ყოვლადვე, ამენ!“

კლების მაგალითები:

„რა არს საზღვარი სიბრძნისა?“ (B); შდრ.: // „რა არს

საზღვარი სიბრძნისა, **ბასილი?**“ (AC) (ბერძ. გვ. 160: τίς ὄρις, **Βασίλειε**); „არიან ჩუენ თანა“ (B); შდრ.: „**რამეთუ** არიან ჩუენ თანა“ (AC) (ბერძ. გვ. 161: εἰς ἃ γὰρ ἐν ἡμῖν);

B ნუსხაში იშვიათად გამოტოვებულია მთლიანი ფრაზები: „რამეთუ აღვდგეთ ესე ყოველნი ცხორებად“ (AC); (ბერძ. გვ. 161: ἀναστησόμεθα γὰρ πάντες οὗτοι εἰς ζῶον); „და მი-რა-ილო წიგნი წინაშე მისსა, აღმოიკითხა ვიდრე წერილისა მის თუ – „ჰრიდე“ (AC); (ბერძ. გვ. 182: δεξάμενος βιβλίον παρουσίᾳ αὐτῆς, ἀνέγνω μέχρι τῆς ὑπογραφῆς φείσασα).

შეცვლის მაგალითები:

„ცხოველსმყოფელი... **ზიარება**“ (AC) (ბერძ. გვ. 173: ζῶοποιον **κοινωνίαν**); შდრ.: „ცხოველსმყოფელი იგი **საადუმ-ლო**“ (B);

C ნუსხა ხშირად ცვლის სიტყვათა წყობას. მაგ., ბერძნულში გვაქვს „დაუგოთ მშვიერთა პური“ (ბერძ. გვ. 160: διαθρῖπτωμεν τοῖς πεινώσι τὸν ἄρτόν), რასაც AB ნუსხები უჭერენ მხარს, ხოლო C-ში გვაქვს „დაუგოთ პური მშვიერთა.“ ასევე გვაქვს: „სიმართლჳ, სინმიდლჳ“ (AB) (ბერძ. გვ. 160: δικαιοσύνην, σωφροσύνην); შდრ.: „სინმიდე, სიმართლე“ (C); „ცნობასა მოვიდა ევბულე“ (AB) (ბერძ. გვ. 161: ἐν ἀιθήρις γενόμενος ὁ Εὐβουλος); შდრ.: „ევბოლეს ცნობასა მოვიდა“ (C); „ჩემდა სარგებელ“ (AB) (ბერძ. გვ. 170: μοι ὄφελος); შდრ.: „სარგებელ ჩემდა“ (C); „უკუეთუ შენ გითხრა?“ (AB) (ბერძ. გვ. 170: ἔάν σοι εἶπω); შდრ.: „უკუეთუ გითხრა შენ?“ (C); „განვიდა ცხორებისაგან ეპისკოპ(ო)სი“ (AB) (ბერძ. გვ. 175: Τοῦ βίου μετέστη ὁ ἐπίσκοπος); შდრ.: „განვიდა ეპისკოპ(ო)სი ცხორებისაგან“ (C); „მოვიდეს მის ზედა წმიდისა სულისა“ (AB) (ბერძ. გვ. 175: ἐλθεῖν ἐπὶ αὐτὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος); შდრ.: „...სულისა წმიდისა მის ზედა“ (C);

გვაქვს ისეთი მაგალითებიც, როდესაც:

ა) C ნუსხა უმატებს სიტყვას ან სიტყვებს და ამით გან-

სხვავებულ ვითარებას გვიჩვენებს როგორც ბერძნულისგან, ისე დანარჩენი ნუსხებისგან: „გარდაჲდად, ზეგარდამო“ (AB) (ბერძ. გვ. 169: ἄνωθεν); შდრ.: „გარდაჲდად, ზეგარდამო და“ (C); „რომელმან-იგი ქრისტეანეთაჲ სიბრძნით დაამყარა“ (AB) (ბერძ. გვ. 169: τὸν χριστιανὸν σαφῶς ἐδίδαξα); შდრ.: „რომელმან-იგი ქრისტეანეთაჲ სიბრძნით დაამყარა და“ (C); „ყოველივე ქრისტესა მისცა“ (AB) (ბერძ. გვ. 157: πάντα Χριστῷ δίδω); შდრ.: „ყოველი ვიდრე ქრისტესა მისცა“ (C); „ყოველთა შინა სამოძღუროთა“ (AB) (ბერძ. გვ. 159: ἐν παντί τοῖς παιδετηρίοις); შდრ.: „ყოველთა შინა სამოძღუროთა მოსწრაფებითა და“ (C); „ვედრებად ყოველთა მეუფისა“ (AB) (ბერძ. გვ. 155: ἰκεσίαν τοῦ τῶν ὀλῶν δεσπότης); შდრ.: „ვედრებად ყოველთა მეუფისა ვიდრე“ (C).

ბ) აკლებს სიტყვას ან სიტყვებს: „ესე უკუე დიდი ჩუენი მწყემსი (AB) (ბერძ. გვ. 169: πρὸ); შდრ.: „ესე უკუე დიდი მწყემსი“ (C); „დაიპყრა უღირსმან სამეუფოჲ“ (AB) (ბერძ. გვ. 157: ἐπιλαβόμενος ἀναξίως τῆς βασιλικῆς); შდრ.: „დაიპყრა სამეუფოჲ“ (C); „შემძლებელ იქმნა მათ მიერ ყოველთა შემოქმედსა“ (AB) (ბერძ. გვ. 158: μηδამῶς εὐρεῖν δυνάμενος δεῖ αὐτῶν πάντων δημουργόν); შდრ.: „შემძლებელ იქმნა ყოველთა შემოქმედსა“ (C); „და მუნ შინა საკრველებათ ხილვად“ (AB) (ბერძ. გვ. 169: καὶ τὰ ἐκεῖσε ὁψόμενον θάσματα); შდრ.: „მუნ შინა საკრველებათ ხილვად“ (C).

გვაქვს მთელი ფრაზის გამოტოვების ნიმუშებიც: „რამეთუ იგი იყო წინამძღუარი სიტყვსაჲ.“ აღნიშნული ფრაზა გვაქვს როგორც ბერძნულ ტექსტში, ისე AB ნუსხებშიც. ასევე: „მრწამს სახარებისა შენისა ჳმაჲ“ (AB) (ბერძ. გვ. 173: πιστέσω τῆ εὐαγγελικῆ σου φωνῆ).

გ) ცვლის სხვა (მათ შორის, ახლოს მდგომი) სიტყვით: „განტევებაჲ თვისი“ (ბერძ. გვ. 169: αὐτὸν ἀπολυθηνα) (AB); შდრ.: „განტევებაჲ მისი“ (C).

საინტერესო მოვლენა შეინიშნება C ნუსხაში: იგი ერთ ადგილას განმარტავს ბერძნულ ტექსტში მოცემულ საკუთარ სახელს: „სახელით ფილოქსენტოს, რომელი ითარგმნების „უცხოთმოყუარე“ (C). ეს განმარტება ბერძნულსა და სხვა ნუსხებში არ არის მოცემული.

ზოგჯერ AB ნუსხები სიტყვას ფორმას უცვლიან და, შედეგად, მას წინადადების სხვა წევრად წარმოადგენენ, განსხვავებით C-სგან. მაგ., ბერძნულში გვაქვს „ჭეშმარიტ და დიდ საკვირველებებს“ (ბერძ. გვ. 169: ἄληθῆ καὶ μεγάλαι θύματα), სადაც „ჭეშმარიტი“ მსაზღვრელია, AB ნუსხებში კი ის გამოყენებულია, როგორც ვითარების გარემოება: „ჭეშმარიტად დიდთა საკვირველებათა.“

ბერძნულშია „დავინწყებისა სიღრმეთა მისცეს“ (ბერძ. გვ. 155: λήθης βυθῶς παραδίθῃσι), რაც დაცულია ძირითად ხელნაწერში. B ნუსხაში ნათესაობითი ბრუნვა მიცემითით არის შეცვლილი და, შესაბამისად, სუბსტანტიური მსაზღვრელით გადმოცემული განსაზღვრება ირიბ დამატებად არის წარმოდგენილი: „დავინწყებასა სიღრმისასა.“ C ნუსხა კი „სიღრმეს“ მხოლოდითი რიცხვის ფორმით გვთავაზობს: „დავინწყებისა სიღრმესა.“

საინტერესოა I პირის ნაცვალსახელის დაკლების ფაქტი BC ნუსხებში: „ჯერმიჩნდა.“ ბერძნულ ვერსიასა და ძირითად ტექსტში იკითხება „ჯერმიჩნდა მეცა“ (ბერძ. გვ. 156: ἔδοξε κἄμῃ).

კვლევამ გამოავლინა, რომ ნუსხების მიმართება ბერძნული ტექსტისადმი თითქმის ანალოგიურია და სამივე ხელნაწერის გადამწერი სარგებლობდა მისით. B ნუსხის გადამწერი ხელმძღვანელობდა როგორც A ნუსხით, ასევე ბერძნულით, ხოლო C ნუსხის გადამწერი – წინა ორი ნუსხითა და ბერძნულით. ეს ფაქტი BC ნუსხების შემოქმედთა მაღალი პასუხისმგებლობის გრძნობასა და პროფესიონალიზმზე მიგვანიშნებს: ისინი არ კმაყოფილდებოდნენ მხოლოდ თარგმანით, არამედ

მის სიზუსტესაც ამონებდნენ ბერძნულში და საკუთარი ნუსხის შექმნის დამოუკიდებელ სტრატეგიასაც იმუშავებდნენ. სიტყვა „შექმნა“ შემთხვევით არ გვიხმარია. ისინი მარტივად, ანგარიშიუცემლად კი არ იწერდნენ თარგმანის ტექსტს, არამედ ქმნიდნენ საკუთარ ვერსიას: მუშაობის პროცესში ფიქრობდნენ, აზროვნებდნენ, წინა ნუსხისა თუ ნუსხების გადამწერებს გარკვეულ საკითხებში არ ეთანხმებოდნენ და საკუთარ გზას ირჩევდნენ. ამიტომაც თითოეული ხელნაწერი ინდივიდუალობით გამოირჩევა. ნუსხური სხვაობები განისაზღვრება სიტყვ(ებ)ის, ფრაზ(ებ)ის დამატებითა თუ დაკლებით, სიტყვის სინონიმური თუ განსხვავებული სემანტიკის შემცველი სიტყვით ჩანაცვლებით. არის შემთხვევები, როდესაც ძირითად ხელნაწერში შეცვლილია ბერძნული ტექსტი რომელიმე ამ მიმართულებით და BC ნუსხებში ეს ცვლილება არ არის განმეორებული. ისეთი მაგალითებიც გვაქვს, სადაც ისინი ეთანხმებიან ცვლილებას და, შესაბამისად, სამივე ნუსხაში ბერძნულისაგან განსხვავებული სურათი მიიღება. იძებნება ისეთი ნიმუშებიც, როდესაც მხოლოდ B ნუსხა, ან მხოლოდ C ნუსხა უჭერს მხარს ძირითადი ტექსტის ცვლილებას. ასეთ შემთხვევებში მხოლოდ ერთი ხელნაწერი რჩება ბერძნულის ერთგული. დასტურდება ისეთი ფაქტებიც, როდესაც ძირითადი ხელნაწერი მიჰყვება ბერძნულის მონაცემს, მაგრამ მომდევნო ნუსხ(ებ)ის შემოქმედები ტექსტის ინტერპრეტაციას მიმართავენ.

ასე რომ, BC ხელნაწერები არ არის მექანიკურად გადანუსხული ძირითადი ხელნაწერიდან. ისინი გარკვეული თვალსაზრისით დამოუკიდებელი ხელნაწერებია, რომელთა ძირითადი სახელმძღვანელოც ბერძნული ტექსტია, თუმცა ხშირად წინა ნუსხების მონაცემებსაც ითვალისწინებენ.

ვფიქრობთ, საანალიზო თხზულების ნუსხები საინტერესო შემთხვევაა ტექსტის კრიტიკისა და გამოცემათმცოდნეობის კუთხით.

„თეოდორე სტრატილატის წამების“ ნუსხათა ურთიერთმიმართებისათვის

„თეოდორე სტრატილატის წამების“ ექვთიმე ათონელი-სეული თარგმანი 5 ნუსხაშია დაცული. მათგან უძველესია X / XI საუკუნის ათონური წარმოშობის ხელნაწერი A-1103, რომელსაც A ლიტერით აღვნიშნავთ. მას მოჰყვება XI საუკუნეში, ოლონდ ცოტა მოგვიანებით, იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში გადაწერილი ნუსხა – ბოდლე-1. მისი აღმნიშვნელი ლიტერია B. C ლიტერით წარმოვადგენთ A-388 ნუსხას, დათარიღებულს XII-XIII საუკუნეებით, D ლიტერით – A-382 ნუსხას, რომელიც XV საუკუნეშია გადაწერილი. გვაქვს კიდევ ერთი ნუსხა – A-1076, რომლის გადაწერის თარიღიცაა 1862 წელი.

სქოლიოში იკითხვისებს BCD ნუსხებიდან ვუთითებთ, XIX საუკუნის ნუსხის მონაცემებს კი აღარ ავსახავთ. მიზეზი მარტივია: ეს პერიოდი ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების ისტორიაში ახალ ქართულს მიეკუთვნება და, შესაბამისად, ძველი ქართულისთვის არ არის საინტერესო. ამასთან, სხვაობები ძირითადი ხელნაწერისგან თითქმის ყველა სიტყვაში ფიქსირდება, რაც საკმაოდ გაზრდიდა სქოლიოს მოცულობას. თუმცა წინამდებარე სტატიაში მისი ენობრივი თავისებურებებიც გვაქვს გაანალიზებული და გარკვეული გვაქვს წინა ნუსხებთან მიმართების საკითხიც. სტატიაში მას E ლიტერით წარმოვადგენთ.

A-1103 ნუსხაში შესულ ჩვენს თხზულებას ერთვის ექვთიმე ათონელის ანდერძი: „სახელითა ქრისტესითა აღესრულ[ლა] წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მონამისა თეოდორესი, გამოთარგმნილი ახლად ბერძულთა წიგნთაგან ჴელითა გლახისა და ცოდვილისა ეფთჳმესითა. ვინცა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მოიწსენეთ მამაჲ იოვანე და მე – ცოდვილი ესე და უღირსი ეფთჳმე, რაჲთა თქუენცა ღმერთმან მოგცეს სასყიდელი სიყუარულისაჲ, ამინ! ითარგმანა წამებაჲ წმიდისა თეოდო-

რესი დასაბამითგანთა წელთა ხფკა მთასა ათონას. დიდებაჲ შენდა, სამებაო წმიდაო, აღმასრულებლო ყოველთა კეთილთაო.“

ძეგლის თარგმნის თარიღი, როგორც ვხედავთ, ანდერძშივეა მოცემული და იგი 1013 წელია: ხფკა ნიშნავს 6521-ს. ანდერძში არ არის მითითებული, რომელი დასაბამითგანი იგულისხმება – ქართული თუ ბერძნული, მაგრამ მარტივად ირკვევა, რომ ბერძნული უნდა იყოს. ქართული დასაბამითგანით ვიღებთ 917 წელს (6521-5604), ანუ ექვთიმემდელ პერიოდს, ხოლო ბერძნულით – 1013 წელს (6521-5508), ექვთიმეს მოღვაწეობის ხანას.

ხსენებულ ანდერძს მოჰყვება გადამწერთა – იოვანე გრძელისძის, იოვანე ოქროპირის, საბა და იოვანე ბარერჩელის (?) – ანდერძი, საიდანაც ჩანს, რომ A-1103 ნუსხა უშუალოდ ექვთიმესეული ნუსხიდან არის გადამწერილი. მასში ვკითხულობათ:

„ესე ზემონერილნი სიტყუანი, სიმდაბლითა საცესნი, თუთ ნეტარისა მამისა ეფთჳმესნია. ვითა ნუსხასა ეწერა, ეგრეთვე აღწერე სიმდაბლე მათი...“

ექვთიმეს სიტყვები – „გამოთარგმნილი ახლად“ მიგვანიშნებს, რომ მანამდე არსებობდა „თეოდორე სტრატილატის ნამების“ სხვა თარგმანიც, როგორც სამართლიანად შენიშნავს მ. ქავთარია (1966).

ძირითად ხელნაწერად, ცხადია, A-1103 შევარჩიეთ, როგორც უძველესი, ათონური წარმოშობის და, ამავე დროს, ექვთიმესეული დედნიდან მომდინარე. მასთან ქრონოლოგიურად ყველაზე ახლოს დგას ბოდლე-1 (B).

თავდაპირველად შევეხებით ნუსხათა **ორთოგრაფიულ და ფონეტიკურ თავისებურებებს**:

AD ნუსხები ყველგან **სტრატილატ** ფორმას ირჩევენ, CE ნუსხები – **სტრატელატს**, B-ში სახელი სამჯერ **სტრატელატი**, ხოლო ორჯერ **სტრატილატი** დანერილობითაა მოცემული.

ასევე მერყეობს B ნუსხა ანთროპონიმ **ლიკინიოზის** ხმარებისას: **ნ-ჯერ** ის **ლიკინიოს**, ხოლო **16-ჯერ** **ლიკინიოზ** ფორმას იყენებს. A ამ ნაწილშიც მონოლითურია: აქ ყველგან **ლიკინიოზ** ფორმა იხმარება. C ნუსხაში მხოლოდ ორჯერ არის **ლიკინიოს** ფორმა გამოყენებული, დანარჩენ შემთხვევებში – **ლიკინიოზ**, D ნუსხაში კი მხოლოდ ერთხელ არის **ლიკინიოზ** ნახმარი, ყველა სხვა შემთხვევაში – **ლიკინოზ**, E ნუსხა, ერთი შემთხვევის გარდა, ყველგან **ლიკინიოზ** ფორმას აძლევს უპირატესობას.

BE ნუსხები **ანტიოხოს** ფორმას ხმარობენ, AD – **ანტიოხოსს**, C – ერთხელ **ანტიოხოსს**, ერთხელაც – **ანტიოხოზს**. ანთროპონიმ **ევსევას** C ნუსხა **ევსევას** სახით გვთავაზობს, ყველა დანარჩენი – **ევსევას** სახით. A – **მაქსიმინეს** იყენებს, BCDE – **მაქსიმინეს**. ძირითად ხელნაწერში გვაქვს **არტემა**, ხოლო ყველა დანარჩენში – **არტემი**.

ზმნიზედებში ზოგიერთი ნუსხა **ც**-ს იყენებს, მაგალითად, B-ში **უკუც** ფორმა 10-ჯერ (ყველა შესაძლო შემთხვევაში) არის გამოყენებული, D-ში – 9-ჯერ, C-ში – ოთხჯერ, E-ში კი – ორჯერ: „**უკუც** მეცა“ (BCE); „**უკუც** ჰნებავს“ (BE); „**უკუც** თავსიდევ“ (BCD); „**უკუც** წარიყვანეთ“ (BD); „**უკუც** წარმგზავნეთ“ (BCD); „**უკუც** მოქცეულხართ“ (BCD) და ა. შ.

ზმნიზედაში **ც**-ს გამოყენების სხვა მაგალითია: „**ჯვმირსა ქუეშც**“ (B); შდრ.: „**ჯვმირსა ქუეშე**“ (ACD) // **ქვეშე** (E);

უც დანერვილობის სიხშირით განსაკუთრებით გამოირჩევა D ნუსხა (27 შემთხვევა): **მომატყუცბელი**, **მომწყუცდელი**, **მეტყუცლი**, **მსხუცრპლი** და სხვა მრავალი. გვხვდება ზმნურ ფორმებშიც: **ხუცტენით**, **იხუცტებოდეს**, **ჰგუცმდეს**, **ალიქუცს**, **გერუცნო** და სხვ.

ზმნურ ფუძეებთან **უც** იშვიათად დასტურდება C ნუსხაშიც: „**წარჰკუცთა** მეწრმლემან“; „**ჰშუცნის** ყოველივე.“ ამ ხელნაწერში ის 8-ჯერაა გამოყენებული.

B ნუსხა ზოგჯერ ჳ-ს ხ-თი ცვლის, E ნუსხა კი ყოველთვის ხ-ს იყენებს: „რათა გულისხმაჰყოთ“ (BE); შდრ.: „რათა გულისწმაჰყოთ“ (ACD).

D ნუსხისთვის დამახასიათებელია იოტამეტობის შემთხვევები: „ჰმსახურებდე[ნ] მხოლოესა მას“; „დაცხრომამა“; „საუკუნოდ“; „შევსნიროით“; „მიუგოა“, „სხუამან“, „მონყუჭდა“, „ეუნყა“ და სხვა მრავალი.

ორ შემთხვევაში D ნუსხაში უცნაური ფაქტი გამოვლინდა: სიტყვის ბოლოს ზედმეტად არის ნახმარი ო ხმოვანი: „ძალი საღმრთოო“; „საღმრთოო გამობრწყინდა.“

CDE ნუსხები აღსარებას ერთი ა-თი წარმოადგენენ, AB ნუსხები – ორით: „უვარყო აღსარება“; შდრ.: „...აღსარება“; „აღსარებასა შინა შენსა“; შდრ.: „...აღსარებასა.“

ზოგჯერ B ნუსხა უ ხმოვანს ო-თი, ხოლო D ნუსხა ო ხმოვანს უ-თი ცვლის: „უსოლოთა“ (B); ამბუხება (D).

რჩ კომპლექსს B ნუსხა შჯ კომპლექსით ანაცვლებს, სჭ კომპლექსს – შჭ კომპლექსით, CDE ნუსხები სჯ კომპლექსს ირჩევენ, ძირითადი ნუსხა კი – რჩ კომპლექსს: „უმჯულოთა საქმეთა“ (B) // „უსჯულოთა“... (CE); „ურჩულოთა“... (A); „მსგავსად უმჯულოესა მის“ (B); შდრ.: „უსჯულოთა“... (CE); „ურჩულოესა“... (A); „ამას იტყოდა... უმჯულოე იგი“ (B); შდრ.: „...ურჩულოე...“ (A); „დამშუალვა ნეტარისაჲ მის“ (B); შდრ.: „...დამსჭუალვა...“ (AC); „...დამსჭუალვა...“ (D); „...დამსჭვალვა...“ (E); „სამშუალი რკინისაჲ“ (B); შდრ.: „სამსჭუალი რკინისაჲ“ (C); „სამსჭვალი“... (E); „შემშუალიან და კუალად... შემსჭუალიან“ (B); შდრ.: „შემსჭუალიან და კუალად... შემსჭვალიან“ (C); „შემსჭვალიან და კვალად შემსჭვალიან“ (E).

AD ნუსხებში ზედსართავი სახელი „ნამდვილი“ ასიმილირებულია: „ნანდვლვე ღმერთნი არიან“; შდრ.: „ნამდვლვე

ლმერთნი არიან“ (BCE); „ნანდვლვე შემსგავსებულ“; შდრ.: „ნამდვლვე შემსგავსებულ“ (BCE).

ზოგჯერ AC ნუსხებში გვაქვს ასიმილაციის მაგალითები: „მიუნთომელ არიან“ (AC); შდრ.: „მიუნდომელ არიან“ (B) // მიუნდომელ (DE); ზოგჯერ – მხოლოდ A-ში: „მიუნთომელითა“ (A); შდრ.: „მიუნდომელითა“ (B) // მიუნდომელითა (CE); „ლალატყო ძრიელად“ (A); შდრ.: „ლალადყო ძლიერად“ (BCDE); „ლმრთისა ჩემისა მიმართ ვლალატყავ“ (A); შდრ.: „ლმრთისა ჩემისა მიმართ ლალადყავ“ (BDE) // ვლალადყავ (C).

AE-ში თანხმოვანთა დისიმილაციის შემთხვევა დასტურდება: მთავარეპისკოპოსი (A); მთავარეფისკოპოსი (E); შდრ.: მთავარეპისკოპოსი (BCD); დისიმილაციის ფაქტი გვხვდება DE ნუსხებშიც: ჰანბავი (D) // ანბავი (E); შდრ.: ჰამბავიცა (ABC).

A არჩევს ნრვლ ფორმას, BCD – ნულილ // ნურილ ფორმებს, E კი – ნვლილ ფორმას: „შემუსრნა იგინი ნრვლ-ნრვლად“ (A); შდრ.: „...ნულილ-ნულილად“ (BC), „...ნურილ-ნურილად“ (D); „ნვლილად“ (E); „დავანრვლენ იგინი“ (A); შდრ.: „დავანურილენ...“ (B) // „დავანულილენ...“ (CD) // „დავანვლილენ“ (E).

მეტათეზისის მაგალითია შეილლუარჷნა (B); შდრ.: შეილლულარჷნა (ACD); შეილვლარჷნა (E).

A-ში და ზოგჯერ B-შიც ფიქსირდება მეტათეზისი ძარცვა ფუძეში: „განძუარცეს ნეტარი იგი“ (A); შდრ.: „განძარცუეს ნეტარი იგი“ (BCD); „განძუარცეთ განდგომილი ეგე“ (AB); შდრ.: „განძარცუეთ განდგომილი ეგე“ (CD); E ნუსხაში ამ მაგალითში ასიმილაცია გვაქვს: „განძარცვეს...“ (E); „განძარცვეთ...“ (E).

ძლიერ ფუძის შემცველ სიტყვებს ძირითადი ხელნაწერი ყველგან მეტათეზირებული სახით წარმოგვიდგენს, განსხვავებით BCDE ნუსხებისგან: „განმაძრიელე მე“ (A); შდრ.: „გან-

მაძლიერე მე“ (BCDE); „განმაძრიელე ძლევად“ (A); შდრ.: „განმაძლიერე ძლევად“ (BCDE); „ძრიელად შევჰნერწყუე“ (A); შდრ.: „ძლიერად შევჰნერწყუე“ (BCDE).

BC ნუსხებში ხმოვნებს შორის პოზიციაში გვხვდება ვ თანხმოვნის განვითარების შემთხვევა: უვარყონ. შდრ.: უარყონ (ADE).

BE და ზოგჯერ CD ნუსხებიც ინარჩუნებენ ვ ბგერას ისეთ პოზიციებში, სადაც ის ხშირად იკარგება, განსხვავებით A ნუსხისგან: „ითხოვო მეფობისაგან“ (BE); შდრ.: „ითხოო“... (ACD); „ცხოველ იყო“ (BCDE); შდრ.: „ცხოელ ხარ“ (A); „განმაცხოველა“ (BCDE); შდრ.: „განმაცხოელა“ (A); „რაათა ვერ პოვონ“ (BE); შდრ.: „რაათა ვერ პოონ“ (ACD); მაგრამ: „ცხოველი თუალითა ჩემითა“ (ABD); შდრ.: „ცხოელი თუალითა ჩემითა“ (C).

-მდე თანდებულის წინ BC ნუსხებში იკარგება ვითარებითი ბრუნვის ნიშნისეული -დ თანხმოვანი: „ვიდრე აღსასრულამდე“ (BCD); შდრ.: „ვიდრე აღსასრულადმდე“ (AE).

C ნუსხაში გვხვდება ცრუვ ფუძე: „ეცრუვა დიდსა კოსტანტინეს.“

CD ნუსხებში ჯუარცუმა რედუცირებულია მეორე უ-ს ხარჯზე: „ჯუარცმული ქრისტე“; შდრ.: „ჯუარცუმული ქრისტე“ (AB). C ერთგან ჯუარცუმასაც იყენებს: „ჯუარცუმაჲ და სიკუდილი.“ E ნუსხაში სისტემურად ჯვარცმული იხმარება.

-ელ სუფიქსით ნაწარმოები სახელი A ნუსხაში არ იკუმშება, განსხვავებით BCDE ნუსხებისგან: „სახუეტლებითა ხუეტენით“ (A) // „სახუეტლებითა ხუეტენით“ (BCD) // „სახუეტლებითა“... (E).

-ე ხმოვანზე დაბოლოებულ საზოგადო სახელებთან სახელობით ბრუნვაში B და ზოგჯერ CD ნუსხებშიც ჭ არის გამოყენებული:

„შემუსრა უფალმან უკეთური იგი ჰრომთა მეფე მაქ-
სენტი“ (B); შდრ. „...მეფე“ (ACDE); „რომელი-იგი იყო მეფე
აღმოსავალისაჲ“ (B); შდრ. „...მეფე“ (ACDE); „რომელი შემნს
მეყავ“ (B); შდრ.: „...შემნე“ (ACDE); „მონამე ქრისტესი“ (B);
შდრ.: „...მონამე“ (ACDE); „ღმერთი შენი და მეუფე“ (BCD);
შდრ.: ღმერთი შენი და მეუფე“ (AE).

იმ შემთხვევებში კი, სადაც -ე-ზე დაბოლოებული სახე-
ლის წრფელობითი ბრუნვის ფორმა იგულისხმება, ც-ს გამო-
ყენება მისი ე გრაფემასთან აღრევის შედეგია, რაც ე.წ. შებ-
რუნებულ დაწერილობათა რიგს განეკუთვნება: „სამ დღე კე-
თილად ილუანნა“ (B); შდრ. „სამ დღე კეთილად ილუანნა“
(ACDE).

B ნუსხა ზოგჯერ სხვა ნუსხებში გამოყენებულ სახელო-
ბითის ფორმას წრფელობითს უნაცვლებს: „წინამძღუარ ხარ
ბოროტისა მის საცთურისა“ (B); შდრ.: „წინამძღუარი ხარ ბო-
როტისა ამის საცთურისაჲ“ (ACDE).

მსაზღვრელ-საზღვრულის ნყვილში პოსტპოზიციური
ნყობის მართულ მსაზღვრელს სახელობითში DE ნუსხებში
ბრუნვის ნიშანი არ დაერთვის: „სასუფეველი ცათა“ (DE);
შდრ.: „სასუფეველი ცათაჲ“ (ABC); „მტერი ნათესავისა ჩუენი-
სა“ (DE); შდრ.: „მტერი ნათესავისა ჩუენისაჲ“ (ABC); „მომ-
წყუდელი ქრისტეანეთა“ (DE); შდრ.: „მომწყუდელი ქრისტე-
ანეთაჲ“ (ABC); მოქმედებით ბრუნვაში ამ ტიპის მსაზღვრელი
იმავე ნუსხებში კარგავს ბრუნვის ნიშნის ხმოვნით ელემენტს:
„სიტყვთა ლიქნისათა“ (DE); შდრ.: „სიტყვთა ლიქნისათაჲ“
(ABC).

ხელნაწერები ზოგჯერ განსხვავებულ სურათს გვიჩვენე-
ბენ III პირის კუთვნილებითი ნაცვალსახელის გამოყენების
მხრივ: ზოგი არჩევს „თუსი“, ხოლო ზოგიც – „მისი“ ფორმას:
„მთავართა მისთაჲთა“ (B); შდრ.: „მთავართა თუსთაჲთა“
(ACD); „აღსაარებისა მისისაჲ“ (ABCE); // „აღსაარებისა თუსისა“
(D).

მათა ფორმა B ნუსხაში ყველგან **მათა** სახით არის წარმოდგენილი:

„ჰგონებდა დასაბამითგანი იგი მტერი ნათესავისა ჩუენისაჲ დაბრკოლებად **მათა** გზისა მისგან ცხორებისა“ (B); შდრ.: „...**მათა**“ (ACDE). „შესწირეა **მათა** შესანიშნავები?“ (B); შდრ.: „შესწირეა **მათა** შესანიშნავები?“ (ACD) // „...**ამათ**...“ (E).

BDE ნუსხები ზოგჯერ **-მე** ნაწილაკის წინ ნათესაობით ბრუნვაში **რა** ნაცვალსახელს განავრცობენ: „კეთილისა **რახსამე** მოლოდებაჲ“ (BDE); შდრ.: „კეთილისა **რახსმე** მოლოდებაჲ“ (AC). ზოგჯერაც ABC ნუსხები განავრცობენ განსაზღვრებით ნაცვალსახელ **ყოველს -ვე** ნაწილაკის წინ: „**ყოვლითავე** ღონისძიებითა“ (ABC); შდრ.: „**ყოვლითვე** ღონისძიებითა“ (D).

ნუსხები ზოგჯერ ერთმანეთისაგან სხვაობს რიცხვის გრამატიკული კატეგორიის შერჩევის თვალსაზრისით: ნაწილი იყენებს მხოლოდ რიცხვს და ნაწილიც – მრავლობითს. „საშუებელნი სოფლისანი“ (CE); შდრ.: „საშუებელი სოფლისაჲ“ (AB) // „საშუებელი სოფლისა“ (D).

A ნუსხაში რთული ზმნის I სუბიექტური პირის ფორმასთან გვხვდება პირის ნიშნის ორმაგი გამოხატვის ნიმუში: „ღმრთისა ჩემისა მიმართ **ვლალატყყავ**“ (A); შდრ.: „**ლალადყყავ**“ (BCDE).

ობიექტური პირის ნიშნების გამოყენების მხრივ ნუსხებში განსხვავებული სურათი გვაქვს: „რომელნი **ჰმსახურებენ** მათ“ (ABC); შდრ.: „...**მსახურებენ** მათ“ (DE); „არამედ **მსახურებდენ** მხოლოსა მას“ (AE); შდრ.: „...**ჰმსახურებდენ**...“ (CD) // „**ჰმოწებდენ**“ (B).

გაიღმა ფორმაში BD ნუსხები მრავლობითობის სუფიქსს გამოავლენენ: „თეოდორე ნელიად **განიღმნა**“; შდრ.: „...**გაიღმა**“ (ACE). **-(ენ)** სუფიქსი აქ შესაძლოა ვნებითი გვარის ზმნის – **გაეღმნეს** ანალოგიით იყოს გაჩენილი, ან ამ ტიპის ზმნებთან ისტორიული პირდაპირი ობიექტის მრავლო-

ბითობის აღმნიშვნელად იყოს ენობრივი მეხსიერებით შემორჩენილი, თუმცა ამ შემთხვევაში ზმნა საშუალ-მოქმედებითი გვარის ფორმით არის გამოყენებული და პირდაპირ ობიექტსაც, ცხადია, არ შეიცავს.

BCDE აორისტის ძველ ფორმას ირჩევს, A – ახალს: „ვითარცა **აღმითქუ**“ // ვითარცა **აღმითქვ**.“

იშვიათია თემის ნიშანთა მონაცვლეობის ფაქტები. მაგ., ერთგან BCE-ში ზმნა -**ობ** თემის ნიშანს დაირთავს, AD-ში – **ავ**-ს, რომელიც ძველი ქართულის უღლების წესის მიხედვით, უწყვეტელში (**ავ**-ი სუფიქსებს ავლენს: „**ჰბასრობდა** მწნესა მას“ (BCE) // „**ჰბასრვიდა**...“ (AD).

საინტერესოა ბრძანებითი კილოს გადმოსაცემად II ბრძანებითის ფორმაში პირის ნიშნის დართვა BCD-ში, რაც ახალი ქართულის ვითარების ამსახველია: „მახვლები **განჰფინეთ**“ (BCD); შდრ.: „მახვლები **განფინეთ**“ (AE). „ნარვედით და **გარდამოჰსენით** გუამი მაცთურისა“ (BC); შდრ.: „ნარვედით, **გარდამოვსენით**...“ (AD); „...**გარდამოხსენით**“ (E).

BCDE ნუსხები -**ენ** სუფიქსიან ვნებითს ხმარობენ, A – დ სუფიქსიანს: **დადუმნა**; შდრ.: **დადუმდა**.

განსხვავებული სურათი გვაქვს ნუსხებში **სულთქმა** ფორმის გამოყენების მხრივ. BCD იყენებს **სულთითქმიდა** ფორმას, E – **სულთითქმიდა**-ს, A – **სულთითქმიდა**-ს.

ACDE ნუსხებში ზმნიზედის **ესრეთ** ფორმას B ნუსხაში **ესრე** ფორმა შეესაბამება: „**ესრე** ეტყვ“ (B); შდრ.: „**ესრეთ**“... (ACDE).

სინტაქსის სფეროში ყურადღებას იქცევს მართვის საკითხები. B ნუსხაში ერთგან ორპირიანი ზმნა-შემასმენლის შემცველ წინადადებაში მიზნის გარემოებასთან, რომელიც ვითარებით ბრუნვაში მდგარი საწყისით არის გადმოცემული, უბრალო დამატება მიცემითის ფორმით არის გამოყენებული, რაც ძველი ვითარების ამსახველია: „**განმადლიერე ძლევად უხილავსა მას ვეშაჰსა**.“ სხვა ნუსხებში და ამავე ნუსხაშიც

ანალოგიურ მაგალითებში ყველგან ნათესაობითის ფორმაა გამოყენებული: „განმადრიეღე ძღევად **უხილავისა მის ვეშაპისა**“ (ACDE). „განმადლიერე მე, მონაჲ შენი, ძღევად **ბოროტისა ამის მტერისა მჭეცისა**“ (ABCDE).

B და ზოგჯერ D ნუსხაშიც ვითარებით ბრუნვაში მდგარ პოსტპოზიციური წყობის საზღვრულს მსაზღვრელი ზოგჯერ ბრუნვის ნიშნის თანხმონითი ნაწილის გარეშე შეეწყობა: „შევიდა სახედ **თჳსა**“ (B); შდრ.: „შევიდა საუნჯედ **თჳსად**“ (ACDE); „ნარვიდა სახედ **თჳსა**“ (BD); შდრ.: „ნარვიდა სახედ **თჳსად**“ (ACE).

პოსტპოზიციური წყობის მართული მსაზღვრელი საზღვრულ წევრს ძირითად ნუსხაში არ ეთანხმება ბრუნვაში: „შეარყიონ აღსაარებისაგან **ქრისტესა**“ (A); შდრ.: „...აღსაარებისაგან **ქრისტესისა**“ (BCDE).

ABD ნუსხებში **უბრძანა** ზმნასთან პირდაპირი დამატება ვითარებით ბრუნვაში მდგარი საწყისით არის გადმოცემული: „უბრძანა ვიეთმე **მისლვად** მისა“ (ABD); შდრ.: „...**მისლვა** მისდა...“ (C) // „...**მისვლა**“ (E).

ნუსხებში შეინიშნება სიტყვათა მატებისა თუ კლების, სიტყვის ფორმის შეცვლის, ან სხვა სიტყვით ჩანაცვლების, ასევე სიტყვათა რიგის შეცვლის შემთხვევები. იმის გათვალისწინებით, რომ საანალიზო ძეგლის ბერძნული ვერსია არ მოგვეპოვება, კლება-მატებაზე საუბრისას, ბუნებრივია, ამოსავლად ძირითად ხელნაწერს მივიჩნევთ და დანარჩენ ნუსხებს მას ვუდარებთ. ქვემოთ წარმოვადგენთ საილუსტრაციო მასალას ამ კუთხით ნუსხათა ურთიერთმიმართების გასარკვევად.

მატების მაგალითები:

„ცხენსა თჳსსა“ (AC) // „ცხენსა **ზედა** თჳსსა“ (BDE); „განმადრიეღე წინააღდგომად“ (AD) // „განმადლიერე მე წინააღდგომად“ (BCE); „კუალადცა ლამპრებითა“ (AD) // „კუალადცა **და** ლამპრებითა“ (BC); „შენირა თავი თჳსი მამისა“

(AD) // „შენირა თავი თქსი მსხურპლად მამისა“ (BCE); „ძლევითა და დიდებითა“ (ACDE), „ძლევითა და დიდებითა დიდითა“ (B); „დისიძე დიდისა კოსტანტინე მეფისა, ღმრთისმსახურისა“ (ACDE); „დისიძე დიდისა კოსტანტინე მეფისა, ღმრთისმსახურისა და წმიდისა“ (B); „დიდებითა მოვიდა“ (ACDE); შდრ.: „დიდებითა დიდითა მოვიდა“ (B); „იძულებად ზორვად კერპთა“ (ACE); შდრ.: „იძულებად და ზორვად კერპთა მათ“ (B); „ერი კეთილი მსახური“ (AB) // „ერი კეთილი და მსახური“ (CDE);

კლების ნიმუშები:

„ღმრთისმსახურმან მან მეფემან“ (A) // „ღმრთისმსახურმან მეფემან“ (BCDE); „ახოვანი და ბრძენი“ (AD) // „ახოვანი, ბრძენი“ (BCE); „ყოველივე ბილნი იგი“ (ABC) // „ყოველი იგი ბილნი“ (E) // „ყოველივე ბილნი“ (D); „ბილნთა მათ მთავართა“ (ACDE); შდრ.: „ბილნთა მთავართა“ (B); „წარვიდე სახელითა ქრისტესითა და განვათავისუფლო“ (ACDE); შდრ.: „სახელითა ქრისტესითა განვათავისუფლო“ (B); „გულისწყრომასა და რისხვასა მეფისა“ (AB) // „გულისწყრომასა მეფისა“ (CDE).

სიტყვის ფორმის შეცვლის ნიმუშები:

„შემდგომად ლოცვისა მოიქცა“ (AD); შდრ.: „შემდგომად ლოცვისა მოიქცა (BCE); „დაინუებოდინ“ (A); შდრ.: „დაინუებოდენ“ (BCE); „მოსლვაჲ შარავანდობისა შენისაჲ“ (A); შდრ.: „მოსლვაჲ შარავანდედობისა შენისაჲ“ (BCDE); „მოიქცა გონებაჲ შენი უმჯობესისა“ (AD) // „მოიქცა გონებაჲ შენი უმჯობესსა“ (BC) // უმჯობესად (E); „რადთა ყოს ღმერთმან“ (A) // „რადთა ყოს უფალმან“ (BCDE); „თუალთა ჩემთა“ (A) // „თუალთა ჩემითა“ (BCDE); „ყოველივე გუამი“ (A) // „ყოველი გუამი“ (BCDE); „ახლისაცა რამე სატანჯველისა“ (A) // „ახლისაცა რადსამე სატანჯველისა“ (BCDE); „მზა იყო თავსა თვსსა მიცემად“ (AD) // „მზა იყო თავისა თვისსა მიცემად“ (BC);

„სცა ჰორლითა“ (AB) // „სცა ჰოროლი“ (CD) „...ოროლი“ (E); „წარვიდა სახედ“ (AB) „წარვიდა სახიდ“ (CDE); „კერპთა უსულთა მონებად არა გრცხუენის“ (AD); შდრ.: „კერპთა უსულთა ჰმონებ და არა გრცხუენის“ (BCE);

სიტყვის სინონიმით ან შინაარსობრივად ახლოს მდგომი სიტყვით შეცვლის მაგალითები:

ჩანაცვლების ნიმუშები არსებით სახელებთან:

„სპანიცა მიაქცინეს“ (ACDE) // „სპასალარნი მიაქცინეს“ (B); „მპყრობელად“ (ACDE) // „დამამყარებელად“ (B); „კუერებითა ბრპენისაჲთა“ (ACDE) // „კუერებითა რკინისაჲთა“ (B) // „გოდოლი შეურყეველი“ (ACDE) // „გურდემლი შეურყეველი“ (B); „მსახურთა“ (ACDE) // „მახლობელთა“ (B); „უალრეს ბუნებისა“ (ACDE) // „უალრეს ცნობისა“ (B); „ინყეს ისრითა გუემად მისა“ (ABDE); შდრ.: „...გურემად...“ (C); „სიმდიდრისა მისისა“ (ABCE) // „სიდიდისა...“ (D).

ნაცვალსახელებთან:

„განიდევნა მძლავრებისაგან თვისისა“ (ACDE) // „...მისისა“ (B); „მთავართა თვსთაჲთა“ (ACDE) // „მთავართა მისთაჲთა“ (B). შევნიშნავთ, რომ E ნუსხა ჯ-ს ყველგან ვი დანერვილობით წარმოადგენს.

ზმნებთან:

შეამკობენ (ACDE) // განაშუენებენ (B); თქუა (ACDE) // ჰრქუა (B); „ორად განიყო“ (ACDE) // „ორად განიპო“ (B); მიხილავს (ACDE) // მინახავს (B); „განცვბრებულ იყვნეს“ (ACDE) // „განცვბრებულ იქმნეს“ (B).

ხან გვაქვს საწყისის მიმღობით ჩანაცვლების მაგალითები:

„ჴსენებაჲ მონამეთაჲ მოტევებაჲ არს თანამდებთაჲ“ (ACDE) // „...მომტევებელ...“ (B).

სიტყვათა რიგის შეცვლის ნიმუშები:

„სარწმუნოებასა ზედა შენსა“ (AB) // „სარწმუნოებასა შენსა ზედა“ (CDE); „ველთა განაშუენებენ“ (ACDE) // „განა-

შუენებენ ველთა“ (B); „ვეშაპი საშინელი“ (ACDE) // „საშინელი ვეშაპი“ (B); „მაქუს სავედრებელი“ (ACDE) // „სავედრებელი მაქუს“ (B); „არა არს სიტყუაჲ პირსა მისსა“ (AD) // „არა არს პირსა მისსა სიტყუაჲ“ (BCE).

ბოლოს, ორიოდ სიტყვით დავახასიათებთ E (A-1076) ნუსხას: ბგერითი სისტემა აქ ახალი ქართულისებურია. ჳ გრაფემა ყველგან **ხ** გრაფემით არის ჩანაცვლებული (ჳსენება > ხსენება, მჳედრობა > მხედრობა, ჳორცი > ხორცი), **ჳ** – **ვი** დანერილობით (გვრგვნი > გვირგვინი, მკვდრად > მკვიდრად, მძვნვარე > მძვინვარე, თჳს > თვის), თანხმოვანსა და ხმოვანს შორის პოზიციაში უმარცვლო **უ** – **ვ** თანხმოვნით (ყუავილი > ყვაავილი, საშუებელი > საშვებელი, სიყუარული > სიყვარული, ქუეყანა > ქვეყანა).

ღ-ს გამოყენების იშვიათი შემთხვევები იძებნება: არა-რად, რაღსამე, პონტოღსა. შესაბამისად, ხმოვანფუძიანი სახელები სახელობით ბრუნვაში ნიშნის გარეშე არიან წარმოდგენილნი: „თხრობაჲ მონამეთა წამებისაჲ“ > „თხრობა მონამეთა წამებისა“; „ჳსენებაჲ მონამეთაჲ მოტევებაჲ არს თანამდებთაჲ“ > „ხსენება მონამეთა მოტევება არს თანამდებთა.“

ჭ სპორადულად იხმარება და, ძირითადად, **უ**-ს მომდევნოდ: ჩუჭნისა, ქუჭყანა, თქუჭნსა, ჩუჭულებისა. გვხვდება **უკუჭ** ზმნიზედაშიც, რაც ძველი ქართულისთვის იყო ნიშანდობლივი: „ვარ უკუჭ მეცა“; „ან უკუჭ ჰნებავს.“

სიტყვათა დანერილობაც ახალი ქართული ენის ნორმებს მიჰყვება: ცხორება > ცხოვრება, წმიდა > წმინდა; ჰრომთა > რომთა; აღმოსავალი > აღმოსავლეთი; აღთქუმაჲ > აღთქმა; აღსაარება > აღსარება, ჩრდილოთ > ჩრდილოეთით; იესუ > იესო; მკუდარი > მკვდარი; შუენიერი > მშვენიერი; ვეცხლი > ვერცხლი; ესე > ეს (ესე კაცი > ეს კაცი); არცა > არც; ჯუარცუმული > ჯვარცმული.

საკუთარი სახელები სახელობითსა და მოთხრობით ბრუნვებში უფრო მეტად გაფორმებულია: მაგ., ხუთი შემთხვევიდან ფრაზაში – „მიუგო წმინდამან თეოდორემ“ სახელი

„თეოდორე“ სამჯერ მოთხრობითი ბრუნვის ნიშნითაა მოცემული, ხოლო ორჯერ – მის გარეშე.

წინა ნუსხებთან E ნუსხის შედარების შედეგად გამოირკვა, რომ ძირითადი საყრდენი მისთვის A ნუსხაა, გარკვეულ შემთხვევებში იმეორებს ასევე BCD ნუსხების იკითხვისებს. ამასთან, ზოგჯერ არც ერთი ნუსხის მონაცემს არ იყენებს და საკუთარ არჩევანს გვთავაზობს, იქნება ეს სიტყვების შერჩევისას თუ კლება-მატებისას.

ამრიგად, ხელნაწერთა შედარებითაა შესწავლამ გვიჩვენა, რომ მათ შორის არსებული სხვაობები არ სცილდება ნუსხებს შორის დასაშვები სხვაობების ზღვარს. ყოველი მომდევნო ნუსხის გადამწერი სარგებლობს წინა ნუსხებით, მაგრამ არჩევანს საკუთარი ენობრივი გემოვნების მიხედვით აკეთებს. მან შეიძლება გაიზიაროს შუალედური ნუსხების იკითხვისები, შეიძლება ძირითადი ხელნაწერის მონაცემი დაიცვას და შეიძლება ორიგინალურობაც აჩვენოს. ასე რომ, თანხვედრისა თუ დაპირისპირების დროს ნუსხათა ნებისმიერი კომბინაცია მიიღება: ორი – სამის საპირისპიროდ, ერთი – ოთხის საპირისპიროდ.

A ნუსხასთან D ნუსხა ამჟღავნებს სიახლოვეს **ნანდვლი, ცხოელი** სიტყვების გამოყენების მხრივ.

C-ს თანხვედება DE ნუსხები **სჯ** კომპლექსის შერჩევის ნაწილში: სამივე სისტემურად იყენებს ამ ბგერათკომპლექსს, განსხვავებით წინა ორისგან. სამივე სიტყვა **აღსარებას** ერთი ა-თი წარმოადგენს.

მატების ნაწილში ძირითად ხელნაწერს უმეტესად უპირისპირდება B ნუსხა, C და E ნუსხები შემთხვევათა დაახლოებით 50%-ში მას მხარს უჭერენ, 50%-ში B ნუსხას მისდევენ, D ნუსხა კი იშვითად უპირისპირდება მას. კლების მხრივაც A ნუსხის საპირისპირო სურათს გვიჩვენებს B ნუსხა, მომდევნო ნუსხების მიმართება კი თანაბარია: ისინი ზოგჯერ მის ჩვენებას იმეორებენ, ზოგჯერაც B ნუსხისას. სიტყვის ფორმის შეცვლის მიმართულებით ძირითად ნუსხას შემთხვევათა აბ-

სოლუტურ უმრავლესობაში უპირისპირდება C ხელნაწერი, შემდეგ – E, B და D ხელნაწერები. სიტყვის სინონიმით ან ახლოს მდგომი სიტყვით ჩანაცვლების მხრივ უმეტესად B ნუსხა დგას განცალკევებით, ხოლო მომდევნო ნუსხები A-ს იკითხვისს იმეორებენ. სიტყვათა რიგის შეცვლის შემთხვევაში ასევე B ნუსხა იჩენს ინდივიდუალობას, უფრო ნაკლებად კი – CDE ნუსხები.

თხზულებათა კრიტიკული ტექსტის დადგენასთან დაკავშირებული საკითხები

„ფებრონიას წამება“

კრიტიკულ ტექსტში გავასწორეთ კალმისმიერი ლაფსუსები, როგორცაა, მაგ., **ბრინისათა, შემდგოსა, ერისკაცათა, დედაკაცისა, წარსლლვად, აღსრულეს, ებსკოპოსიცა, ერისკაცათა, ლუარნლსა, სირხვლეული, ურხვნოო, უმეტად, მდინერე.** ასევე ჩავასწორეთ „უ“ ხმოვნის „ო“-თი და „ო“ ხმოვნის „უ“-თი გადმოცემის შემთხვევები: **პორითა (პურითა), მყოდროებით (მყუდროებით), ბრძულაჲ (ბრძოლაჲ).**

პოსტპოზიციური წყობის III პირის კუთვნილებითი ნაცვალსახელის მიცემითი ბრუნვის ფორმაში აღვადგინეთ ერთი დაკარგული „ს“: „შემოიყვანეს უკუე შეკრული ჴელითა და ჯაჭვ ქედსა მის(ს)ა.“

„ბასილი კესარიელის ცხოვრება“

კრიტიკულ ტექსტში გავასწორეთ კალმისმიერი ლაფსუსები, როგორცაა: **პირველ, ურთიერთერთას, განვიშოვრეთ, ჴეელნი.**

არ ჩავასწორეთ „ძნოლით“ ფორმა, რომელიც ორჯერ არის გამოყენებული ძირითად ტექსტში, რადგან „ძრწ“ ბგერათკომპლექსში ფონეტიკურად შესაძლებელია „რ“ თანხმოვნის დაკარგვა.

გავასწორეთ ენობრივი შეცდომები. მაგ., ძირითადი ხელნაწერის „განვიშოვრეთ“ ფორმა ჩავანაცვლეთ დანარჩენ ნუსხებში დადასტურებული „განვიშორეთ“ ფორმით.

B ნუსხის მონაცემი გავითვალისწინეთ წინადადებაში: „იხილა: ერთი **მომწერობელთაგანი** დიაკონი თუალუყოფდა დედაკაცსა.“ ძირითად ტექსტსა და C ნუსხაში იკითხება „**მამწერობელთაგანი.**“

C ნუსხის იკითხვისი გამოვიყენეთ წინადადებაში: „მითხრა მეფესა **უვალენტოსს** სათნოებანი ამის კაცისანი.“ ძირითად ხელნაწერში მოცემულია „უვალენტიანოს.“

ძირითად ნუსხაში შეინიშნება -ე ხმოვანფუძიანი სახელების მიცემით ბრუნვაში „ც“-ს ხშირი გამოყენების შემთხვევები, რაც „ე“ და „ც“ გრაფემათა ერთმანეთში აღრევის ფართოდ გავრცელებული მოვლენაა: „არა არს ჟამსა ამას მითხრობად, არამედ **წინამდებარცსა** მას აღვიდეთ შობით მისითგან და ვიდრე აღსრულებადმდე სათნოებათა მითხრობად“; „მოაქცევდეს უფლისა წარმართთა **სიმრავლცსა** მრავალსა“; „იხილა ბასილი ჩუენებით **სიმრავლცსა** მწედრობასა ზეცისასა“; „მივიდა **სამარტვლცსა**“; „ნუ შთაიყვანებ **სიბერცსა** ჩემსა მწუხარებით ჯოჯოხეთა“; „საყდართა ზედა **მჯდომარცსა**“; „ყოველივე **ქრისტცსა** მისცა“; „უვარჰყოფა **ქრისტცსა** შენსა?“ „ხოლო უკვრდა **მაქსიმიანცს** ბასილისი იგი ღმრთისა მიმართ სიყუარული“; „**ივლიანცს** რაჲ ესე ესმა“; „რომელი განუმზადა ღმერთმან **მოყუარცთა** მისთა“; „უკუეთუ ეცეს ჟამი მძღავრსა **მეფცსა**.“

კრიტიკულ ტექსტში გავითვალისწინეთ სხვა ნუსხათა მონაცემები, რომლებიც დამონშემულ მაგალითებში „ე“-ს გვთავაზობენ: **წინამდებარესა, სიმრავლესა, სიბერესა, ქრისტესა** და ა. შ.

გავასწორეთ აგრეთვე „ე“-სა და „ც“-ს აღრევის შედეგად ძირითად ნუსხაში გამოყენებული ფორმა „დღცსასწაულობა“ წინადადებაში: „სამსა დღესა ბრძანა **დღცსასწაულობა**.“

C ნუსხით ვისარგებლეთ და ძირითად ტექსტში (ასევე B ნუსხაში) დადასტურებული „შედლება“ ზმნის აორისტის ფორმა „შეუძლც“ („ვინებე შენდობაჲ დედაკაცისაჲ, არამედ ვერ **შეუძლც**“) შევცვალეთ ფორმით: „შეუძლე.“

ერთ მაგალითში ისე ჩანს, თითქოს სახელობით ბრუნვაში მდგარ საზღვრულს ატრიბუტული მსაზღვრელი წრფელობითის ფორმით შეენწყობა. რეალურად აქაც საანალიზო გრაფემათა აღრევასთან გვაქვს საქმე: „თანაშეენყოლა მას

სამ **დღე**.“ ვისარგებლეთ BC ხელნაწერების მონაცემით და კრიტიკულ ტექსტში შევიტანეთ „სამ დღე.“

ერთგან ხელნაწერში იკითხება: „უფროხლა შევჰრაცხეთ მარადის წსენებულსა **მათა** ცხორებასა.“ C ნუსხაში გვაქვს „მათდა“, რომელიც ასევე გაუმართლებელია, რადგან ის ატრიბუტული მსაზღვრელის ფუნქციით არის გამოყენებული და უნდა იყოს „მათსა.“

ერთგან ჩამოთვლილია სამი საეკლესიო მოღვაწე, მათგან ორი გაფორმებულია ნათესაობით ბრუნვაში, ხოლო ერთი – მიცემითში: „რამეთუ სამთა მათ, ყოვლად ნმიდათა ღმრთისმოშიშთა კაცთა, ვიტყვ: **გრიგოლისსა**, რომელი ღმრთისმეტყუელებასა შინა განშუენდა, და **გრიგოლისსა**, მარადის წსენებულისა ნესაეონისა ქალაქისასა, და **ეფრემისა**, ყოვლად ქებულისასა.“ გარეგნულად ისე ჩანს, თითქოს ჩამოთვლილი ანთროპონიმები პირდაპირი დამატების ფუნქციით არიან დაკავშირებულნი „ვიტყვი“ ზმნა-შემასმენელთან, რაც ამ უკანასკნელის მიერ მათ მიცემით ბრუნვაში მართვას მოითხოვს, მაგრამ ამ სახელების თანმხლებ მსაზღვრელებს მთარგმნელი ნათესაობით ბრუნვაში აფორმებს („მარადის წსენებულისა ნესაეონისა ქალაქისასა“ // „ყოვლად ქებულისასა“), რაც გვაფარაუდებინებს, რომ საკუთარი სახელები მას გამოყენებული აქვს განსაზღვრების ფუნქციით და არა პირდაპირი დამატებისა) და პირდაპირი დამატება, რომლის ფარდი სახელიც უნდა იყოს „ღვანლი“ (ანუ, ვიტყვი ღვანლს გრიგოლისსა და ა. შ.), არ არის დასახელებული, ჩაგდებულია. ამიტომ მესამე სახელსაც აღვადგენთ განსაზღვრების (მორფოლოგიურად მართული მსაზღვრელის) ფუნქციით და კრიტიკულ ტექსტში შეგვაქვს B ნუსხის მონაცემი **ეფრემისსა**, ხოლო AC ნუსხების იკითხვისს ავსახავთ სქოლიოში.

B ნუსხის იკითხვისი („შემძლებელისაგან“) ავსახეთ კრიტიკულ ტექსტში მაგალითში, სადაც ნათესაობითის ნაცვლად მიცემითია გამოყენებული: „შენენასა ითხოვდა მისგან, ვითარცა **შემძლებელსა**, მთავრისა თანა მის სოფლისა.“

ასევე ჩავასწორეთ არასწორად გამოყენებული მიცემითი ბრუნვის ფორმა ნაცვალსახელთან: „ვითარ **მასცა** იქმნა ზიარ და ორთაგანვე დაჰმარხა ნანილი.“ ამ შემთხვევაში გამოვიყენეთ B ნუსხის მონაცემი: **მისაცა**; შდრ.: **მისცა (C)**.

C ნუსხას დავეყრდენით ფრაზაში: „არა დასცხრები ღმრთისა ჩუენისასა ბრძოლად, **დაბადებულისა მისისა**.“ ძირითად ხელნაწერში გამოყენებულია „დაბადებ(უ)ლსა.“

ენობრივად არასწორია **სიტყვთა** შემდეგ კონტექსტში: „მივიდა დედასა **სიტყვთა**, ათენას, უბინოებითა და მრავლითა მარხვითა და სინმიდითა შემკული.“ კრიტიკულ ტექსტში აიასახა B ნუსხის მონაცემი – **სიტყუათასა**, ხოლო სქოლიოში – AC ნუსხების მონაცემები.

B ნუსხის იკითხვისი გავითვალისწინეთ ასევე ფრაზაში: „ნუ მოცინარ, დედათა თანა უჯეროთა არაზრახვად, თუაღნი **ქუედახედვად**.“ ძირითადი ნუსხა გვთავაზობს ფორმას „ქუედათხევად“ (C ნუსხაშია „ქუჭხედვად“).

რამდენიმე შემთხვევაში გამოტოვებულია -ა სავრცობი: „სიტყუაჲ მისცე ჩემთჳს დღესა მას **სარჩელისსა** ღმერთსა“; „მაკლსლა ჩუენ რწმუნებად ძალსა **ღმრთისასა**“; „ითხოვა განტევებაჲ თჳსი იერუსალჴმდ ლოცვისათჳს და მუნ შინა **საკვრველებათ** ხილვად.“ კრიტიკულ ტექსტში ავსახეთ სავრობიანი ფორმები: „სარჩელისასა“; „ღმრთისასა“, „საკვრველებათა.“

BC ნუსხების მონაცემით ვისარგებლეთ წინადადებაში: „ხვალისაგან წარვიდა **ლიბანისა**.“ ძირითად ნუსხაში იკითხება „ლიბანისსა.“

ერთ ზმნურ ფორმაში აუსლაუტში გამოყენებულია „დ“ თანხმოვანი, რაც კალმისმიერი შეცდომა გვგონია: მრავლობითი რიცხვი შეუფერებელია, ფსევდოგრამატიზებული დანერილობით რომ აგვეხსნა (თ > დ): „ერთი იგი დაჰმარხა, რაათა მის თანა **დაეფლად**.“ ამიტომ კრიტიკულ ტექსტში გავითვალისწინეთ BC ნუსხების მონაცემი: „დაეფლას.“

გავასწორეთ ზმნის რიცხვის ფორმა შემდეგ წინადადებებში: „მივიდა და იხილა ბასილი ევბულჰს თანა და **იცნა** და მხიარულ იქმნა.“ ხელნაწერშია „იცნა.“ პირდაპირი დამატება აქ მხოლოდით რიცხვშია და ორი „ნ“ მოცემულ მაგალითში არასწორია. „დაეცნეს პირსა ზედა თვისა და თაყუანის **სცეს** მას.“ ძირითად ნუსხაში გამოყენებული „სცა“ ფორმა შეუფერებელი იყო კონტექსტისთვის. მრავლობითის გამოყენებას მხარს უჭერს BC ნუსხები.

ზმნიზედებში შევინარჩუნეთ **ც**-ს დანერილობა: „**ესრცთ** უშურველად უფალი უფროსს გარდაჰმატებს სახიერებასა“; „**ესრცთ** ორთავე მონაგები მათი ღმრთისმსახურებით განაგეს“; „**ესრცთ** მეშჯდესა დღესა იწყო გამოთქუმად“; „წერდა ქარტასა შინა **ესრცთ**“ და ა. შ.

ჩავასწორეთ სტილური ცდომილებებიც. მაგ., ძირითად ხელნაწერში ერთგან იკითხება: „მაშინ იძულებით თქუა საქმისა მის თავი. მუნქუესვე დაუტევა...“ კონტექსტის მიხედვით რთულია გარკვევა, ვისზეა საუბარი. ამიტომ ვარჩიეთ C ნუსხის იკითხვისი, რომელიც ნათელს ჰფენს აზრს: „მაშინ იძულებით თქუა საქმისა მის თავი **ყოველი. ხოლო დედაკაცმან მან** მუნქუესვე დაუტევა...“

ასევე C ნუსხის მონაცემი გავითვალისწინეთ და არ გამოვიყენეთ „და“ კავშირი შემდეგ წინადადებაში: „რაფთა იპოვნენ დიდსა ეკლესიასა **(და)** მოღებად ღმრთისა საიდუმლოსა.“ BC ნუსხებს დავეყრდენით და არ ავსახეთ ზედმეტად ხმარებული იგივე კავშირი ფრაზაში: „უცხოა ვინმე, გუმინ მოვიდა **(და)** უცხოთა სადგურსა ჩემსა და განმზადებით გამოთარგმანა ამათი აქსნა.“

დადასტურდა სიტყვათა არასწორ კონტექსტში გამოყენების შემთხვევებიც. მაგ., ერთგან ვკითხულობთ: „გამოეცხადნეს, რომელი-იგი მაშინ ეპისკოპოსი იყო ქალაქისაჲ, **სიხარულით** მაქსიმიანე.“ აქ უნდა იყოს „სახელით“, რასაც მხარს უჭერს BC ნუსხები.

არასწორად არის გამოყენებული „საკრველსა“ შემდეგ წინადადებაში: „რომელნი-იგი ადიდებდეს უფალსა და ბასილის, **საკრველსა** წინაშე მდგომარესა.“ B ნუსხაში გვაქვს „საკურთხეველსა“ (C-ში – „საკურთხეველისა“), რაც კონტექსტის შესაფერისიცაა და ბერძნულ ვერსიასაც თანხვედბა (ბერძ. გვ. 176: **διξίλογοις ἄνθρωποις κύριον καὶ Βασίλειον τῷ θυσιαστήριῳ**).

უარი ვთქვით „გუშინმე“ ზმნიზედის ზედმეტად გამოყენებაზე წინადადებაში: „უცხო ვინმე **გუშინმე** გუშინ მოვიდა.“ მას არც ბერძნული ვერსია და არც სხვა ნუსხები არ უჭერენ მხარს.

C ნუსხის მონაცემით ვისარგებლეთ და არ გამოვიყენეთ „ხოლო“ კავშირი ფრაზაში: „და ესრტთ ორთავე მონაგები მათი ღმრთისმსახურებით განაგეს და წმიდისა ნათლისღებისა სამოსელი (**ხოლო**) მით იყიდეს და იერუსალმში წარემართნეს.“

„თეოდორე სტრატილატის წამება“

კრიტიკულ ტექსტში გავასწორეთ „უ“ ხმოვნის „ო“-თი გადმოცემის, ან, პირიქით, „ო“ ხმოვნის „უ“-თი გადმოცემის შემთხვევები, როგორცაა: **კორნებაჲ (კურნებაჲ); საუცრად (საოცრად)**.

ჩავასწორეთ ასევე კალმისმიერი ლაფსუსები: **ლიკინოზ (უნდა იყოს ლიკინიოზ), ქრისტეანენეთა, ჰნებაჲ (უნდა იყოს ჰნებაჲ), მეფსა (მეფესა), მეუუფეო (მეუფეო), ტბილ (ტკბილ), უუსულოთა (უსულო), ჯორცასა (ჯორცთასა), იპობოებოდა, შეურგულებელი (შეუორგულებელი), სასაკუთარ (საკუთარ), წარმგზავნა (წარგზავნა)**. ამ უკანასკნელ შემთხვევაშიც -მ პრეფიქსის გამოყენება ზმნურ ფორმაში კალმისმიერი ლაფსუსი უნდა იყოს. კონტექსტი ზმნისგან III პირის ფორმას მოითხოვს, რაც პირველი ზმნის („სცა“) შემთხვევაშიც ჩანს. „სხუამან კუალად ლახურითა სცა კესტოს პატრიკსა და ერთითა წყლულებითა **წარმგზავნა** იგი მონამედ უფლისა.“ ყველა ხელნაწერში „წარგზავნა“ ფორმაა და, რადგან ლაფსუსს კალ-

მისმიერად ვთვლით და არა ენობრივად, სქოლიოში სხვა ხელნაწერების ჩვენებას აღარ ვუთითებთ.

„პატივისცემა“ ზმნაში აღვადგინეთ | პირის ფორმაში დაკარგული ერთი „ვ“: „ჯერისაებრ პატივ (ვ)სცე.“ ასეა მოცემული ყველა ნუსხაში.

ასევე აღვადგინეთ პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობის აღმნიშვნელი სუფიქსის -ნ თანხმონითი ელემენტი მაგალითში: „წარავლინ(ნ)ა მეფემან სხუანიცა მვედარნი.“

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება“

გავასწორეთ -ე ხმოვანფუძიან ანთროპონიმთან ერგატივში გამოყენებული ჭ: „მიილო პატივი იგი მღდელთმოდურებისაჲ წმიდამან ალექსანდრე.“ ხელნაწერში იყო „ალექსანდრე.“

ერთგან დადასტურდა ზედა თანდებულის მიერ სახელის მოქმედებით ბრუნვაში მართვის შემთხვევა: „ამით ესევითართა საქმითა ზედა მოიწია სხუაჲცა წიგნი მეფისაჲ.“ აქ მსაზღვრელ-საზღვრულის წყვილი წარმოდგენილი უნდა იყოს თან-იან მრავლობითში, რაც გავასწორეთ კრიტიკულ ტექსტში: „ესევითართა საქმეთა ზედა.“

თხზულებათა ნუსხები და მათი აღწერილობები

„ფებრონიას წამების“ შემცველი ნუსხა

თხზულების ექვთიმესეული თარგმანი ჯერჯერობით ცნობილია ერთადერთი ნუსხით: ეს არის ბლეიკის აღწერილობით, Ath-79, ალ. ცაგარლის აღწერილობით, Ath-72, ათონის ივირონის მონასტრის აღწერილობით, cod. Ivir. georg. – 79. ტექსტის პირველი ფურცელი შედის A-1769 ხელნაწერში, რომელიც cod. Ivir. georg.-79 ხელნაწერი კრებულის ნაწილი ყოფილა. ამიტომ, cod. Ivir. georg. – 79 ხელნაწერის აღწერილობის შემდეგ წარმოვადგენთ A-1769 ხელნაწერის აღწერილობასაც.

I. cod. Ivir. georg. – 79

გადაწერის ადგილი: ათონის ივირონის მონასტერი (97v), იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია (131r). ხელნაწერი დიდი ხნის განმავლობაში ითვლებოდა ექვთიმე ათონელის ავტოგრაფად.
ჟანრი: აგიოგრაფიული, ჰომილეტიკური და ასკეტიკურ-დოგმატიკური კრებული.¹ შედგება ორი ნაწილისაგან. პირველი ნაწილი შეიცავს ექვთიმეს თარგმანებს, გადაწერილს 990 წელს შექმნილი კრებულიდან, რომელიც ვინმე იოანეს გიორგი მთაწმიდლის დეკანოზობის დროს და მისივე ხელმძღვანელობითა და რედაქციით 1042-1044 წლებში გადაუწერია. ამ ნაწილს ერთვის 990 წლის ავტოგრაფიდან გადმოტანილი ექვთიმეს ანდერძი და ასევე გადამწერის, იოანეს, ანდერძი. II ნაწილი კი, რომელიც ბოლონაკლულია და ავსებს I ნაწილს,

¹ როგორც აღწერილობაშია მითითებული, კრებული შედგენილი უნდა იყოს სასწავლო მიზნებისთვის ივირონის მონასტრის საკრებულოსთვის.

რამდენიმე გადამწერს გადაუწერია. ხელნაწერი კრებული, მისი აღმწერების აზრით, მოფიქრებულია გიორგი მთაწმიდლის მიერ, როგორც ექვთიმეს ორიგინალური თხზულებებისა და თარგმანების კრებული. მასში სხვა მასალასთან ერთად შედის ილარიონ ქართველის ცხოვრების მოკლე რედაქცია და აქამდე უცნობი ექვთიმეს თარგმნილი რამდენიმე აგიოგრაფიული თხზულება.¹

თარიღი: ხელნაწერის I ნაწილი (1r-97v) გადაწერილია 1042-1044 წლებში.² II ნაწილი (98r-132v), პალეოგრაფიული მონაცემებით, XI საუკუნეში უნდა იყოს გადაწერილი. ექვთიმე ათონელის ანდერძის საფუძველზე (97v), რ. ბლეიკმა ხელნაწერი 990 წლით დაათარიღა (მან ის ექვთიმე ათონელის ავტოგრაფად მიიჩნია), ა. ცაგარელმაც – X საუკუნით.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: ხელნაწერი მომზადებულია ათონის ქართველთა მონასტრის სკრიპტორიუმში, რომლის მუშაობას იმ დროისათვის წარმართავდა გიორგი მთაწმიდელი. ინახება იქვე codd. Ivir. georg - 79 ნომრით.

ფურცელთა რაოდენობა: 131 (+2) (ცაგარლის მიხედვით, 127, ბლეიკის მიხედვით, 132).

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ფურცლობრივი (1r-132v), გაკეთებული ხელნაწერის დაშლისა და ფურცელთა დიდი რაოდენობის დაკარგვის შემდეგ. ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის აღწერილობაში მითითებულია, რომ 4r-v ფურცელი დაკარგულია. მიუხედავად იმისა, რომ, თანამედროვე მდგომარეობით, 4r-v-თი დანომრილი ფურცელი ხელნაწერში არსებობს, „ფებრონიას წამების“ ტექსტის შუა ნაწილს 1 ფურცელი ნამდვილად აკლია.

¹ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ათონური კოლექცია... 1986: 11.

² ახალ კატალოგში თარიღად მითითებულია 1042-1055 (Catalogue... 2022: 637).

კრებულს აქვს აგრეთვე რვეულებრივი სათვალავიც, რაც ცხადყოფს, რომ ნუსხა რვაფურცლიანი რვეულებისაგან შედგებოდა. ა-ე და ჯ რვეულები ხელნაწერს აკლია. შემორჩენილი რვეულების უმეტესობა რვაფურცლიანია (ვ, ზ, ი, ია, იბ, იე). თ და იდ რვეულები შვიდფურცლიანია, იგ და ივ რვეულები – ექვსფურცლიანი, იზ რვეული – ხუთფურცლიანი. იწ და ით რვეულებს, რომლებიც ხუთფურცლიანია, სათვალავის აღმნიშვნელი ასოები არა აქვთ შესაბამისი ფურცლების დაკარგვის გამო. 98r-დან იწყება ახალი რვეულებრივი სათვალავი (ა, ბ, გ, დ, ე). ახალი სათვალავის ა და გ რვეულები შვიდფურცლიანია, ე რვეული – ექვსფურცლიანი, ბ და დ რვეულები – რვა-რვაფურცლიანი.

ტექსტის ადგილი კრებულში: ხელნაწერი თავ-ბოლონაკლულია. მისი დასაწყისი ფურცლები (1r-8v) არეულია და გადაბრუნებული ისე, რომ პაგინაციის აღმნიშვნელი ციფრები მოხვედრილია verso-ზე და ახლანდელ ქვედა აშიაზე. მე-9 ფურცელს ორივე აშიაზე აქვს პაგინაცია. აქედან დანომვრა ნორმალურად გრძელდება. რიგის დარღვევით და გადაბრუნებულად დანომრილი ფურცლები რ. ბლეიკს ასეთი თანმიმდევრობით დაულაგებია: 6, 5, 3, 2, 1, 7, 8.

ხელნაწერთა ცენტრის აღწერილობის მიხედვით, 7-ით პაგინირებული ფურცელი უნდა გადავიდეს ხელნაწერის თავში, მან უნდა დაიკავოს ფებრონიას წამების ნაკლული ტექსტის მეორე ფურცლის ადგილი, A-1769 ფრაგმენტის ფურცლის (1r-v ა) მომდევნოდ. ხელნაწერში ფურცელთა ასეთი თანმიმდევრობა უნდა გვექონდეს: 1r-v ა, 7r-v, 6r-v, 5r-v, 3r-v, 2r-v, 1r-v (4r-v დაკარგულია).

ტექსტზე მუშაობისას გაირკვა, რომ, დღევანდელი მდგომარეობით, „ფებრონიას წამების“ შემცველი ტექსტი ხელნაწერში განთავსებულია შემდეგი თანმიმდევრობით: A-1769: 2r-v; cod. Ivir. georg.-79: 7r-v, Ir-IIv, 1r-6v. ფურცელი დაკარგულია IIv-სა და 1r-ს შორის.

A-1769 კრებულის ორი ფურცელი (აქედან ერთი – ჩვენი ტექსტისა) cod. Ivir. georg.-79 ხელნაწერში ყოფილა ა. ცაგარლის დროს (1886 წ.), მაგრამ აღარ – რ. ბლეიკის დროს (1932 წ.). მანანა დოლაქიძის (1986) კვლევის თანახმად, რომელმაც საანალიზო კრებული შეუდარა sin-6 ხელნაწერს, „ფებრონიას წამების“ ტექსტს აკლია დაახლოებით 18 გვერდი, ანუ 9 ფურცელი.

კრებულში 12 შრომაა შესული.

საწერი მასალა: ეტრატი; უყდო. მოყავისფრო მელანი. საზედაო ასოები სინგურით.

ფურცლის ზომა: 16,1X12,8 სმ.¹ 16,5X12,8 სმ.²

სტრიქონთა რაოდენობა: 27.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური. მოყავისფრო მელანი. საზედაო ასოები სინგურით.

გადამწერ(ებ)ი: გამოიყოფა 7 განსხვავებული ხელი: I ხელი (იოანესი) – 1r-68v; 68r-97v; II ხელი – 68v; III ხელი – 98r-110v; IV ხელი – 111r-128r (შესაძლოა, ისევე I ხელი); V ხელი – 128v-131r; VI ხელი – 131v-132r (გაკრული, მხედრულში გარდამავალი ნუსხური); VII ხელი – 132v; I ნაწილის გადამწერი იოანე (97v). სხვა გადამწერები უცნობია.

ანდერძ(ებ)ი: ექვთიმე ათონელის ანდერძი განთავსებულია 97v გვერდზე. ამის გარდა, არის კიდევ ორი ანდერძ-ბოლოთქმა: 1. ილარიონ ქართველის „ცხოვრების“ შემდეგ: „ღმერთმან დაგაჯეროს, შეგკნდვეთ, საწყლისა დედისაგან დაწვერეთ, უკეთესი არა გუქონდა“ (68v); 2) ზოსიმეს „სწავლის“ შემდეგ: „ლოცვა ყავთ, წმიდანო ღმრთისანო, გლახაკისა ეფთუმესთჳს, რომელმან წმიდაჲ ესე წიგნი ვთარგმნე“ (A-1769, მე-2 ფურც.). ექვთიმეს ანდერძი: „სახელითა მამისაჲთა და ძისაჲთა

¹ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ათონური კოლექცია, 1986: 115.

² ქართული ხელნაწერი წიგნი საზღვარგარეთ, 2018: 190.

და სულისა წმიდისაათა, ძლიერებითა ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისაათა, მეოხებითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაათა, წმიდისა იოვანე ნათლისმცემელისაათა და წმიდისა იოვანე მახარებელისაათა და ყოველთა წმიდათაათა მე, გლახაკმან და ნარჩევმან ყოველთა კაცთამან და ყოვლისა ბრალისა თანამდებმან ეფთიმე ვთარგმნე წმიდაჲ ესე წიგნი ბერძულისაგან ქართულად ბრძანებითა წმიდისა მამისა ჩემისა იოვანესითა. აწ გვედრები, ვინცა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მოგკვსენენით, პირველად მამაჲ ჩემი იოვანე და მე, უღირსი ესე ეფთიმე, რაათა თქუენცა ღმერთმან სასყიდელი შრომისაჲ მოგანიჭოს, ამენ. დაიწერა წმიდაჲ ესე წიგნი მთასა წმიდასა ათონას, საყოფელსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა და გასრულდა გლახაკისა ეფთიმეს მიერ მეფობასა ბასილისსა და კოსტანტინესსა, პატრიაქობასა ნიკოლაოსისა, ინდიკტიონსა დ, დასაბამითგანთან წელთა ხ~ კჟ~თ.“

ამის გაგრძელებას წარმოადგენს იოვანეს ანდერძი: „ესე რიცხვ უცთომელად არს, წმიდანო ღმრთისანო, უბადოდ წერისათჳს ღმერთმან დაგაჯეროს, შემინდევით (!) და ლოცვასა მომიკვსენეთ ფრიად ცოდვილი იოანე, რომელმან ესე წიგნაჲ დაეწხრიკე უცბებით, დარბაზული ასოჲ ჰასთენ შეუძლე შეცვალებად, ებისტოლედ მასწავლელი არა მყვა, მაგრა ვესაგ ღმერთსა, რომელ სიტყუაჲ მართალია ამით, რომელ თვთ გიორგი დეკანოზსა დიდითა ხარკებითა შეუწამებია მთაწმიდას. დაიწერა ესე წიგნი კოსტანტი მეფისა ზე მონომახისა. შემინდევით, წმიდანო მამანო“ (97r-v).

კრებულის ანდერძები გამოქვეყნებულია (Цагарели, 1886: 92, #72), ექვთიმეს ანდერძის ნაწყვეტები გამოქვეყნებული აქვთ რ. ბლეიკს (1932-1934: 253), ნ. მარს (1900: 85-86), მ. დოლაქიძეს (1986: 6).

მინაწერ(ებ)ი: „ესე წიგნი წმიდისა ნათლისმცემელისა იოანეს [მონას]ტრისა ეკლესიისაჲ არს. გან-რაჲ-ილოს, ღმერთმან და ნათლისმცემელმან ჰკითხოს. ქრისტე, შეიწყალე, ამენ“ (131r).

ნინა აღწერილობები: Цагарели, А. А. (1886). Сведения о памятниках грузинской письменности, I, СПб. с. 92; Blake, R. (1932-1934). Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque de la Laure d'Ivion au Mont Athos, Paris: Revue de L'Orient chretien, 3 Série, t. VIII-IX, p. 253; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ათონური კოლექცია, ნაკვეთი I (1986). „მეცნიერება“, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, შეადგინეს და დასაბუქდად მოამზადეს ლ. ახოძაძემ, რ. გვარამიამ, ნ. გოგუაძემ, მ. დვალმა, მ. დოლაქიძემ, მ. კვაჭაძემ, გ. კიკნაძემ, გ. ნინუამ, ც. ქურციკიძემ, ლ. შათირიშვილმა, მ. შანიძემ, ნ. ჩხიკვაძემ, რედ. ელ. მეტრეველი, გვ.: 115-123; დოლაქიძე, მ. (1986). ათონური №79 ხელნაწერის შედგენილობის შესახებ: მრავალთავი, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, №12, „მეცნიერება“, თბილისი, გვ.: 3-20; ქართული ხელნაწერი ნიგნი საზღვარგარეთ (2018). შეადგინეს მაია კარანაძემ, ვლადიმერ კეკელიამ, ლელა შათირიშვილმა და ნესტან ჩხიკვაძემ / ნესტან ჩხიკვაძის რედაქციით, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი, გვ. 190; Catalogue of the Georgian Manuscripts of the Holy Monastery of Ivion. (2022). Jost Gippert, Bernard Outtier, Sergey Kim in cooperation with Ketevan Asatiani, Manana Dolakidze, Lali Jghamaia, Maia Karanadze, Mikheil Kavtaria, Lili Khevsuriani, Lia Kiknadze, Tinatin Tseradze, Tsitsino Guledani, Tinatin Jikurashvili, Eka Kvirikvelia, Giorgi Lomsadze, Sopio Sarjveladze, Mzekala Shanidze, Darejan Tvaltvadze and Georgios Boudalis / Mount Athos, pp. 637-644.

ბიბლიოგრაფია: გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ. 349; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტიქსტოლოგიური ნარკვე-

ვები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი, გვ. 177; ლოლაშვილი, ივ. (1982). ათონურ ქართულ ხელნაწერთა სიახლენი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, მეცნიერება, თბილისი, გვ. 77-80; Март, Н. (1900). Агиографические материалы по грузинским рукописям Ивера. ч. I, СПб. с. 85-86; საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (1955). / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია / ტომი V / ალექსანდრე ბარამიძის რედაქციით / შეადგინა ლილი ქუთათელაძემ / საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა / თბილისი, გვ. 249.

II. A-1769

ჟანრი: სწავლანი (ფრაგმენტი).

თარიღი: X საუკუნე.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 2.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ფრაგმენტი; უყდო.

ტექსტის ადგილი კრებულში: წარმოადგენს მეორე შრომის ნაწყვეტს. ხელნაწერი ფრაგმენტულად, მხოლოდ ორი ფურცლის სახითაა ჩვენამდე მოღწეული. 1r-v გვერდებზე განთავსებულია პირველი შრომა: „[ბასილი დიდი – სწავლანი]“, ხოლო 1v-2v გვერდებზე – მეორე შრომა – „სწავლანი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ'ნისა ეფრემისნი, მიწერილნი იოვანეს მიმართ მონაზონისა და მამასახლისისა. – უფალმან ჩუჴმან იესუ ქრისტემან, რომელი მოვიდა სოფლად ცხორებისათჳს კაცთაჲსა, გუამცნო ურთიერთას სიყუარული...“ (ტექსტი

წყდება) „...ხოლო ბრენსა¹ აღეზარდნეს ორნი ქალწულნი კეთილად, რომელნი იგი წურ“...

საწერი მასალა: ეტრატი.

ფურცლის ზომა: 16,5X13,2 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 34.

ნაწერის ზომა: 29,8X18,5 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური.

გადამწერი: მთარგმნელიც და გადამწერიც – ექვთიმე ათონელი (1v).

ზოგადი შენიშვნები: ა). ფრაგმენტი ათონის ივერიის მონასტრის ხელნაწერის ნაწილია. იხ. Цагарели, А. А. (1886). Сведения о памятниках грузинской письменности, I, СПб. с. 92, #72; ბ). ამავე წიგნში დაბეჭდილია ფოტოგრაფიული პირები: ტაბ. Va და Vb.

ანდერძი: „ლოცვა ყავთ, წმიდანო ღწისანო, გლახაკისა ეფთჳმისთჳს, რომელმან წმიდაჲ ესე წიგნი ვთარგმნე“ (1v).

მინაწერები: „ღმერთო, შემინყალე ბესარიონ, ამინ!“ (მხედრული, 17r); „წმიდაო ღმერთო და ჯუარო ქრისტესო, შეინყალე ცოლი რუთი და მელქიზედეკ და მისნი შვილნი უცოცხლენ“ (27v); „ეგრეთვე ღლჳკერი და თეოფილე მადლითა მისითა მონამეთა შეერთნეს;“ „ღმერთო მოწყალეო, შენის მწყალობის მადლსა, დამიწსენ საუკუნოსა სასჯელისაგან მე მონა, ბერი, ცოდვილი, მე მონაზონი ესაია, ამინ!“ (47v); „ვინ იკადრეთ ამისი აღმოწევა, სჯულისა გარდამხდარ ხართ წესიერსა, მროველყოფილი იონა შეინყალეთ და შენდობა ინებეთ ნებისაებრ თქუენისა“ (68v).

წინა აღწერილობა: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (1955). / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია / ტომი V / ალექსანდრე ბარამიძის რედაქციით / შეადგინა ლილი ქუთათელაძემ

¹ აღწერილობაში წერია „ბქენსა.“

/ საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა / თბილისი, გვ. 249.

ბიბლიოგრაფია: დოლაქიძე, მ. (1986). ათონური №79 ხელნაწერის შედგენილობის შესახებ: მრავალთავი, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, №12, „მეცნიერება“, თბილისი, გვ.: 3-20.

„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ნუსხები

„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ექვთიმე ათონელი-სეული თარგმანი დაცულია სამ ნუსხაში: A-19, A-1103, ქუთაისი-16 (K-16).

I. A-19

გადანერის ადგილი: გადანერილია ტაო-კლარჯეთში ტბეთის მონასტრისთვის.

ჟანრი: ტბეთის (სვანური) მრავალთავი. სამონასტრო დანიშნულების კრებული. შეიცავს ჰომილეტიკური, ეგზეგეტიკური, ჰაგიოგრაფიული და აპოკრიფული 74 თხზულების ადრეული პალესტინური ტექსტების თარგმანებს.

თარიღი: X საუკუნე.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 242.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ძველი ანბანური პაგინაციით, ხელნაწერი შეიცავს 36 რვეულს; თავბოლონაკლული (აკლია შიგნითაც); სინესტისგან დაზიანებული (წინა 9 ფურცლის ნაწილები ტექსტთან ერთად მოგლეჯილი და დაკარგულია; ხელნაწერი ადამიანის ხელითაცაა შებლალული. თითქმის მთლიანადაა ამოკვეთილი ფ. 130; ფ.ფ.-ს 59, 102 შემორჩენილი აქვს პირველი სვეტი, ხოლო მეტ-ნაკლები მოცულობით ჩამოჭრილია კიდევები და კუთხეები ფ.ფ.-ბისა: 43, 58-63, 65-70, 75-77, 79-81, 83, 101, 103-106, 111-113, 120, 187, 196-201, 208, 214-218, 228-229, 231-235; 98, 117, 139, 143, 164, 174, 209, 237-242).

ტექსტის ადგილი კრებულში: რიგით 38 თხზულება.¹ განთავსებულია 134v-146v გვერდებზე. ხელნაწერთა ინსტიტუტის მიერ გამოცემულ აღწერილობაში გვერდებად მითითებულია 134v-147v. შეცდომით მასთან არის მითვლილი 39-ე შრომა „სიტყუა ბასილისთსვე საკვრველთმოქმედისა“ („და იყო მათ დღეთა შინა აღძრვად მწვალებელთად მართლმორწმუნეთა ზედა“). A-19-ში 74 შრომაა აღწერილი, თუმცა რეალურად მასში 75 შრომა შედის.

საწერი მასალა: ეტრატი; ტყავგადაკრული მუყაოს მორღვეული, მოგვიანო ყდა. დიდი ზომის საზედაო ასოები, შესრულებული ტექსტის მეღნითა და სინგურით.

ფურცლის ზომა: 38,5X30 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 32-33.

ნაწერის ზომა: 32,5X23 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 10,4 სმ.

სვეტებს შორის მანძილი: 2,4 სმ.

დამწერლობის ტიპი: ასომთავრული (ნუსხურითაა ნაწერი ერთი თავი ფ.ფ. 95-106). საზედაო ასოები სინგურით.

მომგებელი (დამკვეთი): მამფალი იოვანე მტბევარი და მამა თეოდორე (122v).

ანდერძ(ებ)ი (მომგებელთა): „ქრისტე, შეინყალენ ამის წიგნისა მომგებელნი მამფალი მტბევარი იოვანე და მამა თეოდორე, ამენ!“ (122v, X საუკუნის ნუსხურით ქვედა აშიაზე).

მინაწერები: 1. „...მილოცველ რუ... თქვენისა ჳელაპყრობითა მადიდებელ დემეტრე ვმადლობ ღმრთისადმი წმიდათა მოციქულ[თა]სა, მრავალჟამ რუ... პატრონო... მე, ვითა მართებს და ჟამია“... (156r. XIII-XIV ს-ის მხედრულით. მინაწერის ნაწილი ჩამოჭრილია. ტექსტს ახასიათებს ი-მეტობა).

¹ თედო ჟორდანიას აღწერილობაში 35-ე შრომად არის დასახელებული (Описание рукописей, 1903:15).

2. „იკითხვედი შვენიერსა ამას გულსმოდგინედ და გულისწმიერად. თურმე არიან...“ (190r, ტექსტი შეწყვეტილია. XVIII ს-ის მხედრულით).
 3. „მე რა ვქნა დღესა მას სასჯელისასა“ (173v. XIII-XIV ს-ის მდივან-მწიგნობრულით).
 4. „ჩინ ყოვლისა საქართველოს მეფე ირა[კლი]“... (134v. მხედრულით).
 5. „არა უნაკლულეს არს მეტყველად ღმრთისმეტყველთა წმიდა ესე მეტაფრასი განმანათლებელი თვალთა და მხიარულმყოფელი გულთა, უნაკლულოდ მსმენელთა. ქს უნა, ქრისტეს აქათ ჩღჳ“ (194v. მხედრულით).
 6. „რევაზ, შენმა გარდამა კაკუტი დავეც“... (123r. XIX ს. მხედრულით).
 7. „ესე წიგნი ვინც წაიკითხოს, ღწ ადღეგრძელოს.“
„ვინც ამას წაიკითხავს, კარგი კაცი იქნება“ (163v. XVIII ს-ის ერთი ხელით, მხედრულით).
 8. „გამოვს[წ]ერე სიტყუა ესე მე, მღუდელმა პოლიევკტოს გრ. კარბელოვმა, ჩყბდ წელსა, მარტის იბ-ს დღესა, ქ. ტფილისს“ (27v-28r, მხედრულით).
 9. „ვინყე გადანერა ამ სიტყვისა 1884.წ. 12 მარტს, მღ. პ. კარბელოვმა“ (190r. მხედრულით).
- სხვა და ტექსტუალური ხასიათის მინაწერები მხედრულითვე (ზოგი მათგანი ჩამოჭრილია, ზოგი – დაზიანებული) მოიპოვება: 57v, 81v, 100v, 101r, 112r, 120v, 139v („ქ ჩინ ყვლის საქართველ“... (ეს წერია შებრუნებულადაც. ქ.გ.), 142r, 142v („ქ ღთნ ბედნ[ი]ერის“), 143v („რო.. არს რ... ოგლ ც... რელის.“ ამის შემდეგ ასომთავრულით წერია „რ ე ე ქ.“), 144r („ქლუბ დ გ [ე] დ რს“ (ბოლო ორი ასო ისე წერია, რომ „ჯ“-ს ჰგავს. ქ. გ.), 152v.

წინა აღწერილობები: Описание рукописей Тифлисскаго Церковнаго музея Карталино-Кахетинскаго духовенства (1903). / составленное Э. Жордания. Книга I / Издание Церковнаго музея,

#12. Тифლის, გვ.: 12-17; გორგაძე, ს. (1927). სვანური მრავალ-
თავი, საქართველოს არქივი, წიგნი III, თბილისი; ქართულ
ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის
(A) კოლექციისა / ტომი I (1973). შეადგინეს და დასაბეჭდად
მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ და ლ. ქუთათელაძემ,
ე. მეტრეველის რედაქციით, „მეცნიერება“, საქართველოს
სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელო-
ბის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გვ.: 58-71;¹ ქართული ხელნაწე-
რი წიგნი V-XIX სს. (2012). შეადგინეს მათა კარანაძემ, ლელა
შათირიშვილმა, ნესტან ჩხიკვაძემ, თამარ აბულაძის მონაწი-
ლეობით, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი, გვ. 20.
ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქარ-
თული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს
სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 11; 121-122; კეკე-
ლიძე, კ. (1980). ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია,
ორ ტომად, ტომი I, რედ. ალ. ბარამიძე, გამომცემლობა „მეც-
ნიერება“, თბილისი, გვ. 207; გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართუ-
ლი ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის
ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქარ-
თველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახე-
ლობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ.: 154-155; გა-
ბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლო-
გიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილი-
სი, გვ. 200.

II. A-1103

გადაწერის ადგილი: ათონის ივირონის მონასტერი.

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა: A-1103 კრებული სა-
ბერძნეთიდან, ათონის ივირონის მონასტრის ბიბლიოთეკიდან,

¹ წინამდებარე ნაკვეთი შეიცავს A კოლექციის 100 ხელნაწერის აღ-
წერილობას (№№1-100).

არის შემოსული სხვა კრებულებთან ერთად (№№ 1101, 1104, 1105) ილია ფანცულაიას („ბანძელის“) მიერ.¹

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიული კრებული. შემდგენელს კრებულის ზოგად შინაარსად მითითებული აქვს: „გრიგოლ, ჰრომთა პაპი. დიალოგონი და სხვ.“

თარიღი: ხელნაწერი დათარიღებულია XI საუკუნით. ილია აბულაძის აზრით, კრებული გადაწერილი უნდა იყოს 1011-1019 წლებში.²

ხელნაწერის გადაწერის თარიღი მოცემულია ანდერძში, რომელიც განთავსებულია 286r გვერდზე.

„ხოლო დაიწერა მთანმიდას, ათონას, მონასტერსა წ~თა მამათა აშენებულსა იოვანე და ეფთჳმესა, საყოფელსა წ~ისა დედოფლისა ჩუენისა ლ~თისმშობელისა.

ბერძულად დასაბამითგანნი წელნი იყუნეს: ხფ.

ინდიკტიონი:

ჯუარცმითგან: შ~ჰ

ქართულად დასაბამითგანნი წელნი: ხ~ქ.

ქრონიკონი იყო მეცამეტედ მოქცეული ს~.“

აქ მოცემული თარიღები რატომღაც ერთმანეთს არ ემთხვევა. მაგ., ბერძნული დასაბამითგანი **ხფ** ნიშნავს 992 წელს (6500-5508), ქართული დასაბამითგანი **ხქ** – 996 წელს (6600-5604). ერთმანეთთან თანხვედრაში მოდის მხოლოდ ჯვარცმოდან **შ~ჰ** და მეცამეტედ მოქცეული **ს:** ორივე გვაძლევს 980 წელს. მეთორმეტე ინდიქტიონი დასრულდა 780 წელს, მეცამეტე მოქცევის **ს** ნიშნავს 200-ს და მათი შეკრებით ვიღებთ

¹ საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა... 1954: 5-6. ილია ფანცულაიასვე გადმოუწერია ათონის ზოგიერთი ქართული ხელნაწერი და შეუდგენია ათონზე დაცული ძველი ქართული ხელნაწერებისა და ზოგიერთი ნივთის (წარწერებითურთ) აღწერილობა. იქვე: 6.

² აბულაძე, 1949: 306.

980-ს (შპ-ს). საერთო ამ რიცხვებს შორის ის არის, რომ ყველა X ს-ს ეკუთვნის.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 286.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ფურცლობრივი. I ფ-ს აკლია ნახევარზე მეტი ვერტიკალურად ჩამოჭრილი ნაწილი; 1-26, 278-286 ფფ. ჭიისაგან დაჩვრეტილია.

ტექსტის ადგილი კრებულში: შესულია მე-7 შრომად: 119v-131v. კრებულში სულ 15 შრომაა.

საწერი მასალა: ეტრატი; ყდა მეტად სქელი, მაგარი, ხისა, ტყავით შემოსილი, ტყავისავე შესაკრავებით. ტექსტების უმეტესი ნაწილი დაწერილია ღია ყავისფერი მელნით; სათაურები სინგურით.

ფურცლის ზომა: 36X29,2 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 30.

ნაწერის ზომა: 29,5X22 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 2.

სვეტებს შორის მანძილი: 2-დან 2.5 სმ-მდე.

დამწერლობის ტიპი: მსხვილი ნუსხური, ორი სხვადასხვა ხელით: I – მსხვილი, კუთხოვანი ნუსხურით – 1v-118v, 286r-v; II – X-XI სს. ლამაზი, გამართული ნუსხურით – 119v-285v. 2r-ზე, II სვეტის ცამეტ სტრიქონზე მოთავსებულია „ზანდუკი ამის წიგნისა“, დაწერილი ხსენებული ორი ხელისაგან განსხვავებული ხელით.

ანდერძები:

I. „ვინ აღდგომილ არს ესოდენ მარგი და ნუგეშინისმცემელი და სიქადული ქართველობისაჲ და ყ~ლთა სწორად განმანათლებელი ამით წიგნებითა და სხვთა ყოვლითა საქმითა სულიერითა და ჳორციელითა. და ნაწილი ამათი პირველთა წმიდათა თანა არს, მოღუანებისა მათისათჳს.

ეგრეთვე საწსენებელი ჯერარს, რ̃ საკრველი შრომაჲ თავსიდვა წ~ნ მამამან ეფთჳმე და ოცდაათი წიგნი დათარგმა-

ნა ბერძულისაგან ქართულად. და მერმელა მათეს თავი სახარება დათარგმანა სამად წიგნად. ჭირითა შევმოსეთ უფროდსი შრომაჲ ესე, სულკურთხეულისა მამისა იოვანეს ცხორებასავე და წურილად სხუანიცა თარგმანნეს.

ხოლო შემდგომად ლ^ა თემოსილისა მამისა იოვანეს მიცვალებისა ესე ნ^ასა გრიგოლ პაპისაჲ და სხუანი ესე გვთარგმანეს სანატრელმან მამამან ეფთჳმე, რ^ანისათჳს მიაგენ ღმერთმან დიდებისამან ორსავე ცხორებასა ქართველთა განათლებისათჳს.“

„ქრისტე, შეინყალე და აკურთხე მამაჲ მიქაელ და მამაჲ გ[იორგ]ი.“

1 ფ. II სვ. და 2 ფ. I სვ. 1 ფ. I სვ. ჩამოჭრილია (გვ. 83).

„...[უსხეულოთა] მიმსგავსებულისა მამისა ეფთჳმისა და ნ^ადისა მამისა მიქაელისა, მწყალობელისა ჩ^ანისა და ნ^ადისა მამისა გიორგისა და ყ^ალთა ცოცხალთა და შესუენებულთა მოძღუართა, მშობელთა და ძმათა სულიერთა და ჳორციელთა ჩ^ანთათჳს.

აწ ვინცა იკითხვიდეთ და ირგებდეთ ნ^ათა ამათ წიგნთა, სცნობდით ძალსა ამათსა და ნუ დასცხრებით ლოცვად და კურთხევად, შემდგომად ლ^ათისა, ამა წიგნთა ჩ^ანდა მომცემელთა და ჩ^ან, გლახაკისათჳს არსენი მამადმთავრისა – უმეტე დაშურა – და ჩემ, გლახაკისა ბერისადა ოქროპირისათჳს, და კეთილისა ძმისა ზაქარიაჲსთჳს, ნ^ანო ლ^ათისანო, ნათესავნო მომავალნო! რათა ღმერთმან თქ^ანცა სასყიდელი მოგანიჭოს ჩუენისა ლოცვისა და ჳსენებისათჳს.“

ცხრა სტრიქონის ჩაგდებით:

„ხოლო დაიწერა მთანმიდას, ათონას, მონასტერსა ნ^ათა მამათა აშენებულსა იოვანე და ეფთჳმესა...“¹

¹ სრულად იხ. წინამდებარე ტომი, გვ. 269.

ოთხი სტრიქონის ჩაგდებათ:

„ხოლო ჩინ ზედა მეუფებასა უფლისა ჩინისა იესუ ქრისტესსა, რ[ომლი]საჲ არს დიდებაჲ მამისა, თანა სულით წმიდითურთ, ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ!“

„ქრისტე! კუალადცა აკურთხე და ადიდე დიდი ესე მოღუანე მამაჲ ეფთჳმე და ახალი მამადმთავარი საბა კხლი.“

| ხელით, 286r-v (როგორც ჩანს, ეს ანდერძი იწყებოდა წინა ფურცელზე, რომელიც დაკარგულია).

„ქრისტე, წარმიმართე, ქრისტე, შეინყალე წმიდაჲ მამაჲ ჩუენი ეფთჳმე, თარგმანი და თანაზიარი ყოველთა წმიდათა მისთაჲ.“ 279v, II სვ., სათაურის ტექსტში.

„წმიდაო თე, მეოხ გუეყავ წინაშე უფლისა.“

„ლოცვა ყავთ ცოდვილისა ეფთჳმესტჳს.“ 285v, I სვ.

„ესე სიმდაბლითა სა[ვ]სენი სიტყნი თვთ ეფთჳმესნია. ვითა თარგმანებულსა მათსა ნუსხასა ეწერა, ეგრეთვე მე, უღირსმან არსენი, აღვწერე.“

„ან ვინ აღმოიკითხვიდეთ წმიდა[სა] ამას წიგნსა, ყოველნი აკურთხევდით უსხეულოთა მიმსგავსებულსა მამასა ჩინსა ეფთჳმეს, რომელმან აღავსო ყოვლითა სულიერითა კეთილითა ესე წიგნი და ყოველნი ქართველთა ენანი თარ[გ]მანებითა მათითა.“

„ქრისტე! შეინყალე და აკურთხე ნეტარი მამაჲ ჩინი ეფთჳმე, კურთხეულით მშობლით მათითურთ.“

„ლოცვა ყავთ ნეტარისა ბერისა იოვანე გრძელისძისა და სულიერისა შვილისა მათისა იოვანე ოქროპირისათჳს, რომელნი ფრიად დაშურეს შრომასა და წერასა ამის წმიდის წიგნისასა.“

„ქრისტე! სრულყავ წყალობაჲ შენი იაკობს და იოვანე გარერჩელსა ზედა!“ 285v, I სვ.

მინაწერ(ებ)ი: II r-ზე, XIX-XX სს. ათონის მთაზე მოღვაწე ქართველი ბერების: ვენედიკტე ქიოტიშვილის, გრიგოლ რატიანის, ბესარიონ ქიქოძის, ქრისტეფორე ახვლედიანისა და თეოდოსი ერისთავის გარდაცვალების თარიღები.

II v. ამკინძავის, მონაზონი მაკარი ქართველის, მინანერი.

3r. ილარიონ ბერის მოსახსენებელი.

4r. ილია ფანცულაიას მინანერი (იხ. აგრეთვე 148v).

იხ. აგრეთვე: 17r, 37v, 285v.

ნინა აღწერილობები: აბულაძე, ი. (1949). ქართული წერის ნიმუშები, პალეოგრაფიული ალბომი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, გვ. 306; საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია). (1954). კორნელი კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი. შეადგინა ქრისტინე შარაშიძემ. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, გვ.: 82-83.¹

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 11; 121-122; კეკელიძე, კ. (1980). ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ორ ტომად, ტომი I, რედ. ალ. ბარამიძე, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, გვ. 207; გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ.: 154-155; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტიქსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი, გვ. 200.

¹ ამ ტომში მოცემულია №№1041-1450 ხელნაწერების აღწერილობები.

III. ქუთაისი-16 (K-16)

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა: შემოსულია გელათის მონასტრიდან.

ჟანრი: გულანი.

თარიღი: XVII ს.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: ნიკო ბერძენიშვილის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმი.

ფურცელთა რაოდენობა: 1203.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ძველი პაგინაცია რვეულებრივი (201 რვეული). ნაკლული. დაზიანებული. წიგნი გაჭრილია სამად.

ტექსტის ადგილი კრებულში: „ბასილი კესარიელის ცხოვრება“ შესულია 23-ე თხზულებად: 1146v-1152r.

საწერი მასალა: ქალალდი; ტყავგადაკრული, ხის ყდა (დაშლილი).

ფურცლის ზომა: 42,5X26,5 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 40.

ნაწერის ზომა: 30X17 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 30X7,8 სმ.

სვეტებს შორის მანძილი: 1,5 სმ.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური, სათაურები სინგურით.

მომგებელი (დამკვეთი): ქუთაისის მთავარეპისკოპოსი სვიმიონ ჩხეტიძე (1203v).

გადამწერი: კარგარეთელი სვიმიონ მესხი (1203v).

ზოგადი შენიშვნები: ხელნაწერს დართული აქვს აკროსტიხული იამბიკოები: „ქებითა და გალობითა ყო(ვ)ლადწმიდით ქრისტეს ღმრთისა ჴორციელად ზეშთა ცნობისა ბრწყინვალესა შობასა ყოველი სოფელი იხარებს და ანგელოზთა თანა წყალობათა მისთა ადიდებს და შეასხამს დღეს“ (505); „დღეს იორდანეს ქრისტეს ნათლისღებასა ყოველი სოფელი განნათლდა და სამებისა წმიდისა თაყუანისცემიან განცხადნა. იხარე-

ბენ ერთბამად ანგელოზნი და კაცნი“ (534r-535r).

ანდერძ(ებ)ი (გადამწერის): „ქუთათელ მთავარებისკობოსსა სკმიონს ჩხეტიძესა, რომლისა ბრძანებითა და დიდითა მოჭირვებითა აღიწერა ესე სულთა განმანათლებელი გულანი, ცოდვანი მისნი შეუწდნეს ღმერთმან და ამა სოფელსა დღენი გრძელი და პატიოსნობაჲ მიეც, ღმერთო, ქუთაისისა და პალიასტომისა ღმრთისმშობელო, თქუწნს მადლსა. ამისა დამწერელსა კარგარეთელსა სკმიონს მესხსა ცოდვანი მისნი შეუწდნეს ღმერთმან...“ (1203v).

მინაწერები: 1. „ამა ქორონიკონსა, ქრისტეშობის თვესა, შამოება გოდოგანს მეფე არჩილს მეფე ალექსანდრე და გაემარჯვა არჩილ მეფეს (1162r); 2. „[ა]მა ქორონიკონსა, აპრილსა ბდღესა, კვირიაკესა, ბაგრატ მეფისა ასული ბატონისშვილი თინათინ მონაზნათ ეკურთხა, იყო წლისა კვ“ (1162r); 3. „ამა ქორონიკონსა მიიცვალა ყოვლად სანატრელი კათოლიკოს გენათელი და მეფის ძე იოსებ თვესა მაისსა, იგ დღესა, პარასკევსა, ჟამსა მეოთხესა. იყო წლისა ოცდაჩვიდმეტის და ექვსი თვს“ (1165r); ასევე მინაწერებია 34r, 1203r, 1266r.

წინა აღწერილობები: ხელნაწერთა აღწერილობა / ტომი I (1953). შედგენილია და დასაბუქდად მომზადებული მუზეუმის მეცნიერი მუშაკის ე. ნიკოლაძის მიერ, რედაქტორი კ. კეკელიძე, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმი, თბილისი, გვ.: 78-82.

ბიბლიოგრაფია: გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ. 155.

„თეოდორე სტრატილატის წამების“ ნუსხები

თხზულების ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი მოღწეულია 5 ხუთი ნუსხის სახით:

I. A-1103

ხელნაწერის აღწერილობა იხ. ზემოთ, „ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ შემცველ ნუსხათა აღწერილობის ნაწილში. აქ მოვიყვანთ მხოლოდ „თეოდორე სტრატილატის წამების“ ტექსტთან შემხებ ინფორმაციას:

ტექსტის ადგილი კრებულში: შესულია მე-13 თხზულებად: 244r-255v.

ანდერძი(ებ): ჩვენს ტექსტს დაერთვის შემდეგი ანდერძები:

„ქრისტე, შემინყალე მამა ეფთჳმე, უფალო, წარმიმართე!“ (სათაურის შემდეგ) (244r).

„სახელითა ქრისტესითა აღესრუ[ლა] წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა თეოდორესი, გამოთარგმნილი ახლად ბერძულთა წიგნთაგან ჴელითა გლახისა და ცოდვილისა ეფთჳმესითა.“

„ვინცა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მოიჴსენეთ მამა იოვანე და მე, ცოდვილი ესე და უღირსი ეფთჳმე, რაჲთა თქუენცა ღმერთმან მოგცეს სასყიდელი სიყუარულისაჲ, ამინ!“

ითარგმანა წამებაჲ წმიდისა თეოდორესი დასაბამითგანთა წელთა ხვკა¹ მთასა ათონას.“

¹ ხვკა ნიშნავს 6521-ს. ანდერძში არ არის მითითებული, რომელი დასაბამითგანი იგულისხმება – ქართული თუ ბერძნული, მაგრამ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ბერძნული უნდა იგულისხმებოდეს. ქართული დასაბამითგანით გამოდის 917 წელი (6521-5604), ხოლო ბერძნულით – 1013 წელი (6521-5508). ასე რომ, ანდერძის მიხედვით, ეს თხზულება თარგმნილი უნდა იყოს 1013 წელს.

„დიდება შენდა, სამებაო წმიდაო, აღმასრულებლო ყოველთა კეთილთაო.“

„ეჲ ზემონერილნი სიტყუანი, სიმდაბლითა სავსენი, თვთ ნეტარისა მამისა ეფთუმესნია, ვითა ნუსხასა ეწერა, ეგრეთვე აღვწერე სიმდაბლე მათი.“

„ქრისტე, შეინყალე და ადიდე დიდებითა მით დაუსრულებელითა უსხეულოთა მიმსგავსებული ნეტარი მამაჲ ჩუენი ეფთუმე.“

„მოიწსენეთ წმიდა ლოცვასა თქუენსა ბერი იოვანე გრძელისძე და იოვანე ოქროპი[რი] და საბა და იოვანე ბარერჩელი“ (ყველა 255v).

ნინა აღწერილობები: ქართული წერის ნიმუშები, 1949, გვ. 306; საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია) / კორნელი კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV, შეადგინა ქრისტინე შარაშიძემ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1954. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია / აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი, გვ.: 76-84.

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 11; 126-127; ქავთარია, მ. (1966). თეოდორე სტრატილატის მარტვილობის რედაქციები: შოთა რუსთაველი, ისტორიულ-ფილოლოგიური ძიებანი, ეძღვნება შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავს, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, გვ. 191-217; გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ. 214; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა

ეროვნული ცენტრი, რედ. ეთერ ბერუაშვილი, ხათუნა გაფრინდაშვილი, თბ., გვ. 160, 438.

II. ბოდლე-1

გადანერის ადგილი: იერუსალიმის ჯვრის მონასტერი.

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა: იერუსალიმის ჯვრის მონასტერი.¹

ჟანრი: გადამწერის, პროზორეს, ანდერძის მიხედვით, „წმიდა მონაშეთა წიგნი“, ანუ, ჰაგიოგრაფიული კრებული. ხელნაწერი ორი ნაწილისგან შედგება: პირველი ნაწილი, რომელიც არის წლის პირველი ნახევრის (მარტიდან აგვისტომდე) მენოლოგიონი, მოიცავს როგორც ჰაგიოგრაფიულ, ისე ჰომილეტიკურ შრომებს (სულ 37 თხზულებას, განთავსებულს 1-425 ფურცლებზე), მეორე ნაწილი კი, რომელიც 17 თხზულებას აერთიანებს (425-500 ფფ.) მოწესე დედათა „ცხოვრებებს“ შეიცავს და დასათაურებულია, როგორც: „ცხოვრებანი წმიდათა და სანატრელთა მოწესეთა და მოღუანეთა დედათანი“ (524v).
თარიღი: XI საუკუნე (1038-1040).

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: ბოდლეს ნაციონალური ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა ფონდი (ოქსფორდი). Bodleian Library MS. Georg. b. 1. University of Oxford.

ხელნაწერის ფოტოასლი (RT XVIII, №4)² ინახება ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში.

ფურცელთა რაოდენობა: 500.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ხელნაწერს აქვს რვეულებრივი პაგინაცია, შედგება 64 (64) რვეულისაგან. ხელნაწერი შიგნით ნაკლულია: აკლია 112-113 ფურცლებსა

¹ ქურციკიძე, 1997: 101-104.

² ეს მე-4 ნომერი 3 დიდ ტომს მოიცავს. I ტომში ტექსტი მთავრდება 170r-თი და გრძელდება მე-4 ნომრის II ტომში.

და 264-265 ფურცლებს შორის. პირველ შემთხვევაში არ არის წარმოდგენილი წმ. გიორგის „საკრველებათა“ ბოლო ნაწილი და „ქრისტეფორეს წამების“ დასაწყისი ნაწილი (ივე რვეული), მეორე შემთხვევაში კი – ორი თხზულება წმ. კვირიკესა და ივლიტასი და წმ. მარინას „წამებები“ მთლიანად და „ათენაგენას წამების“ დასაწყისი ნაწილი (ლვე-ლვე რვეულები).

ტექსტის ადგილი კრებულში: კრებულში ჩვენი თხზულება მე-13 ტექსტად არის შესული. აღწერილობაში მითითებულია 169r-179v გვერდები, თუმცა ტექსტის პირველი გვერდის ნომრად ხელნაწერში აღნიშნულია 167-9r (ამას მოსდევს 167-9v და შემდეგ 170r).

ხელნაწერში 54 თხზულებაა.

საწერი მასალა: ეტრატი.

ფურცლის ზომა: 39X29 სმ.¹

სტრიქონთა რაოდენობა: 34.

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 29,5 სმ.

დამწერლობის ტიპი: დაწერილია კალიგრაფიული ნუსხურით. სათაურები (ძირითადად) და აბზაცის დასაწყისები შესრულებულია მთავრული ასოებით. გვხვდება ნუსხურად ნაწერი სათაურებიც და უსათაურო ტექსტებიც.

გადამწერი: იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის მაშენებელი პროხორე (როგორც ბოდლეს ბიბლიოთეკის აღწერილობაშია მითითებული, გიორგი პროხორე).

ანდერძ(ებ)ი: პროხორეს ანდერძი: „სახელითა ღმრთისაჲთა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისაჲთა, მეოხებითა ყოვლადწმიდისა და უმეტესად კურთხეულისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისა, მარადის ქალწულისა მარიამისითა, ძალითა და შეწევნითა უძლეველისა და ცხოველმყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისაჲთა, მეოხებითა წმიდათა მთავარანგელოზ-

¹ ბოდლეს ბიბლიოთეკის ვებგვერდზე ფურცლის ზომად წერია: 250X390 mm.

თაათა და ყოველთა ზეცისა უჯორცოთა ძალთაათა, მეოხები-
თა წმიდისა იოვანე წინამორბედისა და ნათლისმცემელი-
საათა, მადლითა და შეწევნითა დიდებულთა მოციქულთა,
წმიდათა მონამეთა, ღირსთა მღვდელთმოდღუართა, ნეტართა
მამათა და ყოველთა წმიდათაათა, რომელნი საუკუნითგან
სათნოეყვნეს ღმერთსა, ღირს მყო ღმერთმან მე, გლახაკი
პროხორე, დაწერად ამის სულთა განმანათლებელისა წმიდა-
თა მონამეთა წიგნისა და გავასრულე და შევემოსე და დავდევე
ნებითა ღმრთისაათა და შეწევნითა ყოველთა წმიდათაათა ჩემ
მიერ აღშენებულსა ეკლესიასა წმიდისა ჯუარისასა სალოცვე-
ლად სულისა ჩემისა და სულსა მოძღუართა, მშობელთა და
ძმათა ჩემთასა და ყოველთა ჯუარელთა, სულიერთა შვილთა
და ძმათა ჩემთასა, რომელნი ჩემ თანავე დაშურეს აღშენება-
სა ამის წმიდისა ადგილისასა. ან, წმიდანო ღმრთისანო, მკით-
ხველნო და მსმენელნო, და რომელნიცა ღირს იქმნნეთ მსახუ-
რებად ამის წმიდისა წიგნისა, ღმერთმან დაგაჯეროს, ლოცვა
ყავთ ჩუენთჳს, რაათა ვპოოთ შენდობაჲ ცოდვათაჲ და ღირს
ვიქმნნეთ მიმთხუევად საუკუნეთა მათ კეთილთა და ერთო-
ბით ვადიდებდეთ ღმერთსა, რომლისაჲ არს დიდებაჲ ან და
მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ!“ (500v).

მინაწერ(ებ)ი: „კანონის წამებას“ წინ უძღვის გადამწერის მი-
მართვა ღვთისადმი: „უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო ჩემო,
შეგკწყალე ჩუენ და წარგუმართე, ამენ!“ მინაწერები საკმაოდ
ბევრია და ქვემოთ მოგვყავს მხოლოდ ჩვენს ტექსტზე დარ-
თულები: სათაურის შემდეგ იმავე ხელით სინგურით: „თარ-
გმნილი მამისა ჩუენისა ეფთჳმესი. ღმერთმან მადლი მიეცინ
შრომისათჳს“ (169r). ამავე გვერდზე ასევე ვკითხულობთ:
„წმიდაო თეოდორე მონამეო... მეოხ ეყავ წინაშე ქრისტესა
ათაბაგსა ქაიხოსროს, ამენ! და ცოდვილსა ამბროსეს, ამინ!“

წინა აღწერილობები: Peeters, P. (1912). De codice Hiberico
Bibliothecae Bodleianae, Analecta Bollandiana, t. XXXI, Bruxelles,

Pariz, pp. 301-340; ქურციკიძე, ც. (2003). ბოდლე №1, ჰაგიოგრაფიული კრებული (XI ს.): მრავალთავი, №20, გვ.: 373-393.¹

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 11; 126-127; ქურციკიძე, ც. (1997). იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის ამშენებლის, პროხორეს, მიერ გადაწერილი ხელნაწერი და მისი ანდერძი: ისტორიულ-ფილოლოგიური კრებული, თბილისი, გვ.: 101-104; ქავთარია, მ. (1966). თეოდორე სტრატილატის მარტვლობის რედაქციები: ისტორიოგრაფიული და ფილოლოგიური ძიებანი, მიძღვნილი რუსთაველის 800 წლისთავისადმი, თბილისი, გვ.: 196-218; გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბ., გვ. 214; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი, გვ.: 160, 438.

¹ როგორც ც. ქურციკიძე დასახელებულ სტატიაში აღნიშნავს, ახალი აღწერილობის მომზადება მას გადაუწყვეტია რამდენიმე მიზეზის გამო: პ. პეტერსის აღწერილობა ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იყო ქცეული, ამასთან, მასში მონესე დედების „ცხოვრებათა“ ნაწილში გამოტოვებულია ოთხი თხზულების დასახელება და საანალიზო კრებულთან დაკავშირებით მრავალრიცხოვანი ბიბლიოგრაფიული მასალა დაგროვდა, ზოგი ტექსტი დაიბეჭდა კიდეც. იმის გათვალისწინებით, რომ მისი აღწერილობა ეყრდნობა ფოტოპირს, ზოგიერთ საკითხს იღებს პ. პეტერსის აღწერილობიდან.

III. A-388

ხელნაწერის ძველი ადგილმდებარეობა: ხელნაწერი, როგორც მინაწერებიდან ჩანს, ევედემონ ინასარიძეს 1654 წელს ლაბეჭინის მთავარანგელიზის ეკლესიიდან წაუღია რუსეთში (მინან. 3), წიგნი დაფურცლული ყოფილა, ამიტომ იგი შეუკვრე-ვინებია მოსკოვში (მინან. 1, 3). ამის შემდეგ ხელნაწერი ყოფილა კირილას მონასტერში, ზღვის პირას (იხ. მინან. 2), ხოლო 1845 წელს ის შეუძენია მღვდელ იოსებ ჩიტაძეს სომხის ეკლესიის მნათისაგან თეირანში: „ეს წიგნი შევისყიდე ქალ. თეირანში სომხის ეკლესიის მნათესაგან, სადაცა ჩვენი მეფე ასაფლავია. 1845 წ. მღვდ. იოსებ ჩიტაძე“ (ქვემო ყდის V).

ჟანრი: თეოდორე სტუდიელი, სწავლანი.¹

თარიღი: XII-XIII სს.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 109.²

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: აქვს ფურცლობრივი პაგინაცია. ხელნაწერი დაზიანებული, დაშლილი, კიდეებშემოცვეთილი და დაფურცლულია. აქვს ნახვრეტები.

ტექსტის ადგილი კრებულში: კრებულში პირველ შრომად შესულია „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჴნისა თეოდორე აღმსარებელისა სტუდიელთა წინამძღურისა სწავლანი თჴსთა მოწაფეთა მიმართ ყველიერის კკრაჴთგან ვიდრე დიდად ოთხმბაბათადმდე“ (2v-96r).

შენიშვნაში მითითებულია, რომ ამ თხზულებას ერთვის: ა. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჴნისა თეოდორე აღმსარებელისა, სტუდიელთა წინამძღურისა სწავლანი თჴსთა მოწა-

¹ ხელნაწერის მთარგმნელად აღწერილობაში მითითებულია გიორგი მთაწმიდელი. იხ აგრეთვე: კეკელიძე, 1957: 57, 126.

² თედო ჟორდანას აღწერილობის მიხედვით, 103 ფურცელი.

ფეთა მიმართ. აღვსებასა, რათა მოლუანებით აღვასრულებდეთ ცხოვრებასა ჩუჴნსა ჟამსავე ჟამსა“ (96r-97r); ბ. „თვესა ივნისსა ჴ, წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა თეოდორე სტრატილატისა“ (97v-108v);¹ გ. „წმიდისა მამისა ჩუჴნისა გრიგოლ ნოსელისაჲ შესხმაჲ წმიდისა და დიდებულისა მონამისა თეოდორესი ტირონისაჲ. ფებერვალსა იზ“ (109r-v).

ასე რომ, აღწერილობის მიხედვით, ჩვენი თხზულება ერთვის ძირითად შრომას.

საწერი მასალა: ეტრატი. პირველი ფურცელი ქალღვრისა; ყავისფერი, ტვიფრული, ტყავგადაკრული ხის ყდა. ჰქონია სამი ტყავის საკეტი.

მხატვრული გაფორმება: შავი მელნით 100r-ს კიდეზე დახატულია ცხენზე ამხედრებული მხედარი.

ფურცლის ზომა: 19X14 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 28.²

წაწერის ზომა: 16X10 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური, სათაურები სინგურით (XII-XIII სს.).

გადამწერი: პეტრე მწერალი (38r).

ანდერძ(ებ)ი (გადამწერის): „ქრისტე, შეიწყალე პეტრე მწერალი“ (38r).

მინაწერ(ებ)ი: აქვს ძალიან ბევრი მინაწერი. მაგალითად (ნუსხურით): „ქ. მე, ყოვლადცოდვილი მღუდელ-მონაზონი ინასარიძე ევდემონ, წამოვედი რუსეთს მეორედ მეფისა ბაგრატიისაჲ ბრძანებითა, ქორონიკონსა სამას ორმოცდათოთხმეტსა და ის სულთა განმანათლებელი და სი... და სინანულისა დასაბამი სიტყუანი... ესე დიდისა, რათა მთავრისა... ...სსა მთავარანგელოზისა მიქაელ და გაბრიელისა ლაბეჭინისა წავილე... და წარსამართებლად ჩუჴნდა და მისვე კანდელაკისა

¹ თედო ჟორდანიას აღწერილობის მიხედვით, 91-103.

² თედო ჟორდანიას აღწერილობის მიხედვით, 26 სტრიქონი.

შვილი, გაბრიელ ჯინჭარაძისა შვილი, ლაზარე დიაკონი, ჩემისა მონაღვანის თეთრით დაწსნილი, ჴელთაგან... უანთა... თანა ვიახელ სწავლად, აღსაზრდელად და სამსახურებლად ტაძრისა და სახესა თქუწნისათჳს და სახსრად სულისა ჩემისათჳს დღისა მას დიდსა განკითხვისასა. ხოლო, უფალო, უწყი, ძველი და უყდო იყო და დაძუტლებული და უპატიო და ეს მოსკოვს შევაკურევი. და დიაკონი გავზარდე და ვასწავლე თავისა ჩემისა სწორად. და თუმცა შესმინა ჩემი, უკეთესიცა იქნებოდა. და ან რომელთა ზეცისათა მთავარნო, მიქელ და გაბრიელ, გვაღირსე ტაძრის თქუწნისა ლაბეჭინისა ხილვა და გამოგვიხსენ ტყუეობისა ამის ჩემისა. რაჟამს დავსტყვევდით ჴელთაგან მოსკოვს ჴელმწიფისათა, სადა არა ლამდება ზაფხულ, კირილას მონასტერსა სავანისა (!) ზღვის პირსა არის ნავთსაყუდელ... დააკრამს ლუზაზე... გადააგდებენ და იმას თევზთ ჩაყლაპავენ...“ (2r-v).

მინაწერები ჩვენი თხზულების გვერდებზე XIV-XV სს. მხედრულით:

1. „...ბელსა მამასა და ძესა და ან და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე“ (104r).
2. „სტეფანეს შეუნდოს ღმერთმან, ვინცა...“ (105v).
3. „ხელნი იგი ბილწნი და ცხარნი და ცხარნი“ (106r).
4. „იოვანეს ხვადაგიანსა შეუნდოსა ღმერთმან, ამინ“ (106v).
5. „... მი დაო, თეოდორე სტოდიელთა წინამძღვარო, შემინყალე შენის მონყალებისა მადლსა, გევედრები შენის მონყალების მადლსა, ქრისტე, დიდება ღმერთსა, ყოვლისა აღმ..“ (103v).

წინა აღწერილობები: Описание рукописей Тифлисского Церковного музея Карталино-Кахетинского духовенства (1903). / составленное Э. Жордания. Книга I / Издание Церковного музея, #12. Тифлис, გვ.: 380-381; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა / ტომი 14 (1985). შეადგინეს და დასაბუქდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ,

მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ ე. მეტრეველის რედაქციით / თბილისი, „მეცნიერება“, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გვ.: 150-154.¹

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 11; 57, 126-127; გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ. 214; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, რედ. ეთერ ბერუაშვილი, ხათუნა გაფრინდამვილი, თბილისი, გვ. 160, 438.

IV. A-382

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიული კრებული.

თარიღი: XV საუკუნე.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 382.²

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: აქვს გვიანდელი რვეულებრივი აღრიცხვა ასომთავრულით და არაბული ციფრებით. ეს აღრიცხვები ერთმანეთს არ ემთხვევა. ზოგჯერ ფურცელთა რიგი არეულია. აქვს ყდის საცავი ფურცელი. და-

¹ კრებული A-388 აღწერილია თ. ბრეგაძის მიერ. წინამდებარე ნაკვეთი შეიცავს A კოლექციის 100 ხელნაწერის აღწერილობას (№№301-400). აღნიშნული კოლექცია ერთ-ერთი უძველესი და უმდიდრესია ქართულ ხელნაწერ კოლექციებს შორის.

² თედო ჟორდანიას აღწერილობის მიხედვით, 343 ფურცელი.

ზიანებული (სხვადასხვა დროის), ახალი რესტავრირებული. ნაკლული. ჩამოხეული აქვს მარჯვენა სვეტები ფ.ფ. 51 და 52-ს. ფ.ფ. 242, 307, 368 გაბმითაა დაწერილი. დაუნერვლია 97v-98r, 308r, 309r-v, 373v. ფ. 382 ეკუთვნის სხვა ხელნაწერს. ყოველ თხზულებასთან დასმულია რიგითი ნომერი (ძველი და ახალი), XVIII ს-ში ხელმეორედ გაკეთებული. ძველი იწყება ლზ რიცხვით, ახალი ბ-თი. ძველი რიგითი ნომერი მიუთითებს იმაზე, რომ ეს კრებული გაგრძელებაა რომელიღაც კრებულისა და იგი წარმოადგენს დიდი კრებულის მეორე ნაწილს. ხელნაწერი დაშლილი ყოფილა. იგი შეუკინძავთ და შეუვსიათ XVIII ს-ში. რესტავრაციის დროს ზემო კიდეებზე გაუკეთებიათ ქუდები. აქვს ჭვირნიშანი.

„თეოდორე სტრატილატის წამების“ ტექსტის ადგილი კრებულში: შესულია 43-ე თხზულებად: 181v-186v.¹ კრებულში სულ 84 შრომაა.

საწერი მასალა: ქალაღდი; გაყვითლებული; ყავისფერი ლედერი-რინგადაკრული მუყაოს ყდა, ახალი შეკინძული. სათაურები და დასაწყისები სინგურით.

მხატვრული გაფორმება: 178v-ს კიდეზე შავი ფანქრით დახატულია სასულიერო ტანსაცმელში ჩაცმული კაცი, რომელსაც ქვევით მხედრულად მიწერილი აქვს „ბაგრატ“ (ბაგრატ ტავრომენელი). ნახატიც და წარწერაც გვიანდელია. ასევე, 307v-ზე შავი ფანქრით დახატულ გამოსახულებას აწერია „იოანე მონყალე.“ წარწერა XIX ს. ხელითაა შესრულებული.

ფურცლის ზომა: 38,5X27 სმ.²

სტრიქონთა რაოდენობა: 46.

წაწერის ზომა: 32.5X19 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 2.

თითოეული სვეტის ზომა: 32.5X8,9 სმ.

სვეტებს შორის მანძილი: 0..9-დან 1.2 სმ-მდე.

¹ თედო ჟორდანას აღწერილობის მიხედვით, 41-ე თხზულებად.

² თედო ჟორდანას აღწერილობის მიხედვით, 38X30 სმ.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური. კრებულის ბოლო თხზულება – „დიმიტრის ცხოვრება და წამება“ განსხვავებული (XVI-XVII სს.) ხელითაა დანერილი. იგი მოგვიანებით უნდა იყოს შეტანილი ამ კრებულში. მოგვიანებით (XVII ს-ში) არის შედგენილი ამ წიგნზე დართული ზანდუკიცი (380რ-381რ), რომელიც დანერილია მხედრულით.

გადამწერ(ებ)ი: ეპიფანე (54r, 138v, 141v), იერემია (67v, 100v, 107v, 108v), რუთი (138r), დიმიტრი (310r).

ანდერძ(ებ)ი:

1. „ეს ოთხი საკითხავი ვერ შევიტყევ, რომელსა თუჴსა შინა იყო: საკითხავი ქალწულისა კანონიკესი, რომელი იყო ასული მთავრისა ერთისა კოსტანტინეპოლელისა და იქმნა მძოვარ და, ამასთანავე, დანიელ პატრიკისა, რომელმან გარდაიცვალა სახელი საჭურისად, საკითხავი ბ, თავი ივ. „ცხოვრებაჲ წმიდისა ნისიმესი“, და, ამასთანავე, მოთხრობაჲ „მამათაჲ საკითხავი ბ, თავი კბ.“ (ერთვის საძიებელს);
2. „ღმერთო, შეინყალე სული ეპიფანესი“ (სათაურში სინგურით, 54r);
3. „ღმერთო, შეინყალე იერემია, აცხოვნე სულითა, ამინ“ (67r);
4. ღმერთო, შეინყალე ფრიად ცოდვილი იერემია და აცხოვნე წმიდაო ნისიმე“ (100v);
5. „ღმერთო, შეინყალე ცოდვილი იერემია, ჯუარო პატიოსანო“ (107v);
6. „ღმერთო, შეინყალე ცოდვილი იერემია“ (108v);
7. „რუთის მონაზონსა და მისთა მშობელთა შეუნდნეს ღმერთმან, ამინ“ (138r);
8. „... ეპიფანე“ (სათაურთან სინგურით, 138v);
9. „ჯუარო პატიოსანო, შეინყალე ეპიფანე“ (141v);
10. „ღმერთო უფალო, შეინყალე...“ (ჩამოხეულია) (283v);
11. „დიმიტრის შეუნდნეს ღმერთმან, ამინ!“ (310r).

მინანერ(ებ)ი:

1. „[წმიდა მო]წამევ გიორგი, შეინყაღე ცოდვილი მღვდელ-მონაზონი, უღირსი რომანოზ“ (5v);
2. „ქ. წმინდის გიორგის ალავერდისა ვარ“ (16r);
3. „რვა ფურცელი“ (44v);
4. „ივლისსა ივ სხუაგან სწერია“ (XVIII ს. ნუსხურით, 54r);
5. „ქ. ი მათერ ბოლო ნაშელო“ (56r);
6. „... ბატონსა და ბატონობისა დიდად შესაფერსა მანყვე-რელ მთ[ავარ] ეპისკოპოზსა წინაშე მრავალი და აურაცხელი ან... ყოფნა და წმიდათა და ნათლით შემოსილთა ჴელსა მო-ნა...“ (57r);
7. „წმინდაო მარინავ, მეოხ მეყავ ანნას, წელთა ჩყლბ, დე-კენბერსა დ, განვათავე მეტაფრასი ესე ორჯელ ამ რიცხვში“ (58v);
8. „ქ. სახიერო, კაცთმოყვარეო ქრისტე ღმერთო... რანიც წმინდანი მამანი ანუ დედანი ამა მეტაფრასა შინა სწერია... წერილნი, ანუ...“ (59v);
9. „ქ. იესო ქრისტეო, წმინდაო ათანასი, სევდა, ცოდვილი მე, განმიქარვე შენის სახარების..“ (61r);
10. „ქ. წმინდაო ონიფანტე, გაახარე ჩემი გული, ნუ გამჴდი მტერათ“ (64r);
11. „ქ. უფალო იესო ქრისტეო, წმინდაო, ჴორციელთა ანგე-ლოზო, გვირგვინოსანო, განბრწყინებულო წმინდაო [ქ]რის-ტინე, შენის იესოს ქრისტეს სიყვარულისათ[ვის] გაუმარჯვე მეფე თეიმურაზს... დედოფალ...“ (XVI-XVII სს. მხედრულით, 67v);
12. „ქ. ვი[წ]ცა ჴელთ იყუნენ პატიოსანი წიგნი ესე, ამისთვის ნუ მწყევთ შემვედრებულ...“ (68r);
13. „წმინდაო ზაქარია, აცხოვნე დომენტი“ (ნუსხურით, 91r);
14. „წმინდაო ეგნატე წამებულო, მეოხ მეყავნ ცოდვილსა ან-ნას“ (108r);
15. „წმინდაო ღვთისმშობელო, შეუნდვენ, უწინამძღუარე ცოდ-ვილს მღვდელმონაზონს დომენტის“ (ნუსხურით, 238r);

16. „ღმერთო, ნუ წააქედნ მონას, შენს მზისთ[ა]ნ[ა]დ[ა]რს, ამინ! უფალო, ორივ ცხოვრება დაუმკვიდრე. ღმერთო, შამინდევე ჩემი ბრწოდარი (!) ქმარიტა, ძმებით და მაზლებით. გამახარე მონყალევ ღმერთო“ (ნუსხურით, 368v);

17. „შემდეგი წიგნისა ამისა არა ეკუთნის წიგნსა ამას, არამედ არს სხვისა, რომლისამე წიგნისა დანაშთენი, მარად ფრიად ცუდად არეული და გარყვნილი. დიმიტრი ფურცელაძე, 1855 года, Августа 9“ (331v), და სხვ.

1r-ზე მოთავსებულია საკითხავების სათვეო საძიებელი.

წინა აღწერილობები: Описание рукописей Тифлисского Церковного музея Карталино-Кахетинского духовенства (1903). / составленное Э. Жордания. Книга I / Издание Церковного музея, #12. Тифлис, გვ.: 372-377; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტომი 14. (1985). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი. შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ ელ. მეტრეველის რედაქციით. გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, გვ.: 118-133.¹

ბიბლიოგრაფია: კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 126-127; კეკელიძე, კ. (1945). წმიდა მხედარი: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ.: 7-10; კეკელიძე, კ. (1960). რომანი აბუკურა და მისი ორი რედაქცია ძველ ქართულ მწერლობაში: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, VI ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი, გვ. 29; Хаханов. А. (1910). Житие св.

¹ კრებული A-382 აღწერილია თ. ბრეგაძის მიერ. ეს გამოცემა არის I ტომის IV ნაკვეთი და მოიცავს №№301-400 ხელნაწერთა აღწერილობას.

Феодора Стратилата и Тирона в грузинском переводе: *Богословский Вестник сентябрь*, стр. 324-332; Хаханов. А. (издатель). Материалы по грузинской агиологии. По рукописям X века. Москва, стр. IV-XI; გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ. 214; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, რედ. ეთერ ბერუაშვილი, ხათუნა გაფრინდაშვილი, თბილისი, გვ. 158; კეკელიძე, კ. (1947). ბიზანტიური მეტაფრასტიკა და ქართული აგიოგრაფია (თსუ შრომები, ტ. 30b-31b), თბილისი, გვ. 35; ქავთარია, მ. (1966). თეოდორე სტრატილატის მარტვილობის რედაქციები: შოთა რუსთაველი, ისტორიულ-ფილოლოგიური ძიებანი, ეძღვნება შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავს, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, გვ. 191-217; პატარიძე, რ. (1969). 'The lune' (პალეოგრაფიული ძიებანი, II, თბილისი, გვ. 71).

V. A-1076

ჟანრი: უმთავრესად აპოკრიფული.

თარიღი: 1862 წელი (93r).

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

ფურცელთა რაოდენობა: 95.

პაგინაცია და ხელნაწერის მდგომარეობა: ორმაგი, ფურცლობრივი პაგინაცია. დაშლილი, დაფურცვლილი, კიდევბუმოცვეთილი, თავ-ბოლონაკლული, დალაქავებული.

ტექსტის ადგილი კრებულში: ჩვენი თხზულება კრებულში რიგით 22-ე შრომაა: 55r-77v. სულ ამ კრებულში 26 შრომაა შესული.

სანერი მასალა: ქალღი; უყდო. დანერილია შავი მელნით.

ფურცლის ზომა: 22,4X18 სმ.

სტრიქონთა რაოდენობა: 17.

ნანერის ზომა: 18,8X15 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 1.

თითოეული სვეტის ზომა: 18,8 სმ.

დამწერლობის ტიპი: მხედრული.

გადამწერი: დარისპან აბაშიძე (93r).

ანდერძ(ებ)ი: (გადამწერისა): „აღინერა უღირსის მონისა ღმერთისა, დარისპან აბაშიძისაგან, წელსა ჩყაბ-სა, თიბათვის კდ-სა დღესა. გარნა ვინაფთგან არა მქონდა დრო, გაფრთხილებით დამწერა მარტოხელობისა ჩემისა გამო მტვირთველ პირველი წერილ[ლი]ს ცოლშვილისა ჩემისა და მეორე საქართველოს ლუბერნიაში მოურავათ მყოფი, ამისთვის საჩქაროთ აღწერისა[!] გამო უკეთუ შეცთომილება რაიმე პოვოთ, ნუ მწყევთ, არამედ აკურთხევით ცოდვილი სული ჩემი, რათა თქუენცა გესმასთ ხმა იგი“... (93r).

წინა აღწერილობები: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია) / კორნელი კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV. (1954). შეადგინა ქრისტინე შარაშიძემ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია / აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი, გვ.: 39-42.

ბიბლიოგრაფია: გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, გვ. 214.

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრების“ ნუსხა

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება“ შემონახულია ერთადერთ ხელნაწერ კრებულში. ეს არის:

Jer-2

ჟანრი: ჰაგიოგრაფიული კრებული.

თარიღი: XI საუკუნე.

თანამედროვე ადგილმდებარეობა: იერუსალიმის ბერძნული საპატრიარქოს ბიბლიოთეკა, Georgian-2; მიკროფირი: კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, Jer-2. Series: Microfilm 5017: Georgian.

ფურცელთა რაოდენობა: 269 (მიკროფირის თავფურცლის მიხედვით).¹

ტექსტის ადგილი კრებულში: შესულია მე-16 შრომად: 115v-126v.² მე-11 შრომად ასევე შედის ჩვენი თხზულება, ოღონდ მხოლოდ დასაწყისი ნაწილი, ბლეიკის აღწერილობით, მას უკავია Fol. 69r⁰. ტექსტი რთულად იკითხება და მეორე გვერდზე აღარ გრძელდება. შენიშვნის სახით მინერილი აქვს: „ესე წმიდისა ათანასეს ცხოვრებაჲ მით არღარა დავწერეთ, რომელ დედაჲ მრუდი იყო და სხუაჲ მართალი არა გუქონდა.“

კრებულში სულ 23 შრომაა.

საწერი მასალა: თხელი პერგამენტი.

ფურცლის ზომა: 39,5X27,2 სმ. (ბლეიკის მიხედვით, 39,8X27).

სტრიქონთა რაოდენობა: 34.

ნაწერის ზომა: 29,8X18,5 სმ.

სვეტების რაოდენობა: 1.

დამწერლობის ტიპი: ნუსხური.

¹ ბლეიკის აღწერილობაში მითითებულია 268 ფურცელი (Blake, 1924: 13).

² ბლეიკის აღწერილობაში მითითებულია Fol. 115v⁰-129v⁰.

გადამწერი: „მწერალი ნიკოლოზ“ (81v).

მინაწერები: „ღმერთო, შემინყალე ბესარიონ, ამინ!“ (მხედრულით, 17r); „წმიდაო ღმერთო და ჯუარო ქრისტესო, შეინყალე ცოლი რუთი და მელქიზედეკ და მისნი შვილნი უცოცხლენ“ (27v); „ეგრეთვე ღლჳკერი და თეოფილე მადლითა მისითა მონამეთა შეერთნეს;“ „ღმერთო მონყალეო, შენის მწყალობის მადლსა, დამიჴსენ საუკუნოსა სასჯელისაგან მე მონა, ბერი, ცოდვილი, მე მონაზონი ესაია, ამინ!“ (47v); „ვინ იკადრეთ ამისი აღმოჴვევა, სჯულისა გარდამხდარ ხართ წესიერსა, მროველყოფილი იონა შეინყალეთ და შენდობა ინებეთ ნებისაებრ თჳუენისა“ (68v).

წინა აღწერილობა: Blake, R. (1924). Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque patriarcale grecque à Jerusalem, O. C. #304, pp.: 13-18.

ბიბლიოგრაფია: გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, 121; გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები, II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი, გვ. 199.

კონტაქტები

„ფებრონიას ნამება“

გვ.: 30, 1. **„ნამებაჲ ფებრონიასი“** – თხზულების მთავარი გმირია III-IV საუკუნეებში მოღვაწე წმინდანი, რომელიც დიოკლეტიანეს მმართველობის დროს აწამეს. საგულისხმოა, რომ გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილ-შედგენილ დიდ სვინაქსარში, სადაც, როგორც წესი, ამა თუ იმ წმინდანის ბიოგრაფიული ცნობები მოკლედაა გადმოცემული (ხშირ შემთხვევაში რამდენიმე წინადადებას მოიცავს), ფებრონიას ცხოვრება შედარებით ვრცლადაა აღწერილი და ორი გვერდი ეთმობა (იხ. დიდი სვნაქსარი, 2018: 274-275).

გვ.: 30, 8-10. **„ხოლო ღვსიმახოს ქრისტეანისა დედისა შვილი იყო და სწყალობდა ქრისტეანეთა. ამისთვისცა ღამესა ერთსა მოუწოდა პრიმოს კომსსა და ჰრქუა მას“** – ლისიმაქოსი და პრიმოსი დიოკლეტიანეს მიერ ქრისტიანთა დასასჯელად გაგზავნილ სამხედროებს მეთაურობდნენ.

გვ.: 30, 10-14. **„შენ უწყი, უფალო ჩემო პრიმოს, რამეთუ, დაღაცათუ მამაჲ ჩემი წარმართობასა შინა და მონებასა კერპთასა მოკუდა, არამედ დედაჲ ჩემი ქრისტეანე იყო და დიდი მოსწრაფებაჲ აქუნდა, რათამცა მეცა ქრისტეანე მეო“** – ლისიმაქოსს დედა ქრისტიანი ჰყავდა და ამიტომაც რომაელი სარდალი ქრისტიანთა მიმართ გულმონყალებას იჩენდა.

გვ.: 30, 18-19. **„ან ვხედავ, ვითარ უწყალოდ მოსწყუედს ქრისტეანეთა უღმრთოჲ ესე და უწყალოჲ მამის ძმაჲ ჩემი“** – იგულისხმება ლისიმაქოსის ბიძა სელინოსი.

გვ.: 30, 27-29. **„მიჰმართეს ნისიბი ქალაქსა, რომელი-იგი არს საზღვართა ასურასტანელთასა და საბრძანებელსა ბერძენთასა“** – ქალაქი ნისიბინი თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე მდებარეობდა. რაც შეეხება ძველ ქართულ ტერმინს „ასურასტანელნი“, მასში ასურეთის მოსახლეობა მოიაზრება.

გვ.: 31, 1-2. **„ხოლო იყო მას ქალაქსა შინა მონასტერი დედათაჲ, რომელსა შინა იყვნეს ენკრატისნი მონესენი, ერგასისნი“** – სინტაგმურ ტერმინში „ენკრატისნი მონესენი“ მონესე დე-

დები, მონაზონი დედები იგულისხმებიან, რომელთა რაოდენობა, ტექსტის თანახმად, ორმოცდაათი ყოფილა.

გვ.: 31, 2-3. **„რომელთა უძლოდა დედაჲ, ბრენი სახელით, რომელი-იგი მონაჲფე ყოფილიყო პლატონია დედადიაკონისაჲ, რომელი იყო პირველ მისა“** – ბრენი დედათა მონასტრის მონაზონი და წინამძღვარი იყო, ხოლო პლატონია – დედადიაკონი, რომელიც იმავე მონასტერს ბრენის უწინარეს განაგებდა.

გვ.: 31, 15-18. **„ხოლო ბრენსა აღეზარდნეს ორნი ქალწულნი კეთილად, რომელნი-იგი წურთილ იყვნეს ყოველსა წესსა მოღუანებისასა. სახელი ერთისაჲ მის – პროკლა და მეორისაჲ მის – ფებრონია“** – დამონმებულ მონაკვეთში ჰაგიოგრაფი რამდენიმე მოვლენის შესახებ გვამცნობს: ბრენს თავის მონასტერში ყრმობიდანვე ორი ქალწული ჰყავდა აღზრდილი. ერთი წმინდა ფებრონიაა, რომელიც ტექსტის თანახმად, ოცი წლის იყო და ბრენის დისშვილად სახელდება, ხოლო მეორე ოცდახუთი წლის პროკლაა.

გვ.: 32, 18. **„ესმა მისთვის სეფექალსა ვისმე, სახელით იერია“** – საუბარია ქალაქ ნისიბინში მცხოვრებ დიდგვაროვან მანდილოსანზე, რომელსაც ფებრონიას ნახვა და გაცნობა სურდა.

გვ.: 33, 33-34. **„ფებრონია ჰკითხვიდა თომაიდას, შემდგომსა მას ბრენისასა“** – თომაიდა დედათა მონასტრის წინამძღოლის, ბრენის, შემდეგ იერარქიულად დანიინაურებული ერთ-ერთი მონაზვნის სახელია.

გვ.: 36, 19-21. **„უფალო იესუ ქრისტე, რომელი გამოუჩინდი თეკლას ღუანლსა შინა სახითა პავლესითა“** – იგულისხმება I-II საუკუნეებში მოღვაწე თეკლა.

გვ.: 38, 6-7. **„დიდითა საფასითა დაგვწინდებია ცოლი უფლისა ჩემისა ლესიმახოვსა მე და ანთიმოს, ძმასა ჩემსა“** – იგულისხმება სელინოსის ძმა და ლისიმაქოსის მამა – ანთიმოსი.

გვ.: 41, 20. **„მოუწოდა მკურნალსა“** – მკურნალი სპეციალური სამედიცინო განსწავლულობის მქონე პიროვნებაა, რომელსაც ქირურგიული მეთოდების გამოყენებით ადამიანთა სასტიკი ტანჯვა ევალებოდა.

გვ.: 41, 32-34. „ფებრონიას სული შეუმცირდა სიმრავლისა მისგან სისხლისა. მაშინ მკურნალმან წამალი დაასხა და სისხლი იგი დააყენა“ – წარმოდგენილი მონაკვეთი „მკურნალის“ ფარმაკოლოგიურ განსწავლულობას ცხადყოფს.

„ბასილი კესარიელის ცხოვრება“

გვ.: 44, 1. „თუესა იანვარსა ა“ – ბასილი დიდის ხსენების დღედ 14 (ძვ. სტილით 1) იანვარია განწესებული.

გვ.: 44, 1-3. „საკითხავი ცხორებისათვის და საკრველ-თმოქმედებისა წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა, კესარია კაბადუკიელისა“ – ბასილი დიდი IV საუკუნეში მოღვაწე კესარია-კაპადოკიელი მღვდელმთავარია, რომლის ღვაწლი და დამსახურება განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა და სწორედ აღნიშნულის დასტურად მის სახელს ეკლესიამ ზედწოდება „დიდი“ შემატა.

გვ.: 44, 4. „თქუმული ამფილოქი მთავარეპისკოპოსისა იკონიელისა“ – ამფილოქე იკონიელი, IV საუკუნეში მოღვაწე მღვდელმთავარი, ბასილი დიდის მეგობარი და ბიოგრაფი იყო. ეკლესიამ იგი, მსგავსად ბასილისა, წმინდანად შერაცხა. იკონია, თანამედროვე კონია, თურქეთის ცენტრალური ანატოლიის ტერიტორიაზე მდებარე ისტორიული ქალაქია, კონიის პროვინციის ადმინისტრაციული ცენტრი.

გვ.: 45, 4-8. „სამთა მათ, ყოვლადწმიდათა ღმრთისმოშიშთა, კაცთა ვიტყვ: გრიგოლისსა, რომელი ღმრთისმეტყუელებასა შინა განშუენდა, და გრიგოლისსა, მარადის წსენებულისა ნვსაეონისა ქალაქისასა, და ეფრემისსა, ყოვლადქებულისასა“ – იგულისხმება IV საუკუნეში მოღვაწე სამი გამორჩეული საეკლესიო მოღვაწე: წმინდა გრიგოლ ღვთისმეტყველი, წმინდა გრიგოლ ნოსელი (ბასილი დიდის ხორციელი ძმა) და წმინდა ეფრემ ასური.

გვ.: 45, 18-22. „რომელმან-იგი განდგომილი სამებისაგან ლოცვითა დაამწყუა ივლიანე უღმრთო“ – იგულისხმება ივლიანე – IV საუკუნეში მოღვაწე რომის იმპერატორი, რომელმაც მძლავრად გაილაშქრა ქრისტიანობის წინააღმდეგ და საკუთრივ ბასილი დიდს დაუპირისპირდა.

გვ.: 45-46. „რომელმან-იგი უვალენტოს მგმობარსა დაუყო პირი“ – იგულისხმება ვალენტი II (ძველი ქართულით „უვა-

ლენტოსი“) – იმავე დიდი სვინაქსარის თანახმად, რომის 55-ე იმპერატორი, რომელმაც თორმეტი წელი იმეფა.

გვ.: 46, 1-2. „**რომელმან-იგი არიოზისი დასცა ბოროტად მადი(დე)ბლობა**“ – არიოზი IV საუკუნეში ალექსანდრიის ეკლესიაში მომსახურე პრესვიტერია, რომელმაც ძე ღმერთის ჰიპოსტასის დაუსაბამობის წინააღმდეგ გაილაშქრა და შედეგად საკუთარი მოძღვრებითურთ ანათემას გადაეცა 325 წელს ნიკეაში გამართულ პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე.

გვ.: 46, 12-14. „**და უვალის, ამისმან მამის ძმამან, დაიპყრა უღირსმან სამეუფო შარავანდი და არიანოსთა თანაშემწე იყო ბოროტად მადიდებლობასა**“ – იგულისხმება იგივე ვალენტი II. მთარგმნელი სხვადასხვა ფორმით იყენებს მის სახელს.

გვ.: 47, 12-14. „**გრიგოლი დიდი, რომელი ანზიანზორს იქმნა ეპისკოპოს და სამოციქულო საყდარი ათორმეტისა წლისა ჟამთა იღუანა**“ – იგულისხმება გრიგოლ ღვთისმეტყველი.

გვ.: 47, 14-15. „**ივლიანე, რომელი-იგი მცირედ პირველ ქრისტეანე იყო**“ – იგულისხმება ივლიანე განდგომილი (ლათ. Iulianus Apostata), იგივე ივლიანე II (Flavius Claudius Iulianus).

გვ.: 47, 15-16. „**... და ლიბანიოს**“ – იგულისხმება ათენში მოღვაწე და ბასილი დიდის წარმართი მასწავლებელი ლიბანიოსი.

გვ.: 48, 6-8. „**წარვიდა ეგვიპტედ და მივიდა ერთსა არქიმანდრიტსა თანა, პორბძიოს სახელით**“ – იგულისხმება არქიმანდრიტი პორფირიოსი – ეგვიპტეში მოღვაწე სასულიერო პირი.

გვ.: 48-49. „**ეძიებდა თვისსაცა მოძღუარსა ევბულოსს, რამეთუ იგი იყო წინამძღუარი სიტყვსა**“ – იგულისხმება ფილოსოფოსი ევბოლე (ევბოლოსი), რომელსაც, წმინდა ამფილოქე იკონიელის თანახმად, დაემონაფა ბასილი დიდი და განსაკუთრებულ პატივს მიაგებდა მას.

გვ.: 51, 7-9. „**მასწავებენ ჩუენ წმამალანი წინაწარმეტყუელნი: ესაია, იერემია, ეზეკიელ, დანიელ**“ – იგულისხმებიან

ბიბლიური წინასწარმეტყველები: ესაია, იერემია, ეზეკიელი და დანიელი, რომლებიც ძველი აღთქმის ეპოქაში მოღვაწეობდნენ. მათ „დიდი წინასწარმეტყველები“ ეწოდებათ და ოთხი საწინასწარმეტყველო წიგნის ავტორები არიან.

გვ.: 51, 9. **„დავით მეფე“** – იგულისხმება დავით მეფე, მეფსალმუნე და წინასწარმეტყველი, ფსალმუნთა წიგნის ავტორი.

გვ.: 51, 9. **„და ღმრთისა მონაჲ პავლე“** – იგულისხმება მოციქულთა თავად წოდებული პავლე, რომელსაც ახალი აღთქმის წიგნებში შემავალი თოთხმეტი ეპისტოლე ეკუთვნის.

გვ.: 51, 11-21. **„რომელმან ცხოვარი იგი მოიძია წარწყმედული, რომელმან განდგომილი იგი ყრმაჲ წიაღთაგან მამისათა სიმდიდრესა თანა მრავალსა [მოიყვანა] და ესე უძლებებით წარაგო და მერმე უკუმოიქცა სიმშლითა დამყმარი და სიყუარულით მოიკითხა, სამოსლითა ბრწყინვალითა შეამკო და ბეჭედი მისცა და პური დიდი ყო და არწმუნა არაშეცოდებულსა მას ყრმასა არა განრისხებაჲ, არამედ, ვითარცა ძმასა, შენდობისა მიცემად. ესრჳთ უშურველად უფალი უფროჲს გარდაჰმატებს სახიერებასა და სწორსა სასყიდელსა, რომელნი-იგი მეთაერთმეტისა ჟამისანი არიან“** – აღნიშნული მონაკვეთი ახალი აღთქმის წიგნებში გადმოცემულ რამდენიმე მოვლენას აერთიანებს. კერძოდ, წარწყმედილი ცხვრის მომძიებელი მაცხოვარს მიემართება და სახარებისეულ მოძღვრებას ეფუძნება (შდრ. მათ. 18. 12-14; ლუკ. 15. 4-5;); ცნობა განდგომილი და მამის ქონების გამნიავებელი ყრმის შესახებ უძლები შვილის იგავიდანაა მოტანილი (იხ. ლუკ. 15. 11-32).

გვ.: 51-52. **„რომელი თუალმან არა იხილა და ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოჰჴდა, რომელი განუმზადა ღმერთმან მოყუარეთა მისთა“** – ეს სიტყვები ძველი აღთქმის ეპოქაში მოღვაწე დიდ წინასწარმეტყველ ესაიას ეკუთვნის (იხ. ეს. 64.4), რაც მოგვიანებით პავლე მოციქულმა გაიმეორა კორინთელებისადმი მიწერილ ეპისტოლეში (იხ. 1 კორ. 2.9).

გვ.: 52, 3-7. „ესე რაჲ ესმა, ცნობასა მოვიდა ევბულე და თქუა: „ბასილი, ზეცისა გამომაცხადებელი სამებისაო! შენ მიერ მრწამს ერთი ღმერთი, მამაჲ ყოვლისა მპყრობელი, და შემდგომი, და მოველი აღდგომასა მკუდართასა და ცხორებასა საუკუნესა, ამენ!“ – აღნიშნული ადგილი გვამცნობს, რომ ბასილისა და მისი მასწავლებლის შეხვედრის შედეგად გამართული დიალოგის შემდეგ ევბოლე ქრისტიანი გახდა. საგულისხმოა, რომ ევბოლეს მიერ წარმოთქმული სიტყვები ნიკეის პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე შედგენილი ქრისტიანული მრწამსიდანაა ციტირებული. მოცემულ შემთხვევაში ჰაგიოგრაფმა მრწამსის მხოლოდ დასაწყისი (შდრ. „მრწამს ერთი ღმერთი, მამაჲ ყოვლისა მპყრობელი“) და ბოლო ნაწილი წარმოადგინა (შდრ. „მოველი აღდგომასა მკუდართასა და ცხორებასა საუკუნესა, ამენ“), თუმცა შუაში გამოყენებული ჩანართით მკითხველს მიაჩნება ხსენებული შემოკლების შესახებ (შდრ. „მრწამს ერთი ღმერთი, მამაჲ ყოვლისა მპყრობელი, და – შემდგომი, და მოველი აღდგომასა მკუდართასა და ცხორებასა საუკუნესა, ამენ“).

გვ.: 53, 11-12. „მიეხუნეს მისგან მუჴლნი ომიროსაგანი“ – იგულისხმება ცნობილი ბერძენი მწერლის, ჰომეროსის, შემოქმედება, თუმცა არ არის დაკონკრეტებული ნაწარმოები – „ილიადა“ თუ „ოდისეა“.

გვ.: 53-54. „ხოლო მან მიიხუნა მუჴლნი იგი და იწყო სიტყუად ამათსა თარგმანებასა. და განკვრდა ჭაბუკი იგი და მხიარულ იქმნა და ევედრებოდა მას დაწერით მიცემად მას ესე. ხოლო მან დაწერა ამათი იგი აღჯსნაჲ სამითა სახითა“ – საუბარია იმის შესახებ, რომ ლიბანიოსი საკუთარი მონაფეებისაგან ჰომეროსის შემოქმედებიდან კონკრეტული მონაკვეთების (მუხლების) გააზრებასა და მათში განჭვრეტილი ღრმა ფილოსოფიური აზრების ახსნას მოითხოვდა.

გვ.: 56, 11-12. „გამოეცხადნეს, რომელ-იგი მაშინ ეპისკოპოსი იყო ქალაქისაჲ, სახელით მაქსიმიანე“ – იგულისხმება იე-

რუსალიმელი მღვდელმთავარი მაქსიმიანე, რომელსაც ამფილოქე იკონიელი „წმინდა კაცად“ მოიხსენიებს.

გვ.: 57, 10-13. **„შეჰმოსა მას ქრისტწსმიერი იგი სამოსელი. ნათელსცა ევბულოსცა და ჰცხო მას წმიდა ნელსაცხებელი და მისცა მათ ცხოველსმყოფელი იგი ზიარება“** – ტექსტის თანახმად, ნათლობის შემდეგ ბასილისა და ევბოლეს ქრისტეს აღდგომის სამოსი ჩააცვეს. ცხადია, მოცემულ შემთხვევაში კვართი იგულისხმება, რითაც, უძველესი საეკლესიო ტრადიციის მიხედვით, ახალნათელღებულნი იმოსებოდნენ.

გვ.: 58, 3-5. **„ბასილი მელეტის მიერ, რომელი-იგი მუნ ეპისკოპოსი იყო, ჴელნი დაესხნეს წესსა დიაკონებისასა“** – იგულისხმება მელეტი ანტიოქიელი, IV საუკუნეში მოღვაწე მღვდელმთავარი, რომელიც ეკლესიის მიერ წმინდანად არის შერაცხილი. კესარია-კაპადოკიელი მღვდელმთავრის წინამდებარე ცხოვრების თანახმად, ბასილი დიდს დიაკვნად სწორედ მან დაასხა ხელი.

გვ.: 60, 11-18. **„დაინყო თვისითა ჴელითა წერად ჟამისწირვისა საიდუმლოთა. და მას ღამესა დაადგრა მას უფალი ჩუენეზით მოციქულთა თანა და წინადაგება იგი პურისაჲ და სასუმლისაჲ ყო ზედა წმიდასა საკურთხეველსა. და აღადგინა ბასილი და ჰრქუა: „მსგავსად თხოვისა შენისა აღივსენ პირი შენი ქებითა, რაჲთა შენითა თქუმულითა შესწირო უსისხლო მსხუერპლი“** – როგორც საეკლესიო ისტორიიდანაა ცნობილი, ბასილი დიდის სახელს უკავშირდება ლიტურგიის შედგენა, რომელიც მისივე სახელით არის ცნობილი („ბასილი დიდის ლიტურგია“). სწორედ აღნიშნული მოვლენის შესახებ გვამცნობს ამფილოქე იკონიელი და, რაც განსაკუთრებით საყურადღებოა, კესარია-კაპადოკიელი მოსაგრის მიერ დაწერილი ლიტურგიის პირველწყაროდ არა კაცობრივი უნარ-შესაძლებლობები, არამედ თეოფანიაა დასახელებული, რომელშიც იესო ქრისტე და მოციქულები ეცხადებიან ღირს მღვდელმთავარს.

გვ.: 60-61. **„აღღა ძნოლით და მოუწდა წმიდასა საკურთხეველსა და იწყუად და წერდა ქარტასა შინა ესრტთ: „აღავსე პირი ჩუენი ქებითა, რაჲთა უგალობდეთ დიდებასა შენ-**

სა“ – ბასილი დიდის მიერ წარმოთქმული ლოცვა ფსალმუნური ციტატაა (იხ. ფსალმ. 70.8).

გვ.: 62, 21-22. **„რომელთა თანა იყო დიდისა მოლუანწ ეფრემ“** – იგულისხმება IV საუკუნეში მოღვაწე ეფრემ ასური, რომელმაც სასწაულებრივი შეხვედრის შედეგად გაიცნო ბასილი კესარიელი.

გვ.: 63, 16-17. **„ხოლო ხვალისაგან მოვიდა ბასილისა, ევედრებოდა მას თვნიერ დროსა მიღებად ქრისტეს ბეჭედი“** – „ქრისტეს ბეჭედი“ ნათლისღების საიდუმლო მოიაზრება.

გვ.: 67, 9-13. **„იხილა ბასილი ჩუენებით სიმრავლესა მწედრობასა ზეცისასა იმიერ და ამიერ მთასა მას და შორის მათსა საყდართა ზედა მჯდომარესა ვისმე დედაკაცისა ხატითა და ესრტთ ჰრქუა, რომელნი-იგი მახლობელად მისა დგეს – დიდ-დიდნი კაცნი“** – აღნიშნულ გამოცხადებაში საუბარია ზეციურ მხედრობაზე, რაშიც ანგელოზთა ძალები მოიაზრებიან; ასევე სახელის მითითების გარეშე ნახსენებია ვინმე დედაკაცი („ვისმე დედაკაცისა ხატითა“), რომელშიც ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელი იგულისხმება. ეს მისივე სიტყვებიდან ცნაურდება, როდესაც იესო ქრისტეს საკუთარ ძედ მოიხსენიებს;

გვ.: 67, 13-16. **„მოუწოდეთ ჩემდა მერკურის და წარვიდეს და მოკლას ივლიანე“** – იგულისხმება ახ. წ. აღ-ის III საუკუნეში რომის იმპერიაში მოღვაწე წმინდა მერკური (მოიხსენიება აგრეთვე, როგორც მერკური // მერკვირი).

გვ.: 71-72. **„შე-რა-ვიდა წმიდათა მარხვათა, საღმრთოა იგი ექუსთა დღეთა თარგმანებაჲ ერსა მიუთხრა და მრავალი სიმრავლწ ჰურიათაჲ და წარმართთაჲ მოიყვანნა ქრისტესსა“** – იგულისხმება ბასილი დიდის მიერ წარმოთქმული ცხრა ქადაგება, რომელიც წერილობითი სახით შემორჩა ეკლესიას და ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პატრისტიკული ძეგლია (ბერძნული ტექსტისთვის იხ. Sources Chrétiennes, 1968). საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ხსენებული ძეგლი ორგზის ითარგმნა ძველ ქართულ ენაზე (იხ. ბასილი დიდი, 1947; მეტრეველი, 1964).

გვ.: 72, 10. „**ხოლო ანასტასი პროტიკტორი მიინია კესარია ქალაქად**“ – პროტიკტორი საიმპერატორო გვარდიის ოფიცერი იყო და ის იმპერატორის პირად დაცვას აწარმოებდა.

გვ.: 75, 3-4. „**ელადიოს, ღირსად მოწსენებული თვომხილველ და მსახურქმნული**“ – იგულისხმება ბასილი დიდის გარდაცვალების შემდეგ კესარია-კაბადოკიის საეპისკოპოსო საყდარზე დადგენილი პირი (379-394 წწ.).

გვ.: 75, 13-14. „**დასაბამითგან კაცისმკვლელმან ეშმაკმან შეიშურვა საღმრთოჲ იგი განზრახვად მისი**“ – დაცემული ანგელოზისადმი განკუთვნილი ეს შეფასება წმინდა წერილიდან არის აღებული. კერძოდ, აღნიშნული სიტყვებით („დასაბამითგან კაცისმკვლელი“) მას მაცხოვარი მოიხსენიებს: „**იგი კაცის-მკვლელი იყო დასაბამითგან** და ჭეშმარიტებასა არა დაადგრა“ (იოან. 8.44).

გვ.: 78, 5-6. „**მუნქუესვე სულისა განმზრნელმან ვეშაპმან წარავლინნა სიძვისა ეშმაკნი**“ – სულის გამზრნელ ვეშაპში დაცემული ანგელოზი – ლუციფერი მოიაზრება, რადგან, საეკლესიო სწავლების თანახმად, მისი ერთ-ერთი სახელია „ვეშაპი.“ საგულისხმოა, რომ საანალიზო ტერმინის („ვეშაპის“) ჩვენთვის საყურადღებო კონტექსტის შესაბამისი საღვთისმეტყველო მნიშვნელობა სრულიად მკაფიოდაა წარმოჩენილი წმინდა წერილში. კერძოდ, ახალი აღთქმის რიგით ბოლო წიგნი, „აპოკალიფსი“, შემდეგს გვაუწყებს: „და იქმნა ბრძოლაჲ ცათა შინა: მიქაელ და ანგელოზნი მისნი ჰბრძოდეს **ვეშაპსა მას, და ვეშაპი** და ანგელოზნი მისნი ებრძოდეს მათ. და ვერ შეუძლო და არცალა ეპოვა მას ადგილი ცათა შინა. **„და გარდამოვარდა ვეშაპი იგი დიდი, გუელი დასაბამისაჲ, რომელსა ეწოდების ეშმაკი და სატანა, რომელი აცთუნებს ყოველსა სოფელსა“;** გარდამოვარდა ქუეყანად და ანგელოზნი მისნი მის თანა გარდამოცქეს“ (აპოკალ. 12. 7-9). აქვე დავიმონმებთ წმინდა გერმანე კონსტანტინოპოლელის შესაბამის სწავლე-

ბას: „ვეშაპად და ლევიათანად ეშმაკსა უწოდა წერილმან“ (sin. 91, 140 v).

გვ.: 82, 14-16. **„ჰრქუა ყრმასა წმიდამან: „გრწამსა ცხოვრებად?“ ხოლო მან ჰრქუა: „მრწამს, უფალო, შემენიე ურწმუნოებასა ჩემსა“** – ქრისტეს უარყოფელი ახალგაზრდის მიერ ბასილი დიდისთვის გაცემული პასუხი სახარებიდან არის ციტირებული (შდრ. **„მრწამს, უფალო, შემენიე ურწმუნოებასა ჩემსა“**). სწორედ აღნიშნული სიტყვებით მიმართა იესო ქრისტეს ეშმაკთა მიერ სულიერად შეპყრობილი ძის მამამ (იხ. მარკ. 9.24).

გვ.: 84, 7-9. **„გულსმოდგინედ ერი იგი შეკრბა და ლამე ყოველ ევედრებოდეს ღმერთსა, კეთილსა მას თანა მწყემსსა, ცრემლითა წმობდეს მისთვის კირიელეისონსა“** – ტერმინი „კირიელეისონ“ ორი ბერძნული სიტყვის შეერთების შედეგად არის მიღებული: „კიროს“ და „ელეისონ.“ ქართულ თარგმანში ნიშნავს „უფალო, შეგვიწყაღე.“ იმავე ტერმინის ბერძნულ ვერსიასა და მის ქართულ თარგმანს გვთავაზობს გიორგი მერჩულე „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ აღწერილობაში: „ქართლად ფრიადი ქუეყანაჲ აღირაცხების, რომელსაცა შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეინირვის და ლოცვაჲ ყოველი აღესრულების, ხოლო კკრიელეისონი ბერძნულად ითქუმის, რომელ არს ქართულად: „უფალო, წყალობა ყავ“, გინა თუ „უფალო, შეგვწყაღენ“ (ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, 1963: 290).

გვ.: 86, 10-11. **„და მიიყვანა ყრმაჲ იგი და ასწავა და მისცა კანონი, რომელი შეჰგვანდა“** – ტერმინი „კანონი“ წინამდებარე კონტექსტში საეკლესიო ლოცვების გარკვეულ კრებულს გულისხმობს, რომელიც მონაწილე ცოდვილს განუწესა ბასილი დიდმა.

„თეოდორე სტრატელატის წამება“

გვ.: 89, 1. „თუესა ივნისსა ჴ“ – თეოდორე სტრატელატის ხსენების ერთ-ერთი დღე არის 21 (ძველი სტილით 8) ივნისი.

გვ.: 89, 1-2. „წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა თეოდორე სტრატელატისაჲ“ – თხზულების გმირია III-IV საუკუნეებში მოღვაწე ქრისტიანი წმინდანი, რომელიც ეკლესიამ „დიდმონამედ“ შერაცხა.

გვ.: 90, 4-6. „რამეთუ ჰგონებდა დასაბამითგანი იგი მტერი ნათესავისა ჩუენისა დაბრკოლებად მათდა გზისა მისგან ცხორებისა და ვერ უძლო“ – ჰაგიოგრაფი, მართალია, სახელდებით არ მოიხსენიებს, თუ ვინ მოიაზრება ციტატაში: „დასაბამითგანი იგი მტერი ნათესავისა ჩუენისა“, თუმცა წმინდა წერილისა და საეკლესიო ლიტურატურის თანახმად, მასში იგულისხმება დაცემული ანგელოზი, რომელიც ადამის მოდგმას ერჩის. უნდა აღინიშნოს, რომ მსგავსი სახის დაუკონკრეტებელ მითითებას წმინდა თეოდორეს ბიოგრაფი სხვა შემთხვევაშიც მიმართავს. მაგალითად, ერთგან ვკითხულობთ: „მოაგონა მათ პირველითგან კაცისმკლველმან და მტერმან ნათესავისა კაცთაჲსამან.“ ცხადია, ამ შემთხვევაშიც ანგელოზყოფილი მოიაზრება.

გვ.: 90, 10. „უმჯულოჲ ლიკინიოზ“ – იგულისხმება უფროსი ლიკინიოზი (ლიკინიოზ I) (ლათ. Flavius Galerius Valerius Licinianus Licinius), რომელიც მეფე კონსტანტინეს დაზე, კონსტანციაზე, იყო დაქორწინებული.

გვ.: 90, 10-11. „ღისიძე დიდისა კოსტანტინე მეფისა, ღმრთისმსახურისაჲ“ – იგულისხმება IV საუკუნეში მოღვაწე იმპერატორი კონსტანტინე (ლათ. Flavius Valerius Aurelius Constantinus), რომლის სახელსაც უკავშირდება მილანის რჯულმემწყნარებლური ედიქტით ბიზანტიაში ქრისტიანთა დევნის შეწყვეტა, ხოლო შემდეგ, 325 წელს, პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრების მოწვევა.

გვ.: 90,14-15. „**დაუმტკიცა მეფობა მონასა თუსსა კოსტანტინეს**“ – იგულისხმება კონსტანტინე დიდი, რომელიც მაქსენტიუსის დამარცხების შემდეგ (312 წ.) რომის ერთპიროვნული მმართველი გახდა და გარდაცვალებამდე (337 წ.) განაგებდა იმპერიას.

გვ.: 90, 15-18. „**მაშინ ღმრთისმსახურმან მან მეფემან წარავლინა დისიძე თუსი, ლიკინ(ი)ოზ, მეფედ კერძოთა აღმოსავალისათა ბრძოლად უღმრთოესა მის მეფისა მაქსიმინესა**“ – იგულისხმება მაქსიმინე – რომის იმპერატორი 305-313 წლებში (ლათ. *Gaius Galerius Valerius Maximinus Daia*).

გვ.: 91, 10-11. „**ხოლო ლიკინიოზ ძლევითა და დიდებითა მოვიდა ნიკომიდიად ქალაქად**“ – ქალაქი ნიკომიდია მცირე აზიაში, თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე, მდებარეობდა.

გვ.: 92, 1-3. „**ამან უღმრთომან ლიკინიოზ მოსწყვდნა წმიდანი ორმოცნი მკვდარნი ჯელითა ბილნთა მათ მთავართა თუსთაჲთა, ლუსია და აღრიკო ლაოზისითა**“ – ტექსტში დასახელებული ორმოცი მხედარი საეკლესიო ისტორიაში სებასტიელი მონაშენების სახელით ცნობილი წმინდანები არიან. ისინი წარმოშობით კაპადოკიიდან იყვნენ და რომაულ ჯარში მსახურობდნენ. კერპებისადმი მსხვერპლის შეწირვაზე უარის თქმის გამო ორმოცი მხედარი გაყინულ ტბაში ჩააყენეს. მოგვიანებით სებასტიელი მოსაგრეების შეუძრავი სარწმუნოების მხილველმა რომაელმა მხედართმთავარმა მათი ფიზიკურად მოკვდინების ბრძანება გასცა. აღნიშნული ფაქტი ლიკინიოზის მმართველობისას, 320 წელს, მოხდა.

გვ.: 92, 5-6. „**ამან ურჩულომან მოკლა დიდი ბასილვოს ამასელ მთავარებისკოპოსი, კაცი მიმსგავსებული მოციქულთაჲ**“ – იგულისხმება ბასილი ამასიელი, III-IV საუკუნეებში მოღვაწე ამასიის ეკლესიის მღვდელმთავარი. ქალაქი ამასია ამასიის პროვინციის ადმინისტრაციული ცენტრია, მდებარეობს ჩრდილოეთ თურქეთში, შავი ზღვის რეგიონში.

გვ.: 93, 11-12. „**ხოლო მიინია რაჲ ადგილსა მას ჩრდილოთ კერძო ევხანისა, პოვა მწუანვილი თივისაჲ**“ – ტექსტში

დასახელებული ქალაქი ევხაინი წმინდა თეოდორეს მშობლიური ქალაქი იყო.

გვ.: 94, 8-10. **„მაშინ წმიდამან თეოდორე გამოსახა პირსა ზედა თვისა სასწაული პატიოსნისა ჯუარისაჲ და აღიპყრნა ზეცად ჴელნი თვისნი“** – აღნიშნული ადგილი პირჯვრის გადასახვის უძველეს ტრადიციას წარმოაჩენს, რომლის თანახმადაც, ჯვარს ისახავდნენ საკუთრივ პირზე (და არა სრულ სხეულზე). იმავე ცნობას ახმოვანებს ჰაგიოგრაფი წმინდა თეოდორეს ცხოვრების სხვა ეპიზოდის აღწერისას: **„ხოლო წმიდამან თეოდორე ... გამოსახა სასწაული ჯუარისაჲ პირსა თვისა.“**

გვ.: 95, 7-8. **„განმადრიელე ძლევად უხილავისა მის ვეშაპისა“** – **„უხილავი ვეშაპი“** დაცემული ანგელოზის ერთ-ერთი სახელია.

გვ.: 95, 11-12. **„წარემართა მისლვად არაკლიად პონტოჲსა“** – იგულისხმება პონტოს ჰერაკლია – შავი ზღვის სასაპიროზე მდებარე მეგარიული კოლონია.

გვ.: 101, 15-16. **„ვიხილე მე გუშინ თავი დიდისა არტემაჲსი, შემუსრვილი და დაჭრილი და უბანთა ზედა სასყიდლად მდებარე“** – არტემიდა ბერძნულ პანთეონში შემავალი ერთ-ერთი ქალღმერთია.

გვ.: 102, 1-3. **„არცა სანთლისა ჴვირსა ქუეშე დადებისაჲ, არამედ სასანთლესა ზედა, რაჲთა გამობრწყინდეს ნათელი მართლ აღსაარებისა მისისაჲ“** – ეს სიტყვები იესო ქრისტეს მიერ მთაზე წარმოთქმული ქადაგების პერიფრაზირებაა, რომელიც ასე უღერს: **„არცა აღანთიან სანთელი და დადგიან ქუეშე ჴვირსა, არამედ სასანთლესა ზედა და ჴნათობნ იგი ყოველთა, რომელნი იყენიან სახლსა შინა“** (მათ. 5.15; შდრ. მარკ. 4.21; ლუკ. 11.33).

გვ.: 104, 5-6 **„ხოლო ქველი იგი დგა, ვითარცა გოდოლი შეურყეველი, დაფუძნებული კლდესა ზედა სარწმუნოებისასა“** – წმინდა თეოდორესთან დაკავშირებით მოხმობილი შედარება – **„გოდოლი შეურყეველი“** – მოღვაწე პიროვნების განსაკუთრებული სულიერი ახოვანების საჩვენებლად გამოიყენება საეკლესიო ლიტურატურაში. მაგალითად, წმინდა იოანე ოქ-

როპირი შემდეგნაირად ახასიათებს ბიბლიური, მრავალვნიებული იობის პიროვნებას: „იობ, გოდოლი იგი შეურყეველი“ (წმინდა იოანე ოქროპირი, 2014: 237).

გვ.: 104, 18-19. „ხოლო მონამე იგი ცუარითა სულისა წმიდისაჲთა უხილავად შეიცურვოდა“ – თხზულებაში გადმოცემული თხრობა, თუ როგორ გადაურჩა წმინდა თეოდორე მტარვალთაგან მისთვის განკუთვნილ სასჯელს – ცეცხლში დანვას, დანიელ წინასწარმეტყველის წიგნში გადმოცემულ მოვლენასთან პოულობს ანალოგს. მასში მოთხრობილია ნაბუქოდონოსორის მიერ სამი ებრაელი ყრმის: ანანიას, აზარიასა და მისაელის სიკვდილით დასჯის ისტორია: ისინი გახურებულ ღუმელში ჩააგდეს, მაგრამ წმინდა თეოდორეს მსგავსად, საღვთო სასწაულით გადარჩნენ, რასაც წმინდა წერილი ასე აგვიწერს: „ხოლო ანგელოზი უფლისაჲ თანა შთავიდა აზარიასაჲთა საწმილად მიმართ და განყარა ალი ცეცხლისა საწმილისაგან. და ყო შორის საწმილსა, ვითარცა სული ცუარისა, ვითარცა რაჲ მსტუენავი. და არა შეეხო მათ ყოვლითურთ ცეცხლი მათდა და არა შეაწუხნა იგინი და არა აღაშფოთნა იგინი“ (დან. 3. 49-50).

გვ.: 106, 12-14. „ნეტარი გრძელთა მათ და ამათა ზრახვათა მათთა მიმართ სიტყუასა დავითისსა აღასრულებდა: „იყო, ვითარცა კაცი უსმი, რომლისა არა არს სიტყუაჲ პირსა მისსა“ – აღნიშნული ლოცვა, როგორც ჰაგიოგრაფი მიუთითებს, ციტატაა ფსალმუნიდან (ფსალმ. 6.14).

გვ.: 108, 13-17. „გარე მომადგეს მე სალმობანი სიკუდილისანი, ჭირთა ჯოჯოხეთისათა მომიცვეს მე და მომენიფნეს მე მახენი სიკუდილისანი. ჭირსა ჩემსა ვხადე უფალსა და ღმრთისა ჩემისა მიმართ ვლალატყავ“ – ციტატა მე-17 ფსალმუნიდან არის მოხმობილი (იხ. ფსალმ. 17. 4-6).

გვ.: 108, 17-18. „სახარულო ჩემო, მიწსენ მე მათგან, რომელთა მოუცავ მე“ – თეოდორეს ეს ლოცვა 31-ე ფსალმუნიდანაა (იხ. ფსალმ. 31.7);

გვ.: 108, 18-19. „და მეყავნ მე ლხინება და განსუენება გამოჩინებითა მადლისა და ძრეილებისა შენისაჲთა“ – სიტყვები

პერიფრაზია შემდეგი ფსალმუნური მუხლისა: „მილხინე მე, რათა განვისუენო პირველ წარსულად ჩემდამდე“ (ფსალმ. 38.14);

გვ.: 109, 10-13. „სრბაჲ აღგისრულებიეს, სარწმუნოებაჲ დაგიმარხავს და აწ დამარხულ არს შენდა გვრგვნი იგი სიმართლისაჲ და საუკუნოჲ სიხარული და ცხორებაჲ წარუვალი განმზადებულ არს შენდა“ – ეს სიტყვები პავლე მოციქულის ეპისტოლეს ეხმიანება, რომელშიც იგი პირველ პირში საუბრობს და იმავე სიტყვებს საკუთარ თავს განუკუთვნებს: „ღუანლი კეთილი მომიღუანებიეს, სრბაჲ აღმისრულებიეს, სარწმუნოებაჲ დამიმარხავს. ამიერიტგან მიმელის მე სიმართლისა გვრგვნი, რომელი მომცეს მე უფალმან მას დღესა შინა, მართალმან მან მსაჯულმან“ (2 ტიმოთ. 4. 7-8).

გვ.: 109, 21-23. „აგამაღლო შენ, ღმერთო ჩემო და მეუფეო ჩემო, და ვაკურთხო სახელი შენი უკუნისამდე“ – თეოდორეს ვედრების ეს ნაწილი 144-ე ფსალმუნიდანაა გაჟღერებული (ფსალმ. 144.1).

გვ.: 109, 23-24. „მწუხრი იყო ჩემ ზედა ტირილი და ცისკარსა სიხარული“ – ციტატა პერიფრაზია 29-ე ფსალმუნიდან: „მწუხრსა განისუენოს ტირილმან და ცისკარსა სიხარულმან“ (ფსალმ. 29.6).

გვ.: 109, 24-25. „დიდ არს უფალი და ქებულ ფრიად და სიმდიდრისა მისისა არა არს დასასრულ“ – ციტატა 144-ე ფსალმუნიდანაა მოხმობილი (ფსალმ. 144.3).

გვ.: 112, 1. „ესე არს განახლება მარჯუენისა მის მაღლისაჲ“ – აღნიშნული ფრაზა 76-ე ფსალმუნს ეხმიანება (იხ. ფსალმ. 76.10).

გვ.: 112, 3-4. „იყვნედ უკუე სანთელნი სულთა თქუენთანი აღნთებულ“ – ეს სიტყვები პერიფრაზია სახარებისეული სწავლებისა: „არცა აღანთიან სანთელი და დადგიან ქუეშე ჳკმირსა, არამედ სასანთლესა ზედა და ჰნათობნ იგი ყოველთა, რომელნი იყენიან სახლსა შინა“ (მათ. 5.15; შდრ. მარკ. 4.21; ლუკ. 11.33).

გვ.: 114, 18-19. „რომელმან მოითმინოს სრულიად, იგი ცხოვნდეს“ – ეს სიტყვები იესო ქრისტეს მიერ წარმოთქმული სწავლებაა. კერძოდ, სახარებაში ვკითხულობთ: „რომელმან დაითმინოს სრულიად, იგი ცხოვნდეს“ (მათ. 10.22; შდრ. მათ. 24.13; მარკ. 13.13).

გვ.: 114, 20-22. „ნუ გეშინინ, რამეთუ სარწმუნო არს, რომელმან აღმოთქუა ჩუენ და თქუა: „არა დაგიტეო შენ, არცა დაგაგდო შენ“ – აღნიშნული ფრაზა ძველი აღთქმიდან არის ციტირებული (იხ. დაბ. 28.15). იგივე ციტატა მოგვიანებით პავლე მოციქულმა დაიმონმა ებრაელთა მიმართ ეპისტოლეში (იხ. ებრ. 13.5).

გვ.: 115, 21. „ჯელთა შენთა შევჰვედრებ სულსა ჩემსა“ – წმინდა თეოდორეს უკანასკნელ ლოცვაში გახმოვანებული სიტყვები იესო ქრისტეს მიერ ჯვარზე აღსრულების წინ წარმოთქმული ლოცვის ანალოგიაა: „მამაო, ჯელთა შენთა შევჰვედრებ სულსა ჩემსა“ (ლუკ. 23.46).

გვ.: 115, 21-22. „ესე თქუა და შუენიერად მოიდრიკა თავი“ – სიტყვები პარალელს პოულობს იოანეს სახარებაში აღწერილ იესო ქრისტეს აღსასრულთან: „და მოიდრიკა თავი და განუტევა სული“ (იოან. 19.30).

გვ.: 116, 3-5 „აღესრულა წმიდაჲ და ყოვლადქებული მონამე თეოდორე სტრატილატი, რომელ არს თარგმანებით „მწედართა მფლობელი“, თუესა ივნისსა 3“ – წმინდა თეოდორეს აღსასრულის დღე, რაც, იმავდროულად, მისი ხსენების დღეცაა, ძველი სტილით რვა ივნისით თარიღდება. იმავეს გვამცნობს წმინდა გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილი დიდი სვინაქსარი: „თუესა ივნისსა 8. ... ამასვე დღესა წმიდისა და დიდებული-სა თეოდორე სტრატილატისაჲ. ესე დიდებული თეოდორე იწამა ჟამთა ლიკინიოს მეფისათა“ (იხ. დიდი სვნაქსარი, გვ. 256).

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება“

გვ.: 118, 1-3. **„ცხოვრება და ლუანლნი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასი მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისა“** – თხზულების მთავარი გმირია ათანასე ალექსანდრიელი, IV საუკუნეში მოღვაწე მღვდელმთავარი, რომელიც შეუპოვრად იბრძოდა არიანული სწავლების წინააღმდეგ და ცრუ ბრალდებების შედეგად ხუთგზის იქნა განდევნილი ალექსანდრიის სამღვდელმთავრო საყდრიდან.

გვ.: 118, 13-15. **„ხოლო უმეტესად აღივსო მადლითა მით სამოციქულოთა დიდი ათანასე, რომელი-იგი ეპისკოპოსთა შორის დიდისა მის და სახელოვნისა ქალაქისა ალექსანდრიისა“** – ქალაქი ალექსანდრია ალექსანდრე მაკედონელმა დააარსა ეგვიპტეში.

გვ.: 118-119. **„შემდგომად წამებისა და ღმრთისა მისლვისა ნეტარისა პეტრე ეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისა“** – იგულისხმება მარტვილურად აღსრულებული წმინდა მღვდელმთავარი პეტრე.

გვ.: 119, 2-3. **„მიიღო პატივი იგი მღვდელთმოძღურებისაა წმიდამან ალექსანდრე“** – წმინდა ალექსანდრე პეტრე მარტვილის მემკვიდრეა. აღნიშნული რიგითობა დადასტურებულია დიდ სვინაქსარში. წმინდა ალექსანდრე ალექსანდრიის რიგით მეცხრამეტე იერარქად სახელდება (იხ. დიდი სვნაქსარი, გვ. 422).

გვ.: 119, 29-30. **„მე უჩუენო მას, რაოდენი უღირს ვნებად სახელისა ჩემისათჳს“** – სიტყვები ლუკა მახარებლის მიერ დაწერილი „საქმე მოციქულთას“ წიგნიდანაა ციტირებული (იხ. საქმ. მოციქ. 9.16).

გვ.: 120, 1-3. **„რამეთუ რაჟამს არიოზ უშჯულოა ექსორიობასა იყო და მუნცა არა დასცხრა ბოროტისა მისგან“** – იგულისხმება არიოზი – ალექსანდრიელი პრესვიტერი. სწორედ მის სახელს უკავშირდება IV საუკუნეში აღმოცენებული ერესი „არიანელობა“, რომლის თანახმადაც, ძე ღმერთი ქმნილებად იქნა მიჩნეული. აღნიშნული სარწმუნოებრივი გაუკუღმართე-

ბა დაგმო და ანათემას გადასცა პირველმა მსოფლიო საეკლესიო კრებამ.

გვ.: 120, 4-5. **„შუქლო ცთუნებაჲ კოსტანტინე მეფისაჲ“** – იგულისხმება კონსტანტინე დიდის შვილი, რომელიც თანამედროვე სახელმძღვანელოებში კონსტანტის სახელითაა ცნობილი.

გვ.: 120, 20-21. **„მაშინ ევსები ნიკომიდიელი და მის თანანი იგი მიუწერდეს მეფესა“** – იგულისხმება ევსები ნიკომიდიელი – არიანელთა აქტიური მხარდამჭერი ეპისკოპოსი.

გვ.: 120, 27-29. **„მაშინ მეფე კოსტანტინე აღიძრა რისხვით მძიმედ და მიუწერა ნეტარსა ათანასეს გულისწყრომით ებისტოლუ ესევითარი“** – იგულისხმება კონსტანტინე, იგივე კონსტანცი II (კონსტანციუსი) – რომის იმპერატორი 337-361 წლებში.

გვ.: 121, 22-23. **„მოიქრთამნეს კაცნი ვინმე წვალებისა მისგან მელიდიტესა“** – იგულისხმება ალექსანდრიის ეკლესიაში განხეთქილების შემტანი ეპისკოპოსი – მელეტი ლიკოპოლელი.

გვ.: 121, 23-24. **„სისონ, ევდემონ და კალინიკე და სხუანი მრავალნი და იწყეს შესმენად მისა“** – სისონი, ევდემონი და კალინიკე, როგორც ეკლესიის ისტორიიდანაა ცნობილი, ათანასეს ალექსანდრიელის წინააღმდეგ ცრუ ბრალდებების გასახმოვანებლად მოხმობილი პირები არიან.

გვ.: 121, 32-33. **„იყო კაცი ვინმე, სახელით ისიქორა, რომელმან ქმნა საქმე ფრიად ბოროტი და ღირსი სიკუდილისაჲ“** – იგულისხმება თვითმარქვია სასულიერო პირი, რომელიც ათანასემ ამხილა.

გვ.: 122, 3. **„ხოლო ნეტარი დიდი ათანასე მივიდა მარიოდსა“** – იგულისხმება ეგვიპტის რეგიონში მდებარე სოფელი.

გვ.: 122, 5-6. **„წარავლინა მაკარი ხუცესი, რაფთა იხილოს, უკუეთუ ჭეშმარიტ არიანა საქმენი იგი“** – იგულისხმება ალექსანდრიის ეკლესიის მღვდელმსახური.

გვ.: 122, 25-27. **„ხოლო რაჟამს მოინია ენკენიაჲ იჭრუსაღმისაჲ, შეკრებოდეს ებისკოპოსნი ყოვლით კერძოვე“** – აღ-

ნიშნულ დღესასწაულში სატფურება იგულისხმება. დავიმონ-
მებთ შესაბამის წყაროს: „**სატფურება წმინდათა ეკლესიათაჲ,
რომელსა ჰრქვიან ენკენიაჲ**“ (კეკელიძე, 1957: 272). აღნიშნუ-
ლი დღესასწაული წმინდა ელენე დედოფლისა და წმინდა იმ-
პერატორ კონსტანტინეს მიერ იერუსალიმში მაცხოვრის
ჯვარცმის ადგილის აღმოჩენასა და ტაძრის აგებას უკავშირ-
დება. 335 წელს ახლადაგებული იერუსალიმის ეკლესია საზე-
იმო ვითარებაში იკურთხა და იმავე დღის სამახსოვროდ ყო-
ველ წელს „სატფურების“ დღესასწაული დადგინდა. დიდი
სვინაქსარის თანახმად, ესაა ძველი სტილით 13 სექტემბერი:
„ამასვე დღესა (იგულისხმება მითითებული თარიღი. ი. ო.)
სატფურებაჲ იერუსალჴმისაჲ“ (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ. 13).

გვ.: 123, 4. „**პირველად მივიდენ ტვროსს**“ – იგულისხმება
თანამედროვე ლიბანის ტერიტორიაზე მდებარე ერთ-ერთი
უძველესი ქალაქი.

გვ.: 123, 8-10. „**მეოცდაათესა მას წელსა კოსტანტინე მე-
ფისასა იქმნა კრებაჲ იგი ტვროზს. და შემოკრიბნა ყოველნი
ეპისკოპოსნი: თევდოსი, იპატი, კომონ, რიცხვთ სამეოცნი**“ –
იგულისხმება 335 წელს ტვიროსში მოწვეული საეკლესიო
კრება. თევდოსი, იპატი და კომონი მასში მონაწილე მღვდელ-
მთავრები არიან, რომლებიც ათანასე დიდს დაუპირისპირ-
დნენ.

გვ.: 124, 3-5. „**წმიდამან ათანასე, ვითარცა იხილა, რამე-
თუ მტერთა მისთა წარავლენდეს თეოლნიას, მარისს, თეოდო-
რეს, მაკიდონს და ორსაკის**“ – ტექსტში დასახელებული პირე-
ბი: თეოლნია, მარისი, თეოდორე, მაკიდონი და ორსაკი ათანა-
სეს მოწინააღმდეგე სასულიერო პირთა მიერ შერჩეული ადა-
მიანები არიან, რომელთაც ისიქორეს ხელდასხმის საკითხის
გარკვევა დაევაღათ (იყო თუ არა ისიქორი ჭეშმარიტად ხელ-
დასხმული მღვდელი), თუმცა იმავე იერარქთაგან საქმის დაწ-
ყებამდე განესაზღვრათ ათანასე ალექსანდრიელის გამამტყუ-
ნებელი შედეგების ჩვენება.

გვ.: 124, 24-25. „**კრებასა მას ნიკიისასა დაწერეს**“ – იგუ-
ლისხმება 325 წელს გამართული პირველი მსოფლიო საეკლე-

სიო კრება, რომელზეც ანათემას გადასცეს არიანული ერესის სახელით ცნობილი სარწმუნოებრივი დოქტრინა. რაც შეეხება ქალაქ ნიკეას, ის თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე, კერძოდ, ქალაქ იზნიქის ადგილზე, მდებარეობდა.

გვ.: 124, 32-33. **„იგინიცა მიინინენ კოსტანტინეპოლედ“** – კონსტანტინოპოლი კონსტანტინე დიდის მიერ დაფუძნებული ქალაქია, რომელიც აღმოსავლეთ რომის იპერიის დედაქალაქი გახდა.

გვ.: 126, 7-8. **„მარი და სხუანი იგი შემწენი“** – იგულისხმება მარი ქალკედონელი, არიოზის მიმდევარი და ათანასე დიდის მოწინააღმდეგე მღვდელმთავარი.

გვ.: 126, 23-24. **„ამას ზედა მონამე არიან ანდამანტი და ათვიპონ და არბეთიონ და პეტრე ებისკოპოსი“** – ხსენებული პირები არიანელთა მხარდამჭერები იყვნენ, რომლებიც ათანასე ალექსანდრიელს დაუპირისპირდნენ.

გვ.: 127, 8-10. **„ამცნო, ვითარმედ კოსტანტინესვე მისცეს მეფობაჲ, რომელსა ჰქვან ჩემივე სახელი“** – იგულისხმება კონსტანტინე დიდის შვილი კონსტანტინე, რომელმაც მამის გარდაცვალების შემდეგ მიიღო სამეფო უფლებები.

გვ.: 127, 20-21. **„პროპოსიტაცა მეფისაჲ, სახელით ევსეზი“** – იგულისხმება უმცროსი კონსტანტინეს (კონსტანტინე დიდის ძის) სამეფო კარზე დანიინაურებული ერთ-ერთი მაღალჩინოსანი.

გვ.: 127, 29-30. **„იყო იერუსალჴმს მწყემსად და წინამძღურად ეკლესიისა წმიდაჲ მაქსიმჴ“** – იგულისხმება, დიდი სვინაქსარის მიხედვით, იერუსალიმის ოცდამეხუთე საჭეთმპყრობლად დასახელებული მაქსიმე.

გვ.: 127, 29-31. **„იყო ... კოსტანტინეპოლეს ნეტარი ალექსანდრე“** – იგულისხმება კონსტანტინოპოლელი წმინდა ეპისკოპოსი, რომელიც არიანულ მოძღვრებას უპირისპირდებოდა.

გვ.: 130, 1-5. **„ესრეთ გარდაემატა გულისწყრომაჲ უკეთურებისა მათისაჲ, ვიდრელა პოვეს ჳელი მკუდრისა ვისიმე და იტყოდეს, ვითარმედ: „ჳელი ესე არს ათანასეს საგრძნებელი,**

რომელი მოჰკუთა კაცისა ვისგანმე ალექსანდრიელისა, რომელსა ეწოდების არსენი“ – ნახსენებია ისტორიაში ცნობილი ფაქტი, თუ როგორ ცდილობდნენ ევსები ნიკომიდიელი და მისი თანაგანმზრახნი ათანასესათვის სამღვდელმთავრო პატივის ჩამორთმევას, რისთვისაც სისასტიკით აღსავსე ბრალდებასაც კი არ მოერიდნენ: თითქოს ათანასე დიდმა ალექსანდრიის ერთ-ერთი ეკლესიის წიგნის მკითხველ (ტექსტში ასეა მოცემული, თუმცა ეს იყო მელეტიანელი ეპისკოპოსი არსენი) არსენს ხელი მოჰკვეთა.

გვ.: 133, 8-10. **„და აღესრულა სიტყუაჲ იგი წერილისაჲ, ვითარმედ: წნარცჳ თხარა, აღმოჰკუთა, შთავარდა იგი მთხრებლსა, რომელიცა ქმნა“** – მოცემული სიტყვები ფსალმუნდანაა ციტირებული (იხ. 7.16).

გვ.: 134, 1-2. **„ხოლო ვითარცა ეგულუბოდა მათ წმიდისა ათანასეს მოკლვაჲ, გარდამოჴდა არქელაოზ და აღიტაცა იგი მათგან“** – იგულისხმება ათანასეს წინააღმდეგ ტვიროსში გამართული სასამართლოს უფროსი ზედამხედველი არქელაოზი.

გვ.: 134-135. **„მეფჳ იყო კოსტა, ძმაჲ კოსტანტინესი“** – იგულისხმება კოსტა (იგივე კონსტანტი), კონსტანტინე დიდის ძე, რომის იმპერატორი 337-350 წლებში.

გვ.: 135, 5-7. **„ათანასე მივიდა რაჲ ჰრომს, პოვა მუნ ნეტარი პავლჳ, ეპისკოპოსი კოსტანტინეპოლელი, განგდებული საეპისკოპოსოჲსა თჳსისაგან“** – იგულისხმება ათანასე ალექსანდრიელის ერთგული მღვდელმთავარი.

გვ.: 135, 8-10. **„მივიდეს ორნივე ზოგად იოლის მიმართ, მთავარეპისკოპოსისა ჰრომისა“** – იგულისხმება რომაელი მთავარეპისკოპოსი იულიუს I.

გვ.: 135, 16-16. **„გორგს დაადგენდეს ადგილსა მისსა ეპისკოპოსად“** – იგულისხმება ალექსანდრიის ეკლესიის სამღვდელმთავროდ არიანელთა მიერ შერჩეული პიროვნება.

გვ.: 136, 30-31. **„შემდგომად ამისა მიიღო მეფობაჲ ივლიანე“** – იგულისხმება კონსტანტინეს ძმისწული ივლიანე, რო-

მელიც, დიდი სვინაქსარის მიხედვით, „უშჯულოდ“ არის ნოდებული (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ. 428).

გვ.: 137, 2-3. **„მიინია ივლიანე მეფე ანტიოქია ქალაქად“** – ქალაქი ანტიოქია თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე, კერძოდ, ქალაქ ანთაქიას ადგილზე, მდებარეობდა.

გვ.: 137, 8-9. **„შემდგომად ამისა დაიპყრა კუალად მეფობაჲ უალის“** – იგულისხმება ვალენტი იმპერატორი, დიდი სვინაქსარის მიხედვით, „უვალი“, რომელმაც თოთხმეტი წელი იმეფა (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ. 428).

გვ.: 139, 11-12. **„ესრეთ წარგზავნეს იგი მძოვართა მათ“** – ტერმინი „მძოვარნი“ ისეთ ბერ-მონაზონთა აღმნიშვნელი სახელია, რომლებიც განსაკუთრებული ასკეტიზმით გამოირჩევიან და მხოლოდ მცენარეული საკვებით საზრდოობენ.

გვ.: 139, 14-15. **„და მიეგება ერი იგი მცირითგან ვიდრე დიდადმდე ექუსით მილიონით კიდე ქალაქისაგან“** – მილიონი ძველ ქართულში ათას ნაბიჯს აღნიშნავს (იხ. აბულაძე, 1973: 244). შესაბამისად, წარმოდგენილ ცნობაში საუბარია იმის შესახებ, რომ ექსორიობიდან ათანასეს დაბრუნებისას მისი მშობლიური ქალაქის მოსახლეობა ალექსანდრიიდან ექვსი ათასი ნაბიჯის დაშორებით შემოეგება საყვარელ მღვდელმთავარს.

შენიშვნები

„ფებრონიას წამება“

გვ.: 30,27-29. „რომელი-იგი არს საზღვართა ასურასტანელთასა და საბრძანებელსა ბერძენთასა“ – ხელნაწერშია „რომელი-იგი არს საზღვართა ასურასტანელთასა და საბრძანებელსა ბერძენთას **იყო**.“

გვ.: 31,29. „არცა **პურითა**, არცა წყლითა“ – ხელნაწერშია „პორითა.“

გვ.: 32,13-14. „არცა სადა მამაკაცისა ხატი იხილოს, არცა **დედაკაცისა** სოფლიოჲსაჲ“ – ხელნაწერშია „დედაკაკაცისა.“

გვ.: 32,23. „და ჯდა **მყოდროებით** სახლსა“ – ხელნაწერშია „მყოდროებით.“

გვ.: 32,26-27. „შეუვრდა იგი ფერვთა **ბრენისათა** – ხელნაწერშია „ბრინისათა.“

გვ.: 33,10. „დედათა **ერისკაცთა** სახე“ – ხელნაწერშია „ერისკაცათა.“

გვ.: 34,27. „არღა გიხილავს **ბრძოლჲა**“ – ხელნაწერშია „ბრძულაჲ.“

გვ.: 35,1-2. „არა შემინდობს დედაჲ ჩუენი **წარსლვად**“ – ხელნაწერშია „წარსლლვად.“

გვ.: 35,5. „**ვიხილეთ** მონასტერსა მას“ – ხელნაწერშია „ვეხილეთ.“

გვ.: 35,6-7. „მისთვის იტყვს პრიმოს კომსი უფლისა ჩემისა **ლესიმახოს** ქორწინებისათვს“ – ხელნაწერშია „ლესიმახოსს.“

გვ.: 35,13. „ხილვად **ლუანლსა** მას“ – ხელნაწერშია „ლუარნლსა.“

გვ.: 41,31. „**მდინარე** სისხლისაჲ დიოდა“ – ხელნაწერშია „მდინერე.“

„ბასილი კესარიელის ცხოვრება“

გვ.: 44,8-10. „ოდეს გლოვისა იგი სიბნელჳ, მსგავსად ნერილისა, **განვიშორეთ**“ – ხელნაწერშია „განვიშოვრეთ.“

გვ.: 46,22. „სული და ჳორცნი, სიტყუაჲ და **ველნი**“ – ხელნაწერშია „ვეელნი.“

გვ.: 47,15. „რომელი-იგი მცირედ **პირველ** ქრისტეანე იყო“ – ხელნაწერშია „პირვეელ.“

გვ.: 49,17. „გამოეძიებდეს **ურთიერთას** სიტყუასა“ – ხელნაწერშია „ურთიერთერთას.“ ასეა ყველა ნუსხაში.

გვ.: 62,17-18. „გამოჩნდა იორდანესა ზედა **უფლისა ნათლისღებასა**“ – ხელნაწერშია „ნანათლისღებასა.“

გვ.: 70,8-9. „ლიბანი ივლიანჳს **კესტორმან** სივლტოლაჲ იჳმია“ – ხელნაწერშია „კესტორმან.“

გვ.: 74,5-6. „არწმუნეს მეფესა, რაჲთა არა გარდაჳდეს თჳსისა **შჳჳლისაგან**“ – ხელნაწერშია „არწმუნეს მეფესა, რაჲთა არა არა...“

„თეოდორე სტრატილატის წამება“

გვ.: 89,2. სათაურის ქვეშ მინაწერია: „ქრისტე, შემინყალე მამაჲ ეფთჳმე, უფალო, წარმიმართე!“ ხელნაწერში ასეა: „ქრისტე, შემინყალე მამაჲ, უფალო, წარმიმართე ეფთჳმე!“ სტრიქონს ამთავრებს „მამაჲ,“ ახალ სტრიქონს იწყებს „უფალო.“ როგორც ჩანს, გადამწერმა „ეფთჳმე“ „მამაჲ“-ს დაბლა მერე ჩაამატა.

გვ.: 89,10. „ჳსენებაჲ მონამეთაჲ **კურნებაჲ** არს სენთაჲ“ – ხელნაწერშია „კორნებაჲ.“

გვ.: 91,18. „რაჲთა მიუდრეკელად ეგოს **ქრისტეანეთა**“ – ხელნაწერშია „ქრისტეანენეთა.“

გვ.: 98,2-3. „ღმერთო და **მეუფეო** ცისა და **ქუეყანისაო**“ – ხელნაწერში ორი „უ“ და ორი „ს“ წერია: „მეუუფეო“, „ქუეყანისსაო.“

გვ.: 101,8-9. „განკრდეს ყოველნი საქმესა მას ზედა და განიცდიდეს **წმიდა(სა)** – სიტყვა ისეა დაქარაგმებული, რომ „წმიდა“ იკითხება და არა „წმიდასა“, თუმცა კონტექსტი მეორე ვარიანტს გულისხმობს და ჩვენც მას წარმოვადგენთ.

გვ.: 102-103. „შენ ქეშმარიტი იგი ღმერთი შეურაცხე-ყოფიეს და კერპთა **უსულოთა** მონებად არა გრცხუენის“ – ხელნაწერშია „უუსულოთა.“

გვ.: 105,3. „მიაჩემო ესე ძალსა ღმრთისა შენისასა **სა-ოცრად** უგუნურთა“ – ხელნაწერშია „საუცრად.“

გვ.: 109,17-18. „და არღარა **იპოებოდა** ბრძკლი ნყლუ-ლებისაჲ ასოთა შინა მისთა“ – ხელნაწერშია „იპოებოებოდა.“

გვ.: 113,21-22. „რომელნიცა იყვნეს **საკუთარ** მისა“ – ხელნაწერშია „სასაკუთარ.“

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრება“

გვ.: 124,30. „მუნცა ემხილა **ბოროტი**“ – ხელნაწერშია „ბოროტი.“

გვ.: 129,11. „რომელმან-ესე შემდგომად მისა **მივილე** მე-ფობაჲ“ – ხელნაწერშია „მივილჷ.“

გვ.: 129,14. „ვითარი სიყუარული **ვაჩუენე** სინმიდესა მისსა“ – ხელნაწერშია „ვაჩუენჷ.“

გვ.: 130,17. „არამედ მე **ვჰგონებ**“ – ხელნაწერშია „ვა-გონებ.“

გვ.: 131,18. „ოდეს **შემინყნარე** მე“ – ხელნაწერშია „შე-მინყნარჷ.“

გვ.: 131,18. „ოდეს **აღგიძულე** შენ – ხელნაწერშია „აღ-გიძულჷ.“

გვ.: 134,9. „**მერმე** კუალად წინააღმდგომთა მათ“ – ხელნაწერშია „მერმჷ.“

გვ.: 137,12. „**მერმე** კუალად პოვეს ჟამი“ – ხელნაწერ-შია „მერმჷ.“

გვ.: 139,14-15. „მცირითგან ვიდრე **დიდადმდე**“ – ხელ-
ნაწერშია „დიდადმდჱ.“

სადიებლები

ბირთა და ჰითოლოგოურ ბერსონაუთა ანოტირებული

ათანასე ალექსანდრიელი – ეკლესიის უდიდესი მამა. დაიბადა დაახლოებით 297 წელს ალექსანდრიაში, ქრისტიანულ ოჯახში. მიიღო თავისი დროისთვის შესაფერისი კლასიკური და საღვთისმეტყველო განათლება. 319 წელს დიაკვნად აკურთხეს. მალე მდივნის მოვალეობაც შეითავსა. 28 წლის ასაკში ალექსანდრიის ეპისკოპოსად დაასახეს ხელი. გიორგი მთაწმიდელის „დიდი სჯნაქსარის“ თანახმად, ათანასე ალექსანდრიის რიგით მეოცე პატრიარქად არის დასახელებული. იმავე წყაროს მითითებით, მან 46 წელი იმღვდელმთავრა (იხ. დიდი სჯნაქსარი, გვ. 422). აქტიურად მონაწილეობდა პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაში, რომელიც რომის იმპერატორმა კონსტანტინე I-მა მოიწვია 325 წელს. მან აქ გაბედულად დაგმო არიოზის ერესი. გარდაიცვალა 373 წელს. ღირსი მოძღვარი მის მიერ აღსრულებული საქმეებისა და სარწმუნოებრივი თავგანწირვისათვის ქრისტიანულმა მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა.

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრების“ მთავარი გმირი

ათეიპონი – არიანული მოძღვრების მხარდამჭერი და ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპოსი, რომელიც სხვებთან ერთად ათანასეს წინააღმდეგ მოწმედ გამოიყვანეს ორი ცრუ ბრალდებით: 1. ათანასე დიდის მიერ მივლენილი მღვდლის მიერ ბარძიმის შეურაცხყოფა; 2. ათანასე დიდის მიერ ალექსანდრიიდან კონსტანტინოპოლში ხორბლის ჩატანის აკრძალვა. 126

ალექსანდრე ალექსანდრიელი – წმინდა მამა. ალექსანდრიის პატრიარქი 313-326/328 წლებში. ათანასე ალექსანდრიელის მოძღვარი. არიოზის ცრუ სწავლების მამხილებე-

ლი. დაახლოებით 320 წელს ადგილობრივი კრება მოინ-
ვია, სადაც დაგმო არიოზის სწავლება, ხოლო მისი მიმ-
დევრები ეკლესიიდან განკვეთა. 325 წელს არიოზის
სამხილებლად გამართულ ნიკეის I მსოფლიო კრებაზე
ათანასესთან ერთად ცრუ მოძღვრების ერთ-ერთი აქ-
ტიური კრიტიკოსი იყო. მისმა მოღვაწეობამ მნიშვნე-
ლოვნად შეუწყო ხელი წმიდა სამების შესახებ მარ-
თლმადიდებლური სწავლების სინმიდის დაცვას. გარდა-
იცვალა დაახლოებით 326/328 წელს. 119, 120, 121

ალექსანდრე კონსტანტინოპოლელი – კონსტანტინოპოლელი
წმინდა ეპისკოპოსი, რომელმაც, მიუხედავად დიდი იძუ-
ლებისა, თანაზიარებაში არ მიიღო არიოზი. დიდი სვი-
ნაქსარის მიხედვით, დასახელებულია კონსტანტინოპო-
ლის ეკლესიის ოცდამესამე საჭეთმპყრობლად. მან ოც-
დასამი წელი მწყემსა ეკლესია (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ.
424). გარდაიცვალა 350 წელს. 127, 128

ამფილოქი (ამფილოქე) იკონიელი (339/340-394/403) – წმინდა
მღვდელმთავარი, კაბადოკიელი მოღვაწე, ბასილი დი-
დის თანამედროვე და მეგობარი. ბასილი დიდის ცხოვ-
რების ბიოგრაფი. 44

ანასტასი – საიმპერატორო გვარდიის ოფიცერი, მეფე უვა-
ლის (ვალენტის) მსახური. 72

ანდამანტი – არიანული მოძღვრების მხარდამჭერი და ათანა-
სე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპო-
სი, რომელიც სხვებთან ერთად ათანასეს წინააღმდეგ
მონმედ გამოიყვანეს ორი ცრუ ბრალდებით: 1. ათანასე
დიდის მიერ მივლენილი მღვდლის მიერ ბარძიმის შეუ-
რაცხყოფა; 2. ათანასე დიდის მიერ ალექსანდრიიდან
კონსტანტინოპოლში ხორბლის ჩატანის აკრძალვა. 126

ანთიმოსი – სელინოსის ძმა და ლისიმაქოსის მამა. 38

ანტიოხოზი – ლიკინიოზ იმპერატორის ასისტავი, რომელმაც ირწმუნა ქრისტე. აღესრულა მონამებრივად. 110

არბეთიონი – არიანული მოძღვრების მხარდამჭერი და ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპოსი, რომელიც სხვებთან ერთად ათანასეს წინააღმდეგ მონმედ გამოიყვანეს ორი ცრუ ბრალდებით: 1. ათანასე დიდის მიერ მივლენილი მღვდლის მიერ ბარძიმის შეურაცხყოფა; 2. ათანასე დიდის მიერ ალექსანდრიიდან კონსტანტინოპოლში ხორბლის ჩატანის აკრძალვა. 126

არიოზი – ალექსანდრიელი მღვდელი. დაიბადა 256 წელს. ქადაგებდა ცრუ სწავლებას, რომელმაც IV საუკუნეში ქრისტოლოგიური და ტრინიტოლოგიური ერესის სახე მიიღო. მისი სახელწოდება – „არიოზელობა“, ანუ „არიანელობა“ – სწორედ მისი სახელიდან მომდინარეობს. არიოზს ეჭვი შეჰქონდა სამების ერთარსებაში. ამტკიცებდა, რომ იყო დრო, როცა ძე ღმერთი არ იყო, რომ იესო იშვა არარსებობიდან. ერესის სამხილებლად მონვეულ იქნა პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრება, სადაც მთელი მსოფლიოს მასშტაბით 318 მღვდელმთავარი შეიკრიბა სასულიერო და საერო თანმხლები პირებით. მართალია, არიანელები კრებაზე დამარცხდნენ, მაგრამ კიდევ დიდი ხნის განმავლობაში ინარჩუნებდნენ გავლენას ზოგიერთი ხალხის სარწმუნოებაზე. არიოზი მოულოდნელად გარდაიცვალა 336 წელს. 46, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 137

არსენი – მელეტიანელი ეპისკოპოსი ალექსანდრიაში, რომლის ხელის მოკვეთასაც აბრალებდნენ ათანასე ალექსანდრიელს. 130, 131, 132

არტემა (არტემიდა) (ძვ. ბერძნ. Ἄρτεμις) – ქალღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში, ზევსისა და ლეტოს ასული, აპოლონის ტყუპისცალი. თავდაპირველად ცხოველთა მფარველად და მეუფედ ითვლებოდა. 101

არქელაოზი – პურისმტე, კონსტანტინე დიდის ერთგული მსახური. 130, 134

ალაპი – ათანასე ალექსანდრიელის თანამებრძოლი მღვდელი. 123

ალრიკო (ალრიკოლა) – მხედართმთავარი, რომლის სამხედრო დანაყოფშიც მსახურობდა 40 სეზასტიელი მონამე. 92

ბასილი ალექსანდრიელი კესარია-კაბადოკიელი (ბასილი დიდი) (დაახლოებით 330-379) – კესარია-კაბადოკიის მთავარეპისკოპოსი, უამრავი საღვთისმეტყველო ნაშრომის ავტორი და მსოფლიო მოძღვარი. ქრისტიანული ეკლესიის მოღვაწე, ეკლესიის წმინდა მამათაგანი, თეოლოგი, მქადაგებელი, მწერალი. გრიგოლ ღვთისმეტყველის მეგობარი. სწავლობდა კესარიაში, შემდეგ კონსტანტინოპოლისა და ათენის ფილოსოფიურ სკოლებში. დაახლოებით 30 წლისამ მიიღო ქრისტიანობა და იმოგზაურა ცნობილი განდევილების მოსანახულებლად სირიაში, პალესტინასა და ეგვიპტეში. პონტოში დაბრუნებულმა მონასტერი დააარსა. 370 წელს გახდა ეპისკოპოსი. მის კალამს ეკუთვნის „ექუსთა დღეთა“, რომელშიც განმარტებულია ბიბლიური კოსმოგონია. ბასილი დიდის უმთავრესი თხზულებები ქართულად უთარგმნიათ ექ-

ვთიმე და გიორგი მთანმიდელებს, ეფრემ მცირესა და სხვებს. არსებობს მოსაზრება, რომ ეროვნებით იგი კაპადოკიელი ქართველი უნდა ყოფილიყო (მისი ძმაა გრიგოლ ნოსელი). ბასილი დიდის ცხოვრება აღწერეს გრიგოლ ნაზიანზელმა და ამფილოქე იკონიელმა.
„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ მთავარი გმირი

ბასილი ამასიელი – III-IV საუკუნეებში მოღვაწე ამასიის ეკლესიის მღვდელმთავარი, რომელიც 322 წელს მონამებრივად აღესრულა. ქრისტიანულმა ეკლესიამ იგი წმინდანად შერაცხა. 92

ბრენი (ბრიენა) – დედათა მონასტრის მონაზონი და წინამძღვარი, რომელმაც აღზარდა წმინდა ფებრონია. 31, 32, 33, 34, 35, 36

გორგი (გიორგი) – ალექსანდრიის კათედრაზე ათანასეს მაგივრად დასმული არიანელი ეპისკოპოსი. 135

გრიგოლ ნოსელი (დაახლოებით 335-394) – საეკლესიო მწერალი, ღვთისმეტყველი და ფილოსოფოსი. ბასილი დიდის ხორციელი ძმა. დაიბადა კაპადოკიის კესარიასში. 372 წელს დაადგინეს ნისას ეპისკოპოსად. არიანელების მცდელობით გადააყენეს 376 წელს, თუმცა მათი მფარველის, იმპერატორ ვალენტის, გარდაცვალების შემდეგ კათედრაზე აღადგინეს 378 წელს. 381 წელს მონაწილეობდა მეორე მსოფლიო საეკლესიო კრებაში. 45

გრიგოლ ღვთისმეტყველი (დაახლოებით 330-390) – მსოფლიო მოძღვარი. ბერძნული პატრისტიკის ერთ-ერთი ცნობილი წარმომადგენელი ბასილი დიდსა და გრიგოლ ნოსელთან („კაპადოკიელ მამებთან“) ერთად. ბასილი დიდ-

თან ერთად ებრძოდა არიანელობას. იყო მისი უახლოესი მეგობარი. 372 წელს დაადგინეს სასიმას ეპისკოპოსად, თუმცა გრიგოლმა უარი განაცხადა და ნაზიანში განმარტოვდა. 380 წელს აირჩიეს კონსტანტინოპოლის პატრიარქად, თავმჯდომარეობდა მეორე მსოფლიო საეკლესიო კრებას. 45, 47

დავითი (დაახლოებით ძვ. წ. 1035-965) – წინასწარმეტყველი, იუდას ტომის ჩამომავალი, ისრაელის სამეფოს მეორე მეფე, 150 ფსალმუნის ავტორი (დაახლოებით ძვ. წ. 1005-965). 51, 106

დანიელი – ძველი აღთქმის დიდი წინასწარმეტყველი და საწინასწარმეტყველო წიგნის ავტორი. 51

დიონოსი – კონსტანტინე დიდის ხელქვეითი (იპატიკო), „ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრებაში“ მოხსენიებული პირი, რომელსაც მეფემ წმინდანთან დაკავშირებული საკითხის გარკვევა დაავალა. 124

ევბულე (ევბულოსი // ევბოლე) – ფილოსოფოსი, ბასილი დიდის მასწავლებელი. ბასილი, მისი „ცხოვრების“ ტექსტის მიხედვით, სწორედ ევბოლეს ქადაგების შედეგად გახდა ქრისტიანი. 47, 48-49, 51, 52, 54, 56, 58, 59, 62, 68, 70

ევდემონი – მელიტიანელთა მიმდევარი, რომელიც ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ ცრუ ბრალდების მისაცემად მოისყიდეს. 121

ევსები – მეფე კონსტანტინე უმცროსის ხელქვეითი (პროპოსიტი), რომელმაც არიანელობა მიიღო. 127

ევსები ნიკომიდიელი – არიოზის ყველაზე აქტიური მხარდამჭერი ეპისკოპოსი. ნიკომიდიის ეკლესიის წინამძღოლი 328-338 წლებში, მოგვიანებით კი, 339-341 წლებში, კონსტანტინოპოლის ეკლესიის საჭეთმპყრობელი. პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე არიოზის მიმდევართა ჯგუფის ლიდერი. მან მონათლა წმინდა კონსტანტინე დიდი. გარდაიცვალა 341 წელს. 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129

ევსევია – ქრისტეს მსახური ქალი ქალაქ ევხაინიდან. სხვა ცნობები მის შესახებ არ მოგვეპოვება. 93

ეზეკიელი – ძველი აღთქმის დიდი წინასწარმეტყველი და საწინასწარმეტყველო წიგნის ავტორი. 51

ეთერია – ბრენის მონასტერში მცხოვრები ერთ-ერთი მონაზონი. 34

ელადიოსი (ელადი) – ბასილი დიდის გარდაცვალების შემდეგ კესარია-კაბადოკიის საეპისკოპოსო საყდარზე დადგენილი მღვდელმთავარი (379-394 წწ.). 75

ესაია – ძველი აღთქმის დიდი წინასწარმეტყველი და საწინასწარმეტყველო წიგნის ავტორი. 51

ეფრემ ასური – სირიელი მოღვაწე, საღვთისმეტყველო ნაშრომთა ავტორი. ეკლესიის მიერ „სინანულის მოძღვრად“ სახელდებული. 45, 62

თევდოსი – ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპოსი. მონაწილეობდა 335 წელს ტვიროსში მოწვეულ საეკლესიო კრებაზე, რომლის გადაწყვეტილებითაც, ათანასე დიდს ალექსანდრიის კათედრა ჩამოეღო.

თვა და ტრირში (თანამედროვე გერმანიის ტერიტორია) იქნა გადასახლებული. 123

თეკლა – I-II საუკუნეებში მოღვაწე ქრისტიანი. დაიბადა ქალაქ იკონიაში, დიდგვაროვანთა ოჯახში. ქრისტეს რჯულზე პავლე მოციქულის ქადაგებით მოექცა და სიკვდილამდე ერთგულად დაიმარხა მოციქულისაგან მიღებული სარწმუნოება. ეკლესიის ისტორიაში მოიხსენიება „პირველმონამისა“ და „მოციქულთასწორის“ ეპიტეტებით. 36

თეოდორე – ათანასე ალექსანდრიელისა და მაკარი ხუცესის წინააღმდეგ მებრძოლი სასულიერო პირი. 124

თეოდორე სტრატილატი – წმინდა დიდმონამე. დაიბადა ევხაინაში 281 წელს. სიკვდილით დასაჯეს 319 წელს. მისი ხსენების დღეა 21 თებერვალს და 21 ივნისს. მის შესახებ ბიოგრაფიული ცნობები, გარდა ჰაგიოგრაფიული შრომისა, დაცულია გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილ „დიდ სჯნაქსარში“ (იხ. დიდი სჯნაქსარი, გვ. 256-257).

„თეოდორე სტრატილატის წამების“ მთავარი გმირი

თეოღნია – იგივე თეოგნოსტი ნიკიელი. ათანასე ალექსანდრიელისა და მაკარი ხუცესის წინააღმდეგ მებრძოლი მღვდელმთავარი. არიანული მოძღვრების მხარდამჭერი. მონაწილეობდა პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაში. 124, 125, 126

თომაიდა – დედათა მონასტრის წინამძღოლის, ბრენის, შემდეგ იერარქიულად დაწინაურებული ერთ-ერთი მონაზონი. 33, 34, 35, 36, 37, 40

იერემია – ძველი აღთქმის დიდი წინასწარმეტყველი და სანინასწარმეტყველო წიგნის ავტორი. 51

იერია – ქალაქ ნისიბინში მცხოვრები ერთ-ერთი დიდგვაროვანი მანდილოსანი. 32, 33, 34, 37, 40

ივლიანე – იგივე ფლავიუს კლავდიუს იულიანე. ცნობილია აგრეთვე „ფილოსოფოსის“ მეტსახელით. რომის იმპერატორი 361-363 წლებში. ქრისტიანობისგან განდგომისა და ტრადიციული რომაული რელიგიის აღორძინების სურვილის გამო „განდგომილი“ ეწოდა. „დიდი სუნაქსარის“ ბოლოს დართულ რომაელ მეფეთა ჩამონათვალში რომის 53-ე იმპერატორადაა მოხსენიებული (სიის ათვლა იულიუს კეისრით იწყება). აქვე სახელდება, როგორც „ივლიანე უსჯულო“ (იხ. დიდი სუნაქსარი, გვ. 428). 45, 46, 47, 65, 67, 68, 70, 136, 137

იოლი (იული) – იგივე იულიუს I, რომის პაპი 337-352 წლებში. ათანასე ალექსანდრიელის თანამებრძოლი. წმინდანი. 135

იპატი – ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპოსი. მონაწილეობდა 335 წელს ტვიროსში მოწვეულ საეკლესიო კრებაზე, რომლის გადაწყვეტილებითაც, ათანასე დიდს ალექსანდრიის კათედრა ჩამოერთვა და ტრირში (თანამედროვე გერმანიის ტერიტორია) იქნა გადასახლებული. 123

ისიქორა // ისიქორე – ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ ცრუ ბრალდებით გამოსულ მრავალ ადამიანთაგან ერთ-ერთი. მან სამღვდელო ხელდასხმის გარეშე დაიწყო საეკლესიო საიდუმლოებების აღსრულება, რისთვის

საც უმკაცრესად იქნა მხილებული ათანასეს მიერ. 121, 122, 123

კალინიკე (კალენიკე) – მელეტის მიმდევარი. მოისყიდეს ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ ცრუ ბრალდების მისაცემად. 121

კესტოსი – ლიკინიოზის დიდებული პატრიკიოსი, რომელმაც ირწმუნა ქრისტე და მონამებრივად აღესრულა. 112, 113

კომონი – ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპოსი. მონაწილეობდა 335 წელს ტვიროსში მოწვეულ საეკლესიო კრებაზე, რომლის გადაწყვეტილებითაც, ათანასე დიდს ალექსანდრიის კათედრა ჩამოერთვა და ტრირში (თანამედროვე გერმანიის ტერიტორია) იქნა გადასახლებული. 123

კონსტანტინე დიდი (272-337) – ეკლესიის მიერ წმინდანად შერაცხილი იმპერატორი. მისი ძალისხმევით 313 წელს გამოიცა მილანის ედიქტი, რის საფუძველზეც ქრისტიანობა ნებადართული რელიგია გახდა. სწორედ მის მიერ იქნა მოწვეული პირველი მსოფლიო საეკლესიო კრება. კონსტანტინე ოცდათორმეტი წელი მეფობდა და ქრისტიან იმპერატორთა რიგითობაში მას პირველი ადგილი უკავია (იხ. დიდი სზნაქსარი, გვ. 428), რადგან მისი წინამორბედი ყველა მონარქი საეკლესიო ტრადიციაში წარმართ მეფედ არის წოდებული. ქრისტიანულმა ეკლესიამ კონსტანტინე მეფეს მისი დამსახურებების გამო „დიდი“ უწოდა და გარდაცვალების შემდეგ წმინდანად შერაცხა. 90, 91, 102, 123, 125, 127, 128, 129, 135

კოსტა (იგივე კონსტანტი) (323-350) – რომის იმპერატორი 337-350 წლებში. კონსტანტინე I დიდისა და ფაუსტას მესამე შვილი. 335 წელს სამართავად გადასცეს იტალია, აფრიკა და ილირია. მას შემდეგ, რაც საკუთარმა ძმამ, კონსტანტინე II-მ, ომი გამოუცხადა და ეს უკანასკნელი დაიღუპა ბრძოლაში, სამართავად მიიღო მთელი დასავლეთი იმპერია. მხარს უჭერდა მართლმადიდებლებს. 128, 135

კონსტანტი (იგივე კონსტანტინე II) (317-340) – რომის იმპერატორი 337-340 წლებში. კონსტანტინე I დიდის ძე. მამის სიკვდილის შემდეგ სამ ძმას შორის იმპერიის დაყოფის შედეგად კონსტანტინე II-ს გალია, ესპანეთი და ბრიტანია ერგო. უკმაყოფილო კონსტანტინემ ომი გამოუცხადა თავის ძმას კონსტანტს. დაიღუპა 340 წელს ძმასთან წარმოებულ ბრძოლისას აკვილიაში. 120, 136

კონსტანტინე (იგივე კონსტანცი II, კონსტანციუსი) (317-361) – რომის იმპერატორი 337-361 წლებში. კონსტანტინე I დიდის შვილებს შორის იმპერიის დაყოფის შემდეგ წილად ხვდა აზია და ეგვიპტე, მოგვიანებით ბალკანეთის ნახევარკუნძულიც. ძმების დაღუპვის (კონსტანტინე II – 340, კონსტანტი – 350 წელი) შემდეგ აღადგინა იმპერიის მთლიანობა და 353 წლიდან ერთპიროვნულად მართავდა მას. გარდაიცვალა სპარსელების წინააღმდეგ ლაშქრობის დროს. იმპერატორი მხარს უჭერდა არიანელობას. 120, 126, 127, 134, 135

ლეონტი – კაბადოკიის კესარიის ეპისკოპოსი, ბასილი დიდის თანამედროვე. 58

ლიბანი – ივლიანე განდგომილის მსახური, თანამდებობის პირი, კვესტორი. 70

ლიბანი // ლიბანიოსი – ფილოსოფოსი. ბასილი დიდის წარმართი მასწავლებელი. მასთან ურთიერთობა არც სწავლის დასრულების შემდეგ შეუწყვეტია კესარია-კაპადოკიელ მღვდელთმთავარს, რასაც ადასტურებს მათი მიმონერა (იხ. წმინდა ბასილი დიდი, 2019: 521-536). 47, 53, 54, 55, 56, 68, 70

ლიკინიოზი (ლიკინიოზ I) – კონსტანტინე მეფის დის, კონსტანციას, მეუღლე. მილანის ედიქტის თანაავტორი. 90, 91, 92, 95, 96, 98, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 110, 112, 113, 114

ლესიმახოსი (ლისიმაქოსი) – დიოკლეტიანეს მიერ ასურეთში, კერძოდ, ქალაქ ნისიბინის მიმართულებით ქრისტიანთა დასასჯელად გაგზავნილი სამხედროების მეთაური. დედა ქრისტიანი ჰყავდა და ამიტომ სწყალობდა ქრისტიანებს. მხედართმთავარი თავის ნათესავს, პრიმს, შეუთანხმდა, შეძლებისდაგვარად დაეცვათ ქრისტიანები მტარვალთა ძალმომრეობისაგან. 30, 34, 37, 38

ლუსია – ლიკინიოსის დიდებული. მისი ხელმძღვანელობით აწამეს 40 სებასტიელი. 92

მაკარი – ათანასე ალექსანდრიელის თანამებრძოლი მღვდელი. 122, 123, 124

მაკილონი – ათანასე ალექსანდრიელისა და მაკარი ხუცესის წინააღმდეგ მებრძოლი სასულიერო პირი. 124

მარისი – ათანასე ალექსანდრიელისა და მაკარი ხუცესის წინააღმდეგ მებრძოლი სასულიერო პირი. 124

მარი ქალკედონელი – არიანული მოძღვრების ერთ-ერთი აქტიური მომხრე და ათანასე დიდის მოწინააღმდეგე მღვდელმთავარი. მონაწილეობდა პირველ მსოფლიო საეკლესიო კრებაში. 126

მაქსენტი (278-312) – რომის იმპერატორი 306-313 წლებში. გარდაიცვალა ბრძოლაში კონსტანტინე დიდთან დაპირისპირებისას. 90

მაქსენტი – ლიკინიოზის ასისტავი. სხვა ცნობები არ მოგვეპოვება. 90

მაქსიმე // მაქსიმიანე (მაქსიმე იერუსალიმელი) – იერუსალიმის ეკლესიის მეთაური 333-348 წლებში. ბასილი დიდის თანამედროვე. ტვიროსის კრებაზე იყო ათანასე ალექსანდრიელის აქტიური მხარდამჭერი. აწამეს იმპერატორ გალერიუსის მმართველობისას, თუმცა გადარჩა. ამფილოქე იკონიელი მას „წმინდა კაცად“ მოიხსენიებს. 56, 57, 127

მაქსიმინე – მაქსიმინე დაია. რომის იმპერატორი 305-313 წლებში. დაიბადა 270 წელს. 90, 91

მელეტი ანტიოქიელი – ანტიოქიის ეკლესიის მეთაური. ეკლესიის მიერ წმინდანად შერაცხილი. მან აკურთხა ბასილი დიდი დიაკვნად. მეორე მსოფლიო საეკლესიო კრება მისი თავმჯდომარეობით გაიხსნა. გარდაიცვალა ამავე კრების მიმდინარეობის პერიოდში. წმინდა მელეტის შესახებ ცნობა გვხვდება დიდ სვინაქსარში. კერძოდ, ის ანტიოქიის 32-ე პატრიარქად სახელდება და მმართველობის დროდ ოცდახუთი წელია მითითებული (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ. 423). 58

მელიდიტე – იგივე მელეტი ლიკოპოლელი, თებაიდაში მდებარე ქალაქ ლიკოპოლისის ეპისკოპოსი, რომელმაც დიოკლეთიანეს მიერ ქრისტიანთა დევნისას სარწმუნოების უარმყოფელთა ეკლესიის წიაღში დაბრუნებაზე უარი განაცხადა. აღნიშნული შეუწყნარებლობის გამო წმინდა პეტრე ალექსანდრიელმა მელეტი ეკლესიისაგან განაყენა, თუმცა ის თვითნებურად კვლავ განაგრძობდა მღვდელმთავრობას და არ აღიარებდა ალექსანდრიის ეკლესიის საყდარზე წმინდა პეტრეს გარდაცვალების შემდგომ იერარქიაში მოსულ მონაცვლევებს. მელეტიანური განხეთქილება პირველ მსოფლიო კრებაზე (325 წელს) დაიგმო, თუმცა მისი მიმდევარი ეპისკოპოსები V საუკუნის შუა წლებამდე განაგრძობდნენ საქმიანობას. გარდაიცვალა 326 წელს. 121

მერკური // მერკლე (მერკვირი // მერკური) – მოღვაწეობდა რომის იმპერიაში III საუკუნეში. ირიცხებოდა რომაულ არმიაში. წარმართულ მსხვერპლშენიერებაზე უარის თქმის გამო, იმპერატორ დეციუსის (249-251) მიერ გამოცემული კანონის საფუძველზე, მერკური მონამებრивად აღესრულა. ქრისტეს სარწმუნოების ერთგულად დამცველი ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა და „დიდმოწამე“ უწოდა. 67, 68

ომიროსი (ჰომეროსი) – დიდი ბერძენი პოეტი. 53

ორსაკი – ათანასე ალექსანდრიელისა და მაკარი ხუცესის წინააღმდეგ მებრძოლი სასულიერო პირი. 124

პავლე – მოციქულთა თავი, ქრისტიანობის გამავრცელებელი. სიკვდილით დასაჯეს იმპერატორი ნერონის ბრძანებით 67 წელს. 36 51

პავლე კონსტანტინოპოლელი – იგივე პავლე აღმსარებელი, არიანელთაგან დევნილი წმინდა ეპისკოპოსი, ათანასე ალექსანდრიელის თანამებრძოლი, რომელიც, დიდი სვინაქსარის მიხედვით, კონსტანტინოპოლის ეკლესიის ოცდამეოთხე საჭეთმპყრობლად სახელდება (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ. 424). არიანელებმა ტაძარში მოკლეს 350 წელს. 135

პატრიკი – ლიკინიოზის ასისტავი, რომელმაც ირწმუნა ქრისტე. აღესრულა მოწამებრივად. 110

პეტრე – არიანული მოძღვრების მხარდამჭერი და ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი ეპისკოპოსი, რომელიც სხვებთან ერთად ათანასეს წინააღმდეგ მოწმედ გამოიყვანეს ორი ცრუ ბრალდებით: 1. ათანასე დიდის მიერ მივლენილი მღვდლის მიერ ბარძიმის შეურაცხყოფა; 2. ათანასე დიდის მიერ ალექსანდრიიდან კონსტანტინოპოლში ხორბლის ჩატანის აკრძალვა. 126

პეტრე ალექსანდრიელი – ალექსანდრიის ეკლესიის მმართველი. დიდი სვინაქსარის მიხედვით, ალექსანდრიის ეკლესიას იგი ხუთი წელი მწყემსავდა და საჭეთმპყრობელთა შორის მეჩვიდმეტე ადგილს განიკუთვნებს. წმინდა მღვდელმთავარს 311 წელს თავი მოჰკვეთეს (იხ. დიდი სვინაქსარი, გვ. 422). 119, 120

პლატონია – დედადიაკონი. იმავე დედათა მონასტრის წინამძღვარი ბრენის უწინარეს, სადაც ფებრონია აღიზარდა. 31

პორბძიოსი (პორფირიოსი) – ეგვიპტელი არქიმანდრიტი. „ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ მიხედვით, სწორედ მასთან ურთიერთობის შედეგად გაეცნო ბასილი დიდი

წმინდა წერილს და შემდეგ მთელი არსებით შეუდგა მასში გადმოცემული მოძღვრების შესწავლას. 48

პროტერიოსი – „ბასილი დიდის ცხოვრებაში“ მოხსენიებული ქრისტეს მორწმუნე მთავარი. სხვა მონაცემები არ მოგვეპოვება. 75

პრიმოსი – დიოკლეტიანეს მიერ ასურეთში, კერძოდ, ქალაქ ნისიბინის მიმართულებით ქრისტიანთა დასასჯელად გაგზავნილი სამხედროების მეთაური. 30.

პროკლა – ბრენის მონასტერში ყრმობიდანვე აღზრდილი ქალწული, ფებრონიას თანამოღვაწე. 31.

პროსფორო – მთავარი, რომლის შვილზეც დაწინდული იყო ლვისამახოსი. 38

სელინოსი (სელინი) – ლისიმაქოსის ბიძა (მამის ძმა), რომელიც დიოკლეტიანეს მიერ ასურეთში წარგზავნილი დამსჯელი ჯარის მესამე მეთაურად განწესდა. ის დანარჩენ ორ მხედართმთავართან შედარებით ასაკოვანი იყო და ქრისტიანთა მიმართ განსაკუთრებული სიძულვილით გამოირჩეოდა. 30, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42.

სისონი – ეპისკოპოს მელეტის მიმდევარი. მოისყიდეს ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ ცრუ ბრალდების მისაცემად. 121

ტიმოთე – ხუცესი. ათანასე ალექსანდრიელის თანამებრძოლი. 131

უალისი // უვალისი // უვალენტისი – იგივე ვალენტი II, იმპერატორი, ივლიანე განდგომილის მემკვიდრე იმპერიის

ტახტზე 364-378 წლებში. არიანული მოძღვრების მხარდამჭერი და ათანასე ალექსანდრიელის წინააღმდეგ მებრძოლი იმპერატორი. მართავდა რომის იმპერიის აღმოსავლეთ ნაწილს, დასავლეთში კი თანამმართველად ჰყავდა ძმა – ვალენტინიანე. დაპირისპირებული იყო ბასილი დიდთანაც. 46, 72, 74, 137, 138, 139

უვალენტოსი – ვალენტინიანე I, რომის იმპერატორი 364-375 წლებში. რომის იმპერიის დასავლეთი ნაწილის მმართველი. 45-46, 74.

ფებრონია (თებრონია) (284-304/305) – ქრისტიანი წმინდანი, რომელმაც მარტვილურად დაასრულა ცხოვრება დიოკლეტიანეს მმართველობისას. ყრმობის ასაკიდან (ორი წლიდან) იზრდებოდა ქალაქ ნისიბინთან ახლოს მდებარე ერთ-ერთ მონასტერში. გამოირჩეოდა განსაკუთრებული სილამაზით. წმინდანის ხსენების დღედ ძველი სტილით 25 ივნისია განწესებული. 363 წელს წმინდანის უხრწნელი ნაწილები კონსტანტინოპოლში გადაასვენეს. „ფებრონიას წამების“ მთავარი გმირი

ფილოქსენოს (ფილოქსენოს) – ათენში მოღვაწე ცნობილი რიტორის, ლიბანიოსის, მოწაფე ბასილი დიდის მსგავსად. 53

ეოგრაფიულ სახელთა ანოტირებული

ათენა (ათენი) (ბერძ. Αθήνα,) – საბერძნეთის დედაქალაქი და მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე განთქმული ქალაქი. ძველი ათენი ძლიერი დამოუკიდებელი ქალაქი და განათლების ცენტრი იყო. სახელი ძველი ბერძნული მითოლოგიის ქალღმერთის, ათენას, პატივსაცემად დაერქვა. 47

აკვლია (აკვილია) – ადრიატიკის ზღვის მახლობლად მდებარე ძველი რომაული ქალაქი. დაარსდა 181 წელს. აქ გარდაიცვალა იმპერატორი კონსტანტინე II ძმასთან ბრძოლისას. 135

ალექსანდრია – ალექსანდრე მაკედონელის მიერ ძვ. წ. აღ-ის IV საუკუნეში დაარსებული ისტორიული ქალაქი ეგვიპტეში, კერძოდ, ნოლოსის დელტაში. ელინისტური სამყაროს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ცენტრი. 118, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 135, 136, 137, 138, 139

ალოსია – ტექსტში მოხსენიებულია, როგორც აკვილიის მახლობლად მდებარე მდინარე. სავარაუდოდ, თანამედროვე მდინარე აუსსა, რომელიც სათავეს იღებს ქალაქ აელო დელ ფრიულიდან (Aiello del Friuli). 135

ანზიანზორი (ანძიანძორი) – იგივე ნაზიანზი (ბერძ. Ναζιανζός), ისტორიული ადგილი კაპადოკიაში. გრიგოლ ნაზიანზელის (ღვთისმეტყველის) საეპისკოპოსო კათედრა. დღესდღეობით შემორჩენილია ნანგრევების სახით თურქული დასახლება ბექარლარის ჩრდილო-დასავლეთით 4 კმ-ში. 47

ანტიოქია – იგივე დიდი ანტიოქია ან სირიის ანტიოქია – უძველესი ისტორიული ქალაქი მდინარე ორონტესის აღმოსავლეთ სანაპიროზე, დღევანდელი ანთაქიას (თურქეთი) მახლობლად, რომელიც ალექსანდრე მაკედონელის მხედართმთავარმა, სელევკუს I ნიკატორმა, დააარსა ძველი წელთაღრიცხვის IV საუკუნეში. ის ერთ-ერთი იყო ოთხ ქალაქთაგან სირიის ტეტრაპოლისში. 53, 58, 72, 123, 135, 137

არაკლია – იგივე პონტოს ჰერაკლია. შავი ზღვის ჩრდილოეთ სანაპიროზე მდებარე ყოფილი მეგარიული კოლონია. თანამედროვე ქალაქი ერეგლი (თურქეთი, ზონგულდაქის პროვინცია). 95, 97

ასურასტანი – იგივე ასურეთი, ოფიციალურად სირიის არაბთა რესპუბლიკა. ქვეყანა დასავლეთ აზიაში. თანამედროვე სირიის სახელმწიფოებრიობა დაიწყო XX საუკუნეში, ხოლო ცივილიზაცია ჩაისახა ჯერ კიდევ ძვ. წ. IV ათასწლეულში. დედაქალაქი – დამასკო, ერთ-ერთი ყველაზე ძველი დასახლება მსოფლიოს დედაქალაქებს შორის. 30.

ბერიადე – შესაძლებელია, აქ იგულისხმებოდეს ბელგიკა, რომელიც მარკუს ავრელიუსის მიერ გალიის სამ ნაწილად გაყოფის შემდეგ მისი ერთ-ერთი რეგიონი იყო. შემდეგ კი ბელგიკა და დანარჩენი ორი რეგიონი, ანუ მთლიანი გალია, ესპანეთთან და ბრიტანეთთან ერთად გალიის პრეფექტურა გახდა. მის შემადგენლობაში შედიოდა ქალაქი ტრირი, სადაც ათანასე ალექსანდრიელი გადასახლეს. დღეს – თანამედროვე ბელგიის ტერიტორია. 126

დიდემო (დიდვიმო) – მთა კაბადოკიაში, სადაც ღვთისმშობლის სახელობის ტაძარი იყო აღმართული. 67

ევვიპტე – უძველესი ცივილიზაციის სახელმწიფო აფრიკის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში. 48, 120, 125, 127

ევხანა – თეოდორე სტრატელატის მშობლიური სოფელი, სადაც ის სიკვდილით დასაჯეს და სადაც დაკრძალეს. მდებარეობდა თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე, კერძოდ, ანატოლიის ზეგანის ჩრდილოეთ ნაწილში. 92, 93, 115

თეზაიდა – ზემო ევვიპტის ისტორიული სახელწოდება, ისტორიული ოლქი. 138

იერუსალიმი – ისრაელის სახელმწიფოს ისტორიული დედაქალაქი. 48, 53, 56, 122, 123, 124, 127

იორდანე – მდინარე ახლო აღმოსავლეთში. სათავეს იღებს მთა ჰერმონის მისადგომებთან. გაედინება კინერეთის ტბაზე და უერთდება მკვდარ ზღვას. ქვემო დინებაში ის წარმოადგენს ბუნებრივ საზღვარს ისრაელსა და იორდანის შორის. 56, 57, 62

კაბადოკია (ლამაზი ცხენების ქვეყანა, ბერძ. *Καπαδοκία*,) – აღმოსავლეთ მცირე აზიაში, თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე, მდებარე ისტორიული ოლქის სახელწოდება. ტერიტორია ხასიათდება განსაკუთრებით საინტერესო ვულკანური წარმოშობის ლანდშაფტებით, კლდეში ნაკვეთი და მიწისქვეშა ქალაქებით, რომლებიც დაარსდა ძველი ნელთალრიცხვის I ათასწლეულში. 58

კესარია (კაპადოკიის კესარია) – თანამედროვე კაისერი, ქალაქი ცენტრალურ თურქეთში, კაისერის პროვინციის ადმინისტრაციული ცენტრი. ძველი მსოფლიოს ისტორიის მანძილზე ცნობილი იყო „კაპადოკიის კესარიის“ სახელწოდებით. აქ იყო კაპადოკიის მეფეების რეზიდენცია. 1080 წელს დაიპყრეს თურქ-სელჩუკებმა. 46, 58, 65, 72

კესარია (პალესტინის კესარია) – უძველესი ქალაქი თანამედროვე ისრაელის ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე. სახელი ეწოდა რომის კეისრის, ოქტავიანე ავგუსტუსის, საპატივსაცემოდ. იმისათვის, რომ გამოერჩიათ კესარია იმავე პერიოდში აშენებული და იმავე სახელწოდების მქონე ქალაქებისგან, მას „ზღვისპირა კესარია“ უწოდეს, შემდეგ კი „პალესტინის კესარია“ დაარქვეს. 126

კონსტანტინეპოლე (კონსტანტინოპოლი) – თანამედროვე სტამბოლი. ახალი რომი, ბიზანტიის იმპერიის დედაქალაქი. დაარსებულია 330 წელს იმპერატორ კონსტანტინე დიდის მიერ. 124, 126, 127, 128

მაკედონია (ბერძ. Μακεδονία) – საბერძნეთის ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარე, რომელიც სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაში მდებარეობს. 92

მარეოდი // მარიოდი // მარიოტი – სოფელი ეგვიპტის რეგიონში. 122, 124

მესოპოტამია – (შუამდინარეთი) რეგიონი ახლო აღმოსავლეთში, ტიგროსსა და ევფრატს შორის, ზაგროსის მთიანეთიდან სპარსეთის ყურემდე. თითქმის მთლიანად ფარავდა დღევანდელი ერაყისა და სირიის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილს, ასევე ირანისა და თურქეთის მცირე

ტერიტორიებს. ამ რეგიონში მრავალი უძველესი სახელმწიფო არსებობდა. 30.

ნიკია (ნიკეა) – თანამედროვე იზნიქი, ქალაქი და რაიონი თურქეთის ბურსის პროვინციაში. პირველი და მეშვიდე მსოფლიო საეკლესიო კრებების ჩატარების ადგილი. 124

ნიკომიდია – მცირე აზიის ერთ-ერთი უძველესი ქალაქი, ბითონიის მთავარი პოლისი. მდებარეობდა თანამედროვე თურქეთის (კერძოდ, იზმითის) ტერიტორიაზე, მარმარილოს ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროზე. ნიკეასთან ერთად ის ბითონიის ცენტრალურ ქალაქად ითვლებოდა. 91, 95, 96, 122, 123, 125, 127

ნისიბი (ნისიბინი) – ერთ-ერთი უძველესი პოლისი. ასურულ ისტორიულ წყაროებში მოიხსენიება ძვ. წ. აღ-ის X საუკუნიდან. მდებარეობდა თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე. 30.

ნუსაეონი – თანამედროვე ნისსა, გვიანრომაული ქალაქი კაბადოკიაში. წმინდა გრიგოლ ნოსელის საეპისკოპოსო კათედრის ადგილი. 45

სპარსეთი – უძველესი ცივილიზაციის სახელმწიფო აზიის სამხრეთ დასავლეთით. 1935 წლიდან ოფიციალურად ეწოდება ირანი. 65, 68, 137

ტუროსი (ტვიროზი) (ბერძ. Τύρις), სური (არაბ. تروص) – ერთ-ერთი უძველესი სავაჭრო ფინიკიური ქალაქი ლიბანში. ახალი წელთაღრიცხვის 64 წლიდან რომის პროვინციაში, სირიაში, შედიოდა. განთქმული იყო მენამული ფერის შალის ნაწარმით, სპილოს ძვლისა და მინის ნაკეთობებით. ქალაქი ტვიროსი მრავალჯერაა ნახსენები

როგორც ძველი, ასევე ახალი აღთქმის წიგნებში. 123, 124, 125, 130, 131

ფინიკია (ბერძ. Φοινίκης, ფოინიკე, „მენამულის ქვეყანა“) – უძველესი ქვეყანა, რომელიც ქანაანის რეგიონში, ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ (ე. წ. ლევანტის) სანაპიროზე, მდებარეობდა. მოიცავდა თანამედროვე ლიბანს და ნაწილობრივ სირიისა და ისრაელის ტერიტორიებს. 130

ფსამათა – ნიკომიდიის მახლობლად მდებარე დაბა. თანამედროვე რუკაზე არ იძებნება. 125

ღალია – ტექსტში ამ ადგილის შესახებ ასევე წერია: „კერძოთა უალისათა.“ შესაძლებელია, ეს გადამწერის შეცდომა იყოს. ამ შემთხვევაში იგულისხმება რომის იმპერიაში არსებული გალიის პრეფექტურა, რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა გალიის, ესპანეთისა და ბრიტანეთის დიოცეზები. ეს პრეფექტურა შეიქმნა კონსტანტინე დიდის გარდაცვალების შემდეგ, როცა იმპერია მისმა შვილებმა გაიყვეს. მას კონსტანტინე მეორე მართავდა. 395 წლამდე (მეორე ვერსიით, 407) პრეფექტურის ცენტრი ქალაქი ტრირი იყო, სადაც გადასახლებაში იმყოფებოდა ათანასე დიდი. 126

ჰრომი (რომი) – უძველესი ცივილიზაციის ქალაქი, რომის იმპერიის დედაქალაქი. 129, 135

ლექსიკონი

- აზნაურება** – აქ: წარჩინებულობა, პატივი 79,6.
აზნაური – თავისუფალი 37,25.
ამაოება – აქ: არარაობა 32,34; 102,10.
არაშეცოდებული – უცოდველი 51,16.
არგანი – ჯოხი 40,6.
აღდგინება – აყენება 40,29; 60,15; 69,1-2; 138,22; წაქეზება, 90,7; 90,9; მკვდრეთით აღდგენა 110,17; 111,4; დაყენება 133,31-32.
ალთქმა, ალთქუმა – შეპირება, პირობა 38,9; 53,17; 73,24; 75,18; 91,15; 112,2-3; 122,9.
აღმონუადება – ამოღება (ხმლის) 107,12; 108,4.
აღმოვდა – ამოღება 41,28; 41,29.
აღორძინება (ერის, სამწყსოსი) – გაზრდა 113-114; 139,23-24.
აღტაცებული – გატაცებული 80,19.
აღტყინება – ანთება, აღზნება 40,11.
ახოვანი – მამაცი 36,11; 93,4; 99,13; 106,3; 107,7; 109,8; 137,24;
ახოვნება – სიმხნე, სიმამაცე 93,6-7; 95,19.
ბევრეული – ათი ათასი, მრავალი, ათასობით 133,22.
ბილნი – უწმინდური 91,2; 91,3; 91,12; 92,2; 92,7; 102,6; 108,2.
ბინი – ნაკლი 98,17.
ბორგვა – მრისხანება, შფოთვა 40,15; 103,24; აღძრვა 79,4.
ბრპენი – ტყვია, კალა 103,20; 104,4.
ბრძკლი – წყლული, ნაიარევი 109,18.
ბუდე – აქ: ბუნაგი 93,1.
გამზრახი – მრჩეველი 66,7.
განგებულება – განზრახვა, ბრძანება 66,9; 125,9; 129,20; 130,18.
განგურემული – დაჭრილი 109,6.
განზრახება – დარიგება 131,4; 134,6.

განკრძალულება – სიფრთხილე, რიდი 51,2.
განკრძალულებით – სიფრთხილით 45,14.
განპყრობა – გაშლა 36,18; 98,2; 106,19; 115,19.
განროხმა – გაშლა 106,20; დანვენა 40,4; 103,22; 107,7.
განრომა – გადარჩენა, გაცლა, განშორება 35,9; 71,15;
133,27-28; 136,14; 138,5-6.
განსავალი – გასასვლელი 128,8.
განტევება – გაშვება 48,13; 48,15; 76,9; 77,2.
განუკითხველად – განუსჯელად 129,30; 130,8.
განფხურა – მოსპობა 47,1.
განქარება – მოსპობა, ძალის დაკარგვა 123,6; 128,32.
განჩინება – გადანყვეტილება 107,3; დადგინება 112,17-18.
განცდა – შეგრძნება 48,12; 118,5.
განცხადება – გამოცხადება, ჩვენება 111,3; გამოჩინება 45,20.
განძუარცვა – გაშიშვლება 103,16; 103,22.
განხრნა – გაფუჭება, დაშლა 46,9.
განწმარება – გამოყენება 100,13.
გარდაქცევა – შეცვლა, უარყოფა, გამრუდება 53,12; 125,6;
126,2; 127,21; 132,5; 135,14.
გარდაჯდომა – გასვლა 119,24; 125,20; 128,12; 137,1; 138,32-
33.
გარემო – ირგვლივ, მახლობელი 74,15; 77,7.
გარემოქცევა – მიბრუნება 85,2.
გარეშე – გარეთ 70,3.
გრძნობა – შეტყობა, გაგება 100,22.
გულარძნილი – ცრუ, მატყუარა, მრუდი 91,21.
გულისთქუმა – სურვილი 76,7; 77,14; 78,2; 79,10; 79,16.
გულკლებული – გულნაკლული, ნანყენი 79,11-12.
გულსავსე – იმედიანი, დარწმუნებული 97,8.
დაბრკოლება – შეცდენა, შეფერხება 90,5; 131,1-2.
დაბძარვა – დაგლეჯა, დახეთქვა, დაფლეთა 80,14; 105,9.
დაგურემული – დაჭრილი 110,10; 110,18.
დადგრომა – დადგომა 69,16; 70,5; 79,9; 131,6.
დათმენა – მოთმენა, ატანა 60,19.

დაკუთება – დაცემა, დამარცხება, შემთხვევა, დაჭრა, მოჭრა 35,14-15.
დალიჭი – დიდებულთა სავარძელი 99,7; ღვთის სამსჯავრო 51,7
დამარხვა – დაცვა, შენახვა 31,6; დაკრძალვა 115,17.
დამდოვრება – დამშვიდება 104,10.
დამყარებული – განმტკიცებული 98,13.
დაპობა – დაგლეჯა, დახევა 39,4.
დასაბამითგანი – თავდაპირველი 90,4.
დასავალი – დასავლეთი 128,21; 134,34.
დაქცევა – დამხოვა, დანგრევა 91,8; 122,14; 126,20.
დაყენება – შეწყვეტა, შეჩერება 41,34; 99-100; 105,23; 126,25;
 განზრახვაზე ხელის აღებინება, გადაფიქრებინება 114,6-7.
დაყოფა – გატარება 136,14; 138,25; 138,31; 139,21.
დაშრეტა – ჩაქრობა 78,19.
დაცხრომა – დაწყნარება, დამშვიდება 37,22; 37,33; 38,3;
 შეწყვეტა, შეჩერება 37,7; 40,17; 41,32; 104,11; 123,34.
დაჯუება – დაკლება, შემცირება 32,30
დრკუ – მრუდი, უკეთური 91,22; 98,7.
დროება – მოცდა, დაყოვნება 101,5-6.
დუქსი – მთავარი 137,20; 137,31.
ენკენია – სატფურება, ეკლესიის კურთხევა 122,25-26.
ენკრატისი – მონაზონი ქალი 31,2; 33,19.
ენოვნება – ყბედობა, აყვიაობა 50,17.
ეპარხოსობა – მთავრობა 38,21.
ესეზომი – ამოდენა 133,29.
ზაკუვა – ვერაგობა, მზაკვრობა, დამახინჯება 91,13; 120,7;
 120,17; 123,1; 124,5-6.
ზედამდგომელი – ზედამხედველი, მბრძანებელი 81,12.
ზედათ – ზევიდან 40,5; 40,8.
ზოგად – ერთად 99,18; 99,25; 100,1; 100,5; 112,22; 135,9.
ზორვა – მსხვერპლშენიერვა 66,3; 91,22; 91,24; 92,11; 102,5;
 102,6.

ზუაობა – ამპარტავნობა 39,20.
თანაარსი – მასთან მყოფი, ერთი არსის, ანუ ერთი ბუნების მქონე 94,11.
თანამდები – მოვალე, დამნაშავე 89,9; 137,25.
თანამზრუნველი – ჭირისუფალი, მზრუნველი 78,10.
თანამოსახლე – ახლოს მცხოვრები 70,14.
თანანარჯდომა – ჩავლა, აშორება, დავინყება, გამორჩენა 135,34.
თესლი – მემკვიდრე, ტომი, ჯიში 50,10.
თითოსახე – ნაირგვარი, სხვადასხვა 138,26.
თვსაგან – ცალკე, მარტო (ლოცვად) 99,24.
თუალუხუაჲად – მიუკერძოებლად 125,13.
იმიერ – იქით 67,10.
კადნიერება – გაბედულება, სითამამე 72,21; 73,3; 73,8; 127,20; 137,28; 53,2.
კანონი – საეკლესიო წეს-განგება 31,5; 31,6; საეკლესიო ლოცვების კრებული 82,19; 86,11; 119,8.
კაცად-კაცადი – თითოეული 114,4.
კვსტორი – სახელმწიფო ხაზინის მნე 70,8.
კომსი – მეფის კარის და სახელმწიფო მოსამსახურე 30,10; 35,6.
კუერი – კვერი, ბურთი, ჩაქუჩი, ურო 103,20; 104,4.
ლალვა – ჩხუბი, დავა 125,4.
ლიქნა – პირფერობა, თვალთმაქცობა 106,10.
ლმობა – ტკივილი 30,19; 105,20.
ლმობიერებად – თანაგრძნობით 33,5.
ლმობიერი – თანამგრძნობი 33,22.
ლხინება – შველა, შვების მიცემა 35,20; 104,4; 105,11; 108,18.
მაგრიად – მაგრად 40,6; 41,3.
მამული – მამობრივი, მშობლიური 78,11; 93,9; 95,24; 115,18.
მაოტებელი – განმდევნელი 116,2.
მართლიად – სამართლიანად 128,28.
მბრძოლი – მებრძოლი 39,30; 90,8; 121,29; 128,29; 131,34; 132,3; 132,28; 137,25; 137,28; 139,2-3.

მგმობარი – მაგინებელი 46,1.
მგუემელი – მტანჯველი 104,8.
მდბალი – თავმდაბალი 32,16; 37,29; 37,31.
მეოხი – შუამდგომელი 139,29.
მეპურისმტე – თანამესუფრე, თანამეინახე 130,12.
მიახლება – მიახლოება 75,17; 110,12; მოხვევა 80,8.
მიოხრობა – შეტყობინება 45,16; თოხრობა 46,16; 46,18.
მიმდგომი – მიმდევარი 128,15.
მიმოხვევა // მიმოხუევა – აქ: მიახლება, მოხვევა 56,13; 97,7.
მიმცნება – შეტყობინება 30,24; 32,25.
მინიჭება – ბოძება 44,7; 70,17.
მისაგებელი – სარგებელი, შესაძენი 90,1.
მიხუმა – წართმევა 65,13.
მიჯდომა – მივარდნა, მისვლა 113,3.
მკსინვარე – მრისხანე, სასტიკი 101,19.
მობლარდვა – შემოხვევა 39,4.
მოგება – შეძენა 47,4.
მოკუეცა – მონაზვნად აღკვეცა 75,11.
მომატყუებელი – მომასწავებელი 40,3.
მომსრველი – მომსპობი, მკვლელი 84,15.
მომლებელი – მომცემი 50,14.
მომწყუედელი – გამჟლეტი 90,19-20.
მონადირება – აქ: ავის ქმნა 132,9-10.
მორენვა – შოვნა, შეძენა 74,7.
მორკინალი – მოჭიდავე 39,27-28.
მოსაგებელი – სარგებელი, საზლაური 139,28.
მოსრვა – მოსპობა 30,3; 66,19; 137,3.
მოსწრაფე – გულმოდგინე, ბეჯითი, მოჩქარე 30,23.
მოსწრაფება – სწრაფვა, მონდომება 30,13; 39,9; 40,7; 68,19-20.
მოსწრაფედ – გულმოდგინედ 49,4.
მოტეება – პატიება 89,9.
მოტყინარე – ანთებული, მოგიზგიზე 41,8-9.
მოუდრეკელი – ურჩი, მტკიცე 73,10-11.

მოქალაქობა – მოღვაწეობა 92,19-20; 138,7-8.
მოღება – აქ: მოტანა 133,3; 133,4.
მოყმე – ჭაბუკი, ახალგაზრდა 135,25; 136,3; 136,17.
მოძარცუა – აქ: მოცლა, გახდა 107,21.
მონესე – მონაზონი 31,2; 32,10; 33,15; 33,17; 34,17.
მონლედ – მონდომებით 99,17.
მონყუედა – ამოხოცვა, მოსპობა 113,10.
მოჯდა – მოსვლა 34,20; 60,20; 64,2; მივარდნა, თავდასხმა 122,13.
მპყრობელობა – აქ: ხელმწიფება, მეფობა 96,4.
მრჩობლ – ორმაგად 65,5.
მსტურობა – დაკვირვება, თვალთვალი 63,6.
მუნქუესვე // მუნთქუესვე – სწრაფად, მეყსეულად, მაშინვე 47,5; 55,9; 67,1; 74,1; 77,4; 78,5; 80,19; 81,9 // 70,1-2.
მუჭლი – აქ, ტექსტის ნაწილი 53,11; 53,18; 53,19; 54,5.
მყოარ ყამ – დიდხანს 40,12; 41,8.
მცბიერი – ცბიერი, ვერაგი 91,25; 100,10.
მცნება – რჩევა, დარიგება, შეგონება, წესი, კანონი 30,16; 36,7; 120,13; 136,6-7.
მძლავრება – ძალადობა 91,1.
მძოვარი – მონაზონი; ასკეტი, რომელიც ბალახეულობით იკვებება 139,12
მძვნვარე – საშინელი, განრისხებული 30,6; 90,9.
მწამლველი – მკურნალი, ექიმი 75,20; 77,9.
მწუანვილი – ბალახი 93,12.
ნაგევი – ნაგავი 89,15.
ნარჩევი – აქ: გამორჩეული 45,10.
ნანწვარი – ნაწილი 104,3.
პროპოსიტი – მაღალჩინოსანი სამეფო კარზე 127,20.
პროტიკტორი – საიმპერატორო გვარდიის ოფიცერი 72,10; 74,8-9; 74,12.
რაბამი – როგორი 39,12; 93,19; 103,11; 103,12.
რკინობა – ბრძოლა, შერკინება, ჭიდაობა 39,29.

რწმუნება – დამონმება, მოხმობა 48,17; წამება, დაჯერება („რწმუნებად ძალსა ღმრთისასა“) 71,17.

საბასრობელი – დასაცინი 100,10-11.

საბლარდნელი – მოსახვევი, მოსასხამი 107,21.

საგრიძნელი – აქ: მამხილებელი 130,3.

საკიდური – კიდის, კუთხის 98,14.

სამარტვლე – წმიდა მონამეთა სახელზე აგებული ეკლესია 68,11.

სამლერელი – სასაცილო, დასაცინი 131,32.

საუნჯე – განძი 78,18; 115,25; სადგომი 98,1.

საშუებელი – ფუფუნება, საფუფუნებელი, განსაცხრომელი 89,15; 139,26.

საცნაური – ცხადი, შესაცნობი 62,2; 134,26.

სანერტელი – აქ: საჩხვლეტელი, დასაკოდი 107,1

სახუეტელი – საფხეკი 41,2; 103,18.

საჯმარი – საჭირო ნივთი 66,8; 74,12; 74,13; 74,19; 102,7; 136,28.

სიჯლოვნე – ხელოვნება, ოსტატობა 132,13.

სულის შემცირება – გულის წასვლა 40,19-20; 41,33.

სფურიდი – გოდორი 136,7.

ტრფიალებული – შეყვარებული 76,14.

ტყება – გლოვა, მოთქმა, გოდება 39,7.

უდბობა – უკეთურება 50,17.

უკეთურება // უკეთურობა – ბოროტება 30,5; 120,16; 130,1-2; 131,25; 134,17.

უპატიოება – შეურაცხყოფა, უღირსობა, აბუჩად აგდება 39,8; 39,19.

ურწყული – უწყლო 134,28.

უფიცხესად (უფიცხლესად) – უსასტიკესად 40,15.

უფიცხლესი – უსასტიკესი 137,9.

უშუერება – დამცირებული, უღირსი მდგომარეობა 39,6; 39,14.

უცნება – მოჩვენება, ჩვენება 32,2; 138,12.

უჯერო – უმსგავსო, შეუფერებელი 55,17; 80,5.

ფიცხელი – სასტიკი 73,11; 108,13; 138,32.
ფლობილი – თავისუფალი 109,20.
ფრთოვან ქმნა – ამალღება, გახარება 118,17.
ქადება – ტრაბახი 73,10; მუქარა 83,10.
ქარტა – ფურცელი 61,1; 64,5; 64,9; 76,20.
ქელი – კისერი 35,16; 37,19.
ქველი – კეთილი, კეთილშობილი 104,5.
ქმნულკეთილობა – სილამაზე, მშვენიერება 31,25; 39,20.
ლაღადება – ხმამალლა საუბარი, ხმამალლა თქმა 40,13; 124,5;
124,9; 130,25; გულმხურვალე ლოცვა, ცხადყოფა 82,2.
ლირსად – შესაფერისად 74,3; 75,3; 118,25.
ლონისძიება – ხერხი, ცდა 105,4; 106,10; 130,22.
ყუერული – საჭურისი 127,11-12; 127,22-23.
შარავანდობა – გვირგვინოსნობა 96,16.
შეგინება – დასვრა, წაბილწვა 129,29; 131,24; 133,25; 134,14.
შევრდომა – ჩავარდნა 32,26; 33,18; 73,14; 111,14-15; 138,21;
დაჩოქება 139,10; მთხვევა 56,12.
შეინრება – შენუხება 108,13.
შეკდიმება – შერცხვენა, მორიდება 108,6.
შეკრძალება – დაცვა, მოფრთხილება 115,8.
შემასმენელი – ბრალმდებელი, დამბეზღებელი 123,15; 123,21;
123,26; 124,7-8; 130,14; 130,23; 131,8; 132,6.
შემდგომითი-შემდგომად – თანდათან 45,14; 82,3-4.
შემთხვევა – შემთხვევა 37,4; 49,2; 73,13; 78,17; 101,7; შეხ-
ვედრა 58,17; 93,3; 98,24.
შემკობილი – შემკული 68,8; 89,5; 99,11-12.
შემსგავსებული – შესაფერისი 96,7.
შემსჭუალვა // შემმჭუალვა – შერჭობა 107,13; 108,1; 108,3;
108,3-4; 108,4-5.
შემსჭუალული – მილურსმული 109,5.
შემუსრვა – დამტვრევა, დამსხვრევა 100,11; 103,20-21;
დამარცხება 90,12.
შემუსრვილი – დამსხვრეული, დამტვრეული 67,8-9; 101,15.
შესავედრებელი – აქ: ვედრების, თხოვნის ადრესატი 98,3.

შეტკობა – მოხვევა 36,24; 111,20.
 შეუორგულებლად – დაუეჭვებლად, მტკიცედ, ურყევად 68,17.
 შეუორგულებელი – დაუეჭვებელი, მტკიცე, ურყევი 55,15.
 შეუძრველი – მყარი, მტკიცე 73,9.
 შელულარჟნა – დაგრეხა 95,2.
 შეცურვება – გაგრილება 104,19.
 შოლტი – მსხვილი წკეპლა 103,18.
 შუება – განცხრომა, სიამოვნება 48,10; 78,1; 90,2.
 შურება – დაღლა 38-39.
 ცხოველი – ცოცხალი 104,12; 107,1.
 ცხოველსმყოფელი – მაცოცხლებელი 57,12-13; 80,9; 116,9.
 ძრვა – შერყევა 93,1.
 ძვრ-ძვრად – სასტიკად 107,6; 109,3-4.
 ნადიერება – სურვილი 97,14.
 ნადიერი – მოსურნე 96,9.
 ნამყოფა – მინიშნება 41,25.
 ნარწყმედა – სულიერი დაღუპვა 84,15; 85,4; 85,5; სიკვდილი 35,3.
 ნიალი – კალთა, უბე, სამყოფელი 51,12.
 ნინადაგება – მირთმევა, დადება, გაშლა 60,14.
 ნინავე – ნინდანინ, ადრე 52,19.
 ნოდება – ხმოზა, დაძახება 30,9-10; 41,20; 59,15; 62,14; 65,4; 66,6; 67,13; 67,18-19; 68,13; 71,9; 73,19; 81,17; 83,18; 100,13-14; 119,17; 119,22; 123,14.
 ნუადება – ამოღება 113,3.
 ნუთომა – ნვეთება 106,7.
 ნუთლა – ჯერ კიდევ 104,14.
 ნურთა – სწავლა 32,4; 48,10; 50,1.
 ნყლვა – ძლევა, დაჭრა 91,1.
 ნყოზა – ბრძოლა 34,29; შებრძოლება 39,28; 39,31; ტანჯვა, წამება 40,31; 40,33.
 ჭენება – ლანძღვა 85,2; ცემა, დარტყმა 133,20-21.

ჭურჭელი // ჭურჭერი – აქ: სახლი, სამყოფელი 128,4; ნიეთი 66,16.

ხადა // ხადილი – დაძახება, ხმობა 77,3; 133,21.

ხარკება – დაკისრება 106,10-11.

ხუასტაგი – ქონება 70,16.

ხუეტა – ფხეკა 41,2; 41,6; 46,8; 103,19; 104,2-3; 104,14; 104,16.

ჯდომა – წინააღმდეგობა, დავა 125,7.

ჯმევა – აქ: გამოყენება 70,9.

ჯნარცვი – ორმო 133,9.

ჯვბირი – საწყაო (მარცვლეულის) 102,1.

ჯერისაებრ – სათანადოდ, შესაფერისად 100,3.

ჯერჩინება – საჭიროდ მიჩნევა 45,10.

ჯმნა – მოშორება, დაშორება 76,4; 77,18; 85,12.

ჰაეროვნება – ბრწყინვალება 99,2.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აბულაძე, ი. (1949). ქართული წერის ნიმუშები, პალეოგრაფიული ალბომი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი.
2. აბულაძე, ი. (1973). ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
3. ათონის ივირონის მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა ქართულ-ინგლისური ონლაინ კატალოგი და სრული აღწერილობა (ხელნაწერი ვერსია. შემდგენლები: ხევსურია-ნი, ლ., კიკნაძე, ლ., გრიგოლია ც., ქავთარია მ., ასათიანი, ქ.).
4. ბასილი დიდი, „ექუსთა დღეთაჲ“ (1947). ტექსტი გამოსცა მ. კახაძემ, თბილისი.
5. გაბიძაშვილი, ე. (2004). ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია / ძველი ქართული მწერლობის ნათარგმნი ძეგლები, ბიბლიოგრაფია, 1, ჰაგიოგრაფია, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი.
6. გაბიძაშვილი, ე. (2007). ექვთიმე მთაწმიდელის ერთი თარგმანის ირგვლივ შექმნილი გაუგებრობის გამო: „მრავალთავი“, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, №22, თბილისი.
7. გაბიძაშვილი, ე. (2010). შრომები II, ფილოლოგიურ-ტექსტოლოგიური ნარკვევები, თბილისი.
8. გიგაშვილი, ქ. (რედ.) (2021). ათონის მწიგნობრულ-ლიტერატურული სკოლის ნათარგმნი ჰაგიოგრაფიული მემკვიდრეობა, ნაწილი I, ექვთიმე ათონელი (მთაწმიდელი), ტომი I, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი.
9. გორგაძე, ს. (1927). სვანური მრავალთავი, საქართველოს არქივი, წიგნი III, თბილისი.
10. დიდი სვნაქსარი, გიორგი მთაწმინდელი. (2018). ტექსტი გამოსაცემად მოამზადეს და სამეცნიერო აპარატი და-

ურთეს მანანა დოლაქიძემ და დალი ჩიტუნაშვილმა, თბილისი.

11. დოლაქიძე, მ. (1986). ათონური №79 ხელნაწერის შედგენილობის შესახებ: მრავალთავი, ფილოლოგიურ-ისტორიული ძიებანი, №12, „მეცნიერება“, თბილისი.
12. იოანე დამასკელი, დიალექტიკა (1976). ქართული თარგმანების ტექსტი გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო მაია რაფავამ, თბილისი.
13. კამლაძე, ა. (1992). სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, ნიგნი IV, გამომცემლობა „ხელოვნება“, თბილისი.
14. კეკელიძე, კ. (1945). წმიდა მხედარი: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი.
15. კეკელიძე, კ. (1947). ბიზანტიური მეტაფრასტიკა და ქართული აგიოგრაფია (თსუ შრომები, ტ. 30b-31b), თბილისი.
16. კეკელიძე, კ. (1955). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, III ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი.
17. კეკელიძე, კ. (1957). ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი.
18. კეკელიძე, კ. (1960). რომანი აბუკურა და მისი ორი რედაქცია ძველ ქართულ მწერლობაში: ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, VI ტომი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, თბილისი.
19. კეკელიძე, კ. (1980). ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ორ ტომად, ტომი I, რედ. ალ. ბარამიძე, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
20. ლოლაშვილი, ივ. (1982). ათონურ ქართულ ხელნაწერთა სიახლენი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
21. მეტრეველი, ე. (რედ.). (1964). უძველესი რედაქციები ბასილი კესარიელის „ექუსთა დღეთაჲსა“ და გრიგოლ ნოსისი

სელის თარგმანებისა „კაცისა აგებულებისათჳს“, X-XIII სს-ების ხელნაწერთა მიხედვით გამოსცა და ლექსიკონი დაურთო ი. აბულაძემ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი.

22. მთანმიდელი, გ. (1967). ცხორებაჲ იოვანესი და ეფთჳმესი: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი II (XI-XV სს.), ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
23. ოქროპირი, იოანე. (1996). თარგმანებაჲ მათეს სახარებისაჲ, თარგმანი წმ. ეფთჳიმე მთანმიდელისა, მზექალა შანიძის რედაქციით, წიგნი I, თბილისი.
24. პატარიძე, რ. (1969). 'The lune' (პალეოგრაფიული ძიებანი, II, თბილისი.
25. რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლურ ხელნაწერთა ინსტიტუტის სასულიერო შინაარსის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს თინათინ ცერაძემ და ლელა ხოფერიამ, თბილისი, 2016.
26. სარჯველძე, ზ. (2001). ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა, მთავარი რედაქტორი თ. გამყრელიძე, რედაქტორი ჟ. თევზაძე, თბილისის სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
27. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (1954). ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები / A კოლექცია / ტომი IV / კორნელი კეკელიძის საერთო რედაქციით. შეადგინა ქრისტინე შარაშიძემ. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწი-

- ფო მუზეუმი. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.
28. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (1955). ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები / A კოლექცია / ტომი V / ალექსანდრე ბარამიძის რედაქციით. შეადგინა ლილი ქუთათელაძემ, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი.
 29. სინური ოთხთავი / 978-979 ნწ. (2010). ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა ელგუჯა გიუნაშვილმა; რედაქტორი უჩა ცინდელიანი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორია „ორიონი“, გამომცემლობა „ნეკერი“, თბილისი.
 30. უცხოეთში გადანერილი ქართული ხელნაწერები საქართველოს სიძველეთსაცავებში. (2018). შემდგენლები: ვლადიმერ კეკელია, ნათია მიროტაძე, თამარ ოთხმეზური, დალი ჩიტუნაშვილი, კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.
 31. ქავთარია, მ. (1966). თეოდორე სტრატილატის მარტვილობის რედაქციები: შოთა რუსთაველი, ისტორიულ-ფილოლოგიური ძიებანი, ეძღვნება შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავს, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
 32. ქართული ხელნაწერი წიგნი საზღვარგარეთ (2018). შეადგინეს მაია კარანაძემ, ვლადიმერ კეკელიამ, ლელა შათირიშვილმა და ნესტან ჩხიკვაძემ / ნესტან ჩხიკვაძის რედაქციით. კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.
 33. ქართული ხელნაწერი წიგნი V-XIX სს. (2012). შეადგინეს მაია კარანაძემ, ლელა შათირიშვილმა, ნესტან ჩხიკვაძემ, თამარ აბულაძის მონაწილეობით, ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, თბილისი.

34. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა / ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა / ტომი I₁ (1973). შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ და ლ. ქუთათელაძემ ე. მეტრეველის რედაქციით, გამომცემლობა „მეცნიერება“, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი.
35. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტომი I₄. (1985). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი. შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ ელ. მეტრეველის რედაქციით. გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი.
36. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ათონური კოლექცია, ნაკვეთი 1 (1986). შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: ლ. ახობაძემ, რ. გვარამიამ, ნ. გოგუაძემ, მ. დვალმა, მ. დოლაქიძემ, მ. კვაჭაძემ, გ. კიკნაძემ, გ. ნინუამ, ც. ქურციკიძემ, ლ. შათირიშვილმა, მ. შანიძემ, ნ. ჩხიკვაძემ. თბილისი.
37. ქურციკიძე, ც. (1997). იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის ამშენებლის, პროხოვრეს, მიერ გადაწერილი ხელნაწერი და მისი ანდერძი: ისტორიულ-ფილოლოგიური კრებული, თბილისი.
38. ქურციკიძე, ც. (2003). ბოდლე №1, ჰაგიოგრაფიული კრებული (XI ს.): მრავალთავი, №20.
39. შანიძე, ა. (1946). გიორგი მთაწმიდლის ენა: ი. ჯავახიშვილი, ცხორებაჲ იოვანესი და ეფთვიმესი, თბილისი.
40. ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ნიგნი I (V-X სს.) (1963). დასაბეჭდად მოამზადეს ილ. აბულაძემ, ნ. ათანელიშვილმა, ნ. გოგუაძემ, ლ. ქაჯაიამ, ც. ქურციკიძემ, ც. ჭანკიევმა და ც. ჯღამაიამ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი.

41. ხელნაწერთა აღწერილობა / ტომი I (1953). შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული მუზეუმის მეცნიერი მუშაკის ე. ნიკოლაძის მიერ, რედაქტორი კ. კეკელიძე, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმი, თბილისი.
42. წმინდა ბასილი დიდი, ეპისტოლეები. (2019). თარგმანი, შესავალი და განმარტებები ვიქტორია ჯუღელისა, თბილისი.
43. Март, Н. (1900). Агиографические материалы по грузинским рукописям Ивера. ч. I, СПб.
44. Материалы по грузинской агиологии / По рукописям 10 века с предисл. издал А. Хаханов. 1910, Москва: Труды по востоковедению, издаваемые Лазаревским институтом восточных языков; Вып. 31.
45. Описание рукописей Тифлисского Церковного музея Карталино-Кахетинского духовенства (1903) / составленное Э. Жордания. Книга I / Издание Церковного музея, #12. Тифлис.
46. Цагарели, А. А. (1886). Сведения о памятниках грузинской письменности, I, СПб. с. 92; Blake, R. (1932-1934). Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque de la Laure d'Iviron au Mont Athos, Paris: Revue de L'Orient chrétien, 3 Série, t. VIII-IX. Цагарели, А. А. (1889). Сведения о памятниках грузинской письменности вып., I, 1886 г., вып., II, 1889, вып., III, СПб.
47. Хаханов. А. (1910). Житие св. Феодора Стратилата и Тирона в грузинском переводе: *Богословский Вестник сентябрь*, стр. 324-332; Хаханов. А. (издатель). Материалы по грузинской агиологии. По рукописям X века. Москва.
48. Iconiensis, A. (1837). Methodii Patarensis et Andreae Cretensis, opera Greaco-Latina, primum, magnam partem tenebris eruta, latine reddita, ac recognita, notiscue illustrata, opera studio R.

- P. F. Francisci Combesis, Ordinis Praedicatorum Congregationis S. Ludovici, Theologi.
49. *Analecta Bollandiana*. (1957). Tomus II. Ediderunt: Carolus De Smedt, Gulielmus Van Hooff et Josephus De Backer, Paris.
 50. *Bibliotheca Hagiographica Graeca* (1957). t. II, Bruxelles.
 51. Blake, R. (1924). *Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque patriarcale grecque à Jérusalem*, O. C. #304.
 52. *Catalogue of the Georgian Manuscripts of the Holy Monastery of Iviron*. (2022). Jost Gippert, Bernard Outtier, Sergey Kim in cooperation with Ketevan Asatiani, Manana Dolakidze, Lali Jghamaia, Maia Karanadze, Mikheil Kavtaria, Lili Khevsuriani, Lia Kiknadze, Tinatin Tseradze, Tsitsino Guledani, Tinatin Jikurashvili, Eka Kvrirkvelia, Giorgi Lomsadze, Sopio Sarjveladze, Mzekala Shanidze, Darejan Tvaltadze and Georgios Boudalis / Mount Athos.
 53. Delehaye, H. (1905). *Les Légendes hagiographiques*, Brüssels.
 54. Migne J. P. (ed.) (1857). *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca*. Volumen 25, Paris.
 55. Peeters, P. (1912). De codice Hiberico Bibliothecae Bodleianae, *Analecta Bollandiana*, t. XXXI, Bruxelles, Pariz, pp. 301-340.
 56. *Sources Chrétiennes*, Basile de Césarée (1968). Homélies sur l'hexaéméron, t. 26, Paris.
 57. Walter, Christopher (1999). Theodore, archetype of the warrior saint [article]: *Revue des études byzantines Année, 57*. pp. 163-210.

სარჩევი

შესავალი	6
ტექსტები.....	28
[წამება წმიდისა ფებრონიასი].....	30
თუესა იანვარსა ა, საკითხავი ცხორებისათჳს და საკვრველთმოქმედებისა წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა, კესარია კაბადუკიელისაჲ, თქუმული ამფილოქი მთავარეპისკოპოსისა იკონიელისაჲ.....	44
თუესა ივნისსა ჴ, წამება წმიდისა და დიდებულისა თეოდორე სტრატილატისაჲ	89
ცხორებაჲ და ლუანლი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასი მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ.....	118
„ბასილი კესარიელის ცხოვრება“ / ბერძნული ტექსტი	141
ინგლისური თარგმანები / English Translations	163
[Febronia's Martyrdom]	164
In the month of January 1st, Reading about Life and Performing Miracles by Our Holy Father Basil, Archbishop of Caesarea in Cappadocia, Narrated by Archbishop Amphilochius of Iconium.....	173
In the month of June, on the 8 th , the martyrdom of Saint and Glorious Theodore the Stratelates	185
Life and Merits of Saint and Blessed Athanasius, Archbishop of Alexandria.....	194
ტექსტისათვის	207
„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ნუსხათა ურთიერთმიმართებისა და ბერძნულ ტექსტთან მათი დამოკიდებულების საკითხისათვის	214
„თეოდორე სტრატილატის წამების“ ნუსხათა ურთიერთ- მიმართებისათვის.....	233
თხზულებათა კრიტიკული ტექსტის დადგენასთან დაკავშირებული საკითხები	248
თხზულებათა ნუსხები და მათი აღწერილობები „ფებრონიას წამების“ შემცველი ნუსხა.....	255
„ბასილი კესარიელის ცხოვრების“ ნუსხები.....	264
„თეოდორე სტრატილატის წამების“ ნუსხები.....	275

„ათანასე ალექსანდრიელის ცხოვრების“ ნუსხა.....	291
კომენტარები	293
შენიშვნები	317
საძიებლები.....	322
პირთა და მითოლოგიურ პერსონაჟთა ანოტირებული.....	323
გეოგრაფიულ სახელთა ანოტირებული	340
ლექსიკონი.....	346
გამოყენებული ლიტერატურა	356
სარჩევი.....	363

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიტაოვსკაიას №4. ☎: 5(99) 17 22 30; 5(99) 33 52 02
 E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ათონის ივიროთის მონასტერი

ISBN 978-9941-33-182-2

